

ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΕΛΛΑΔΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
& ΥΔΑΤΙΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

1^ο
ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ
συνέδριο
ΥΔΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑΣ • ΑΛΙΕΙΑΣ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΒΟΛΟΣ 6-8 ΙΟΥΝΙΟΥ 2003

[αλιεία-υδατοκαλλιέργειες
αντικρουόμενες ή παράλληλες δραστηριότητες;
η θέση της γυναίκας σ' αυτές]

**ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟ
ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ
& ΥΔΑΤΙΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**

1^ο

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ
συνέδριο
ΥΔΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑΣ • ΑΛΙΕΙΑΣ**

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Βόλος 6-8 Ιουνίου 2003

**[αλιεία-υδατοκαλλιέργειες
αντικρουόμενες ή παράλληλες δραστηριότητες
η θέση της γυναίκας σ' αυτές]**

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος: Χρήστος Νεοφύτου

Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Τμήμα Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος, Μέλος Δ.Σ. ΓΕΩΤ.Ε.Ε.

Μέλη: Στέργιος Λεοντίδης

Ομότιμος Καθηγητής Α.Π.Θ., Α' Αντιπρόεδρος ΓΕΩΤ.Ε.Ε.

Σωτήρης Χατζόπουλος

Κτηνίατρος, Μέλος Δ.Σ. ΓΕΩΤ.Ε.Ε.

Δημήτριος Πεταράκης

Κτηνίατρος, Μέλος Δ.Σ. ΓΕΩΤ.Ε.Ε.

Σπυρίδων Κλαουδάτος

Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Τμήμα Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος

Ιωάννης Γεωργουλάκης

Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Τμήμα Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος

Παναγιώτα Παναγιωτάκη

Λέκτορας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Τμήμα Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος

Αθανάσιος Καλλιανιώτης

Ερευνητής, Διευθυντής ΙΝ.ΑΛ.Ε.

Αθανάσιος Παλαιοκόστας

Τμηματάρχης Διεύθυνσης Υδατοκαλλιεργειών και Εσωτερικών Υδάτων Υπ. Γεωργίας

Γεώργιος Οικονόμου

Διευθυντής Τμήματος Αλιείας Ν. Μαγνησίας

Μαρία Θλιβερού

Πρόεδρος Συλλόγου Γεωπόνων Μαγνησίας

Πάρι Καλαβριώτου

Μέλος Συλλόγου Γεωπόνων Μαγνησίας

Ιωάννης Μουρογιάννης

Πρόεδρος Φοιτητών Τμήματος Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος.

**ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΦΟΡΕΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΟ
1^ο ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΥΔΡΟΒΙΟΛΟΓΙΑΣ – ΑΛΙΕΙΑΣ**

1. ΕΘΙΑΓΕ - ΙΝΑΛΕ
2. ΠΑΣΕΓΕΣ – Τμήμα Αλιευτικής Οικονομίας
3. ΥΠΕΧΩΔΕ
4. Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Διεύθυνση Αλιείας
5. Υπουργείο Γεωργίας – Διεύθυνση Υδατοκαλλιεργειών και Εσωτερικών Υδάτων
6. Γενική Διεύθυνση Αλιείας Ε.Ε.
7. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας – Τμήμα Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος
8. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας – Τμήμα Αλιείας
9. ΕΚΒΥ
10. Ε.Κ.Θ.Ε.

ΔΙΟΡΓΑΝΩΤΕΣ

1. Υπουργείο Γεωργίας – Γενική Διεύθυνση Αλιείας
2. Γεωτεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
3. Τμήμα Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος
4. ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε.
5. Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας
6. Γεωπονικός Σύλλογος Ν. Μαγνησίας
7. Ελληνική Ιχθυολογική Εταιρεία

ΧΟΡΗΓΟΙ

ΑΛΕΥΤΙΚΑ ΝΕΑ
BIOMAR HELLENIC ABEEI
Δ. ΔΟΥΜΑ ΥΙΟΙ ΟΕ
DIBAQ HELLAS A.E.
ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε.
ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΡΕΥΝΩΝ Π.Θ.
ΕΛ. ΚΑΡΑΜΑΝΗΣ ΑΕΕ
INVE HELLAS AE
KEGO AE

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ Α ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗ- ΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, ΚΑΘΗΓΗΤΗ κ. Χ. ΝΕΟΦΥΤΟΥ	7
ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ	8
ΒΡΑΒΕΥΣΗ ΤΟΥ ΕΚΔΟΤΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔ. «ΑΛΙΕΥΤΙΚΑ ΝΕΑ» κ. Μ. ΣΑΒΒΑΚΗ	22

ΕΝΟΤΗΤΑ Β ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΤΟ ΥΔΑΤΙΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΩΣ ΠΟΛΟΣ ΕΛΕΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ <i>Νεοφύτου Χ.</i>	26
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΗΣ 3ης ΧΙΛΙΕΤΗΡΙΔΑΣ <i>Καλλιανιώτης Α.</i>	36
ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ <i>Παπαδοπούλου Μ.</i>	53
Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΥΠ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛ- ΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ ΧΡΟΝΙΑ <i>Τσιώκας Α.</i>	63
Η ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε. ΣΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΔΑΤΟ- ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ <i>Σαυράλης Χ.</i>	71

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΣΧΕΣΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗ- ΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟ Ν. ΕΥΒΟΪΚΟ <i>Πανταζής Π., Νεοφύτου Χ.</i>	81
ΣΧΕΣΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗ- ΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟΝ ΠΑΓΑΣΗΤΙΚΟ <i>Οικονόμου Γ.</i>	95
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ <i>Κλαουδάτος Σ.</i>	99
ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ <i>Ντάφης Σ.</i>	117
Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΑΛΙΕΙΑΣ ΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΩΝ ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΩΝ ΝΗΣΙΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΜΑΚΡΥΣΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ – Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ <i>Παπακωνσταντίνου Κ., Κονίδης Α.</i>	122
ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ – ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ <i>Πολύμερος Κ., Αρβανιτογιάννης Ι.</i>	131
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΕΣ ΠΗΓΗ ΠΛΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ <i>Παγώνη Ρ.</i>	139

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

<i>Νεοφύτου Χ., Τσιώκας Α., Σαρφάλης Χ., Καλλικανιώτης Α., Κονίδης Α.</i>	149
---	-----

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	171
--------------------	-----

ΕΝΟΤΗΤΑ Α

ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Γεώργιος Παπαβασιλείου¹, Χρήστος Νεοφύτου²

Ομιλία του προέδρου του Τμήματος Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, καθ. κ. Χ. Νεοφύτου

Αγαπητοί σύνεδροι, κατ' αρχήν, τόσο ως Πρόεδρος του Τμήματος Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος του Π.Θ. όσο και ως Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής θέλω να σας καλωσορίσω όλους και να σας ευχαριστήσω που είχατε την ευγενή καλοσύνη να έρθετε να μας τιμήσετε και να παρευρεθείτε σήμερα στην εναρκτήρια συνεδρίαση του 1^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Αλειας – Υδροβιολογίας με θέμα: «Αλεια – Υδατοκαλλιέργειες: Αντικρουόμενες ή παράλληλες δραστηριότητες; Η θέση της γυναίκας σ' αυτές». Πριν πω οτιδήποτε άλλο, θα ήθελα να σας ανακοινώσω ότι θα έχουμε μια μικρή αλλαγή στο πρόγραμμα εξαιτίας του γεγονότος της άφιξης των Ολυμπιονικών μας στο Βόλο, τους οποίους όλοι αγαπάμε και θέλουμε να τιμήσουμε με την παρουσία μας στις εκδηλώσεις που θα γίνουν προς τιμή τους. Επειδή μεταξύ μας βρίσκονται και μας τιμούν ο Σεβασμώτατος Μητροπολίτης κ.κ. Ιγνάτιος, βουλευτές αλλά και η Υφυπουργός ΥΠΕΧΩΔΕ κα Ροδούλα Ζήση, η οποία θα κηρύξει την έναρξη του συνεδρίου και οι οποίοι επίσης θέλουν να παραστούν στις εκδηλώσεις αυτές, γι' αυτό δε θα κάνω την προγραμματισμένη ομιλία για απόψε αλλά αύριο το πρωί.

-
1. Πρόεδρος του ΓΕΩΤ.Ε.Ε.
 2. Καθηγητής, Πρόεδρος του Τμήματος Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος και μέλος του Δ.Σ. του ΓΕΩΤ.Ε.Ε.

Κυρίες και κύριοι σύνεδροι, αν θυμάμαι καλά, η τελευταία φορά που είχε γίνει Ιχθυολογικό Συνέδριο στο Βόλο ήταν το 1990. Εκείνο είχε επιτυχία και πιστεύω ότι και το σημερινό θα έχει επιτυχία και θα βγάλει χρήσιμα συμπεράσματα. Δεν θα πω περισσότερα, γιατί ο χρόνος πιέζει και επειδή πρέπει να γίνει και η βράβευση, πριν αποχωρήσουν οι επίσημοι, θα ξεκινήσουμε άμεσα με τους χαιρετισμούς. Έτσι, θα κάνουμε τους χαιρετισμούς, θα προχωρήσουμε στη βράβευση, θα πάμε στους Ολυμπιονίκες και στις 9:00-9:30 σας περιμένουμε στο κέντρο «Ποσειδών», στις Αλυκές, όπου θα δοθεί το επίσημο δείπνο. Μαζί μας βρίσκονται ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δημητριάδος κ.κ. Ιγνάτιος, η Υφυπουργός ΠΕΧΩΔΕ κα Ροδούλα Ζήση, οι βουλευτές Μαγνησίας κ. Νάκος και κα Μακρή, (δεν έχει καμιά σημασία η σειρά που προφέρω τα ονόματα), ο κ. Κολοκούρας ως εκπρόσωπος του Διοικητή Φρουράς Ν. Μαγνησίας, ο Αντινομάρχης κ. Χατζόπουλος ως εκπρόσωπος του Νομάρχη, και ο Πρύτανης του Π.Θ. Καθηγητής κ. Μπαγιάτης. Μαζί μας, επίσης, είναι η Πρόεδρος του Τμήματος Γεωπονίας Φυτικής Παραγωγής και Αγροτικού Περιβάλλοντος κα Σακελλαρίου, που είναι το άλλο Τμήμα από τα δύο που είμαστε τώρα στη Σχολή Γεωπονικών Επιστημών, Αξιωματικοί του Λιμενικού και ο κ. Παντούλας, που είναι συνάδελφος Κτηνίατρος, Συνταγματάρχης του Κτηνιατρικού Τμήματος της Στρατιάς στη Λάρισα, καθώς επίσης και ο Γενικός Διευθυντής Αλιείας κ. Τσιώκας. Θα ξεκινήσουμε με το Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Δημητριάδος και Αλμυρού κ.κ. Ιγνάτιο. Παρακαλώ να απευθύνετε ένα σύντομο χαιρετισμό.

Χαιρετισμοί

Μητροπολίτης Δημητριάδος κ.κ. Ιγνάτιος: Ευχαριστώ πάρα πολύ που μου δίνετε την ευκαιρία να χαιρετήσω αυτό το θαυμάσιο Συνέδριο. Ο τίτλος του θυμίζει τη δική μας φεινή προσπάθεια στην Ακαδημία Θεολογικών Σπουδών, που ήταν: «Φύλο και Θρησκεία – Η θέση της γυναίκας στην εκκλησία». Άρα, είναι μια εποχή που όλοι ενδιαφέρονται να δουν ποια είναι η θέση της γυναίκας και νομίζω ότι αποτελεί πράγματι πρωτοτυπία αυτός ο τίτλος για ένα επιστημονικό συνέδριο. Δε θέλω να πάρω καθόλου χρόνο, εύχομαι καλή επιτυχία. Η Αλιεία έχει πολύ σχέση με την εκκλησία. Και εμείς αλιείς είμαστε και, κάθε φορά που είμαι σ' αυτό το Τμήμα και ακούω, ομολογώ ότι παίρνω και κάποιες ιδέες, στο πνευματικό πάντα επίπεδο, γιατί ξέρετε πόσα μας συνδέουν κι εμάς με τους ψαράδες. Βέβαια, όπως συνηθίζω να λέω, δεν ήταν ψαράδες της θάλασσας.

Της λίμνης ήτανε, του γλυκού νερού, αλλά άλλαξαν τον κόσμο. Δεν ξέρω εμείς πόσο είμαστε συνεπείς διάδοχοί τους. Εύχομαι ειλικρινά εσείς από τη δική σας πλευρά, στον τομέα που ειδικεύεστε, στην επιστήμη που υπηρετείτε, πράγματι να αλλάξετε τα πράγματα για το καλό του περιβάλλοντός μας, για την υπεράσπιση της υγείας μας και για να νιώθουμε ότι είμαστε σε ένα τόπο που ξέρει τί σημαίνει θάλασσα, τί σημαίνει αλιεία και που βεβαίως θα τιμά πάντα τη γυναίκα. Σας ευχαριστώ πολύ.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε το Σεβασμιώτατο για τα πολύ καλά του λόγια. Θα καλέσω τώρα τους βουλευτές μας για ένα συντομώτατο χαιρετισμό. Η Υφυπουργός θα κηρύξει την έναρξη του Συνεδρίου, όπως είπα, γι' αυτό θα μιλήσει τελευταία. Βεβαίως έχουμε χρόνο. Ο κ. Νάκος έχει το λόγο.

Νάκος: Σεβασμιώτατε, κ. Πρόεδρε, κα Υπουργέ, κα συνάδελφε, κ. Πρόεδρε του ΓΕΩΤ.Ε.Ε., κ.κ. Καθηγητές, κυρίες και κύριοι. Και εγώ θα απευθύνω ένα μικρό χαιρετισμό και θα καταθέσω μόνο ελάχιστες σκέψεις. Θα ξεκινήσω απ' αυτό, για το οποίο έχει γίνει πάρα πολύς λόγος: αν είναι συγκρουόμενες ή παράλληλες. Εγώ πιστεύω ότι είναι παράλληλες δραστηριότητες. Δεν είναι αντικρουόμενες δραστηριότητες. Πιστεύω ότι μπορεί να αποτελέσουν οι υδατοκαλλιέργειες πηγή ανάπτυξης και εισροής πόρων που τόσο έχει η χώρα μας ανάγκη, μιας και οι υδατοκαλλιέργειες κυρίως στρέφονται προς τις εξαγωγές. Ένα μεγάλο πρόβλημα, και φαντάζομαι ότι τα συμπεράσματα του Συνεδρίου προς αυτό τον τομέα θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμα, είναι να καθοριστεί επιτέλους ποιά είναι η επιβάρυνση, αν υπάρχει επιβάρυνση, αν είναι μόνιμη επιβάρυνση, ποιά είναι η επιρροή γενικότερα των υδατοκαλλιεργειών στο περιβάλλον. Κυκλοφορούν πάρα πολλά γύρω απ' αυτό και πιθανόν τα περισσότερα να είναι επιστημονικά τεκμηριωμένα, πράγματα για τα οποία σίγουρα χρειάζεται η πολιτική προκειμένου να πάρει τις πολιτικές της αποφάσεις. Εγώ πιστεύω ότι μπορεί να υπάρξει και ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος χρησιμοποιώντας την πράσινη λογιστική. Αρκεί να υπάρχει θέληση, να υπάρχει έλεγχος, να υπάρχει σωστό θεσμικό πλαίσιο, να υπάρχουν όλα εκείνα τα οποία προσδιορίζουν και διαφυλάσσουν το περιβάλλον, με απαραίτητη προϋπόθεση τη σωστή χωροθέτηση των καλλιεργειών. Δυστυχώς, οι υδατοκαλλιέργειες παρουσιάζουν, αν κοιτάξει κανείς τα πρώτα οικονομικά στοιχεία, και αυτές κάμψη μαζί με τις υπόλοιπες εξαγωγές της χώρας. Είναι πιθανόν να είναι η πρώτη φορά που παρουσιάζεται κόπωση εξαγωγών των υδατοκαλλιεργειών και τα αποτελέσματα των εταιρειών που ασχολούνται με τις υδατοκαλλιέργειες είναι

αυτά τα οποία ήταν τις προηγούμενες χρονιές, λόγω κυρίως του σκληρού ανταγωνισμού και της, ας μου επιτραπεί εδώ να πω, ανυπαρξίας συγκεκριμένων μέτρων στήριξης των εξαγωγών –όλων των εξαγωγών. Μέσα σε όλες τις εξαγωγές υπάγονται και οι υδατοκαλλιέργειες. Πιστεύω ότι η θάλασσα, η αλιεία, παρότι συμμετέχει, αν δει κανείς στο ΑΕΠ, με πολύ μικρό ποσοστό, είναι ιδιαίτερα σημαντική δραστηριότητα, γιατί είναι συνδεδεμένη με τη φύση του Έλληνα. Είναι γνωστό το πόσοι ερασιτέχνες φαράδες υπάρχουν στη χώρα μας. (Και εκεί υπάρχει ένα πρόβλημα). Άρα η θάλασσα είναι συνδεδεμένη με τη φύση του Έλληνα, και το σημαντικότερο, υπάρχουν περιοχές που αποτελεί τη μοναδική δραστηριότητα και τη μοναδική πηγή ζωής. Γι' αυτό η παράδοση, η φύση του Έλληνα, η σύνδεσή του, μας επιβάλλουν να προσέχουμε την αλιεία. Υπάρχουν προγράμματα του Γ' ΚΠΣ τα οποία αναφέρονται στην Αλιεία, όπου και αυτά δυστυχώς παρουσιάζουν –και είναι από τα πιο εντυπωσιακά στοιχεία που υπάρχουν– τη μικρότερη απορροφητικότητα από το Γ' ΚΠΣ. Με αυτές τις σκέψεις κ. Πρόεδρε και μιας που θα μιλήσουν οι κυρίες συνάδελφοι μετά, δε θέλω να πω τίποτα για τη θέση της γυναίκας σ' αυτές, διότι σαν αρμοδιότερες θα μας τα πουν οι ίδιες. Σας ευχαριστώ πολύ και εύχομαι καλή επιτυχία.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε τον κ. Νάκο. Η κα Μακρή για ένα σύντομο χαιρετισμό.

Μακρή: Σεβασμιώτατε, κα Υπουργέ, κύριε Πρόεδρε, κύριε συνάδελφε, κύριοι συνάδελφοι στην πολιτική, σας ευχαριστώ που μου δίνετε κι εμένα την ευκαιρία να πω δυο λόγια. Δε θα επαναλάβω αυτά που είτε ο κ. Νάκος για τη θέση της Υδατοκαλλιέργειας στην Εθνική Οικονομία, για την αντιμετώπιση από την Πολιτεία και τη φθίνουσα μέχρι στιγμής πορεία που έχουν οι εξαγωγές στον τομέα αυτό. Δε χρειάζεται να σας κουράσω, άλλωστε και από μια δικηγόρο όπως είμαι εγώ, δεν περιμένει κανείς επιστημονική τεκμηρίωση των θεμάτων που αφορούν στις ιχθυοκαλλιέργειες. Επιστημονικά είμαι μάλλον αναλφάβητη στο θέμα αυτό. Θα ήθελα να πω όμως πως χρειάζεται στήριξη του Τμήματος που υπάρχει στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, το οποίο υποδέχεται, αν δεν κάνω λάθος, φέτος για δεύτερη φορά φοιτητές, από το Υπουργείο Παιδείας, ώστε να υπάρχει η ανάλογη υλικοτεχνική υποδομή, να υπάρχουν θέσεις Επιστημονικών συνεργατών, περισσότερες από τις τέσσερις ή πέντε που υπάρχουν τώρα, μια αντιμετώπιση δηλαδή ανάλογη με αυτή που έχει η Ιατρική Σχο-

λή. Νομίζω ότι είναι το μόνο Τμήμα Πανελλήνια που επιστημονικά χορηγεί πτυχία Ανωτάτου και Πανεπιστημιακού επιπέδου στους φοιτητές και πρέπει ανάλογη να είναι και η προσοχή, έστω κι αν αυτό σημαίνει επιβάρυνση των κονδυλίων που υπάρχουν για τα Πανεπιστήμια. Χρειάζεται σύνδεση της επιστημονικής παραγωγής, της επιστημονικής έρευνας με την παραγωγή. Χρειάζεται να γίνει ένας Ιχθυογενετικός σταθμός. Αυτά όμως φαντάζομαι κατά τη διάρκεια της διημερίδας θα αναπτυχθούν από αρμοδιότερα χείλη. Εγώ ομολογώ, κ. Πρόεδρε, ότι με εξέπληξε ευχάριστα το θέμα της διημερίδας, γιατί συνδέθηκε με τη θέση της γυναίκας στις υδατοκαλλιέργειες και στην αλιεία. Σας πληροφορώ, έχω μάλλον την εντύπωση ότι ήδη το ξέρετε, ότι όσο δυσάρεστη και μειωμένη είναι η συμμετοχή της γυναίκας στις δραστηριότητες αυτές το ίδιο μειωμένη είναι και στην πολιτική (η κα Ζήση το ξέρει καλύτερα από μένα, γιατί είναι παλαιότερη στην πολιτική) και νομίζω ότι αυτές οι δυσάρεστες διαπιστώσεις πρέπει πια να μας κάνουν όλους να έχουμε ενεργότερη συμμετοχή και δραστηριότητα, ώστε να μειωθεί αυτή η μειωμένη συμμετοχή των γυναικών σε όλους τους τομείς της οικονομίας που έχουν απόδοση, παραγωγικότητα και βεβαίως και ανάλογα οικονομικά οφέλη. Έχουμε μερίδιο ευθύνης όλοι, άντρες και γυναίκες. Μεγαλύτερο βεβαίως εμείς οι γυναίκες, για τη μειωμένη παρουσία μας σε όλους αυτούς τους δυναμικούς τομείς, για τη μειωμένη παρουσία μας στα κέντρα εξουσίας. Καιρός είναι να πάρουμε την υπόθεση στα χέρια μας. Ο κ. Νάκος με το να μην αναφερθεί σ' αυτό, αυτό νομίζω μας υπέδειξε πάρα πολύ σωστά: ότι είναι δικιά μας ευθύνη, νομίζω, περισσότερο. Κι αν είμαστε σε κάποιο βαθμό ευαίσθητοι – σε μεγάλο βαθμό ευαίσθητοι για το περιβάλλον και την ανάπτυξη της οικονομίας, εμείς οι γυναίκες είμαστε διπλά ευαίσθητες στα θέματα που αφορούν τη δική μας συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία. Είμαι σίγουρη ότι τα συμπεράσματα του Συνεδρίου θα είναι εξαιρετικά ενδιαφέροντα. Είμαι σίγουρη ότι όλοι θα τα πληροφορηθούμε και ανάλογα θα ήμαστε αρωγοί στις προσπάθειές σας. Δεν είμαι καθόλου αισιόδοξη όμως ότι η Πολιτεία θα είναι συμπαραστάτης σ' αυτές τις δραστηριότητες και στις υποδείξεις σας. Σας ευχαριστώ πολύ.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε την κα Μακρή. Ο κ. Λούμας είναι εκπρόσωπος του Κ.Κ.Ε.. Βρίσκεται μεταξύ μας. Ας με συγχωρέσει που δεν τον μνημόνευσα προηγουμένως. Απλούστατα δεν μου είχαν δώσει έγκαιρα την κατάσταση άφιξης. Ζητώ συγγνώμη. Ο κ. Λούμας έχει το λόγο.

Λούμας: Χαιρετίζουμε το σημερινό σας Συνέδριο και ευχαριστούμε για την πρόσκληση που μας κάνατε. Μεταφέρω και τους χαιρετισμούς του βουλευτή Μαγνησίας του Νίκου Γκατζή, που αυτή τη στιγμή βρίσκεται στο δρόμο. Θεωρούμε ότι το θέμα βρίσκεται στην επικαιρότητα, τόσο επειδή από μόνο του συνιστά ένα ξεχωριστό κομμάτι της αγροτικής πολιτικής με μεγάλες επιπτώσεις στους εργαζόμενους στον τομέα όσο και επειδή οι τελευταίες εξελίξεις σε επίπεδο Ε.Ε. προβλέπουν νέα συγκεκριμένα μέτρα. Γι' αυτό και οι συζητήσεις κοντεύουν να ολοκληρωθούν. Εμείς, πριν λίγους μήνες, φιλοξενήσαμε μια ημερίδα του κόμματός μας με τη συμμετοχή και της Ευροκοινοβουλευτικής Ομάδας ακριβώς γι' αυτά τα ζητήματα, όπου αναπτύχθηκε πλούσιος και γόνιμος προβληματισμός. Μπορούμε να σας παραδώσουμε και τις εισηγητικές ομιλίες της ημερίδας που κάναμε. Η εικόνα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας δεν μπορεί παρά να παρουσιάζει μεγάλες αναλογίες και με τους άλλους τομείς του πρωτογενή τομέα. Αυτό οφείλεται στην κυβερνητική πολιτική, κατά τη γνώμη μας, που εκφράζει και υλοποιεί με μεγάλη πιστότητα την κοινή αλιευτική πολιτική της Ε.Ε. και τις επιμέρους κατευθύνσεις της. Η πολιτική αυτή κινείται σε καθαρά διαλυτική κατεύθυνση και χτύπησε αλύπητα τους μικρομεσαίους ψαράδες. Αυτό δείχνουν άλλωστε τα στοιχεία από τα επιχειρησιακά προγράμματα αλιείας και το πρόγραμμα PESCΑ αλλά και το επιχειρησιακό πρόγραμμα αλιείας 2000-2006, που βρίσκεται σε εξέλιξη. Από τα πέντε χρόνια εφαρμογής και των δύο επιχειρησιακών προγραμμάτων αλιείας μέσα από στοιχεία της παραγωγής παρουσιάζεται μεγάλη μείωση των αλιευτικών σκαφών, κύρια της παράκτιας και μικρής παράκτιας αλιείας. Το αποτέλεσμα αυτό ήρθε σαν καρπός του περιορισμού της ελλειπτικής προσπάθειας με πρόσχημα τη διατήρηση των αλιευτικών αποθεμάτων και στόχο τη μείωση της παραγωγής των αλιευτικών σκαφών. Οι επιπτώσεις και οι συνέπειες ήταν πολύ μεγάλες, ιδίως στις μικρές οικογενειακού χαρακτήρα εκμεταλλεύσεις, που αισθάνονται διαρκώς και μεγαλύτερη πίεση.

Καθαρά αντίστροφη παρουσιάζεται η κατάσταση στον τομέα των υδατοκαλλιμεργειών, ενώ στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα διαπιστώνεται γιγάντωση του τομέα και ιδιαίτερα των θαλάσσιων υδατοκαλλιμεργειών. Η αλματώδης ανάπτυξή τους είχε ταυτόχρονα και τις δικές της παράπλευρες συνέπειες, όπως οικολογικές επιπτώσεις στη δέσμευση και κατάληψη εκατοντάδων όρμων και θαλάσσιων περιοχών στις παράκτιες ζώνες, την απαγόρευση άσκησης της αλιείας σ' αυτές και την άμεση ή έμμεση εκδίωξη των ψαράδων. Σημαντικές είναι και οι κινήσεις στο εσω-

τερικό του τομέα με γιγάντωση ενός περιορισμένου αριθμού επιχειρήσεων και ταυτόχρονη μετατροπή των υπολοίπων σε επιχειρήσεις δορυφόρους, οι οποίες αντιμετωπίζουν τον αδυσώπητο ανταγωνισμό των μεγάλων μονάδων. Ο ρυθμός υλοποίησης των κυβερνητικών και κοινοτικών μέτρων για το διάστημα 1994-1999 διατηρείται και στο επιχειρησιακό πρόγραμμα αλιείας του 2000-2006. Εκτός από την παραπέρα ανάπτυξη των θαλάσσιων ιχθυοκαλλιεργειών, στόχος παραμένει ο περιορισμός και η μείωση του αριθμού των μικρομεσαίων αλιευτικών επιχειρήσεων και η προσπάθεια να απορροφήσουν τις αντιδράσεις των ιδιοκτητών τους κατευθύνοντάς τους σε αλλαγή στον επαγγελματικό προσανατολισμό. Κύρια κατεύθυνση είναι να ωφεληθούν οι μεγάλες επιχειρήσεις, δηλαδή να γίνει πέρασμα της αλιευτικής δραστηριότητας στα χέρια λιγότερων αλλά μεγαλύτερων επιχειρήσεων, ενώ για την υποστήριξη και των δύο τομέων προβλέπεται παραπάνω βοήθεια στις μεταποιητικές βιομηχανίες προκειμένου να είναι σε θέση να ανταποκριθούν καλύτερα στο διεθνή ανταγωνισμό. Όλα αυτά σημαίνουν ότι η αλιευτική ικανότητα του Ελληνικού στόλου θα μειωθεί παραπέρα, κατά τη γνώμη μας, και τελικά αυτό το νόστιμο ελληνικό ψάρι που γνωρίζαμε θα σπανίζει όλο και περισσότερο στην αγορά.

Το Κ.Κ.Ε. είναι αντίθετο σ' αυτή την πολιτική. Η ανάπτυξη του τομέα της αλιείας πρέπει να υπακούει στις βασικές οικονομικές και κοινωνικές ανάγκες της χώρας μας και των επιμέρους περιοχών της και η προϋπόθεση αυτή είναι σε αντίθεση με τα ντόπια και τα ξένα συμφέροντα που κυριαρχούν στον κλάδο. Η ανάπτυξη αυτή, κατά τη γνώμη μας, πρέπει να γίνει στα πλαίσια ενός συνολικού σχεδίου που δίνει τη δυνατότητα εξασφάλισης της συνέχειας και τις προοπτικές του θαλάσσιου οικοσυστήματος, μακριά από τις πρακτικές υπεραλίευσης, υπερεκμετάλλευσης και εξάντλησης των ιχθυοποθεμάτων. Πρέπει να είναι σε θέση να εξασφαλίζει όλες τις απαραίτητες προϋποθέσεις, την επιστημονική στήριξη που την κάνετε εσείς και θα την κάνει πιστεύουμε και το Συνέδριό σας. Εμείς άλλωστε από την πολιτική σκοπιά βλέπουμε, όπως καταλαβαίνετε κι από την τοποθέτησή μας, τα ζητήματα-προϋποθέσεις, όπως είναι τα οικονομικά και άλλα κίνητρα, αλιευτικά λιμάνια, ιχθυόσκαλες κ.ά., προκειμένου να φτάνει στην κατανάλωση φτηνό, υγιεινό και ποιοτικό ψάρι. Η ανάπτυξη αυτή πρέπει να βασίζεται στην ανάπτυξη και λειτουργία παραγωγικών αλιευτικών συνεταιρισμών, που θα είναι σε θέση να εξασφαλίζουν και την κοινή χρήση των μηχανημάτων, των αλιευτικών εργαλείων και παράλληλα θα μπορούν να επεκτείνουν τη δράση τους και σε ζητήματα της μετα-

ποίησης και εμπορίας. Ταυτόχρονα, χρειάζεται να ενταχθεί στη συνολικότερη πολιτική και ο τομέας των ιχθυοκαλλιέργειών, έπειτα από αναγκαίες βέβαια έρευνες για την καταλληλότητα των περιοχών, με κριτήριο και τις ανάγκες των εκτρεφόμενων ψαριών αλλά και τη διαφύλαξη των ψαρότοπων της χώρας και με σεβασμό στο περιβάλλον.

Σε τέτοιου είδους οικονομία, που στοχεύει στην κάλυψη των αναγκών της λαϊκής οικονομίας και όχι του κεφαλαίου για μεγαλύτερα κέρδη, μπορεί να συλληφθεί και να αναπτυχθεί και η γυναικεία απασχόληση με τη λειτουργία των παραγωγικών αλιευτικών συνεταιρισμών και συνεταιρισμών μεταποίησης των προϊόντων. Με κοινωνικό και εργατικό έλεγχο μέσα σε ένα κεντρικό πανεθνικό σχεδιασμό είναι δυνατόν το οξύμεινο πρόβλημα της ανεργίας των γυναικών να μπει σε ένα δρόμο επίλυσής του. Η γυναικεία απασχόληση δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να είναι συμπληρωματική. Η ευελιξία στις εργασιακές σχέσεις και η μερική απασχόληση μεγαλώνουν την πολύμορφη εκμετάλλευση της γυναικείας εργατικής δύναμης μικραίνοντας ακόμη περισσότερο τον ήδη συρρικνωμένο ελεύθερο χρόνο της. Τα διάφορα προγράμματα που αφορούν τις γυναίκες, και όχι βέβαια μόνο τις γυναίκες, δυστυχώς εκεί αποβλέπουν. Και οι γυναίκες, όπως βέβαια και όλοι οι εργαζόμενοι, πρέπει να έχουν, να απαιτούν δικαιώματα σύμφωνα με τις αυξημένες ανάγκες τις δικές τους, της οικογένειάς τους. Έτσι, εμείς κατανοούμε και τη θέση της γυναίκας σ' αυτό το χώρο, δηλαδή την πλήρη και σταθερή δουλειά ως αυτονόητο δικαίωμα. Όλα αυτά αγαπητοί φίλοι, κλείνοντας, εντάσσονται σε μια συνολική πολιτική, που θα έχει στο κέντρο του ενδιαφέροντός της όχι το μεγάλο κεφάλαιο αλλά το μικρομεσαίο αγρότη και ψαρά δίπλα στους άλλους εργαζόμενους της χώρας μας. Να σας ευχαριστήσουμε για άλλη μια φορά για την πρόσκλησή σας και να ευχηθούμε καλές επιτυχίες στο Συνέδριό σας.

Νεοφύτου: *Κι εμείς ευχαριστούμε τον κ. Λούμα. Ο Αντινομάρχης Ν. Μαγνησίας κ. Χατζόπουλος έχει το λόγο για ένα σύντομο χαιρετισμό.*

Χατζόπουλος: Βεβαίως, θα είμαι πολύ σύντομος. Κύριε Πρόεδρε, Σεβασμιώτατε, κα Υπουργέ, κύριοι βουλευτές, κύριοι Πρόεδροι των Τμημάτων, αγαπητοί σπουδαστές, κυρίες και κύριοι, κ. Πρόεδρε του ΓΕΩΤΕΕ. Ο Νομάρχης Μαγνησίας δε βρίσκεται σήμερα στο Νομό Μαγνησίας, βρίσκεται στο Νομό Τρικάλων σε μια συνεδρίαση με τους τέσσερις Νομάρχες της Περιφέρειας Θεσσαλίας και σας μεταφέρω τον εγκάρδιο χαι-

ρετισμό του. Η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση στις αρχές της δεκαετίας του 1990-2000 με πρωτοβουλία τότε του ΓΕΩΤ.Ε.Ε. και μάλιστα του προέδρου του κ. Μπενάτου, τον οποίο τον βρίσκω σήμερα και χαίρομαι που είναι κοντά μας και παρακολουθεί αυτή την ημερίδα, μαζί με την Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση πραγματοποίησε ένα Συνέδριο για τις ιχθυοκαλλιέργειες. Είχαμε τότε πολλά προβλήματα στο Νομό Μαγνησίας. Προβλήματα για να πείσουμε τότε και όλους όσοι ενδιαφέρονταν να κάνουν ιχθυοκαλλιέργειες και τους κατοίκους των παραθαλάσσιων περιοχών να αποδεχθούν τις υδατοκαλλιέργειες. Δυστυχώς όμως δεν πέρασε η άποψη που κυριάρχησε τότε ούτε και τα συμπεράσματα τα οποία είχαν εξαχθεί από εκείνη την ημερίδα και έτσι στο Νομό Μαγνησίας γίνανε δύο μόνο μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας, μία στην περιοχή των Νιών και μία στις Τζάστινες στην περιοχή της Αργαλαστής, στην περιοχή του Λαύκου. Συγκεκριμένα η δυναμικότητα είναι 130 τόνων η μία και η άλλη 120 τόνων ετησίως. Έκτοτε το Νομαρχιακό Συμβούλιο, με τα προβλήματα που παρουσίασε ο Παγασητικός Κόλπος το 1997, σε συνεδρίασή του απαγόρευσε τις ιχθυοκαλλιέργειες στο Νομό Μαγνησίας. Παράλληλα όμως το Νομαρχιακό συμβούλιο αποφάσισε να γίνουν ανάλογες μελέτες προκειμένου να γίνει σωστή η διαχείριση του Παγασητικού Κόλπου. Και πράγματι το ΕΚΘΕ το 2000 παρέδωσε δεκατρείς μελέτες, μέσα στις οποίες φαίνεται η συνολική επίδραση που θα είχε μια σωστή διαχείριση του Παγασητικού Κόλπου. Η μελέτη που αναφέρονταν σχετικά με τις υδατοκαλλιέργειες έδωσε κάποια συμπεράσματα, τα οποία δεν θα διαβάσω, για να είμαι σύντομος. Θα τα καταθέσω όμως (είναι τρεις σελίδες) για να τα λάβει υπόψη η σημερινή ημερίδα. Το Νομαρχιακό Συμβούλιο όμως έχει ένα πρόβλημα. Των δύο ιχθυοκαλλιεργειών, οι οποίες υπάρχουν στο Νομό Μαγνησίας, λήγει η προθεσμία λειτουργίας τους. Ήταν δεκαετούς διάρκειας και φέτος στο τέλος του 2003 καλούμαστε αν θα πρέπει να ανανεώσουμε αυτές τις άδειες ή όχι. Τα συμπεράσματα που έχουμε από το ΕΚΘΕ και από τα σημερινά συμπεράσματα, τα οποία ευελπιστούμε ότι θα έχουμε σύντομα, κ. Πρόεδρε, θα αποτελέσουν για μας τον μπούσουλα, προκειμένου να πάρουμε τη σωστή απόφαση για τις υδατοκαλλιέργειες. Ευχαριστώ και εύχομαι καλή επιτυχία.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε τον κ. Χατζόπουλο. Ο κ. Πρύτανης για ένα σύντομο χαιρετισμό.

Πρύτανης: Όντως πρέπει να κάνω πολύ σύντομο χαιρετισμό. Σεβασμιώ-

τατε, κα Υπουργέ, κ. βουλευτές, κ. Πρόεδροι, αγαπητοί επίσημοι προσκεκλημένοι, κυρίες και κύριοι, είναι όντως μεγάλη χαρά για μας τους Πανεπιστημιακούς σήμερα να βλέπουμε ένα νεοσύστατο Τμήμα, το Τμήμα Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος να ξεκινά τις επιστημονικές του δραστηριότητες με τέτοιο τρόπο. Οφείλω να εκφράσω τα συγχαρητήριά μου στα μέλη ΔΕΠ του Τμήματος και ιδιαίτερα στον Πρόεδρο τον κ. Νεοφύτου γι' αυτή την ενέργεια και εύχομαι πάντα το καλύτερο. Επειδή πέταξε η κα Μακρή κάποιες αιχμές για την επιστημονική έρευνα που πρέπει να γίνεται, απλά θέλω να σας ενημερώσω ότι μέσα στα πλάνα αυτής της πρωταρείας γι' αυτή την τριετία είναι να τελειώνουμε και με τον ιχθυογενετικό σταθμό που πρέπει να γίνει μέσα στον Παγασητικό. Αυτό σας το υποσχόμαστε και ελπίζουμε να το δείτε σύντομα. Τώρα θα ήθελα να πω μερικά πράγματα αλλά αφού ο κ. Πρόεδρος με στριμάχνει χρονικά εύχομαι καλή επιτυχία στις εργασίες του Συνεδρίου, εύχομαι καλή διαμονή στους επισκέπτες και ελπίζω τα συμπεράσματα που θα προκύψουν να είναι εποικοδομητικά. Ευχαριστώ.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε κ. Πρύτανη. Ο Πρόεδρος του ΓΕΩΤ.Ε.Ε. ας είναι συντομότατος κι αυτός, για να προχωρήσουμε στην κήρυξη των εργασιών.

Παπαβασιλείου: Σεβασμιώτατε, κα Υπουργέ, κ. εκπρόσωποι του Ελληνικού Κοινοβουλίου, κ. Αντινομάρχα, κ. Γενικέ Δ/ντά, αγαπητοί συνεργάτες και φίλοι, κυρίες και κύριοι, νέοι συνάδελφοι στο επάγγελμα. Εγώ θα προσπαθήσω να καλύψω το λίγο χρόνο που μου δίνει ο Πρόεδρος και το δικό μου θέμα, γιατί εδώ δεν ερχόμαστε απλώς να πούμε ένα χαιρετισμό, είναι να βάλουμε τη δικιά μας γραμμή, τη δικιά μας αντίληψη, αυτή που υπηρετούμε από μια θέση ευθύνης και μια θέση μάχης, όπως είναι το ΓΕΩΤ.Ε.Ε., στον αγροτικό τομέα. Πράγματι αυτή η επιλογή να γίνει το Συνέδριο σήμερα, είναι μια συνειδητή επιλογή προτεραιότητας, που έχει να κάνει με το ενδιαφέρον της περιοχής για τα αλιεύματα, με την Πανεπιστημιακή υποδομή που υπάρχει εδώ πέρα και με τη σημαντική παρουσία του συναδέλφου, φίλου, στο ΓΕΩΤ.Ε.Ε. του κ. Νεοφύτου. Επιτρέψτε μου λοιπόν σ' αυτό το λίγο χρόνο που πρέπει να συμπιέσω, να σας πω τη δική μας τεχνοκρατική διάσταση πάνω στο θέμα της αλιείας, γιατί εγώ δεν είμαι ειδικός, όμως θα προσπαθήσω σε λίγες γραμμές να δώσω και τη σημασία του τομέα και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει.

Κυρίες και κύριοι, όλοι ξέρετε ότι η χώρα μας έχει μια ιστορική πα-

ράδοση στην αλιεία και μια νέα κυριαρχία στις ιχθυοκαλλιέργειες, όπου είμαστε, όπως λέγεται, οι leader της Ευρώπης. Στον πρωτογενή τομέα της αλιείας γενικά απασχολούνται περίπου 40.000 άτομα. Ο δε κλάδος, παρά τη μικρή του οικονομική συνεισφορά, 0,5% στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, έχει ιδιαίτερη σημασία για τη διατήρηση της κοινωνικής και πολιτιστικής κληρονομιάς των παράκτιων περιοχών, μέσω της διατήρησης των πληθυσμών σε απομακρυσμένες περιοχές, στις οποίες υπάρχουν περιορισμένες οικονομικές δραστηριότητες πέραν της αλιείας. Ακόμα, ειδικότερα η ιχθυοκαλλιέργεια, είναι ο δυναμικά αναπτυσσόμενος κλάδος της Ελληνικής Οικονομίας την τελευταία δεκαετία και αποτελεί τον 3^ο εξαγωγικό τομέα της χώρας. Η ιχθυοκαλλιέργεια για τη χώρα μας αποτελεί οικονομική βιομηχανία αιχμής, που καταλαμβάνει ήδη την 1^η θέση στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο από άποψη παραγωγής θαλασσιών ειδών ψαριών (90.000 τόνοι ετησίως). Ταυτόχρονα προσφέρει τουλάχιστον 5.000 θέσεις εργασίας σε αγροτικές περιοχές της χώρας συμβάλλοντας έτσι κατά 26% στη συνολική αξία των εξαγωγών των τροφίμων.

Όμως, δεν πρέπει να αποσιωπήσουμε ότι ο κλάδος αντιμετωπίζει προβλήματα και τα προβλήματα είναι πάρα πολύ σημαντικά τόσο στον τομέα της αλιείας όσο και ειδικότερα στον τομέα της ιχθυοκαλλιέργειας. Ο κλάδος της αλιείας δέχεται πράγματι κρίση, λόγω μείωσης του εισοδήματος των αλιέων. Τα ιχθυαποθέματα λόγω έλλειψης ικανών διαχειριστικών μέτρων και διαρκούς αυξανόμενης ρύπανσης των θαλασσών έχουν μειωθεί ανησυχητικά. Η πολιτική της Ε.Ε. για την απόσυρση των σκαφών για να ενισχυθούν τα ιχθυαποθέματα δεν λύνει το πρόβλημα. Η απόσυρση των αλιευτικών σκαφών στη χώρα μας χωρίς χωροταξικό σχεδιασμό και στρατηγική απόσυρσης θα έχει οδυνηρά αποτελέσματα στο μέλλον για την αλιεία, ιδιαίτερα των νησιωτικών και απομακρυσμένων περιοχών. Παράλληλα, σύμφωνα με μελέτη διεθνούς κύρους Ιδρύματος, ο κλάδος των ιχθυοκαλλιεργειών, ο οποίος χαρακτηρίζεται από τάσεις συγκέντρωσης υψηλού ανταγωνισμού, χαμηλές τιμές, μείωση της κερδοφορίας αλλά και την υπερπαραγωγή του προϊόντος, βρίσκεται στην ίδια κρίσιμη καμπή. Δεν τηρούνται οι όροι δυναμικότητας των μονάδων σύμφωνα με τις άδειες που έχουν δοθεί, ενώ τα κανάλια προώθησης των προϊόντων στο εξωτερικό δεν είναι οργανωμένα και δεν αναζητούνται νέες αγορές. Τη διετία 2003-2004 αναμένεται στασιμότητα ή οριακή βελτίωση στην κερδοφορία, ενώ η περαιτέρω πορεία του κλάδου θα εξαρτηθεί απ' το αν θα γίνουν οι κατάλληλες ενέργειες για την αναδιοργάνωση και την εξυγίανσή του. Στο διάστημα αυτό αναμένεται να υπάρξει πε-

ραιτέρω μείωση του αριθμού των παραγωγικών επιχειρήσεων και αύξηση της συγκέντρωσης.

Προκειμένου να βελτιωθούν οι προοπτικές του κλάδου, είναι απαραίτητο να ληφθούν άμεσα μέτρα. Άλλωστε οι απαιτήσεις της τήρησης των περιβαλλοντικών όρων στην υδατοκαλλιέργεια είναι σχεδόν σίγουρο ότι θα αυξήσουν τις τιμές, εφόσον θα φέρουν αύξηση του κόστους παραγωγής. Παράλληλα αλλάζει και η αγορά. Πριν δεκαπέντε χρόνια το 85% των πωλήσεων γινόταν μέσα από τους χονδρεμπόρους, σήμερα όμως γίνεται στα *super-market*. Είναι πολύ σημαντικό να υπάρξει μια ομαδική αντιμετώπιση του marketing των πωλήσεων, δηλαδή να δημιουργηθούν συνεταιρισμοί ή οργανώσεις παραγωγών ή να γίνουν και συγχωνεύσεις. Η αναδόμηση του τομέα είναι αναπόφευκτη και επιτακτική. Το ΓΕΩΤ.Ε.Ε. περιλαμβάνει στις προτεραιότητές του τα θέματα της αλιείας με στόχο την οικονομική ανάπτυξη της ιχθυοκαλλιέργειας, τη βιώσιμη εξέλιξη και την εδραίωσή της, ώστε να είναι προσαρμοσμένη στις απαιτήσεις του κοινωνικού συνόλου με σεβασμό στο περιβάλλον και τον καταναλωτή. Οι εργασίες του συνεδρίου που διοργανώνεται σήμερα θα εστιαστούν στις πολιτικές και στις κατευθυντήριες γραμμές που μπορούν να συμβάλουν, ώστε οι υδατοκαλλιέργειες να εξελιχθούν σε μια πιο ολοκληρωμένη οικονομική δραστηριότητα διεθνώς ανταγωνιστική και περιβαλλοντικά αειφόρου. Τα συμπεράσματα του συνεδρίου εκτιμούμε ότι θα συμβάλουν στην υιοθέτηση μέτρων και στόχων και στο σχεδιασμό συγκεκριμένων πολιτικών για τον τομέα. Θέλω να συγχαρώ όλους τους ομιλητές, οι οποίοι ευχαρίστως προσήλθαν να βοηθήσουν αυτή την προσπάθεια, και να ευχηθώ καλή επιτυχία στις εργασίες του Συνεδρίου. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε κ. Πρόεδρε. Παρακαλείται η κα Υφυπουργός να κηρύξει την έναρξη με ένα σύντομο χαιρετισμό.

Ζήση: Σεβασμιώτατε, κύριοι Πρόεδροι, κυρίες και κύριοι Καθηγητές, αγαπητοί φοιτητές, βεβαίως αγαπητοί συνάδελφοι, κ. Πρύτανη, εκπρόσωποι των τοπικών αρχών. Σύντομεύοντας το χρόνο δεν μπορεί κανείς να κάνει ένα χαιρετισμό όπως θα 'θελε, γιατί τέθηκαν πολλά ζητήματα στο τραπέζι και θεωρώ εκ του πονηρού κ. Πρόεδρε ότι με βάλατε στο τέλος, για να μην μπορώ να απαντήσω σε όλα αυτά που ακούστηκαν εδώ. Όμως δε διεκδικώ να απαντήσω ως κυβερνητική πολιτική στις αιχμές που ακούστηκαν απ' τις τοποθετήσεις, γιατί δεν είναι ούτε αυτός ο ρόλος μου

ούτε κι αυτός ο τρόπος που καταθέτω τις απόψεις μου. Θέλω να σας συγχαρώ γι' αυτή την πρωτοβουλία και να πω ότι ξέρετε πολύ καλύτερα όλοι εσείς που βρίσκεστε σήμερα εδώ τα προβλήματα που παρουσιάζονται, παρότι κατατέθηκαν κάποια. Παραδείγματος χάριν: χωροταξικός σχεδιασμός: δεν υπήρχε τόσα χρόνια – υπάρχει σήμερα, πλαίσιο για τις υδατοκαλλιέργειες: δεν υπήρχε τόσα χρόνια – υπάρχει σήμερα. Και λοιπόν τι; Όταν π.χ. στη Φθιώτιδα, που ο σχεδιασμός μιλάει και λέει: «παραγωγικές δραστηριότητες», που μέσα σ' αυτές είναι και οι υδατοκαλλιέργειες, έρχεται η τοπική Αυτοδιοίκηση, π.χ. ο βοηθός Νομάρχης της περιοχής, η τοπική Αυτοδιοίκηση γενικότερα, και παίρνει και τους πολίτες μαζί της και λέει «όχι, δε θέλουμε», θα πείτε ότι η περιοχή είναι «φυσικού κάλλους»; Μα δεν είναι «φυσικού κάλλους»! Η περιοχή είναι χωροθετημένη. Είναι χαρακτηρισμένη για παραγωγικές δραστηριότητες και μέσα από το ειδικό πλαίσιο αλλά και μέσα από το χωροταξικό και από τα περιφερειακά για να κάνουμε αυτή τη δραστηριότητα. Από την άλλη μεριά του λόφου, την ίδια στιγμή, οι ίδιοι Νομάρχες, οι ίδιοι Δήμαρχοι, εκεί όπου υπάρχει προστασία, όπως π.χ., λέω χωρίς να κάνω αιχμές στους Δημάρχους, στην Αλόνησο, έρχονται οι ίδιοι Δήμαρχοι και λένε ότι: «Γιατί τόση προστασία; Να μπορούμε να χτίσουμε και ένα ξενοδοχείκι μέσα στην προστατευόμενη περιοχή, να μπορούμε να κάνουμε και υδατοκαλλιέργειες». Μια αντίφαση. Και εδώ θα πρέπει να κάνουμε την αυτοκριτική μας, όλο το πολιτικό μας σύστημα, που ξεκινάει από την κυβέρνηση και φτάνει κάτω στις τελευταίες ιδιότητες της ίδιας της διοίκησης. Εγώ προσωπικά σας καταθέτω ότι αντιμετωπίζω στο ΥΠΕΧΩΔΕ τεράστιο πρόβλημα. Και θα μιλήσω και για την απορροφητικότητα. Επενδυτές για υδατοκαλλιέργειες σήμερα και το Υπουργείο Γεωργίας είναι σε καθημερινή επαφή με τον Υπουργό. Δεν μπορούν να επενδύσουν, διότι εκεί που είχαν αποφασίσει να επενδύσουν για υδατοκαλλιέργειες, εκεί είναι προστατευόμενες περιοχές. Καταλαβαίνετε ότι υπάρχουν περιβαλλοντικοί όροι, που ανεβάζουν το κόστος αλλά ανεβάζουν και την ποιότητα της ζωής μας. Άρα είναι θέματα και εργαλεία, τα οποία θα πρέπει και στη νέα πολιτική του διαλόγου και στο νέο γενικότερα προβληματισμό να μπουνε, αν θέλουμε να 'μαστε ειλικρινείς με τους εαυτούς μας. Δεν είναι μόνο να δω αν οικονομικά με συμφέρει –είναι ένα στοιχείο το κόστος– αλλά το κόστος, κυρίες και κύριοι, δεν είναι μόνο οικονομικό. Είναι κόστος δημόσιας υγείας, είναι κόστος περιβάλλοντος, είναι κόστος ποιότητας ζωής. Πως θα τα παντρέψουμε; Να η πρόκληση και να η πρόσκληση. Και δεν είναι μόνο στη χώρα μας, είναι μια παγκόσμια συζήτη-

ση που ξεκινά και η οποία μας θέλει όλους ενεργούς-συμμέτοχους με το κnow how και με τις αλήθειες μεταξύ μας, γιατί όταν λέμε μισές αλήθειες είναι χειρότερες από τα χειρότερα ψέματα και είναι εις βάρος πάντα της ανάπτυξης. Άρα τι περιλαμβάνει, που αφορά στο περιβάλλον, (εχθές μάλιστα, ημέρα του περιβάλλοντος, γιορτάσαμε και την ίδρυση και των εικοσιπέντε φορέων). Βεβαίως, όμως έπρεπε να έχουμε 300 φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών, γιατί η Ελλάδα είναι δεσμευμένη από τον εαυτό της και από τις διεθνείς της συμβάσεις να κάνει 300 φορείς διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών. Ας μην πούμε τώρα ότι στην Αλόνησο ήρθαν κάποιοι θέσφατοι και λύσαμε το θέμα. Το 'χω υποστηρίξει και το ξέρετε άλλωστε, οι αλιείς και οι ντόπιοι ήταν που φύλαξαν το Θαλάσσιο Πάρκο, κι άρα αυτό πρέπει να συνυπολογιστεί και στις εκπροσωπήσεις και σε όλα αυτά.

Εκεί είναι μια μεγάλη ιστορία, που έχει να κάνει με την καθημερινότητα του πολίτη και βεβαίως με την αξιοπιστία της πολιτικής. Εγώ, που αντιμετωπίζω προβλήματα σ' αυτό τον τομέα, πιστεύω πραγματικά ότι πρέπει να βρούμε την οικονομική ευημερία της αλιείας, της υδατοκαλλιέργειας, όλων των συμμετεχόντων, ανδρών και γυναικών. Να δούμε την οικονομική ευημερία, πώς παράλληλα μπορούν αυτοί οι πυλώνες ισόρροπα να αναπτύσσονται. Παράλληλη προστασία της αλιείας, του περιβάλλοντος με διεύρυνση; Και περιβάλλον δεν είναι μόνο το φυσικό, δεν είναι μόνο οι υδροβιότοποι. Είναι και το δομημένο περιβάλλον, είναι και το ανθρωπογενές περιβάλλον και μπορούμε, τρίτον, να πετύχουμε τον 3^ο πυλώνα, που εκεί κι αν είναι το θέμα. Περιβαλλοντικούς όρους θέλει και ο περιφερειακός του Βόλου, αλλά θέλει και τιμές μονάδας. Ε! μην συγκρουστούμε και μεταξύ μας όλοι τελικά για μια σπιθαμή γης! Άρα λοιπόν ο 3^{ος} πυλώνας, που είναι η κοινωνική συνοχή, πώς διασφαλίζεται; Μέσα από τις ενέργειες συνεργασίας, την αντίληψη αλλά και έναν διαρκή διάλογο με μια δυναμική όλων των θεσμών που εμπλέκονται. Δυσκολεύεται, μας είπε ο βοηθός Νομάρχης, πολύ σωστά, αν θα πρέπει να συνεχιστεί η λειτουργία των μονάδων στο Νομό. Η έρευνα είναι απαραίτητη. Το Πανεπιστήμιό μας, η Σχολή μας: να δούμε πώς συμμετέχουν σ' αυτές τις έρευνες και τα προγράμματα: Και οι μελέτες που γίνανε, αγαπητέ συνάδελφε κ. Νάκο, θέλω να το πω εδώ για να μην τα λέω μόνο στο ραδιόφωνο και μερικοί με κακολογούν, είναι πάρα πολλές. Είναι τόσες πολλές, που φαίνεται ότι αυτή η χώρα, η Ελλάδα, συνεχώς μελετά και ερευνά. Αλλά σχέδιο εφαρμογής και υλοποίηση και έλεγχος στην εφαρμογή δεν έχει! Γιατί εκεί η παρέκκλιση «εν αρχή ην»! Και εκεί βέβαια όλοι

έχουμε μια συμμετοχή και μια σιωπή, που αυτή τη συνενοχή εκφράζει! Άρα λοιπόν εδώ σήμερα μιλάμε για πολύ σοβαρά πράγματα και γι' αυτό είστε πάρα πολύ αξιέπαινοι όλοι. Γιατί έχουμε ένα νέο τρόπο και έρευνας και σκέψης και διαλόγου και πρακτικής. Γιατί κι εμείς στη Βουλή πρέπει να γνωρίζουμε πολλά, για να ξέρουμε πώς να νομοθετούμε και να μην κατηγορούμεθα ότι φωτογραφίζουμε τη μια υδατοκαλλιέργεια στην Εύβοια ή την άλλη σε μια άλλη περιοχή. Άρα λοιπόν θα πρέπει να δούμε όλοι αυτά τα ζητήματα και πιστεύω ότι το Συνέδριό σας θα το κατορθώσει και θα το κάνει.

Βεβαίως και μένα με συγκίνησε ιδιαίτερα το ότι βάλατε αυτό ακριβώς το ερωτηματικό σε ό,τι αφορά τις παράλληλες ή τις αντικρουόμενες δραστηριότητες και απόψεις, γιατί είναι σημείο προβληματισμού. Βεβαίως και βαρόμετρο δημοκρατίας και ευαισθησίας του χώρου του Πανεπιστημίου αλλά και όλων των συμμετεχόντων, όλων των συντελεστών. Το θέμα της γυναικείας διάστασης σ' αυτή την αγορά εργασίας, όπως την κατονομάσαμε, αλλά και όχι μόνο αγορά εργασίας, δεν είναι μόνο το εισόδημα το οικογενειακό, το τοπικό ή το εθνικό εισόδημα, είναι και μια σειρά άλλων δραστηριοτήτων. Οι νέες τεχνολογίες και οι νέες δυνατότητες που παρουσιάζονται θα πρέπει να γίνουν συνείδηση και να έρθουν στην κατοχή όλων των γυναικών που μέχρι σήμερα βιώνουν αυτή τη συμμετοχή ουσιαστικά. Γιατί οι αλιείς, πολλά χρόνια, με τα παιδιά τους, με τις γυναίκες τους, με τις κόρες τους, τρέχανε για το μεροκάματο που, όπως μας είπε πολύ καλά το Κ.Κ.Ε., είναι αυτό που υπερασπίστηκε ο κάθε πολίτης και η κάθε οικογένεια. Χρειάζονται όμως και τα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία θα βοηθήσουν αυτούς τους ανθρώπους να μπορέσουν να προχωρήσουν στις νέες τεχνολογίες για να 'χουν και οικονομική αλλά και γενικότερα και άλλη ευημερία. Η συμμετοχή της γυναίκας ούτως ή άλλως συνάντησε αντιξοότητες ιστορικές και μέσα από τη διαδρομή οι αντιξοότητες ξεπεράστηκαν με πολύ κόπο και με πολλαπλάσια προσπάθεια. Κι αυτό το γνωρίζουν όλοι μαζί, άντρες και γυναίκες, σ' αυτή την πορεία. Ωστόσο χρειάζονται μέτρα ακόμη περισσότερα, γιατί η θεσμοθέτηση του πλαισίου του Ελληνικού ξέρετε ότι ήταν πρωτοποριακή. Ξέρετε επίσης ότι ήταν πιλότος, πρότυπο για τις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, αλλά υστερούμε σε νοσοτροπία και σε κουλτούρα δημοκρατίας και ισότητας έχουμε ακόμα ένα έλλειμμα. Πρέπει λοιπόν για όλα αυτά τα θέματα, που στο συγκεκριμένο τομέα μπαίνουν στο διάλογο, έτσι με πολύ ενδιαφέρον, αφού τα συζητήσετε, να έχω τα πορίσματα κι εκεί πάνω, για να διαφωνήσω με τον κ. Νάκο, δεν θέλω τόσο τις απόψεις των γυναικών, γιατί οι γυναίκες

βίωσαν τη συμμετοχή τους ή την ανεργία τους ή την απόρριψή τους. Θέλω την άποψη των ανδρών, γιατί νομίζω ότι αυτή τελικά θα καταδείξει και θα αναδείξει εκείνο το κρίσιμο σημείο που συνιστά το βαρόμετρο της δημοκρατίας, της ισότητας σε μια χώρα που γέννησε τη δημοκρατία. Κυρίες και κύριοι, χωρίς να θέλω να κάνω κατάχρηση του χρόνου, που όλους μας πιέζει, θέλω απλά να σας ευχαριστήσω, γιατί μου δώσατε την ευκαιρία κι εγώ να βάλω κάποια ερωτηματικά, που πιστεύω ότι θα τα συζητήσετε. Να σας ευχαριστήσω ακόμα για την πρωτοβουλία, γιατί τέτοιες πρωτοβουλίες έχει ανάγκη η χώρα, που 'ναι κάπως διαφορετικές από αυτές που με τα ίδια οικονομικά πλαίσια και τις ίδιες πρακτικές, δείξανε στον κόσμο ότι καταναλωτικά πορευόμαστε σ' όλα τα επίπεδα. Είναι μια ευκαιρία αυτό το Συνέδριο, μ' αυτό το ιδιαίτερο θέμα, μ' αυτή την ιδιαίτερη ατζέντα, να δείξει και στην περιοχή μας και στο Πανεπιστήμιό μας αλλά και στους πολίτες, ότι είμαστε κάτι διαφορετικό κι ότι μπορούμε να παρασύρουμε και τους άλλους σε καλύτερες μέρες και σε καλύτερες σκέψεις. Κι ίσως, ποιος ξέρει, να φέρουμε ουσιαστικά και την επιστήμη και την έρευνα και τη δουλειά αλλά και την πολιτική στο προσκήνιο. Μ' αυτά τα λίγα κηρύσσω την έναρξη των εργασιών του Συνεδρίου σας. Σας εύχομαι καλή επιτυχία και πραγματικά εποικοδομητικό διάλογο. Είμαι σίγουρη ότι τα αποτελέσματα, τα οποία θα αποτελέσουν χρήσιμα εργαλεία σε μας τους πολιτικούς αλλά και την πολιτεία και στην κυβέρνηση, θα προβληματίσουν για καλύτερες αποφάσεις, που θα περιέχουν περισσότερες απόψεις, και για καλύτερες εφαρμογές πάντα με τη συνέργεια και τη συνεργασία σας. Σας ευχαριστώ, να 'στε καλά.

Βράβευση του εκδότη του περιοδ. «Αλιευτικά Νέα» κ. Μ. Σαββάκη

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε την κα Υφυπουργό για τα καλά της λόγια. Οπωσδήποτε πάντοτε θα είμαστε αρωγοί στην πολιτεία. Ως Πανεπιστήμιο, αυτός είναι ο ρόλος μας: καταρχάς ως συμβουλάτορες αλλά και ως βοηθοί με τις επιστημονικές μας γνώσεις. Θα προχωρήσουμε πολύ σύντομα στον τελικό σκοπό της σημερινής εναρκτήριας συνεδρίασης, που είναι η βράβευση ενός κοπηλάτη του είδους, ενός κοπηλάτη της αλιείας, των υδατοκαλλιέργειών, ενός ανθρώπου, ο οποίος έχει προσφέρει πάρα πολλά την τελευταία εικοσαετία στον κλάδο. Είναι ο μοναδικός που έχουμε στη χώρα, στο αντικείμενο αυτό, όπου τραβάει το κουπί μέσα από το περιοδικό το οποίο εκδίδει. Είναι ο Μιχάλης ο Σαββάκης, τον οποίο αποφάσισε τόσο το ΓΕΩΤ.Ε.Ε. όσο και το Πανεπιστήμιο, το Τμήμα μας,

να βραβεύσει. Δυο λόγια μονάχα για το βιογραφικό του. Ο Μιχάλης Σαββάκης γεννήθηκε στα Γιάννενα και αποφοίτησε από το Λύκειο Ηλιούπολης. Από το 1976 μέχρι το 1980 έκανε σπουδές Μηχανολογίας στην Αγγλία. Από το 1982 μέχρι το 1984 ήταν σύμβουλος έκδοσης του περιοδικού «Αλιευτικά Νέα», ενώ από το 1984 μέχρι σήμερα είναι εκδότης του περιοδικού. Από το 1984 μέχρι σήμερα είναι μέλος της ένωσης δημοσιογράφων ιδιοκτητών περιοδικού τύπου, ενώ από το 1992 είναι μέλος του Δ.Σ. της ένωσης αυτής. Επίσης είναι ενεργό μέλος της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Εκδοτών περιοδικού τύπου και μέλος της Παγκόσμιας Ομοσπονδίας Εκδοτών. Εγώ προσωπικά, και πολλοί άλλοι φυσικά, γνωρίζουν τον Μιχάλη για πάρα πολλά χρόνια, πέραν των είκοσι. Είναι ο άνθρωπος που, από τότε που ξεκίνησαν οι υδατοκαλλιέργειες στη χώρα μας, τις στήριξε με όλες του τις δυνάμεις, φιλοξενώντας άρθρα και εισηγήσεις στο περιοδικό του. Φιλοξένησε και φιλοξενεί όλες τις απόψεις. Είναι ο άνθρωπος που δίνει το παρόν σε κάθε τέτοια συνάντηση. Είναι ο ακούραστος καρβαλάρης. Φιλικός, προσιτός σε όλους και με εξαιρετο χαρακτήρα. Η μεγάλη του προσφορά στην ενημέρωση πάνω σε θέματα ιχθυολογίας, αλιείας, υδατοκαλλιέργειας και μεταποίησης είναι πάρα πολύ μεγάλη. Γι' αυτό το λόγο, θέλοντας να τον ευχαριστήσουμε για την πολυετή αυτή προσφορά του στον κλάδο της ιχθυολογίας, τον βραβεύουμε σήμερα και του απονέμουμε τιμητική πλακέτα, παροτρύνοντάς τον να συνεχίσει το μεγάλο αυτό έργο, το οποίο άρχισε εδώ και είκοσι χρόνια. Τον παρακαλώ να έλθει στο βήμα για να παραλάβει την τιμητική πλακέτα από τον Πρόεδρο του ΓΕΩΤΕΕ κ. Γεώργιο Παπαβασιλείου.

Σαββάκης: Σεβασμιώτατε, κυρίες και κύριοι, αν αρχίσω να σας μιλάω για την αλιεία και τις ιχθυοκαλλιέργειες θα σας κρατήσω μερικά εικοσιτετράωρα εδώ. Αυτό που θέλω να πω είναι ότι γνωρίζοντας τους ανθρώπους που σκέφτηκαν γι' αυτή τη βράβευσή μου και γνωρίζοντας τί εκτίμησαν για να με βραβεύσουν, το θεωρώ μεγάλη μου τιμή. Επίσης, θέλω να πω ότι 22 χρόνια σ' αυτό το χώρο έκανα πολλούς φίλους, καλούς φίλους, πολλοί απ' αυτούς είναι μέσα σ' αυτή την αίθουσα, έκανα πολύ καλούς συνεργάτες, δε δημιούργησα αντιπάθειες και όσοι λιγότερο με συμπαθούν το κάνουν γιατί είμαι πιο ωραίος απ' αυτούς. Σας ευχαριστώ πάρα πολύ. Επίσης, ευχαριστώ το ΓΕΩΤΕΕ και τον Πρόεδρό του, τον κ. Παπαβασιλείου, που με τίμησαν, αλλά ιδιαίτερα ευχαριστώ τον πολύ αγαπητό μου φίλο, Πρόεδρο του Τμήματος Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος Καθηγητή κ. Νεοφύτου, που έκανε την

πρόταση προς το Δ.Σ. του ΓΕΩΤΕΕ γι' αυτή την τιμητική βράβευση. Σας ευχαριστώ όλους για άλλη μια φορά.

Νεοφύτου: Κλείνοντας σας ευχαριστούμε όλους που παρευρεθήκατε απόψε και σας περιμένουμε στο δείπνο στις 9:00 στο κέντρο «Ποσειδών».

ΕΝΟΤΗΤΑ Β

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Αθανάσιος Παλαιοκόστας¹, Μαρία Θλιβερού², Γεώργιος Οικονόμου³

Παλαιοκόστας: Από το Προεδρείο της 1^{ης} συνεδρίας καλημέρα σας. Ξεκινώντας κύριοι συνάδελφοι και συναδέλφισσες, παρακαλούμε τον Καθηγητή κ. Νεοφύτου, για να μην έχουμε χρωστούμενα από τη χθεσινή συνεδρία, να παρουσιάσει την εισήγησή του. Ο κ. Νεοφύτου έχει το λόγο.

Νεοφύτου: Κ. Πρόεδρε, αγαπητές συναδέλφισσες και συνάδελφοι, σας καλωσορίζω για ακόμη μία φορά από τη θέση του Προέδρου του Τμήματος Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος στον ωραίο Βόλο, για να παρακολουθήσετε τις εργασίες του παρόντος Συνεδρίου κι ελπίζω να βγουν, όχι ελπίζω, είμαι σίγουρος ότι θα βγουν, χρήσιμα συμπεράσματα από τις παρουσιάσεις και από το στρογγυλό τραπέζι, το οποίο θα οργανώσουμε το απόγευμα, τα οποία θα οδηγηθούν προς τις αρχές, για να δρομολογήσουν κάποια πράγματα.

Κυρίες και κύριοι σύνεδροι ο τίτλος της ομιλία μου είναι:

-
1. Τμηματάρχης Δ/σης Υδατοαλιεργειών Υπουργείου Γεωργίας,
 2. Πρόεδρος Συλλόγου Γεωπόνων Ν. Μαγνησίας,
 3. Διευθυντής Δ/σης Αλιείας Ν. Μαγνησίας

ΤΟ ΥΔΑΤΙΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΩΣ ΠΟΛΟΣ ΕΛΕΞΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Νεοφύτου Χρ.,

*Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής και Υδάτινου
Περιβάλλοντος, Εργαστήριο Ιχθυολογίας – Υδροβιολογίας*

Παρατηρώντας την απεραντοσύνη του πελάγους προσπαθούμε μάταια να διαπεράσουμε με το βλέμμα την γκριζογάλανη επιφάνεια, που ήρεμη ή ανταριασμένη συμπυκνώνει τον ίσκιο του ουρανού και τις ανταύγειες του βυθού σε μια αδιάλυτη ασπίδα. Κάτω από αυτήν υπάρχει ένας διαφορετικός κόσμος που λειτουργεί με ξεχωριστούς νόμους, ίσως πιο αυστηρούς από αυτούς του χερσαίου βασιλείου, που μάλλον υποκριτικά φαντάζει δεσποτικός και ισχυρός. Τα άδυτα της θάλασσας είναι στην πραγματικότητα τόσο ισχυρά και μαγευτικά αλλά και τόσο απρόσιτα στο μεγαλύτερο τμήμα τους από την ανθρώπινη τεχνογνωσία. Όμως, έστω και αυτό το σχετικά μικρό προσφερόμενο των ακτών είναι αρκετό για να ανταμείψει τις μικρές ή μεγαλύτερες φιλοδοξίες εκείνων που αποζητούν να κατακτήσουν ορισμένα από τα χιλιάδες μυστικά του βυθού. Στο βυθό, κάτω από την απλωσιά της απέραντης θάλασσας, δημιουργήθηκε ο υγρόκοσμος με τη δική του βιοποικιλότητα και νομοτέλεια. Κυρίαρχοι των απέραντων θαλασσινών βροσκοτόπων είναι τα κοπάδια των ψαριών κάθε μεγέθους, τα όστρακα, τα μαλάκια και οι μικρότεροι οργανισμοί όπου άλλοι είναι ορατοί και άλλοι αθέατοι. Η θερμοκρασία του νερού, η πυκνότητα, το είδος του βυθού, τα θαλάσσια ρεύματα και ακόμα δεκάδες άλλες παράμετροι, δημιουργούν τις προϋποθέσεις που συντελούν στην ύπαρξη ζωής. Τα τελευταία όμως χρόνια η ανεξέλεγκτη ανθρώπινη επέμβαση στο υγρό στοιχείο δημιούργησε ασφυκτικές συνθήκες διαβίωσης των οργανισμών μέσα σ' αυτό, με αποτέλεσμα άλλα να εξαφανισθούν πριν τα γνωρίσουμε, άλλα να βρίσκονται στο κατώφλι της εξαφάνισης και άλλα να ασφυκτιούν.

Η παράκτια ζώνη ιστορικά συγκέντρωνε και συνεχίζει να συγκεντρώνει τις περισσότερες των δραστηριοτήτων του ανθρώπου. Η ζώνη αυτή δέχεται όλων των μορφών τις πιέσεις και συχνά αποτελεί πεδίο συγκρούσεων οικονομικών συμφερόντων, λόγω της πολυπλοκότητας των

δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται σε αυτή. Η υποβάθμιση του παράκτιου περιβάλλοντος που σχετίζεται με τη μη ορθολογική χρήση των χερσαίων, των υδάτινων και των βιολογικών πόρων του, συχνά είναι το αποτέλεσμα των παραπάνω δραστηριοτήτων. Ο διαχειριστής των υδάτινων οικοσυστημάτων, που πλέον πρέπει να προσεγγίζει τα θέματα που αφορούν το περιβάλλον και την ανάπτυξη, παράλληλα πρέπει να φροντίζει έτσι ώστε η ανάπτυξη να γίνεται με τέτοιο τρόπο που να εξασφαλίζει τη σταθερή απόδοση των εκμεταλλεζόμενων πόρων. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει ο σχεδιασμός της ανάπτυξης μιας παράκτιας περιοχής να γίνεται σύμφωνα με ένα διαχειριστικό σχέδιο, το οποίο θα λαμβάνει υπόψη του τις πιθανές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η κάθε μορφής εκμετάλλευση, ανάλογα με την έντασή της, καθώς και ανάλογα με τον τόπο στον οποίο πρόκειται να δραστηριοποιηθεί. Για την ανάπτυξη διαχειριστικών σχεδίων με σκοπό την εκμετάλλευση των υδάτινων οικοσυστημάτων και γενικότερα των ιχθυοπληθυσμών τους, απαιτούνται ιδιαίτερες γνώσεις και πληροφορίες που σχετίζονται κυρίως με τη δομή και τη λειτουργία των υδάτινων οικοσυστημάτων, καθώς επίσης και με τη βιολογία, τη δυναμική των υδρόβιων οργανισμών, τη μηχανική και την οικονομία. Φυσικά σήμερα είναι αρκετά παρήγορο που όλοι συζητάμε πολύ έντονα τα θέματα της αιφορίας και της προληπτικής διαχείρισης, τα οποία έχουν σχέση με τη διατηρησιμότητα του υδάτινου περιβάλλοντος.

Θυμίζω ότι παλιά αγνοούσαμε τελείως τους όρους αυτούς και στην καλύτερη περίπτωση μοναδικό μας μέλημα και στόχος ήταν η αύξηση της παραγωγής και του εισοδήματος, χωρίς να υπολογίζουμε πολύ τις επιπτώσεις. Σήμερα όμως όλα αυτά τοποθετήθηκαν στο τραπέζι των συζητήσεων, γιατί φάνηκαν τα αποτελέσματα της αμέλειάς μας, τα οποία μας τρώμαξαν. Επειδή ζούμε μέσα σε ένα πλέγμα ανοιχτών κοινωνιών, συμφωνήσαμε για τη λήψη μέτρων ελέγχου, γι' αυτό και έχουμε υπογράψει σχεδόν όλες τις διεθνείς συμβάσεις για την προστασία της φύσης, ακόμα και αν αυτές έρχονται σε σύγκρουση με τα παραγωγικά συμφέροντα. Σε μερικές περιπτώσεις μάλιστα αποθαρρύνουμε την άσκηση κάποιων παραγωγικών δραστηριοτήτων προκειμένου να προστατεύσουμε τα υδάτινα οικοσυστήματα. Όμως, το μεγάλο πρόβλημα είναι η οξεία αντίφαση που υπάρχει ανάμεσα στην επιθυμία κάθε σύγχρονης κοινωνίας από τη μια να αυξήσει την πρωτογενή παραγωγή της καταφεύγοντας αναπόφευκτα σε υπερεκμετάλλευση, προκειμένου να παραχθούν προϊόντα για διατροφή του πληθυσμού της, και από την άλλη η επιθυμία της να προστατεύσει τα παραγωγικά φυσικά οικοσυστήματα από την ταχύτατα επερχόμενη υποβάθμιση και καταστροφή του χλωριδικού και πανιδικού ι-

στού τους. Αν επικρατήσει η πρώτη επιθυμία, τότε έχουμε ως επακόλουθο την καταστροφή της λεπτής και ευαίσθητης φυσικής ισορροπίας, ενώ αν επικρατήσει η δεύτερη, τότε είμαστε υποχρεωμένοι να αποζημιώσουμε αυτούς που χάνουν πόρους με άλλους τρόπους, ενδεχόμενα μεταφέροντας το πρόβλημα αλλού. Δηλαδή φαύλος κύκλος. Φυσικά, το αποτέλεσμα του αγώνα αυτού, που φαίνεται να προσδοκούμε, είναι σε πρώτη φάση η ισοπαλία και στη συνέχεια η νίκη της προστασίας και της λογικής εκμετάλλευσης. Πώς όμως πρέπει να κατευθύνει ένας καλός προπονητής τους παίχτες στον αγώνα όταν θέλει να κερδίσει η ομάδα του; Τί πρέπει να κάνει; Ποιό σύστημα να εφαρμόσει; Πολύ δύσκολα ερωτήματα αλλά και δύσκολες οι απαντήσεις. Όσοι έχουν ακούσει τους παραγωγούς από τη μια και τους φανατικούς οικολόγους από την άλλη ξέρουν ότι οι μεν ρίχνουν τα βέλη στους άλλους και τελικά κανένα συμπέρασμα δε βγαίνει. Κατά κανόνα κυριαρχούν οι υπερβολές και το συναίσθημα. Θα μπορούσα να αναφέρω πολλά παραδείγματα για να δείξω τις αντιφάσεις. Είναι γνωστές μάχες των ψαράδων με τα δελφίνια ή τις φώκιες, των λύκων με τα πρόβατα και τους βοσκούς, των μηχανοτρατάρηδων με τους παράκτιους κ.λπ. Το αποτέλεσμα είναι όλο και περισσότεροι από εμάς να καταλαβαίνουμε ότι δε μπορούμε πλέον να ζήσουμε σε ένα πλανήτη όπου θα κυριαρχεί η νοοτροπία του άρπαγα και του καταστροφέα. Αργά ή γρήγορα θα πληρώσουμε ακριβό τίμημα. Και εγώ λέω ότι ήδη το πληρώνουμε. Για το λόγο αυτό επεκράτησε σιγά-σιγά το δόγμα της αειφορίας, της αειφορικής ανάπτυξης και της προληπτικής διαχείρισης, που μας επιβάλλει να παίρνουμε από ένα φυσικό οικοσύστημα ό,τι αυτό μπορεί να μας δώσει. Δηλαδή, απλά να αποσύρουμε μέρος από τους τόκους και όχι από το κεφάλαιο. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι, επειδή το είπαμε ή το αποφασίσαμε, θα γίνει. Οι κοινωνίες αναπτύσσονται και οι άνθρωποι ζητούν όλο και περισσότερα αγαθά. Από πού θα προκύψουν αυτά, αν μη τι άλλο από την υπερεκμετάλλευση και τελικά την εξάντληση των φυσικών πόρων; Και τα ερωτήματα γίνονται χιονοστιβάδες, οπότε καταλήγουμε σε ένα νέο αδιέξοδο.

Ωστόσο, ο σκεπτικισμός και η απαισιοδοξία δεν είναι λύση. Σήμερα επικρατεί ένας νέος τρόπος σκέψης, που ενδεχόμενα να μας οδηγήσει σε κάποιες λύσεις. Σνηθήτως αυτοί που λαμβάνουν αποφάσεις για την αλιευτική διαχείριση υφίστανται μεγάλες οικονομικές, κοινωνικές αλλά και πολιτικές πιέσεις εξαιτίας των περιορισμένων βιολογικών πόρων και της υπερχωρητικότητας των αλιευτικών στόλων. Για να λάβουν τέτοιες αποφάσεις, απαιτούν εμφανείς αποδείξεις για την κατάσταση των ιχθυοαποθεμάτων, πριν εισηγηθούν ή εφαρμόσουν σκληρά διαχειριστικά μέτρα. Ε-

πειδή συνήθως τα αποτελέσματα διέρχονται μέσα από αβεβαιότητα, το μέγεθός της στην αλιευτική διαχείριση ενισχύει την εφαρμογή της προληπτικής διαχείρισης. Φυσικά, αν δεν υπήρχε αβεβαιότητα και τα επακόλουθα της εφαρμογής των διαφόρων διαχειριστικών μέτρων ήταν απολύτως προβλέψιμα, τότε δε θα υπήρχε ανάγκη για εφαρμογή μέτρων πρόληψης. Όμως η ύπαρξη αβεβαιότητας για την επικρατούσα κατάσταση έχει ως συνέπεια την ύπαρξη επικινδυνότητας για το βαθμό επιτυχίας των αποτελεσμάτων που θα προέρχονται από τη λήψη διαχειριστικών μέτρων.

Συνήθως οι στόχοι της προληπτικής διαχείρισης πρέπει να είναι ευρέως αποδεκτοί και κατανοητοί από το πλατύ κοινό. Θα πρέπει να μελετώνται για μεγάλο χρονικό διάστημα, έτσι ώστε να μπορεί να υπολογιστεί η επίδοση κάποιου συστήματος ύστερα από την εφαρμογή κατάλληλων διαχειριστικών μέτρων. Για παράδειγμα, η διατήρηση της παραγωγικότητας του περιβάλλοντος είναι ένας στόχος που σχετίζεται με την προστασία του. Η παραγωγικότητα εκείνων των ειδών που διαβιούν στο χώρο που θέλουμε να διαχειριστούμε, η οικολογική τους εξάρτηση καθώς επίσης και η διατροφική τους ισορροπία είναι παράμετροι που χρειάζονται να μελετηθούν για την υλοποίηση του στόχου μας. Ομοίως, η διατήρηση της βιοποικιλότητας είναι ένας άλλος στόχος που σχετίζεται με την προστασία του περιβάλλοντος.

Ένας άλλος παράγοντας που κατέχει πολύ σημαντικό ρόλο στη διαχείριση των αλιευτικών πόρων είναι οι κοινωνικο-οικονομικές παράμετροι. Συνεπώς, η προληπτική διαχείριση θα πρέπει να αναπτυχθεί λαμβάνοντας υπόψη όχι μόνο βιολογικά κριτήρια ως σημεία αναφοράς, αλλά και τα αντίστοιχα κοινωνικο-οικονομικά κριτήρια.

Είναι γνωστό ότι η πρωτογενής παραγωγή αγροτικών προϊόντων την τελευταία 50ετία έδωσε κατ' αρχήν έμφαση στις υψηλές αποδόσεις, όπως αυτές εκφράζονται με την αξιοποίηση των επιτευγμάτων της γενετικής βελτίωσης και της καλλιεργητικής πρακτικής για τα φυτά ή τις συνθήκες διατροφής και ανάπτυξης για τα αγροτικά ζώα/ ψάρια. Στη συνέχεια όμως τονίσθηκε το στοιχείο της ποιότητας και της εκμετάλλευσης προϊόντων ή παραπροϊόντων με τη μεταποίηση, για να αξιοποιηθούν τελικά όλα από τον καταναλωτή με τη σωστή εμπορεία. Αυτήν την πορεία ακολούθησε η υδατοκαλλιέργεια και η αλιεία.

Η σταθεροποίηση της αλιευτικής παραγωγής τα τελευταία χρόνια, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη ζήτηση για αλιευτικά προϊόντα, οδήγησαν το παγκόσμιο ενδιαφέρον στην υδρόβια εκτροφική. Η υδατοκαλλιέργεια είναι η ανάπτυξη υδρόβιων οργανισμών σε ελεγχόμενες συνθή-

κες. Αποκτά ιδιαίτερη σημασία σαν νέα σχετικά μορφή παραγωγής τροφίμων πλούσιων σε πρωτεΐνες και σε αντίθεση με την αλιεία, αποτελεί μια συνεχή, στο χώρο και στο χρόνο, πηγή υδρόβιων προϊόντων. Φυσικά, η χαμηλή παραγωγικότητα της Μεσογείου, η σχετική εξάντληση ορισμένων υπερπόντιων αλιευτικών πεδίων, η καθιέρωση των ζωνών αλιείας και της οικονομικής ζώνης των 200 μιλίων από τις περισσότερες χώρες σε συνδυασμό με την αύξηση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών των Ευρωπαϊκών χωρών, αλλά και η ενίσχυση της τάσης για υγιεινή διατροφή είναι αιτίες που ώθησαν την ανάπτυξη των υδατοκαλλιέργειών ειδικότερα για την Ελλάδα, όπου το πρόβλημα της ιδιαίτερα χαμηλής παραγωγικότητας της Ανατολικής Μεσογείου, συνδυαζόμενο με τα προβλήματα της υπερπόντιας αλιείας, έχουν οδηγήσει σε οριακές αυξήσεις την αλιευτική παραγωγή.

Βέβαια, η υδατοκαλλιέργεια δεν περιορίζεται μόνον στην παραγωγή τροφίμων. Συμβάλλει επίσης στην παραγωγή ψαριών για εμπλουτισμό φυσικών υδάτινων μαζών, στην παραγωγή δολωμάτων για την επαγγελματική και ερασιτεχνική αλιεία, στην παραγωγή ζωοτροφών, στην παραγωγή δερμάτων, στην αναπαραγωγή διακοσμητικών υδρόβιων ζωικών και φυτικών οργανισμών, στην καλλιέργεια μαργαριταριών σε κατάλληλα είδη μαλακίων, στην εξυγίανση υποβαθμισμένων εδαφών, στην αξιοποίηση ανεκμετάλλευστων για τη γεωργία εκτάσεων, στην ανακύκλωση οργανικών αποβλήτων και αναμφισβήτητα, στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Η χώρα μας με τη γεωγραφική της θέση, τις κλιματολογικές της συνθήκες και την πλούσια θάλασσά της (16.500 χιλιόμετρα ακτές) επιτρέπει και ευνοεί την ανάπτυξη κάθε είδους πρωτογενούς παραγωγικής δραστηριότητας.

Η υδατοκαλλιέργεια εθεωρείτο ανέκαθεν μια φιλική προς το περιβάλλον δραστηριότητα, καθώς παλαιότερα σ' αυτή δραστηριοποιούνταν μικρής κλίμακας παραδοσιακές επιχειρήσεις και οικογενειακές εκμεταλλεύσεις, συνήθως εκτατικής μορφής. Όμως, η εξέλιξη και η ανάπτυξη της τεχνολογίας, οι μεγάλες προσπάθειες και η τεράστια πρόοδος της έρευνας και κατά συνέπεια της τεχνογνωσίας, λογικό ήταν να έχουν εμφανή αποτελέσματα και στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας. Οι εκπληκτικοί ρυθμοί εντατικοποίησής της και η αλματώδης ανάπτυξή της τα τελευταία χρόνια προσέφεραν μεγάλες οικονομικές αποδόσεις στους επενδυτές που την επέλεξαν για να επενδύσουν τα χρήματά τους.

Ο δυναμικός κλάδος της θαλάσσιας ιχθυοκαλλιέργειας έχει συμβάλει σημαντικά στην καταπολέμηση της ανεργίας με την απασχόληση πολ-

λών οικογενειών στις μονάδες εκτροφής και παρεμφερείς δραστηριότητες και τη διατήρηση των κατοίκων στις περιοχές τους, ιδιαίτερα στις ακριτικές νησιωτικές. Σήμερα οι ιχθυοκαλλιέργειες σε πανευρωπαϊκό επίπεδο αντιμετωπίζουν κρίση. Ενώ τις προηγούμενες δύο δεκαετίες σημείωσαν θεαματική άνοδο, σήμερα οι τιμές μειώνονται και ο ανταγωνισμός από τρίτες χώρες διαρκώς αυξάνεται. Φυσικά, είναι γνωστό σε όλους μας ότι ειδικά για την Ελλάδα οι ιχθυοκαλλιέργειες αναπτύχθηκαν τόσο εξαιτίας των ευνοϊκών κλιματολογικών και γεωμορφολογικών συνθηκών όσο και εξαιτίας των υψηλών επιδοτήσεων και των δανειοδοτικών προγραμμάτων με πολύ ευνοϊκούς όρους. Όμως σήμερα αντιμετωπίζουν πάρα πολλά προβλήματα λόγω του υψηλού ανταγωνισμού, της υπερβάλλουσας παραγωγής, των χαμηλών τιμών και επομένως της μείωσης της κερδοφορίας.

Είναι πολύ σημαντικό σήμερα να υπάρξει μια ομαδική αντιμετώπιση του μάρκετινγκ των πωλήσεων. Πρέπει οπωσδήποτε να γίνει αναδόμηση του τομέα. Επίσης η εισαγωγή στον κλάδο άλλων ειδών ψαριών, που από πολλούς θεωρείται λύση, θα πρέπει να γίνει με μεγάλη περίσκεψη και πολύ προσεκτικά, δεδομένου ότι το καταναλωτικό κοινό δε δείχνει μεγάλη εμπιστοσύνη στα προϊόντα της υδατοκαλλιέργειας.

Τα τελευταία χρόνια η ποιότητα έχει συνδεθεί άμεσα με την επιχειρηματική και την καταναλωτική συμπεριφορά. Η υψηλή ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων και των παρεχόμενων υπηρεσιών αποτελεί βασικό στόχο και στοιχείο ανταγωνισμού των περισσότερων βιομηχανιών και επιχειρήσεων. Η παρατηρούμενη συνεχής αύξηση του ποιοτικού επιπέδου αγαθών και υπηρεσιών είναι άμεσα συνυφασμένη με τη διαρκή και έντονη διαφήμιση των τελευταίων, που καθιστά το καταναλωτικό κοινό ολοένα και περισσότερο απαιτητικό. Οι καταναλωτές ευαισθητοποιούνται απέναντι στην ποιότητα την οποία θεωρούν ως το σημαντικότερο κριτήριο κατά την αγορά των διαφόρων αγαθών. Οι επιχειρηματίες παρατηρώντας και διαπιστώνοντας αυτή τη στάση των καταναλωτών σπεύδουν να προσαρμοστούν στις νεότερες απαιτήσεις. Η ποιότητα αναγνωρίζεται πλέον ως ο σημαντικότερος παράγοντας και αποτελεί το κλειδί για το σχεδιασμό και δημιουργία καλύτερων και ανταγωνιστικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Ειδικότερα, η βιομηχανία τροφίμων έχει αναβαθμιστεί κατά τη διάρκεια των τελευταίων 30 ετών με την εισαγωγή αυτοματισμών υψηλής τεχνολογίας στις γραμμές επεξεργασίας, την εφαρμογή καινοτομικών μεθόδων στη συσκευασία και τη βελτίωση των μέσων συντήρησης, διά-

θεσης, διακίνησης και εμπορίας των προϊόντων. Οι μεταβολές αυτές σε συνδυασμό με την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων τροφίμων στις αγορές των ευρωπαϊκών χωρών, τον έντονο ανταγωνισμό των επιχειρήσεων και τη σύγχρονη πολιτική που διέπει την οργάνωση των τελευταίων, δημιουργούν τις προϋποθέσεις για παραγωγή και διάθεση ποιοτικά αναβαθμισμένων προϊόντων.

Η πράσινη Βίβλος που υιοθέτησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Μάρτιο του 2001, αποτέλεσε το έναυσμα για μια δημόσια συζήτηση σχετικά με το μέλλον της Κ.Α.Π. Φυσικά η σύλληψη της ιδέας για Κοινή Αλιευτική Πολιτική στην Ε.Ε. είχε γίνει πριν 20 περίπου χρόνια και όλοι γνωρίζουμε ότι σήμερα έρχεται αντιμέτωπη με μείζονες προκλήσεις. Η πολιτική αυτή δεν έχει πετύχει αειφόρο εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων. Όσον αφορά τη διατήρηση, πολλά αποθέματα υπολείπονται επί του παρόντος των ασφαλών βιολογικών ορίων, διότι υποβάλλονται σε υπέρμετρα εντατική εκμετάλλευση ή διαθέτουν μικρές ποσότητες ώριμων ιχθύων ή συμβαίνουν και τα δύο. Η κατάσταση είναι ιδιαίτερα σοβαρή για τα αποθέματα βυθόβιων ιχθύων. Αν συνεχισθεί η τρέχουσα τάση πολλά αποθέματα θα καταρρεύσουν. Φυσικά, η επισφαλής κατάσταση του αλιευτικού κλάδου δε χαρακτηρίζει μόνο την Κοινότητα. Σε παγκόσμια κλίμακα επικρατεί ανησυχία για την κρίσιμη κατάσταση πολλών ιχθυοποθεμάτων και για την πλεονάζουσα ικανότητα του στόλου, στο πλαίσιο της ζητούμενης όλο και περισσότερο κατανάλωσης ψαριών.

Πέραν όλων αυτών των προβλημάτων που αναφέρθηκαν και τα οποία καθιστούν απαραίτητη την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. και συνιστούν εσωτερικές συστηματικές αδυναμίες, υπάρχουν και εξωτερικές προκλήσεις που καθιστούν αναγκαία τη μεταρρύθμιση και τέτοιες είναι η Ε.Ε. των 25 (διεύρυνση), η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η ανάδειξη νέων δυνάμεων στην παγκόσμια αλιεία κ.λπ.

Στο χώρο μιας συνεχώς αναπτυσσόμενης πολυεθνικής αγοράς, όπως η ευρωπαϊκή, είναι εύλογο ότι όλες οι διαδικασίες παραγωγής, εμπορίας και υπηρεσιών αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία και καθίστανται αντικείμενο ανταγωνισμού και βελτίωσης. Η "ανοιχτή" ευρωπαϊκή αγορά αποτελεί για τους παραγωγούς τροφίμων μια ισχυρή πρόκληση, καθώς παρέχει τη δυνατότητα για συνεχή και πολύπλευρη επέκταση αλλά επιφυλάσσει και πολλούς κινδύνους στην περίπτωση που η ποιότητα του προϊόντος δεν ελέγχεται. Η εγκατάσταση και πιστή εφαρμογή ενός συστήματος διασφάλισης ποιότητας ικανοποιεί τις προδιαγραφές διεθνώς αποδεκτών προτύπων και αποτελεί ίσως τον αποτελεσματικότερο

τρόπο για την εκπλήρωση των αυξανόμενων απαιτήσεων των πελατών και της σύγχρονης εποχής.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, δεν πρέπει να μας διαφεύγει ούτε στιγμή από το μυαλό το υδάτινο περιβάλλον. Ένα περιβάλλον πολύ ευμετάβλητο, όπου κάθε μορφή αλόγιστης ανθρώπινης δραστηριότητας αφήνει τη σφραγίδα της. Βρισκόμαστε ακόμη στο πολύ κοντινό χρονικό παρελθόν, όπου η Ελλάδα υπό την πίεση της Ε.Ε. “ανακάλυψε” τους βιολογικούς καθαρισμούς, ώστε τα απόβλητα κάθε είδους ανθρώπινης δραστηριότητας να μην καταλήγουν στη θάλασσα, στις λίμνες και στα ποτάμια χωρίς καμιά επεξεργασία. Σήμερα, με βάση στατιστικά στοιχεία έχουμε καταφέρει να φτιάξουμε βιολογικούς καθαρισμούς στις περιοχές που καλύπτουν το μισό περίπου πληθυσμό της χώρας, αλλά δεν ξέρουμε ποιοι από αυτούς και πώς λειτουργούν. Φυσικά θα έπρεπε ως το 2000, όλες οι περιοχές άνω των 15 χιλιάδων κατοίκων να έχουν εγκαταστήσει βιολογικούς καθαρισμούς και ως το 2005 και οι οικισμοί άνω των 2.000 κατοίκων θα έπρεπε να διαθέτουν βιολογικούς καθαρισμούς. Δυστυχώς όμως το 90 % των περιοχών αυτών τη στιγμή αυτή δε διαθέτουν τα “μαγικά” μηχανήματα. Επίσης, οι ξενοδοχειακές μονάδες είναι υποχρεωμένες να τηρούν κάποια στάνταρ. Στην πραγματικότητα όμως δε γνωρίζουμε τι συμβαίνει, γιατί οι έλεγχοι πραγματοποιούνται συνήθως στην αρχή της τουριστικής περιόδου, όπου το φορτίο που δέχονται οι βιολογικοί καθαρισμοί είναι πολύ χαμηλό και επομένως η απόδοσή τους δε μπορεί να αξιολογηθεί πλήρως. Στη συνέχεια οι έλεγχοι αφορούν συγκεκριμένες καταγγελίες και, εφόσον υπάρξουν, τότε αναζητείται ο ένοχος. Πολλές φορές όμως οι επιχειρήσεις αυτές προτιμούν να πληρώνουν πρόστιμο αντί να μπαίνουν στον κόπο να συντηρήσουν σωστά το βιολογικό τους καθαρισμό. Επομένως, η καλή λειτουργία ενός βιολογικού καθαρισμού οφείλεται περισσότερο στην ευσυνειδησία των υπεύθυνων λειτουργίας παρά στο φόβο ενός συστηματικού ελέγχου. Έτσι το όλο σύστημα φαίνεται να μοιάζει με το γεγονός ότι όλοι ενδιαφέρονται περισσότερο για την εγκατάσταση του βιολογικού καθαρισμού και συχνά αγνοούν ή θέλουν να αγνοούν ότι η λειτουργία του χρειάζεται παρακολούθηση. Είναι κοινώς γνωστό ότι το καλοκαίρι συχνά γινόμαστε μάρτυρες ρύπανσης υδάτινου αποδέκτη και ειδικά της θάλασσας, ενώ οι επισημες μετρήσεις βγαίνουν καθαρές. Φυσικά οι Βρυξέλες δεν κάθονται με σταυρωμένα τα χέρια. Σύμφωνα με τη νέα οδηγία, το όριο των ανεκτών ορίων συγκεκριμένων ρύπων στις παράκτιες περιοχές θα κατέβει στο 1/4 των σημερινών τιμών και θα πρέπει επίσης να εγκατασταθεί σύ-

στημα παρακολούθησης όλης της παράκτιας ζώνης, να καταγραφούν όλες οι πιθανές πηγές ρύπανσης και η κατάσταση στην οποία βρίσκονται. Επίσης, δε πρέπει να υποτιμούμε τις ρυπάνσεις των επιφανειακών και υπόγειων νερών που οφείλονται στις γεωργικές απορροές. Και αυτό γιατί πολύ συχνά δεν ακολουθούνται ορθολογικές γεωργικές πρακτικές, με αποτέλεσμα να έχουμε ρύπανση από νιτρικά. Φυσικά η οδηγία 2000/60 της Ε.Ε. θέτει για πρώτη φορά ως όρο καλής κατάστασης των υδατικών πόρων **“την καλή οικολογική κατάσταση”**, μια ιδιότητα που κυρίως προσδιορίζεται από την ποικιλία των οργανισμών που υπάρχουν μέσα στο συγκεκριμένο υδάτινο βιότοπο. Μέχρι σήμερα η αξιολόγηση της ποιότητας του νερού γίνεται ανάλογα με την καταλληλότητά του για άρδευση ή για ύδρευση. Από εδώ και στο εξής η αξιολόγηση της ποιότητάς του θα γίνεται με βάση το εάν βρίσκεται σε καλή οικολογική κατάσταση.

Η οδηγία αυτή υποχρεώνει τα Κράτη μέλη να κινηθούν με ενιαία στρατηγική στον τομέα της διαχείρισης των υδατικών πόρων, να ορίσουν αρχή ή αρχές διαχείρισης, να δημιουργήσουν τις απαραίτητες υποδομές για την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων με βάσεις δεδομένων που θα στηρίζονται στα Γ.Σ.Π. (G.I.S.) και δίκτυα παρακολούθησης (monitoring) ποσοτικών και ποιοτικών παραμέτρων, να αξιολογήσουν την κατάσταση των υδατικών πόρων με τυποποίηση μεθόδων ελέγχου, δειγματοληψίας και αναλύσεων, να καθορισθούν διάφοροι δείκτες (βιοδείκτες) καταλληλότητας των υδατικών πόρων κατά ζώνες της Ε.Ε., να αποτρέψουν την περαιτέρω επιδείνωση των υδάτινων οικοσυστημάτων και τέλος να εφαρμόσουν τιμολογιακή πολιτική με τις αρχές ανάκτησης του κόστους των έργων, του περιβαλλοντικού κόστους και του κόστους πόρου. Φυσικά, η οδηγία αυτή εκ πρώτης όψεως φαίνεται πολύ καλή για την επίτευξη της καλής οικολογικής κατάστασης των υδάτων, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, αλλά στο πλαίσιο συζητήσεων που διεξάγονται πολλές επιμέρους διατάξεις της κρίνονται ως υπερβολικές και πιθανό απροσέγγιστες στις σημερινές αναπτυξιακές συνθήκες. Ήδη τα Κράτη Μέλη της Ε.Ε. βρίσκονται σε μεγάλη κινητοποίηση, ήδη διαπιστώνονται σοβαρές δυσχέρειες, γιατί οι απαιτούμενες προσαρμογές δεν είναι εύκολες και απαιτούν υψηλή τεχνογνωσία και αξιόλογες δαπάνες υλοποίησης.

Θα μπορούσε να επαναειπωθεί ότι η υδατοκαλλιεργητική δραστηριότητα αναπτύχθηκε στη χώρα μας αξιοποιώντας όλα τα φυσικά πλεονεκτήματα και τις κρατικές και κοινοτικές ενισχύσεις. Όμως οι ραγδαίες αλλά και συνάμα καταγιγιστικές εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα σε όλους του τομείς ανάπτυξης τόσο της χώρας μας όσο και σε παγκόσμιο ε-

πίπεδο, διαμορφώνουν ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον με άμεσες επιδράσεις στην οικονομία και ιδιαίτερα στον αγροτικό τομέα, όπου η μάχη για την ανάπτυξη της γεωργίας και τη βελτίωση του αγροτικού εισοδήματος χρειάζεται την παρουσία και τη στήριξη του Γεωτεχνικού. Συνεπώς, η ενεργοποίηση όλων των θεσμικών δυνατοτήτων για την ολόπλευρη άσκηση του ρόλου των γεωτεχνικών στον κοινωνικό, οικονομικό και παραγωγικό τομέα είναι αδήριτη ανάγκη.

Δεν αναφέρθηκα καθόλου στην εργαζόμενη γυναίκα στην αλιεία, στην υδατοκαλλιέργεια, στη μεταποίηση, στη γυναίκα επιχειρηματία στα αντικείμενα αυτά. Δεν υπάρχουν συνάδελφοι αξιόπιστα στοιχεία. Τα μόνα που βρήκα ήταν ότι το 8 % των εργαζομένων στον τομέα της αλιείας είναι γυναίκες και ασχολούνται κυρίως με την επισκευή δικτύων και στην προετοιμασία των αλιευτικών εργαλείων. Ένα κάπως υψηλό ποσοστό εργαζομένων γυναικών, γύρω στο 32 %, εργάζεται στο τομέα της μεταποίησης. Αυτό όμως δε μας λέει τίποτα. Εγώ πιστεύω ότι άμεσα από το πρόγραμμα της αλιείας του Υπουργείου Γεωργίας θα πρέπει να χρηματοδοτηθεί ερευνητική μελέτη που να μας δώσει αξιόπιστα στοιχεία σε πανελλαδικό επίπεδο και με κριτήριο τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες κάθε περιοχής, ώστε να μην έχουμε μόνο ποσοτικά αποτελέσματα αλλά και ποιοτικά. Ίσως από τις εισηγήσεις να προκύψουν κάποια στοιχεία.

Τέλος, θα μπορούσαμε να χρησιμοποιήσουμε για όλον τον τομέα της αλιείας ένα τίτλο "ΧΡΗΜΑΤΑΓΟΡΑ" για να χωρέσει κάτω από τον τίτλο αυτό καθετί που έχει σχέση με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, διότι χωρίς χρήμα και επενδύσεις είναι φύσει αδύνατο να υπάρξει πρόοδος και ευημερία. Και επειδή στη σύγχρονη εποχή κατά ένα σημαντικό μέρος το κεφάλαιο είναι η γνώση, η επιδεξιότητα και η ικανότητα του ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων μιας χώρας, γι' αυτό και η **εκπαίδευση** είναι το αναγκαίο ανθρώπινο κεφάλαιο που θα στηρίξει την οικονομία της χώρας στη νέα εποχή του ανταγωνισμού, της τεχνολογίας και της πληροφορίας. Έχοντας αυτά υπόψη το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας προχώρησε στην ίδρυση του Τμήματος Γεωπονίας Ζωικής Παραγωγής (Ιχθυολογίας) και Υδάτινου Περιβάλλοντος, προκειμένου να διακονήσει και να ωθήσει τα αντικείμενα που σχετίζονται με τον πρωτογενή αυτό παραγωγικό τομέα.

Παλαιοκώστας: Ευχαριστούμε τον κ. Νεοφύτου και για την επόμενη εισήγησή μας, η οποία αναφέρεται στην Ελληνική αλιεία και τις υδατοκαλλιέργειες στην αρχή της 3^{ης} χιλιετίας, το λόγο έχει ο κ. Καλιανιώτης.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΗΣ 3ης ΧΙΛΙΕΤΗΡΙΑΔΑΣ

Καλλιανιώτης Α.,

Εθνικό Ίδρυμα Αγροτικής Έρευνας – Ινστιτούτο Αλιευτικής Έρευνας

Καλημέρα σε όλους. Χωρίς να είναι τυπικότητα θα ήθελα να ευχαριστήσω την οργανωτική επιτροπή. Ήταν μια πρόσκληση που ήρθε την κατάλληλη στιγμή. Πρέπει να δούμε τα πράγματα με διαφορετικό μάτι και να βγάλουμε τα απαραίτητα συμπεράσματα. Βέβαια ο βαρύγδουπος τίτλος δεν κρύβει ούτε καμία πυθία από κάτω ούτε είναι δυνατόν να προβλέψουμε πώς θα είναι τα πράγματα τα επόμενα 20 ή τα επόμενα 1000 χρόνια. Είναι αδιανόητο εντούτοις, βάζοντας το δάκτυλο στον ήλο της πραγματικότητας, έτσι όπως φαίνεται μέσα από ερευνητικά προγράμματα και από ερευνητικά στοιχεία και κυρίως μέσα από συμπεράσματα που συνάγονται από συμμετοχές μας σε επιτροπές τόσο εθνικές όσο και ευρωπαϊκές, να προσπαθήσουμε να δώσουμε το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναμένουμε να κινηθούν αυτές οι δύο δραστηριότητες, η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες.

Ας ξεκινήσουμε υπενθυμίζοντας τα χαρακτηριστικά του ελληνικού στόλου –τα γνωρίζετε φαντάζομαι όλοι. Έχουμε έναν αριθμό σκαφών ο οποίος είναι εξαιρετικά υψηλός, μετά τις πρόσφατες όμως αποσύρσεις πιθανότατα να είναι μικρότερος και κατά 2000 σκάφη. Έχουμε ένα ποσοστό στην Κοινότητα γύρω στο 22%, αυτά είναι στοιχεία από την ιστοσελίδα της Κοινότητας, χωρητικότητας 5,5% και αμέσως φαίνεται η διαφορά στο ότι έχουμε πολλά και μικρά σκάφη. Επίσης οι ιπποδυνάμεις είναι αρκετά μικρές. Αριθμός μικρότερος των 12m, 18.000 σκάφη, το σύνολο σχεδόν, και ποσοστό στο σύνολο της κατηγορίας 93%.

Στην αλιευτική παραγωγή μας, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία στην ιστοσελίδα του FAO του 2000, βλέπουμε ότι υπάρχει σαφής κάμψη. Δεν έχω στοιχεία για να ισχυριστώ ότι αυτή η κάμψη είναι πραγματική ή είναι θεωρητική, γιατί εν το μεταξύ ένα μεγάλο κομμάτι της ελληνικής υπερπόντιας αλιείας έχει βγει εκτός, δεν υπάρχει πλέον ή είναι πολύ μικρή η συμμετοχή της, οπότε πιθανότατα ένα μέρος τουλάχιστον από αυτή την πτώση να δικαιολογείται λόγω της απουσίας της υπερπόντιας παραγωγής.

Αλιευτική παραγωγή (FAO,2000)

Έτος	Παραγωγή
1992	136400
1993	141400
1994	168350
1995	139480
1996	138500
1997	149400
1998	99845
1999	109500
2000	90697

Στο αλιευτικό μας ισοζύγιο πάλι από στοιχεία του FAO, έχουμε μια ετήσια παραγωγή. Τον 2001 είναι αυτά τα στοιχεία: ετήσια παραγωγή 91.000 tn, εισαγωγές 66.000 tn, εξαγωγές 9.817 tn κυρίως προς τις άλλες μεσογειακές χώρες και κυρίως είδη τα οποία χρησιμοποιούνται σαν πρώτη ύλη στη μεταποίηση. Έχουμε ένα ισοζύγιο αρνητικό εμπορίας αλιευτικών προϊόντων, -56.000 tn, μια θεωρητική κατανάλωση 148.000 tn και επάρκεια 62%. Η επάρκεια μας φέρνει σε μια ενδιαμέση θέση. Δεν είμαστε ούτε μια άκρως ελλειμματική χώρα, όπως είναι άλλες μεσογειακές χώρες, αλλά ούτε και μια χώρα με πλεόνασμα, όπως είναι η γειτονική μας Τουρκία. Η κατά κεφαλή κατανάλωση των 13,5kg/ άτομο/ έτος είναι και αυτή μια ενδιαμέση εικόνα. Δεν είμαστε ούτε σαν την Ισπανία που έχει υπερδιπλάσια κατανάλωση αλλά ούτε και σαν την Κύπρο όπου φαίνεται να καταναλώνει γύρω στα 3kg ψάρια/ άτομο/ έτος. Όταν μιλάμε για την ελληνική αλιεία εκτός από το στόλο που αντανάκλα το εργαλείο με το οποίο ασκείται η αλιεία, αναφερόμαστε στα αλιευτικά πεδία. Τα αλιευτικά πεδία της Ελλάδας είναι πολλά, μικρά διάσπαρτα σε όλο το χώρο κατά μήκος αυτών των 16.000 km ακτής και επειδή ο βυθός μας έχει πολύ έντονο υποβρύχιο ανάγλυφο και τα πεδία είναι ανάλογα. Είναι πολλά και με διαφορετικό υπόστρωμα. Έχουμε πάρα πολλά εμπορικά είδη, ανάλογα βέβαια με άλλα των μεσογειακών χωρών αλλά και πολύ, τουλάχιστον 20 με 30 είδη περισσότερα σε σχέση με τη δυτική Μεσόγειο (π.χ. σε σχέση με την Ισπανία). Έχουμε συνήθως μικρά μεγέθη αλιευμάτων και εδώ υπάρχει μια διχογνωμία κατά πόσο είναι μικρά: γιατί δεν τα αφήνουμε να μεγαλώ-

σουν ή γιατί οι συνθήκες στο περιβάλλον δεν τα αφήνουν να μεγαλώσουν; Εν πάση περιπτώσει τα ψάρια μας είναι μικρά σε σχέση με τη δυτική Μεσόγειο και σε σχέση βέβαια με τη Βόρεια Θάλασσα κατά πολύ μικρότερα.

Για να δούμε στο χάρτη τα κύρια αλιευτικά πεδία: αυτές οι κουκίδες που φαίνονται εδώ είναι οι καλάδες που κάναμε κατά τη διάρκεια του METITZ (είναι ένα διεθνές πρόγραμμα, με δειγματοληψίες με τράτα βυθού). Βλέπουμε ότι σαρώνουμε σχεδόν όλα τα αλιευτικά πεδία κατά μήκος των ελληνικών θαλασσών. Τα κύρια αλιευτικά πεδία είναι το Θρακικό, με τη μεγαλύτερη υφαλοκρηπίδα στην Ελλάδα, ο Θερμαϊκός, το πλατό της Λήμνου στο κεντρικό Αιγαίο, το πλατό των Κυκλάδων και μετά πάμε πλέον μέσα στους κόλπους: Παγασητικός, Β. Ευβοϊκός κυρίως, ο Σαρωνικός (όσο και αν φαίνεται περίεργο είναι ένα από τα κυριότερα αλιευτικά πεδία της χώρας) και μετά βέβαια ο Πατραϊκός. Εκεί τελειώνουν τα αλιευτικά πεδία.

Αν δείτε τώρα αυτά τα αλιευτικά πεδία έτσι όπως τα περιγράψαμε σε σχέση με το σύνολο όχι της υφαλοκρηπίδας αλλά του βυθού της χώρας, θα καταλάβετε ότι με δυσκολία περνούν το 20%. Και αν δούμε τα κύρια αλιευτικά πεδία του γαύρου, πολλές φορές θα αναφερθώ στο γαύρο στην ομιλία μου, και γιατί αποτελεί αντικείμενο έντονης έρευνας από όλα τα ερευνητικά ιδρύματα της χώρας, αλλά και γιατί είναι ένας πρώτης τάξης δείκτης σε ό,τι αφορά το περιβάλλον και, όπως είπε και ο προλαλήσασας, ο κ. Νεοφύτου, το περιβάλλον βέβαια μπαίνει έντονα μέσα στον προβληματισμό μας. Τα πάντα τα βλέπουμε κάτω από το φακό της περιβαλλοντικής διάστασης και βέβαια αυτό έχει πολλές αρνητικές και θετικές επιπτώσεις. Βλέπετε λοιπόν τα κύρια αλιευτικά πεδία του γαύρου, το πλατό της Λήμνου πάλι, κατά μήκος της ακτής, Θρακικό, Στρυμονικός, Θερμαϊκός και μετά βέβαια οι κόλποι μέχρι και τον Σαρωνικό.

Εδώ θα μου επιτρέψετε να κάνω μια μικρή παρένθεση για να εξηγήσω λίγο τα πράγματα στον Σαρωνικό, έτσι όπως τα βλέπουμε τα τελευταία χρόνια. Ο Σαρωνικός, ξέρετε βέβαια, ότι ήταν πάρα πολύ βεβαρημένος από ανθρωπογενή λύματα και όχι μόνο, αλλά και από χημικά κ.λπ. Στα όρια αυτής της ζώνης ρύπανσης, και αυτό έτυχε να το διαπιστώσουμε πάρα πολλές φορές, ο Σαρωνικός έβραζε από ζωή. Δηλαδή όλη αυτή η πρόσθετη οργανική ύλη που έπεφτε από την πόλη, που μπορεί μέσα σ' αυτή, στο σύννεφο, να ήταν αδιανόητο να ζήσει κάποιος οργανισμός, αλλά στα όρια της όμως βοηθούσε, ώστε να έχουμε μια πολύ μεγάλη παραγωγή. Αναμένουμε βέβαια ότι με το βιολογικό καθαρισμό αυτή η κατάσταση θα εξισορροπηθεί, με άλλα λόγια τα αλιεύματα θα μειω-

θούν στον Σαρωνικό. Ας μην κρυβόμαστε. Ο Σαρωνικός όμως έχει και ένα άλλο πλεονέκτημα: ότι σε μια σχετικά πολύ μικρή έκταση διαθέτει πολλά και διαφορετικά αλιευτικά πεδία. Έχει δηλαδή μια ζώνη βάθους που ξεκινάει από τα 0 m και φτάνει μέχρι τα 300 m, οπότε μπορεί να φιλοξενήσει ένα μεγάλο εύρος οργανισμών, και αυτό εξηγεί γιατί θεωρείται ένα από τα κύρια, ακόμα και σήμερα, αλιευτικά πεδία.

Αυτή η εικόνα που έχουμε από το γαύρο με την ωκεανογραφία, είναι μια δορυφορική εικόνα του Σεπτεμβρίου του 2000, που δείχνει τις θερμοκρασιακές κατανομές. Το κόκκινο βέβαια είναι οι μεγάλες θερμοκρασίες και όσο πάμε προς το μπλε έχουμε τις χαμηλές θερμοκρασίες. Βλέπουμε εδώ ότι ο κύριος παράγοντας που επηρεάζει εν πολλοίς το Αιγαίο είναι το ρεύμα που έρχεται από τη Μαύρη Θάλασσα. Είμαστε στο Σεπτέμβρη, είμαστε στο τέλος του καλοκαιριού και βλέπετε ότι το ρεύμα υπάρχει ακόμα, δίνει κρύο νερό και μάλιστα, αν προσέξετε, σε αυτό το σημείο εδώ που υπάρχει ο αντικυκλώνας της Σαμοθράκης, ένας ωκεανογραφικός σχηματισμός, τον οποίο τον βλέπουμε πάρα πολύ συχνά, αυτό το νερό ανακυκλώνεται και περιέχεται σ' ένα μεγάλο εύρος της βόρειας υφαλοκρηπίδας.

Στην επόμενη εικόνα, όπου παρουσιάζεται η κατανομή της χλωροφύλλης στο Αιγαίο, είναι Αύγουστος, μια εποχή που δεν ενδείκνυται για την καταμέτρηση του φυτοπλαγκτού. Είμαστε ήδη στη μειωμένη φάση ανάπτυξης του φυτοπλαγκτού αλλά βλέπετε εντούτοις, ότι σ' ένα διαφανές Αιγαίο υπάρχει το φυτοπλαγκτόν στο στόμιο του Ελλήσποντου, το οποίο βέβαια κατανέμεται σχεδόν σε όλο το Θρακικό. Βλέπετε όμως ότι υπάρχουν και φυσικά φαινόμενα τοπικής σημασίας, όπως είναι στον Β. Ευβοϊκό, αυτό που είπαμε προηγουμένως, η παραγωγή, ο ευτροφισμός του Σαρωνικού, και βέβαια βλέπετε και το ρυπασμένο κόλπο της Σμύρνης πάλι στα όριά του, φαίνεται ότι και αυτός να έχει μια καλή κατανομή φυτοπλαγκτού.

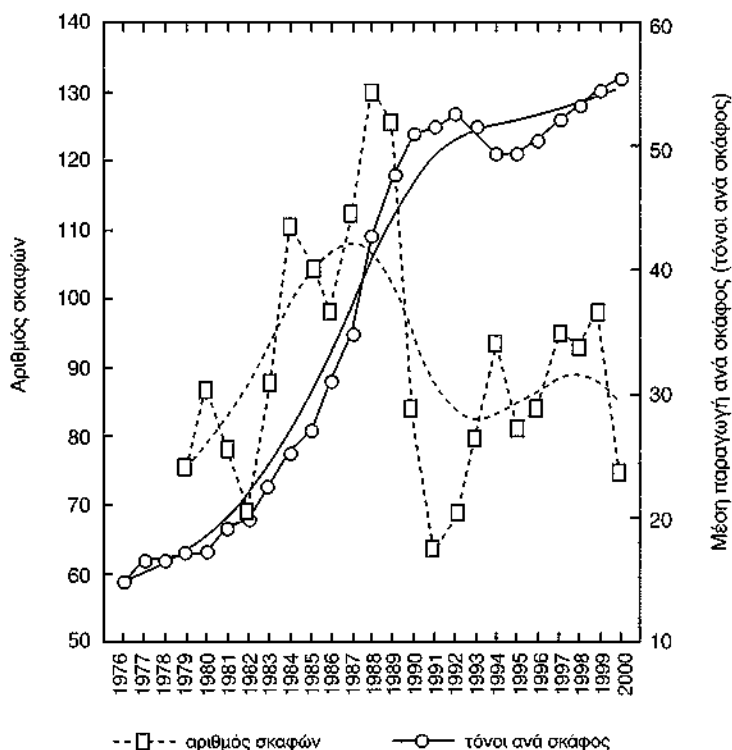
Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει πολύ μεγάλη συζήτηση για το πώς θα βάλουμε ορισμένους κανόνες συμπεριφοράς στη μεσογειακή αλιεία. Έχουν γίνει πολλές συζητήσεις για το ποιά είναι τα δικαιώματα των κρατών όχι μόνο για τη Μεσόγειο αλλά γενικά για όλο τον κόσμο. Ξέρετε ότι πριν από 20 περίπου χρόνια άρχισε να εφαρμόζεται από πολλά παράκτια κράτη η αποκλειστική ζώνη οικονομικής εκμετάλλευσης μέσα στην οποία περιλαμβάνεται και η εκμετάλλευση των αλιευτικών αποθεμάτων. Εμείς εδώ λόγω της συγκυρίας είμαστε στη χειρότερη δυνατή κατάσταση: έχουμε ακόμη, η μοναδική μεσογειακή χώρα, μια ζώνη χωρικών υδάτων 6 ναυτικών μιλίων, ενώ οι υπόλοιπες μεσογειακές χώρες έχουν 12 ναυτικά

μύλια και υπάρχουν βέβαια και μερικές εξαιρέσεις οι οποίες δείχνουν το δρόμο, έχουν μια ζώνη αλιευτικής προστασίας (στην Ισπανία) 40 ναυτικών μιλίων. Τι σημαίνει ζώνη αλιευτικής προστασίας; Ότι όλες οι αλιευτικές δραστηριότητες πρέπει να επιθεωρούνται, να αναφέρονται δηλαδή και να ελέγχονται. Οποιοδήποτε αλιευτικό εργαλείο μπαίνει μέσα σ' αυτή τη ζώνη πρέπει να αναφέρεται στο κράτος – μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο είναι υπεύθυνο και επιπλέον να ελέγχεται με την έννοια ότι δε μπορεί να δεχθεί κανένας σ' αυτή τη ζώνη παράνομες δραστηριότητες, οι οποίες να μην προβλέπονται από το κανονιστικό διάταγμα. Και επιπλέον μια πρόσφατη ρύθμιση: η Μάλτα κατόρθωσε –ελπίζω να το κατόρθωσε κ. Σαψάλη, δεν είμαι πολύ σίγουρος γι' αυτό, νομίζω ότι είναι μέσα στη διαπραγμάτευση, αν δεν έχει ήδη τελειώσει– μέσα στα όρια που της επέβαλε η Ευρωπαϊκή Ένωση για την ένταξη της να ζητήσει μια ζώνη 25 ναυτικών μιλίων αποκλειστικής εκμετάλλευσης. Για να γίνει αυτό, η Μάλτα δεν προφασίστηκε αλλά επιδίωξε μάλλον να προβάλλει τα αλιευτικά της ενδιαφέροντα. Είναι στο μέσο της Μεσογείου, είναι ένα πέραςμα για πολλά μεταναστευτικά είδη, όπως είναι ο τόνος και ο ξιφίας και όχι μόνο, ο κυνηγός, το μαγιάτικο κ.λπ. και βέβαια δεν έχει περισσότερα από 500 σκάφη, αν θυμάμαι καλά και προσπαθεί να εξασφαλίσει το μέλλον αυτών των σκαφών με τους καλύτερους δυνατούς όρους. Και ζήτησε, επαναλαμβάνω, (μέσα στο φάκελό της υπάρχει αυτή η αίτηση για έγκριση) μια ζώνη αποκλειστικής εκμετάλλευσης 25 ναυτικών μιλίων. Εμείς, επαναλαμβάνω, δεν έχουμε τέτοια περιθώρια προς το παρόν αλλά στο άμεσο μέλλον θα κληθούμε να υπερασπίσουμε και εμείς τα συμφέροντα των ελλήνων ψαράδων δίνοντάς τους λίγο περισσότερο όριο, ειδικά στα σημεία εκείνα που μπορούμε να το κάνουμε αυτό, λίγο μεγαλύτερη ζώνη, όπου θα μπορούν να ασκούν την αλιευτική τους δραστηριότητα.

Ας περάσουμε στα υπάρχοντα αλιευτικά αποθέματα (γνωρίζετε όλες τις κατηγορίες: βενθικά, βενθοπελαγικά). Στα βενθικά βέβαια το κυριότερο απόθεμα θεωρείται το απόθεμα του μπακαλιάρου και το απόθεμα της κουτσουμούρας, στα μεγάλα πελαγικά έχουμε του τόνου και του ξιφία που είναι απόθεμα πολύ χαμηλό κατά τη γνώμη μου και αυτό ίσως να μας χρησιμεύει σαν ένα αρνητικό παράδειγμα, γιατί μη διαθέτοντας στοιχεία ή διαθέτοντας στοιχεία, τα οποία δεν ήταν επαρκή, δε μπορέσαμε να διαπραγματευτούμε, όταν ήρθε η ώρα, τα δικαιώματά μας, με αποτέλεσμα σύμφωνα με αυτά τα ιστορικά δεδομένα, όπως λέγονται, να μας επιμεριστεί μια μικρή ποσόστωση τόνου. Νομίζω ότι στο άμεσο μέλλον για να προεκτείνουμε λίγο τη συζήτηση και για τα επόμενα χρόνια, και άλλα θα περιληφθούν σ' αυτή την κατηγορία, κατηγορία δηλαδή των

ειδών που θα ζητηθεί η ποσόστωση. Το πρώτο φαντάζομαι θα είναι ο ξιφίας και ίσως ακολουθήσει και ο γαύρος και βέβαια τα μικρά πελαγικά, σαρδέλα και γαύρος. Ο γαύρος κυρίως είναι μεσογειακής διάστασης (ο κ. Μαγουλάς από την Κρήτη έχει αποδείξει ότι είναι ένα το απόθεμα, τουλάχιστον για το Αιγαίο, και ένα δεύτερο για τη Μεσόγειο) και επομένως χρήζει μίας και μόνης διαχείρισης.

Ας περάσουμε τώρα στα επιμερισμένα ή διεθνή αποθέματα. Σαν Ελλάδα δεν έχουμε αναγνωρίσει κάποιο διεθνές απόθεμα, δηλαδή ότι έχουμε ένα απόθεμα, το οποίο το μοιραζόμαστε με κάποια άλλη χώρα και το εκμεταλλευόμαστε μαζί με κάποια άλλη χώρα. Αλλά ήδη, από ότι βλέπουμε στις επιτροπές, αρκετά αποθέματα, ακόμα και αποθέματα που δε θα περιμέναμε να είναι μέσα, όπως ο μπακαλιάρος και η κουτσουμούρα, μπαίνουν σ' αυτή την κατηγορία, οπότε οποιαδήποτε μέτρα παίρνονται γι' αυτά τα είδη αναγκαστικά θα πρέπει να συμβαδίζουν με τους κανονισμούς που επιβάλλει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Αλλά και όχι μόνο. Τα μέτρα

Μέση παραγωγή ανά σκάφος. Εκφορτώσεις στις ιχθυόσκαλες Αλεξανδρούπολης, Καβάλας και Θεσσαλονίκης. Σκάφη με άδεια Γρι-γρι.

θα πρέπει να παίρνονται μετά από συνεννόηση με όμορες χώρες. Μια εικόνα που δείχνει την εξέλιξη της εκμετάλλευσης του γαύρου είναι ένα καλό ιστορικό παράδειγμα για το πώς πήγαν τα πράγματα.

Ξεκινάμε το '76: αυτός είναι ο αριθμός των σκαφών που επισκέφθηκαν το Θρακικό, ανεξάρτητα αν εκφορτώνουν τα ψάρια τους στην Καβάλα ή στην Αλεξανδρούπολη, τα δύο κύρια λιμάνια της περιοχής. Είναι και πολλά Θεσσαλονικιά καΐκια, εδώ βλέπουμε την παραγωγή του γαύρου, είναι η μέση παραγωγή/ σκάφος/ έτος. Βλέπετε ότι στις αρχές της δεκαετίας του '80 ξεκινάει ο εκσυγχρονισμός του στόλου, καινούργια καΐκια, μεγαλύτερα καΐκια, τεχνολογικός εξοπλισμός και αυξάνει σιγά-σιγά η ποσότητα, για να φτάσει σε μια μέγιστη ποσότητα γύρω στο '87. Στη συνέχεια έχουμε μια πτώση του αποθέματος και στη συνέχεια μπορούμε να πούμε ότι έχουμε μια εξισορρόπηση, αλλά έχουμε φτάσει ήδη σαν παραγωγή στα επίπεδα της δεκαετίας του '80. Τί μας δείχνει αυτό το παράδειγμα; Ότι δε φτάνει να έχουμε καλά σκάφη και καλά εργαλεία χωρίς κανόνες διαχείρισης, οι οποίοι να μπορούν να πιστοποιηθούν και να εφαρμοστούν από όλους και δίκαια. Διαφορετικά δεν είναι δυνατόν να διαχειριστούμε τους αλιευτικούς μας πληθυσμούς. Οι αλιευτικοί πληθυσμοί, πάλι θα αναφερθώ στον κ. Νεοφύτου, είναι άορατοι, έχουμε μόνο ένα εργαλείο, την έρευνα, για να ξέρουμε σε τι κατάσταση βρίσκονται και επομένως όλη αυτή η διαδικασία πρέπει να γίνεται το δυνατόν γρηγορότερα. Δηλαδή έρευνα γρήγορη, η οποία δίνει αποτελέσματα στη διοίκηση, η οποία βέβαια με τον ταχύτερο δυνατό τρόπο παίρνει τα αποτελέσματα, τα ενσωματώνει και βγάζει τις απαραίτητες αποφάσεις. Χωρίς αυτόν τον τρόπο δεν είναι δυνατόν να γίνει διαχείριση ενός είδους αποθέματος και επομένως είναι αδιανόητο να μιλάμε για αλιεία στην 3^η χιλιετία.

Στη συνέχεια θα μου επιτρέψετε να αναφερθώ στην παράκτια αλιεία, που όπως είπαμε είναι σχεδόν πάνω από το 90% των σκαφών. Η παράκτια αλιεία χαρακτηρίζει την Ελλάδα και τουριστικά και σαν τοπίο αλλά και πολιτισμικά πολλές φορές ειδικά στα νησιά. Το μεγαλύτερο μέρος των καΐκιών, των μικρών καΐκιών, είναι συγκεντρωμένο στις Κυκλάδες, στα νησιά γενικά και στα Δωδεκάνησα. Εντούτοις μερικά στοιχεία που προέκυψαν από τελευταία ερευνητικά προγράμματα, καταγραφής περισσότερο παρά έρευνας, μας δίνουν μια διαφορετική εικόνα. Στην πρώτη στήλη (αυτά είναι λιμάνια που κάναμε μια διετή καταγραφή του στόλου και παρακολούθηση) βλέπουμε το μέσο όρο των ενεργών σκαφών, που σε ελάχιστες περιπτώσεις ξεπερνάει το 25%. Δηλαδή κάθε μέρα μόνο το 25% αυτών των σκαφών ήταν δραστήρια, πήγαιναν δηλαδή για ψά-

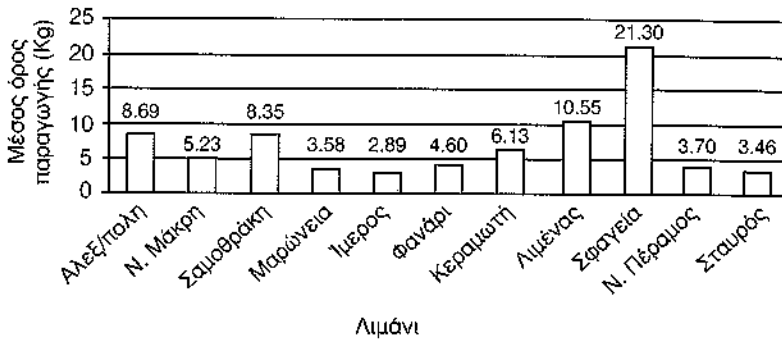
Ποσοστό χρήσης αλιευτικών εργαλείων στο Θρακικό πέλαγος

ΛΙΜΑΝΙ	Μ.Ο. ενεργών σκαφών (%)	Μανωμένα (%)	Απλάδια (%)	Παραγάδια (%)	Πολλαπλά (%)	Άλλα (%)
Αλεξανδρούπολη	18	87	5	1	2	5
Νέα Μάκρη	30	83	4	1	77	4
Σαμοθράκη	21	21	19	15	26	18
Μαρώνια	25	84	4	1	9	2
Ίμερος	25	93	1	0	3	3
Φανάρι	26	91	0	0	5	4
Κεραμωτή	14.5	89	0	1	1	9
Λιμένας	16	37	1	0	4	58
Σφαγεία	26	76	0	0	13	11
Ν. Πέραμος	23	73	9	12	6	0
Σταυρός	21	59	4	0	20	17
Μ.Ο. (%)		72	4	3	9	12

ρεμα. Αυτό δίνει μια τελείως διαφορετική διάσταση στις επιπτώσεις που έχει αυτού του είδους η εκμετάλλευση στα αλιευτικά αποθέματα: είναι πολύ μικρότερη από αυτή που μπορούμε να φανταστούμε. Βέβαια ένα άλλο στοιχείο που βλέπουμε εδώ είναι τα διάφορα αλιευτικά εργαλεία που χρησιμοποιούν στα λιμάνια. Βλέπετε ότι στο σύνολο σχεδόν των λιμανιών κυρίως στην ακτή της Μακεδονίας και της Θράκης χρησιμοποιούν τα μανωμένα δίχτυα. Δεν ξέρω πόσο γνωρίζετε αυτού του είδους τα εργαλεία, το μανωμένο δίχτυ είναι ένα δίχτυ που έχει τρία φύλλα δικτύου, το μεσαίο με πυκνό δίχτυ και δύο μεγάλα στο πλάι, σαν σάντουιτς, να το πω έτσι, με μεγάλα μάτια. Το ψάρι περνάει το πρώτο δίχτυ και μπλέκεται στο δεύτερο, το οποίο είναι χαλαρό, έχει πολύ μαλακό νήμα, ούτως ώστε να το περικυκλώνει και να το παγιδεύει. Αυτό τί σημαίνει; Ότι το μανωμένο δίχτυ, που είναι σχετικά εύκολο στη χρήση του και έχουμε τόσο υψηλά ποσοστά, δεν είναι καθόλου παρήγορο, ειδικά για εμάς. Βλέπουμε και μια άλλη περίπτωση όμως, σε λιμάνια όπως είναι της Θάσου στο Λιμένα, στη Σαμοθράκη, ότι υπάρχει μια πολύ καλύτερη κατανομή αλιευτικών εργαλείων και αυτό δείχνει πόσο υγιής είναι η κατάσταση σ'

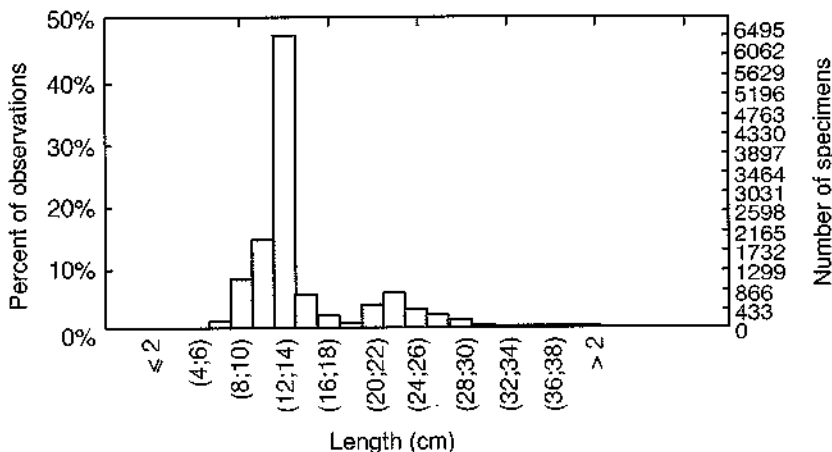
αυτά τα νησιά σε σχέση με τα λιμάνια της κύριας ακτής. Οι ψαράδες πλέον σε πολλά λιμάνια έχουν την αλιεία σαν δεύτερη απασχόληση και γι' αυτό προτιμούν τα εύκολα σχετικά εργαλεία, ενώ οι νησιώτες, που έχουν μικρότερες δυνατότητες απόκτησης εισοδήματος, συνεχίζουν να ψαρεύουν με πολλά αλιευτικά εργαλεία και γι' αυτό επομένως κρατούν και καλύτερα τα αποθέματα σ' αυτές τις περιοχές. Τα παράκτια εργαλεία είναι εποχιακά. Έχουμε επομένως ένα πλεονέκτημα, γιατί δεν εκμεταλλεύονται συνεχώς τα ίδια αλιευτικά αποθέματα τα οποία αλλάζουν από εποχή σε εποχή. Έχουμε όμως και ένα μειονέκτημα, το οποίο ελάχιστα έχει συζητηθεί μέχρι σήμερα: ότι για να χρησιμοποιήσεις το εξειδικευμένο εργαλείο, όπως είναι όλα αυτά που λέμε, γλωσσιόδιχτα, σουπιόδιχτα, γαριδόδιχτα κ.λπ. τί σημαίνει; Ότι απευθύνεσαι σ' ένα πληθυσμό. Το σουπιόδιχτο θα το ρίξεις όταν ξέρεις ότι θα πιάσεις σουπιά. Πότε θα πιάσεις σουπιά όμως; Όταν η σουπιά συγκεντρώνεται. Γιατί; Για να γεννήσει. Έτσι, επομένως ένα μεγάλο μέρος αυτών των δίχτων χρησιμοποιούνται σε πληθυσμούς οι οποίοι μετακινούνται κατά την αναπαραγωγή και αυτό είναι ένα πράγμα το οποίο πρέπει να μας προβληματίσει πάρα πάρα πολύ. Πρέπει να βρούμε λύσεις. Πρέπει δηλαδή να επιβάλουμε εργαλεία που να είναι πιο αποδοτικά, αν γίνεται, αλλά και πιο επιλεκτικά, με ποιο μικρές επιπτώσεις στους αλιευόμενους πληθυσμούς. Όταν πιάνεις τις μανάδες πριν γεννήσουν, επόμενο είναι ότι θα έχεις πτώση του αποθέματος. Δε χρειάζεται και ιδιαίτερη εξυπνάδα για να το αντιληφθούμε όλοι μας. Και βλέπετε εδώ τις παραγωγές. Μια άλλη έκπληξη σ' ότι αφορά την παράκτια αλιεία: οι παραγωγές είναι πάρα πολύ μικρές. Ξεκινάμε εδώ 2,5 kg σχεδόν/ημέρα / σκάφος. Εδώ βέβαια βλέπουμε την Καβάλα. Σ' ένα λιμάνι έξω από την Καβάλα, τα Σφαγεία όπως το λένε, υπάρχει μεγάλη απόδοση, γιατί τότε ήταν η εποχή που επιτρεπόταν ακόμη τα σαρδελοδιχτα και είχανε πολύ μεγάλη παραγωγή, διότι η σαρδέλα είναι ένα είδος που ψαρεύεται μαζικά. Στις άλλες περιπτώσεις όμως –βλέπετε ότι εδώ έχουμε πολλά χταπόδια– γι' αυτό είναι υψηλό, εδώ είναι πολλά χταπόδια, δεν ξεπερνάει τα 5 kg. Επομένως η παράκτια αλιεία, παρ' όλο που έχει πολλά σκάφη και χρησιμοποιούν πολλά αλιευτικά εργαλεία, εξακολουθεί να μας δίνει μια υγιή εικόνα της ανθρώπινης εκμετάλλευσης, ειδικά σ' ένα πολύ ευαίσθητο χώρο, όπως είναι η παράκτια ζώνη.

Ένα άλλο θέμα το οποίο θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και το οποίο θεωρείται ακόμη και σήμερα taboo (να μη μιλάμε δηλαδή γι' αυτό, να αποφεύγουμε να μιλάμε) είναι τα απορριπτόμενα. Τι σημαίνει απορριπτόμενα; Σημαίνει τα αλιεύματα τα οποία πιάνονται με τα δίχτυα

Αλιευτική παραγωγή

αλλά ξαναπετιούνται στη θάλασσα. Είτε γιατί είναι είδη τα οποία δεν είναι εμπορεύσιμα είτε γιατί είναι είδη που είναι υπομεγέθη, δηλαδή δεν έχουν το μέγεθος αυτό που επιτρέπει ο νόμος για να πουληθούν. Λοιπόν πάμε να δούμε αυτή την εικόνα πάλι από συμπεράσματα ενός πενταετούς προγράμματος. Αναφερόμαστε στο προσφυγάκι. Ένα είδος το οποίο είναι κατεξοχήν αλιεύμα της μηχανότρατας, δεν αλιεύεται δηλαδή από κανέναν άλλο πληθυσμό και βλέπουμε ότι το Φθινόπωρο, στην αρχή της αλιευτικής περιόδου, το 62% του αλιεύματος απορρίπτεται ενώ το υπόλοιπο 37% είναι εμπορικό και προέρχεται σχεδόν αποκλειστικά από τη ζώνη βάθους 100-250 m. Πάμε να δούμε λίγο παρακάτω. Το χειμώνα το αλιεύμα είναι μοιρασμένο με ελαφρώς μεγαλύτερο το μερικό τμήμα, το οποίο προέρχεται από τη ζώνη βάθους 50-100 m και 100-250 m, ενώ όλο το αλιεύμα της ζώνης 0-50 m απορρίπτεται. Επομένως έχουμε στοιχεία πλέον για να πούμε ότι η αλιευτική πολιτική, η οποία σιγά-σιγά διαμορφώνεται στη Μεσόγειο με πάρα- πάρα πολύ δειλά βήματα και λαμβάνοντας υπόψη πάρα πολλές συνιστώσες: πολιτικές, οικονομικές, κοινωνικές κ.λπ., είναι μάλλον προς τη σωστή κατεύθυνση. Γνωρίζετε ότι ένα από τα πρώτα μέτρα που λύθηκαν στον αλιευτικό χώρο της Μεσογείου, τα τεχνικά μέτρα όπως τα είπαμε, ήταν η απαγόρευση της αλιείας με ορισμένα αλιευτικά εργαλεία στην παράκτια ζώνη, αυτά που θεωρούνταν περισσότερο δραστικά. Βλέπουμε λοιπόν ότι αυτή η απαγόρευση ήταν στη σωστή κατεύθυνση και ότι υπάρχουν περιθώρια για ακόμη καλύτερα μέτρα, όχι περισσότερα μέτρα, αλλά μέτρα καθαρά, τα οποία θα μπορούν να εφαρμοστούν εύκολα και να δίνουν κατανοητά από όλους αποτελέσματα. Εδώ βλέπετε την κατανομή πάλι στο προσφυγάκι. Όλο αυτό εδώ το πλήθος είναι το απορριπτόμενο τμήμα, αυτό δηλαδή που ζει στα ρηχά νερά, ενώ το υπόλοιπο είναι το εμπορικό. Πρέπει επομένως, εφόσον σκε-

*Κατά μήκος σύνθεση του συνολικού αλιεύματος του είδους **M. roulei**, για την περίοδο Φθινόπωρο 1995 – Καλοκαίρι 2000, στις ζώνες βάθους A (0-150 m), B (150-300 m), C (>300 m).*

φτόμαστε λογικά και πρέπει να συνεχίσουμε να έχουμε ψάρια, να κάνουμε τα πάντα, ούτως ώστε το τμήμα αυτό εδώ να μπορεί να ξεφύγει και όταν πιάνεται να βγαίνει ζωντανό από το δίχτυ, αν είναι δυνατόν, και να το αφήσουμε να γεννήσει τουλάχιστον μια φορά. Αυτός είναι ένας χρυσός κανόνας. Δε θέλουμε να πιάνουμε μόνο μεγάλα ψάρια. Και τα μεσαία καλά είναι, αλλά τουλάχιστον θα πρέπει να αφήσουμε σε όλους τους οργανισμούς να αναπαράγονται τουλάχιστον μια φορά.

Και όταν μιλάμε για λιγότερα απορριπτόμενα μιλάμε για βελτίωση της επιλεκτικότητας. Υπάρχουν πλέον τεχνικά περιθώρια. Έχουν γίνει πολλά προγράμματα με βάση κυρίως τη Βόρεια Θάλασσα, όπου η κατάσταση βέβαια είναι πολύ πιο εύκολη σε σχέση με τη Μεσόγειο. Λιγότερα είδη, λιγότερα αλιευτικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται αλλά εντούτοις όμως μάς δίνουν ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορούμε να κινηθούμε και εμείς για να επιτύχουμε ανάλογα αποτελέσματα. Αυτό εδώ είναι ένα δίχτυ επιλογής, όπως λέγεται, το οποίο μπαίνει μέσα στην τράτα και το οποίο σε συνδυασμό με ένα τετράγωνο μάτι, με ένα μάτι το οποίο δεν κλείνει όσο και να στρίβει η τράτα, όσο και να τεντώνεται το δίχτυ, το οποίο εφαρμόζεται εδώ πάνω, βοηθάει, ούτως ώστε τα ψάρια να βγαίνουν να περνούν από τη σχάρα προς τα πάνω και να φεύγουν μέσα από το δίχτυ αυτά που μπορούν να περάσουν από το μάτι.

Ένα άλλο θέμα το οποίο θα μας απασχολήσει τα επόμενα χρόνια είναι ο προσδιορισμός των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία. Τι σημαίνει περιοχή που εξαρτάται από την αλιεία; Είναι μια περιοχή που ακόμη και σήμερα το εισόδημά της εξαρτάται από την εκμετάλλευση αλιευτικών πόρων. Βλέπετε ότι από χρονιά σε χρονιά σε κάθε επόμενο διορθωτικό πρόγραμμα τα περιθώρια επιδοτήσεων όλο και στενεύουν. Φαντάζομαι ότι δεν είναι μακριά η στιγμή που ή αυτά θα σταματήσουν ή κάποια στιγμή, όπως φαίνεται τουλάχιστον από το περίγραμμα που έχω εγώ υπόψη μου, αυτές οι περιοχές που εξαρτώνται από την αλιεία θα είναι οι μόνες επιλέξιμες για να βοηθηθούν, να επιδοτηθούν δηλαδή, ούτως ώστε να κρατήσουν αυτή τη δραστηριότητα. Τα χρήματα θα είναι λίγα και κατά πάσα πιθανότητα θα πρέπει να κατευθυνθούν προς αυτές τις περιοχές. Βέβαια εδώ στην Ελλάδα πρέπει πρώτα να προσδιορίσουμε ποιες είναι αυτές οι περιοχές. Και αυτό χρήζει μελετών.

Το δεύτερο είναι ότι πρέπει να μελετήσουμε τί υποδομές χρειάζονται αυτές οι περιοχές, τί ειδικές ρυθμίσεις χρειάζονται, ούτως ώστε να αφήσουμε τον κόσμο να εξακολουθήσει να ψαρεύει, τί στήριξη πρέπει να δώσουμε. Πώς θα βοηθήσουμε νέους ανθρώπους να μπουν μέσα στο επάγγελμα; Είναι ένα σοβαρότατο πρόβλημα για την αλιεία σήμερα. Το ξέρετε ότι κατά κανόνα έχουμε αιγυπτιακά πληρώματα σε όλη τη μέση αλιεία και μάλιστα και στο γει-γει πριν από λίγα χρόνια που θεωρούνταν παραδοσιακή τέχνη και αυτό έχει σήμερα κατά 90-95% αιγυπτίους εργαζόμενους. Όχι ότι είναι κατά ανάγκη κακό, αλλά εφόσον θέλουμε να κρατάμε την αλιεία και να την επεκτείνουμε στο χώρο και στο χρόνο θα πρέπει να πείθουμε νέους ανθρώπους να μπαίνουν μέσα. Ξέρετε, θα μου επιτρέψετε να κάνω μια μικρή παρένθεση, γιατί η αλιεία μετά την απελευθέρωση, μετά το '21, μετά την επανάσταση, ήταν σχεδόν ανεπαρκέστατη και είχε εξαφανιστεί από την Ελλάδα; Η αλιεία είναι μια ειδική τέχνη. Ο πατέρας την άφηγε στο γιο. Εκεί, λόγω των πειρατικών επιδρομών σε πολλά νησιά του Αιγαίου, ο κόσμος αναγκάστηκε να απομακρυνθεί από τη θάλασσα. Πέρασαν 300 χρόνια και περισσότερο χωρίς αυτή η τέχνη να μπορεί να μεταδοθεί από τον πατέρα, μέχρι που ήρθαν οι μικρασιάτες, οι οποίοι ψάρευαν κυρίως μέσα στα πλαίσια της Προποντίδας, όπου δεν υπήρχαν πειρατές, γιατί δε μπορούσαν να περάσουν τα στενά. Έτσι συνέχισε να διαδίδεται αυτή η τέχνη, γιατί περί τέχνης πρόκειται. Εν πολλοίς ή θα έπρεπε να εισάγουμε τεχνογνωσία από τις χώρες της Δυτικής Μεσογείου, από την Ιταλία και κυρίως Ισπανία, το οποίο βέβαια το έχουμε κάνει, αλλά έχουμε δεχθεί και ένα μεγάλο ποσοστό εμπειρίας, έ-

στω των μικρασιατών. Αυτοί οργάνωσαν την αλιεία και αυτοί την έφτασαν στα πλαίσια που είναι σήμερα. Να μην αναφερθώ στη Μηχανιώνα, στην Αχιλλή, στα Ρόδα, χωριά που είναι τοπωνύμια της Προποντιδίας. Χωρίς λοιπόν αυτή την εμπειρία του πατέρα προς το γιο ένα μεγάλο μέρος της τεχνογνωσίας που έχει αποκτηθεί εν τω μεταξύ εξαφανίζεται. Επομένως έχουμε κάθε λόγο να σκεφτόμαστε τι θα γίνει με τους νέους ανθρώπους. Καλοί οι ξένοι εργάτες, μας διευκολύνουν, δουλεύουν και βοηθούν στην άνοδο του βιοτικού μας επιπέδου προσθέτοντας εισόδημα, αλλά θα πρέπει να σκεφτούμε τί θα γίνει στο μέλλον.

Στα επιμεριζόμενα αποθέματα έχουμε αναφερθεί και δεν είναι ανάγκη να πούμε τίποτα άλλο. Όσον αφορά στο διεθνές πλαίσιο συνεργασίας κατά ανάγκη είμαστε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Υπάρχει η επιστημονική και οικονομική επιτροπή, η οποία συμβουλεύει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τις αποφάσεις που πρέπει να πάρει. Έχουμε την EUROPESS POSECA, στην οποία συνενώνονται όλες οι συντεχνιακές οργανώσεις των ψαράδων, η οποία παίζει επίσης πολύ σπουδαίο ρόλο και βέβαια έχουμε τα τελευταία χρόνια τη δραστηριοποίηση πάλι της Γενικής Μεσογειακής Επιτροπής για την αλιεία, η οποία θα κληθεί στο μέλλον να λαμβάνει όλο και περισσότερο μέρος σ' αυτό το παιχνίδι που θα λέγεται αλιευτική διαχείριση. Αυτά είναι τα πλαίσια στα οποία θα κινηθούμε τα επόμενα χρόνια. Στο εθνικό διοικητικό πλαίσιο, φαντάζομαι ότι ο Γενικός Δ/ντης ο κ. Τσίωκας θα αναφερθεί περισσότερο. Σ' εκείνο που θα ήθελα να αναφερθώ είναι οι περιφερειακές γνωμοδοτικές επιτροπές. Βλέπουμε ότι στο άμεσο μέλλον ένα μέρος της διαχείρισης των αλιευτικών αποθεμάτων θα περάσει στις περιφέρειες. Θα δημιουργηθούν αυτές οι περιφερειακές γνωμοδοτικές επιτροπές, και μάλιστα πολύ σύντομα, οι οποίες βέβαια εν πρώτοις θα κληθούν να διαχειριστούν επιμεριζόμενα ή διεθνή αποθέματα αλλά σιγά - σιγά όμως θα κληθούν να έχουν λόγο και για την διαχείριση των τοπικών αλιευτικών αποθεμάτων.

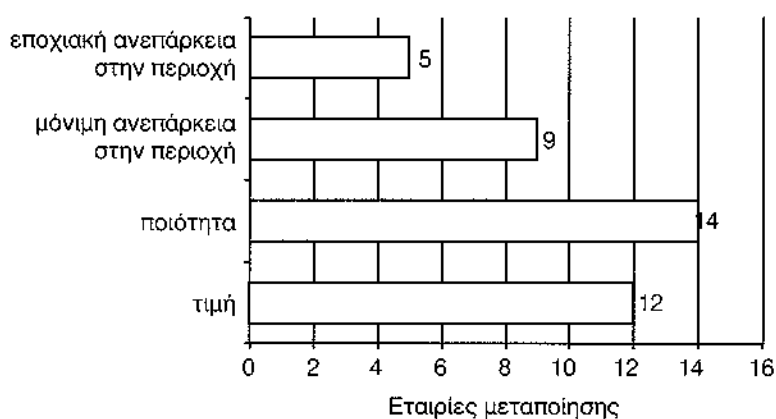
Για τις υδατοκαλλιέργειες έχω πολύ λίγα πράγματα να πω. Δε θεωρούμαι ούτε ειδικός ούτε θα ήθελα να επεκταθώ. Εκείνο που θέλω να πω εδώ είναι ότι έχουμε μια άμεση ανάγκη χωροθέτησης των μονάδων, χωροθέτησης των δραστηριοτήτων και βέβαια θα πρέπει πλέον να αποδείξουμε ότι οι υδατοκαλλιέργειες δίνουν προϊόντα καλής ποιότητας και ότι δε βλάπτουν το περιβάλλον. Αυτοί είναι κυρίως οι δύο τομείς όπου οι υδατοκαλλιέργειες, ο τομέας των υδατοκαλλιεργειών, θα πρέπει να αποδείξει το αυταπόδεικτο. Στη θάλασσα θα αναφερθεί η κ. Παγώνη, δε νομίζω ότι έχω να προσθέσω τίποτα. Στις υδατικές καλλιέργειες θα ήθελα

μόνο να πω ότι μέσα από την εικόνα που έχω δε βλέπω ειλικρινά να εντάσσονται νέα είδη στη δραστηριότητα αυτή παρόλο που το περιμένουμε εδώ και χρόνια. Και να σας πω ένα άλλο λόγο γιατί δε νομίζω να γίνεται κανενός είδους σοβαρή προσπάθεια για την ένταξη νέων ειδών στην υδατοκαλλιέργεια. Και τί εννοώ σοβαρές προσπάθειες: εννοώ βασική έρευνα, η οποία θα κληθεί να λύσει βασικά προβλήματα και να βοηθήσει, ούτως ώστε αυτό το κόστος της έρευνας να μη πηγαίνει προς τους παραγωγούς, ούτε στις εταιρείες αλλά να επιμεριστεί μεταξύ αυτών και του κράτους, της κρατικής έρευνας, ούτως ώστε μερικά πρακτικά ζητήματα να επιλυθούν και αυτά τα περιήφημα νέα είδη να μπορέσουν να ενταχθούν μέσα στο σχήμα της παραγωγής.

Όσον αφορά τα δίθυρα, θα ήθελα να επισημάνω ότι οι περιοχές που έχουμε για εκμετάλλευση δίθυρων στην Ελλάδα είναι πολύ συγκεκριμένες. Ξέρουμε λοιπόν ότι, αν τις προστατεύσουμε, είναι κατά κανόνα εύτροφες περιοχές, περιοχές μολυσμένες, οι οποίες πρέπει να προστατευθούν, γιατί στο άμεσο μέλλον δεν θα μπορεί να γίνει πλέον τίποτα. Δηλαδή η κατάσταση έχει γίνει τόσο σοβαρή, ώστε κατά ανάγκη τα προϊόντα που θα βγάζουν θα είναι τόσο υποβαθμιζόμενα που δε θα μπορούν να πουληθούν. Πράγμα, το οποίο το βλέπουμε όλο και με μεγαλύτερη συχνότητα τα τελευταία χρόνια. Άλλα είδη: γενικά δε βλέπω τίποτα εκτός από τα σφουγγάρια και ενδεχόμενα τα κοράλια, μια τέχνη η οποία έχει μεταδοθεί σε όλη τη Μεσόγειο, που είναι η παραγωγή δολωμάτων. Εδώ εμείς ακόμη δεν έχουμε ενδιαφέρον και εξακολουθούμε να βγάζουμε με τα φτυάρια κατά μήκος της ακτής όσο το δυνατόν περισσότερα δολώματα, μια άλλη παράνομη δραστηριότητα, που επίσης πρέπει να νομοθετηθεί.

Όσον αφορά στα γλυκά νερά θα πρέπει να αναφερθούμε μόνο στο πρόβλημα που θα υπάρξει στο μέλλον στην ύπαρξη νερού. Εφόσον το νερό θα είναι ένα είδος σε ανεπάρκεια, δε νομίζω ότι θα μπορεί να διατεθεί εκτός από ορισμένες περιπτώσεις, όπως είναι η Ήπειρος ενδεχόμενα, για υδατοκαλλιέργειες του γλυκού νερού. Αν δε λυθεί αυτό το πρόβλημα διαχείρισης των υδάτων, δε νομίζω ότι θα υπάρξουν περιθώρια για καλλιέργειες στο γλυκό νερό. Τέλος σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση, ακούσατε προηγουμένως τον κ. Νεοφύτου, που αναφέρθηκε στην προληπτική δράση, στην αειφορία κ.λπ. Όλες αυτές είναι έννοιες που έχουν να κάνουν με το περιβάλλον. Πέρασε η εποχή που απομονώναμε μια συνιστώσα στο περιβάλλον και μιλούσαμε ως πούμε μόνο για το γαύρο. Είναι ο γαύρος και το περιβάλλον του. Πρέπει να λάβουμε υπόψη το ρεύμα της Μαύρης Θάλασσας, πρέπει να λάβουμε υπόψη τον αντι-

κυκλώνα της Σαμοθράκης, να δούμε πως επηρεάζουν αυτά τις επόμενες γενιές και από εκεί και πέρα να καταλάβουμε πως λειτουργεί το οικοσύστημα, ούτως ώστε να αυξομειώσουμε την αλιευτική μας προσπάθεια ανάλογα με τις αυξομειωμένες δυνατότητες που μας παρέχει το οικοσύστημα. Με πολύ συντομία θα αναφερθώ στους τεχνητούς υφάλους. Δε θεωρούνται βέβαια πανάκεια επίλυσης των προβλημάτων στην παράκτια ζώνη, αλλά είναι σίγουρα ένα πολύ καλό εργαλείο για να δημιουργήσουμε ζώνες διαχείρισης στην παράκτια χώρα μας. Δίνουμε ένα σημείο αναφοράς, μέσα από το οποίο μπορούμε να επιβάλλουμε ορισμένα μέτρα σε πιλοτική μορφή, σε μόνιμη μορφή για να διευκολύνουμε την κατάσταση σε πολλές προβληματικές παράκτιες περιοχές.

Κύρια προβλήματα

Σχετικά με τη διακίνηση – εμπορία, νομίζω ότι θα υπάρξει κάποια άλλη αναφορά. Στις μονάδες μεταποίησης βλέπουμε ότι τα τελευταία χρόνια έχουμε μια κάθετη αύξηση της δραστηριότητας των κατεψυγμένων στην Ελλάδα και λειτουργούν πολλές νέες μονάδες με πρώτη ύλη που προέρχεται κυρίως από το εξωτερικό. Δε βασίζονται βέβαια στα ντόπια αλιεύματα, τα οποία είναι εν ανεπαρκεία. Είναι μια δραστηριότητα, η οποία θα συνεχιστεί. Κατευθύνεται προς το κοινό των μεγάλων πόλεων. Οι μικρότερες πόλεις δεν τρώνε ακόμη κατεψυγμένα, γιατί βρίσκουν βέβαια φρέσκα. Μια άλλη δραστηριότητα παραδοσιακή είναι η μονάδα αλιπιάστων, που σβήνει, και αυτό το βλέπουμε και στη μείωση των μονάδων αλλά και στη μείωση της παραγωγής. Δεν έχει αγορές πλέον. Οι περισσότερες μονάδες έχουν μεταναστεύσει προς τις ανατολικές χώρες, ε-

κεί που εξακολουθεί ο κόσμος να τρώει αλμυρά. Εμείς συνήθως τα τρώμε μόνο το βράδυ στο ούζο, ποτέ δεν έχουμε στο τραπέζι μας αλμυρό ειδικά σαν κύριο φαγητό.

Ένα μεγάλο ρόλο θα παίζει στο μέλλον η εκπαίδευση. Προσβλέπουμε στη δημιουργία του γαλαζίου πτυχίου, το οποίο θα βοηθήσει στην κατοχύρωση του επαγγέλματος. Θα ξεκαθαρίσει δηλαδή ποιός θεωρείται επαγγελματίας, ποιός δε θεωρείται. Εκείνο όμως στο οποίο θα συμβάλει το γαλάζιο πτυχίο είναι κυρίως η ευαισθητοποίηση των νέων ανθρώπων. Θα μου επιτρέψετε να πω ότι έχω 23 χρόνια στο επάγγελμα. Θεωρούσα κάποτε, όταν ήμουν νεώτερος, ότι όλα είναι θέματα ηλικίας, και με το πέρασμα των χρόνων όλα τα προβλήματα θα λυθούν ως δια μαγείας. Δηλαδή με το που θα φύγει η παλιά γενιά, την οποία τη θεωρούσαμε ότι δε μπορούσε να ανταποκριθεί, θα διορθωθούν τα πράγματα. Δυστυχώς όμως δεν έγινε αυτό το πράγμα. Οι σημερινοί ψαράδες εν πολλοίς είναι σαν τους πατεράδες τους. Υπάρχουν και καλοί αλλά υπάρχουν και..., οπότε θα πρέπει να δώσουμε μεγάλη έμφαση στην εκπαίδευση των ψαράδων.

Τέλος ένα μεγάλο ρόλο θα παίζει στο μέλλον το λόμπι των περιβαλλοντικών οργανώσεων. Το ονομάζω λόμπι, γιατί βρίσκονται σε όλη την Ευρώπη πλέον, πιέζουν πολιτικά και επειδή έχουν άμεση σχέση με το περιβάλλον μπορούν να ευαισθητοποιούν μεγάλες μάζες ανθρώπων.

Δεν ξέρω αν ακούστηκα αισιόδοξος ή απαισιόδοξος. Νομίζω ότι δεν υπάρχει χώρος ούτε για αισιοδοξία ούτε για απαισιόδοξία. Έχουμε να κάνουμε με ένα φυσικό χώρο όπως τα δάση τα οποία πρέπει να τα διαχειριστούμε κατάλληλα. Χωρίς να διαθέτουμε στοιχεία γι' αυτό το χώρο, που, όπως είπαμε είναι αόρατος, χωρίς να δημιουργούμε στελέχη, χωρίς να επιμορφώνουμε τους ψαράδες, χωρίς να λαμβάνουμε τα ενδεικνυόμενα μέτρα σίγουρα δεν υπάρχει μέλλον. Αν όμως είμαστε σε θέση να ανταποκριθούμε σε όλα αυτά τα νέα κελεύσματα, το μέλλον τότε θα είναι διαρκές και θα εξακολουθήσει να είναι λαμπρό. Ευχαριστώ πολύ.

Παλιαιοκόστας: Ευχαριστούμε τον κ. Καλλιανιώτη. Παρά το εικοσάλεπτο, το οποίο δεν τήρησε, ήταν πολύ ενδιαφέροντα αυτά που μας είπε. Όμως λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεων δεν μπόρεσαν να βρεθούν σήμερα μεταξύ μας και ζητούν την κατανόησή σας, ο Υφυπουργός μεταφορών και επικοινωνιών κ. Μανώλης Στρατάκης, ο βουλευτής Μαγνησίας του ΠΑΣΟΚ κ. Αλέκος Βούλγαρης, ο βουλευτής Μαγνησίας του ΠΑΣΟΚ κ. Λεωνίδας

Τζανής, η Γενική Γραμματέας Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας κα Μαρία Στραφνάκη, ο Γενικός Γραμματέας Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας κ. Ηλίας Διακόπουλος, ο Νομάρχης Τρικάλων κ. Βλαχογιάννης και ο Γενικός Διευθυντής του ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε κ. Βυζαντινόπουλος. Συνεχίζει η κα Μαρία Παπαδοπούλου, η οποία είναι εμπειρογνώμων της ΠΑΣΕΓΕΣ, που εκπροσωπεί τους ψαράδες μας. Τα τελευταία χρόνια τη συναντούμε συνέχεια μπροστά μας. Η κα Παπαδοπούλου είναι γνώστης πολλών πραγμάτων σχετικά με την αλιεία. Σ' αυτή έτυχε ο λαχνός να μιλήσει και για το ρόλο της γυναίκας στην αλιεία.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Μ. Παπαδοπούλου

ΠΛΑΣΕΓΕΣ, Τμήμα Αλιευτικής Οικονομίας

Οι ίσες ευκαιρίες για τους άνδρες και τις γυναίκες στην απασχόληση δεν είναι μόνο θέμα κοινωνικής δικαιοσύνης, είναι και οικονομική αναγκαιότητα για τη βελτίωση του οικογενειακού και προσωπικού εισοδήματος. Ίση αμοιβή, αναγνώριση των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των γυναικών και πολιτικές που παρέχουν στις εργαζόμενες τη δυνατότητα να συνδυάζουν την επαγγελματική και κοινωνική ζωή. Ο αυξανόμενος ρυθμός οικονομικής δραστηριότητας των γυναικών αποτελεί σημαντικό παράγοντα για την οικονομική ανάπτυξη της Ευρώπης. Ωστόσο, το ποσοστό απασχόλησής τους, που φθάνει το 52,2%, παρά το γεγονός ότι η συμμετοχή στην οικονομική ζωή αποτελεί προϋπόθεση για την κοινωνική ενσωμάτωση, εξακολουθεί να παραμένει κατά 18,5% χαμηλότερο από το ποσοστό των ανδρών.

Η ανεργία μεταξύ των γυναικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι κατά μέσο όρο τρεις εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερη από τους άνδρες, ενώ η διαφορά αμοιβών μεταξύ των δύο φύλων θέτει σε μειονεκτική θέση τις γυναίκες. Σε ορισμένες χώρες εξακολουθεί να υστερεί κατά 20 εκατοστιαίες μονάδες ενώ στον ιδιωτικό τομέα κατά 25 εκατοστιαίες μονάδες. Η αγορά εργασίας διαχωρίζεται ανάλογα με το φύλο, οι δε εργαζόμενες αποτελούν το 77% των χαμηλόμισθων εργαζομένων σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Όσον αφορά στη χώρα μας και σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Ισότητας, τα τελευταία χρόνια τα ποσοστά μείωσης της απασχόλησης των γυναικών στον πρωτογενή τομέα ανήλθαν σε 24,8% (ετήσιος ρυθμός μείωσης 2,9%), ενώ στο αντίστοιχο διάστημα ο αριθμός μείωσης της ανδρικής απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, ήταν 18,4%. Θα άξιζε κανείς να διερευνήσει που κατευθύνεται αυτός ο γυναικείος πληθυσμός αλλά και την κατανομή των κυριότερων κλάδων της πρωτογενούς παραγωγής. Ο τομέας της αλιείας ειδικά στη χώρα μας, παρά τις αλλαγές που έχουν συντελεσθεί στην παραγωγική δομή της χώρας, αφορά την ανάπτυξη μιας σειράς δραστηριοτή-

των και συνεχίζει να αποτελεί ένα σεβαστό ποσοστό του παραγωγικού δυναμικού. Είναι ένας τομέας, όμως κατά πλειοψηφία και παραδοσιακά ανδρικός, παρά το γεγονός ότι οι γυναίκες διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στις βασικές δραστηριότητες του τομέα, καθώς και στις οικονομίες των ζωνών που εξαρτώνται από την αλιεία, ακόμα και αν αυτός ο ρόλος είναι λιγότερο εμφανής, λιγότερο αναγνωρισμένος και εκτιμημένος. Για πρώτη φορά στη χώρα μας δίνεται το έναυσμα από τους διοργανωτές του συνεδρίου αυτού για τη διερεύνηση των κοινωνικοοικονομικών συμφραζομένων της θέσης των γυναικών στον τομέα της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας.

Βάση της παρούσας εισήγησης αποτελεί:

1. Η μελέτη που πραγματοποιήθηκε για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, με τίτλο «Η θέση των γυναικών στον τομέα της αλιείας», που ολοκληρώθηκε το 2002. Σκοπός της μελέτης ήταν η εξέταση δύο αλληλένδετων κοινοτικών προτεραιοτήτων: η προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μέσα από την άμβλυνση των αναπτυξιακών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών και η προώθηση των ίσων ευκαιριών και δικαιωμάτων για άνδρες και γυναίκες.

2. Τα αποτελέσματα της διάσκεψης, που διοργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα πλαίσια της μεταρρύθμισης της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής στις 23-24 Ιανουαρίου στις Βρυξέλλες με σκοπό να εξετάσει τους τρόπους προώθησης της θέσης των γυναικών στον τομέα της Αλιείας, καθώς και στις περιφέρειες που εξαρτώνται από αυτή. Δόθηκε μια μοναδική ευκαιρία στις γυναίκες, που προέρχονταν από το σύνολο των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που είχαν σχέση με τον τομέα να έρθουν σε επικοινωνία μεταξύ τους, να ανταλλάξουν εμπειρίες, να διαπιστώσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και να ενημερωθούν για τις δυνατότητες υποστήριξής τους. Πολύτιμα στοιχεία αποτέλεσαν τα αποτελέσματα των πιλοτικών προγραμμάτων για την υποστήριξη της Μικρής Παράκτιας Αλιείας καθώς και των γυναικών των αλιέων της ίδιας κατηγορίας, που υλοποιήθηκαν κατά την περίοδο 1997-2000 στα διάφορα Κράτη-Μέλη με τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η μελέτη της Επιτροπής και τα αποτελέσματα των πιλοτικών προγραμμάτων αποτελούν πολύτιμη πηγή, λόγω της έλλειψης ικανού βιβλιογραφικού υλικού και της περιορισμένης γνώσης και κατανόησης των δραστηριοτήτων των γυναικών στον τομέα της αλιείας.

Η μελέτη για τον ρόλο των γυναικών στον τομέα της αλιείας αφορούσε:

- την εξέταση του ρόλου των γυναικών στον τομέα της αλιείας
- την ανάλυση των παραγόντων που εμποδίζουν τη συμμετοχή των γυναικών στην κοινωνικοοικονομική τους ανάπτυξη
- τον εντοπισμό του τρόπου και των μέσων προώθησης των ίσων ευκαιριών.

Οι τομείς που διερευνήθηκαν είναι:

Η απασχόληση των γυναικών σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων του αλιευτικού τομέα, ο οποίος περιλαμβάνει:

- θαλάσσια αλιεία
- υδατοκαλλιέργεια
- εμπορία και διακίνηση
- μεταποίηση
- διοίκηση και διαχείριση – δημόσιος τομέας
- άτυπα θέματα (μη αμειβόμενη εργασία).

Το νομικό και κοινωνικό καθεστώς: Η νομική θέση των γυναικών όσον αφορά στη συμμετοχή τους στον τομέα για τη μείωση του χάσματος που υπάρχει στην αγορά της εργασίας μεταξύ των φύλων και τα σχετικά προβλήματα.

Οργανωτικά θέματα: Ο τρόπος οργάνωσης, τα συστήματα στήριξης, η ύπαρξη υποδομών και η συμβολή της εκπαίδευσης και της κατάρτισής τους για την παροχή ίσων δικαιωμάτων και ευκαιριών.

Οικονομικά Θέματα: Ανισότητα εισοδήματος, μη αμειβόμενη εργασία.

Κοινωνικοπολιτικές παράμετροι: Παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις των γυναικών, η ελκυστικότητα των αλιευτικών επαγγελμαμάτων, τα ενδιαφέροντα και οι προσδοκίες τους.

Η νομική θέση των γυναικών στον αλιευτικό τομέα. Ορισμένες Κοινοτικές Οδηγίες που αφορούν τα δικαιώματα αμφοτέρων των φύλων και δεσμεύουν άμεσα όλα τα Κράτη-Μέλη συμπληρώνουν τις διατάξεις της συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς είναι άμεσα εφαρμόσιμες από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο (όπως συμβαίνει με τη νυχτερινή εργασία των γυναικών). Οι μέθοδοι μεταφοράς και εφαρμογής αυτών των οδηγιών στα Κράτη-Μέλη ποικίλουν. Επίσης, οι ερμηνείες των εθνικών νομοθεσιών μπορεί να παρουσιάζουν αποτελέσματα διαφορετικά ή μία από την άλλη. Οι δραστηριότητες που αφορούν στον τομέα της μεταποίησης και της εμπορίας διέπονται από την εργατική νομοθεσία, που βασί-

ζεται στην ισότητα των ανδρών και γυναικών στον τομέα της εργασίας και για τον τομέα της υδατοκαλλιέργειας στη γενική νομοθεσία για την ισότητα των φύλων. Η νομική βάση και η εφαρμογή στην περίπτωση των γυναικών που απασχολούνται ή πρόκειται να απασχοληθούν στον αλιευτικό τομέα είναι δυνατόν να διαφέρει μεταξύ των περιφερειών της Κοινοότητας. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά τη διάρκεια της διάσκεψης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής οι εμπειρίες που κατατέθηκαν για το θέμα αυτό διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό. Μια ομάδα γυναικών από τη Βαλένθια της Ισπανίας ανέφερε ότι αναγκάστηκαν να καταφύγουν σε δικαστική εντολή για να αποκτήσουν δυνατότητα απασχόλησης σε αλιευτικά σκάφη. Η μαρτυρία αυτή ήταν αντίθετη προς τη μαρτυρία αρκετών άλλων γυναικών από την Ιταλία, τη Γερμανία, τη Φινλανδία, την Ελλάδα και άλλες χώρες, που ανέφεραν ότι ουσιαστικά δεν αντιμετώπιζαν διακρίσεις κατά την εργασία τους σε αλιευτικά σκάφη είτε ήταν ιδιοκτήτριες σκαφών είτε συμμετείχαν ή είχαν την ευθύνη εκπροσώπησης των Επαγγελματιών Αλιευτικών Οργανώσεων, που εκπροσωπούνται στην πλειοψηφία τους από άνδρες, στα πλαίσια βέβαια του σεβασμού της διαφορετικότητας του άλλου.

Η απασχόληση των γυναικών στον αλιευτικό τομέα: Τα χαρακτηριστικά της συμμετοχής των γυναικών στον αλιευτικό τομέα φαίνεται να είναι παρεμφερή, παρά την πολιτισμικότητα της κοινωνίας και την πολυμορφία στα διάφορα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι γυναίκες εκπροσωπούνται ελάχιστα στον τομέα της θαλάσσιας αλιείας, όπου η εκπροσώπησή τους στο εργατικό δυναμικό ανέρχεται κατά μέσον όρο σε 3% σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση εντός φάσματος 0 έως 7%. Περισσότερες γυναίκες συμμετέχουν στην υδατοκαλλιέργεια, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία. Ο μέσος όρος ανέρχεται σε 27% του εργατικού δυναμικού εντός φάσματος 3 έως 44%. Στη μεταποίηση οι γυναίκες έχουν τη μεγαλύτερη συμμετοχή στον αλιευτικό τομέα, με ποσοστό συμμετοχής 53% του εργατικού δυναμικού αλλά εντός φάσματος 11 έως 75%. Ωστόσο, οι γυναίκες αποτελούν κυρίως το 40 έως 60% του εργατικού δυναμικού, όπου μόνον η Ελλάδα (11%) έχει συμμετοχή γυναικών εμφανώς χαμηλότερη του 40%. Τέλος υπήρξαν διακρίσεις στις αμοιβές της εργασίας των γυναικών στο συγκεκριμένο τομέα. Οι γυναίκες αμείβονται κατά 12% λιγότερο από τους άνδρες για την ίδια εργασία, αν και δεδομένων των περιορισμένων στοιχείων, πιθανόν να μην υπήρξε ακριβής σύγκριση. Ωστόσο, είναι κατά πολύ μικρότερο από το συνολικό μειωμένο εισόδημα των γυναικών της τάξης του 22% σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Άτυπος ρόλος των γυναικών: Η συμμετοχή των γυναικών στην οικογενειακή εκμετάλλευση, αν και μη αμειβόμενη, θεωρείται πολύ σημαντική για τους εξής λόγους σύμφωνα και με τη μελέτη:

- Διαχειριστικά θέματα: δίνεται η δυνατότητα στο σύζυγο-αλιέα να αφοσιωθεί στην άσκηση της δραστηριότητάς του και δεν ασχολείται με χρηματοοικονομικά θέματα, φορολογικά, λογιστικά.
- Εμπορία αλιευτικών προϊόντων: Συμβολή στη διάθεση της αλιευτικής παραγωγής.
- Πρακτική υποστήριξη: Ως ελάχιστη βοήθεια, οι γυναίκες καλύπτουν βασικά καθημερινά καθήκοντα, όπως παραλαβή εξοπλισμού και πληρώματος, προετοιμασία υλικού και εξοπλισμού για τον απόπλου (όπως επιδιόρθωση δικτυών).

Τέλος, πρέπει να επισημανθεί ότι σε ορισμένες περιοχές η μη αμειβόμενη εργασία στον τομέα της αλιείας είναι και η μοναδική μορφή εργασίας.

Κοινωνικό Πλαίσιο: Η μελέτη διαπίστωσε ότι όλες οι γυναίκες ανήκουν στα ίδια σωματεία και Οργανώσεις Παραγωγών ή Συνεταιρισμούς με τους άνδρες με μόνη εξαίρεση τη Γαλλία, λόγω του ότι ένα μικρό ποσοστό γυναικών ασκεί αλιευτική δραστηριότητα στα Μεσογειακά Κράτη-Μέλη. Οι αμιγώς γυναικείες αλιευτικές οργανώσεις αποτελούν μάλλον την εξαίρεση παρά τον κανόνα. Η ύπαρξη των βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών συντελούν στην ενδυνάμωση της συμμετοχής των γυναικών στον αλιευτικό τομέα. Παράλληλα, η εκπαίδευση και κατάρτιση των γυναικών αποτελεί αναγκαιότητα για τη βελτίωση της θέσης τους στον αλιευτικό τομέα. Επιπλέον είναι απαραίτητη η διευκόλυνσή τους στην πληροφόρηση, καθώς και η ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ τους.

Η θέση των γυναικών στην Ελλάδα: Όσον αφορά στην Ελλάδα σε γενικές γραμμές θα μπορούσαμε να πούμε ότι ένας μικρός αριθμός γυναικών απασχολείται στον τομέα της αλιείας επαγγελματικά, κυρίως στην παράκτια αλιεία, γεγονός που, κατά τη γνώμη μου, έχει σημειολογική σημασία. Οι αλλαγές που προέκυψαν από τη πρόσφατη μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής αναμένεται ότι θα επηρεάσουν αναμφισβήτητα τη Μικρή Παράκτια Αλιεία, προνομιακό τομέα στο σύνολο της θαλάσσιας αλιείας, όπως προαναφέραμε, απασχόλησης των γυναικών, με όσα αυτό συνεπάγεται. Στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας απασχολείται σημαντικά μεγαλύτερος αριθμός γυναικών αλλά η μεγαλύτερη συμμετοχή παρατηρείται στον τομέα μεταποίησης και εμπορίας των αλιευτικών προϊόντων. Η συμμετοχή των γυναικών ως σύζυγοι-συνεργάτες στη θαλάσσια αλιεία είναι σημαντική, καθώς η συμβολή τους είναι εξα-

ρετικά απαραίτητη, αφού συμβάλλουν αμισθί στην αλιευτική εκμετάλλευση, που κυρίως είναι οικογενειακής μορφής. Αποκτούν ιδιαίτερο ρόλο, εφόσον αποτελούν σημαντική πηγή του εργατικού δυναμικού σε εφεδρεία, με ιδιαίτερες ικανότητες και δεξιότητες και μπορούν να αναδείξουν ενδογενείς πηγές πλούτου και να υποστηρίξουν πρωτοβουλίες που θα στοχεύουν στη διατήρηση της παραδοσιακής κουλτούρας και στην ετερογένεια των παρακτίων και νησιώτικων περιοχών.

Νομοθεσία: Η θέση των γυναικών στον τομέα της αλιείας δε διαφέρει σημαντικά από τη θέση εκείνων που απασχολούνται στους άλλους κλάδους του αγροτικού τομέα, τη γυναίκα της υπαίθρου. Η πλήρης ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών κατοχυρώνεται με βάση το άρθρο 4 του Συντάγματος του 1975 ενώ η αντίστοιχη στον τομέα της εργασίας από το άρθρο 22 αυτού, το οποίο ορίζει ότι οι εργαζόμενοι ανεξάρτητα από φύλο ή άλλη διάκριση έχουν δικαίωμα ίσης αμοιβής για παρεχόμενη εργασία ίσης αξίας. Προς επίρρωση του άρθρου αυτού ψηφίστηκε ο Νόμος 1414/84 για την εφαρμογή της ισότητας των φύλων στις εργασιακές σχέσεις και σε εναρμόνιση των Κοινοτικών Οδηγιών. Επίσης εφαρμόζεται ο Ν.1576/85 και ο Ν.1342/83 που κυρώνουν αντίστοιχα Διεθνείς Συμβάσεις Εργασίας για την ισότητα των ευκαιριών και μεταχείρισης των εργαζομένων και για την εξάλειψη όλων των μορφών διάκρισης κατά των γυναικών. Επιπλέον ο Ν.2839/2000, προβλέπει την ισόρροπη συμμετοχή στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων του Ν.Π.Δ.Δ. και του Ο.Τ.Α. καθώς και τη συγκρότηση περιφερειακών επιτροπών ισότητας (Π.Ε.Ι.). Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι για την προσαρμογή του ελληνικού θεσμικού πλαισίου στη λογική της ισότητας των φύλων στην ελληνική κοινωνία από το έτος 1985 έχει δημιουργηθεί η Γενική Γραμματεία Ισότητας (Γ.Γ.Ι.) αρχικά με την ονομασία Συμβούλιο Ισότητας των φύλων, υπό την αιγίδα της οποίας λειτουργεί και το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), το οποίο στηρίζει γυναικείες επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, ατομικές και συλλογικές. Επίσης στο Υπουργείο Γεωργίας, όσον αφορά στον πρωτογενή τομέα, υπάρχει η Διεύθυνση Αγροτικής Οικιακής Οικονομίας με μηδαμινή παρέμβαση στον τομέα της αλιείας. Τέλος, η ΠΑΣΕΓΕΣ υποστηρίζει τους γυναικείους αγροτουριστικούς, αγροτοβιοτεχνικούς, οικοτεχνικούς συνεταιρισμούς (αστικούς και αγροτικούς), και η ΓΕΣΑΣΕ μέσω της Επιτροπής Αγροτισσών, που δημιούργησε το έτος 1989, στοχεύει στη μελέτη και την επίλυση των προβλημάτων τους και την ανάδειξη του ρόλου των γυναικών της υπαίθρου, την κατάρτιση και την ευαισθητοποίησή τους. Επισημαίνεται ότι η αρχή της ισότητας των δύο φύλων υλοποιείται στα πλαίσια ε-

φαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας 2000-2006. Στα πλαίσια του μέτρου 4.6. μπορούν να εφαρμοστούν καινοτόμες ενέργειες για την αναβάθμιση του ρόλου της γυναίκας.

Οργάνωση: Ως προς την οργάνωση των γυναικών η Συνδικαλιστική και η Συνεταιριστική νομοθεσία βασίζεται στην αρχή της καθιέρωσης της ισότητας των φύλων. Ο Ν.1541/85 στο άρθρο 8 καθιέρωσε την αρχή της ισότητας των δύο φύλων για την συμμετοχή τους στους Αγροτικούς Αλιευτικούς Συνεταιρισμούς. Ο Ν.2810/2000 διέπει τη σύσταση και λειτουργία των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων και οι διατάξεις του έχουν εφαρμογή και στα δύο φύλα. Ο ελάχιστος αριθμός μελών που απαιτείται μειώθηκε από 20 σε 7 και ευνοεί ιδιαίτερα τις μικρές ομάδες γυναικών που θέλουν να δραστηριοποιηθούν στο χώρο τους. Δεν υπάρχουν ξεχωριστοί Συνεταιρισμοί γυναικών στον τομέα της αλιείας, όπως συμβαίνει με άλλες δραστηριότητες στον πρωτογενή τομέα (αγροτουριστικοί-αγροτοβιοτεχνικοί και οικοτεχνικοί συνεταιρισμοί). Η συνδικαλιστική οργάνωση στη βάση της ισότιμης συμμετοχής και των δύο φύλων στον αγροτικό τομέα διέπεται από το Ν.1361/83, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 51 του Ν.2538/97. Λόγω της φύσης και της ιδιαιτερότητας του αλιευτικού επαγγέλματος οι προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη σύσταση Αγροτικού Συλλόγου, Ομοσπονδίας και Συνομοσπονδίας διαφοροποιούνται ως προς τη σύσταση των Αλιευτικών Συνδικαλιστικών Οργανώσεων.

Διαπιστώσεις: Τέλος, έχει καταγραφεί ότι στη χώρα μας οι πιθανές διακρίσεις των γυναικών στον αλιευτικό τομέα, έχουν σχέση με κοινωνικούς και πολιτισμικούς λόγους. Οι κοινωνικοί λόγοι είναι σχετικοί με την παραδοσιακή ελληνική οικογένεια, την ανάπτυξη της τοπικής αγοράς εργασίας, με το εάν εξαρτάται η περιοχή από τον πρωτογενή τομέα ή από άλλους τομείς, καθώς και τη χαμηλή οικονομική κατάσταση των γυναικών στον αλιευτικό τομέα. Οι πολιτισμικοί λόγοι σχετίζονται με την πατριαρχική οργάνωση της κοινωνίας, που δεν επιτρέπει στη γυναίκα να δραματίσει πρωταγωνιστικό ρόλο, αφού θεωρούνται μη επαγγελματίες, έχοντας ένα ρόλο βοηθού απέναντι στον επικεφαλής της αλιευτικής εκμετάλλευσης (π.χ. σύζυγος). Στην κατεύθυνση αυτή λειτουργεί επίσης και το γεγονός ότι πρόκειται για σκληρό επάγγελμα, που κάποτε απαιτεί διανυκτερεύσεις μακριά της οικογενειακής εστίας (άρα μακριά από το παιδί, τους γέροντες γονείς που παραδοσιακά φροντίζουν οι γυναίκες), κακούς χώρους υγιεινής, περιορισμένους χώρους κίνησης.

Συμπεράσματα: Τελειώνοντας έχοντας υπόψη και τα αποτελέσματα από

το άτυπο συμβούλιο των Γενικών Διευθυντών Αλιείας των Κοινοτικών Κρατών που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στη χώρα μας στα πλαίσια της Ελληνικής Προεδρίας θα ήθελα να αναφέρω τα εξής σημεία, τα οποία θα μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο προβληματισμού και σήμερα και στο μέλλον, δεδομένου ότι είναι ένα θέμα, ακόμα, υπό διερεύνηση.

Νομική Θέση γυναικών/ Ίσα δικαιώματα: Σύμφωνα με τη μελέτη, το θεσμικό πλαίσιο δε φαίνεται να αποτελεί αυτή τη στιγμή εμπόδιο για την ισοσύτητα των γυναικών στον τομέα της αλιείας για τη χώρα μας, αφού η νομοθεσία που υπάρχει καλύπτει ικανοποιητικά το θέμα. Προβλήματα που έχουν σχέση με τις ίσες αμοιβές εργασίας, ανακύπτουν είτε από τη μη εφαρμογή των νόμων, είτε από την έλλειψη μηχανισμών εποπτείας. Από τη διάσκεψη, προέκυψε ότι υφίστανται προβλήματα παροχής κατάρτισης, εκπαίδευσης, φροντίδας για τα παιδιά και επίσης αντιμετώπισης των όποιων σεξιστικών διαφορών και εφαρμογής της πλήρους ισοσύτητας των γυναικών στον τομέα.

Αφανής συμβολή των γυναικών: Αυτό το θέμα είναι συνδεδεμένο με το ζήτημα της ίσης πρόσβασης και των ίσων ευκαιριών. Η εργασία των γυναικών-συζύγων/συνεργατών, είναι μη αμειβόμενη και υποτιμημένη. Αυτό ισχύει και για τις γυναίκες που εργάζονται στον τομέα της μεταποίησης, συνήθως ως ανειδίκευτες. Στην πραγματικότητα όμως δουλεύουν πάρα πολύ και σε εξειδικευμένες εργασίες, που δε θα μπορούσε να τις κάνει εξίσου αποτελεσματικά μια νεοεισερχόμενη. Θα πρέπει να εκτιμηθεί το εύρος της μη αμειβόμενης εργασίας στον αλιευτικό τομέα, για να αποτιμηθεί η σημασία της γυναικείας απασχόλησης, η οποία ενδεχομένως θα αποτελούσε και το έναυσμα, όπως πιστεύουμε, για να προωθηθούν συντονισμένες ενέργειες.

Οργάνωση-Συμμετοχή στο όργανα λήψης των αποφάσεων: Η μη αυξημένη συμμετοχή των γυναικών στις επαγγελματικές αλιευτικές οργανώσεις αποτελεί επίσης αντικείμενο προβληματισμού, που μπορεί να οφείλεται σε αδυναμία πρόσβασης σε αυτές. Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα, όπως προέκυψε και από τη διάσκεψη, είναι η υποεκπροσώπηση των γυναικών σε όλες τις βαθμίδες των Επαγγελματικών Αλιευτικών Οργανώσεων του πρωτογενούς τομέα, στο οποίο βεβαίως συμπεριλαμβάνονται και οι Αλιευτικοί Συνεταιρισμοί. Αυτό άπτεται της μικρής συμμετοχής των γυναικών στις οργανώσεις, που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί.

Εκπαίδευση-Κατάρτιση-Δικτύωση: Υπάρχει ανάγκη χρηματοδότησης προγραμμάτων για την απόκτηση εξειδικευμένης επαγγελματικής γνώ-

σης, που θα υλοποιούνται κοντά στον τόπο εργασίας και διαμονής των γυναικών. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο «Στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Υδατοκαλλιέργειας» επίσης τονίζεται ότι πρέπει να δοθεί έμφαση στην ενίσχυση του ρόλου των γυναικών μέσω της κατάρτισης και της συμμετοχής τους σε όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων του τομέα. Τέλος, η δικτύωση των γυναικών για τη διάδοση και διάχυση των πληροφοριών και η ανταλλαγή εμπειριών, είναι από τα βασικά ζητούμενα.

Πίνακας: Συγκριτικά στοιχεία σχετικά με την οργανωτική κατάσταση και των γυναικών στα Κράτη Μέλη της Ε.Ε.

ΚΡΑΤΟΣ-ΜΕΛΟΣ	ΑΝΔΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΑ ΙΔΙΑ ΣΩΜΑΤΕΙΑ	ΑΝΔΡΕΣ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΙΣ ΙΔΙΕΣ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΕΣ ΑΔΙΕΥΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ	ΙΣΟΤΗΤΑ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΕ ΑΥΤΕΣ ΤΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ	ΥΠΑΡΞΗ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ	ΙΣΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΑΔΙΕΥΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ
Βέλγιο	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	-	-
Δανία	Συνήθως ναι	Ναι	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι
Φινλανδία	Ναι	Ναι	Ναι	-	Ναι	Ναι
Γαλλία	Όχι	Όχι	Ναι	-	Ναι	Ναι
Γερμανία	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Μερική	-
Ελλάδα	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	Ναι σήμερα
Ιρλανδία	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι
Ιταλία	Ναι σε ορισμένες περιοχές	Όχι	Ναι	-	Ναι	Κύκλοι κατάρτισης
Κάτω Χώρες	Ναι	Ναι	Όχι	Ναι	-	Ναι
Πορτογαλία	Ναι	Ναι	Όχι	Όχι	Ελάχιστη	Ναι
Ισπανία	Ναι	Όχι	Όχι	Όχι	-	-
Σουηδία	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
Ην. Βασίλειο	Ναι	Ναι	Μερικές	Ναι	Μερική	Ναι

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γ.Δ. Αλιείας «Για το ρόλο των γυναικών στον τομέα της αλιείας»

Κλείνοντας θα ήθελα να σας ενημερώσω για την πρόσκληση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την υποβολή προτάσεων με σκοπό την υλοποίηση πιλοτικών διακρατικών προγραμμάτων για δράσεις που αφορούν:

- τη δικτύωση των οργανώσεων των γυναικών σε διεθνικό επίπεδο
- τις συναντήσεις και την ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ οργανώσεων και ομάδων γυναικών για θέματα κοινού ενδιαφέροντος.
- την επαγγελματική κατάρτιση-εκπαίδευση και εκμάθηση μέσω Η/Υ, ιδίως τη χρήση του διαδικτύου

Παλαικόστας: Ευχαριστούμε την κα Παλαδοπούλου. Η επόμενη ομιλία θα γίνει από τον Γενικό Δ/ντή Αλιείας κ. Τσιώκα Απόστολο και αφορά στην πολιτική του Υπουργείου Γεωργίας στην Αλιεία και τις Υδατοκαλλιέργειες για τα επόμενα χρόνια.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΥΠ. ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ ΧΡΟΝΙΑ

Α. Τσιώκας

Υπουργείο Γεωργίας, Διεύθυνση Αλιείας

Καταρχήν θα προσπαθήσω να ξεπεράσω το πρόβλημα το χρόνου, έτσι ώστε να μη φέρω σε δύσκολη θέση τον προεδρεύοντα. Θα ήθελα όμως κι εγώ με τη σειρά μου να χαιρετίσω το Συνέδριο, γιατί χθες λόγω οικονομίας χρόνου, θέλω να πιστεύω, δόθηκε στο Υπουργείο Γεωργίας περιορισμένος χρόνος για να χαιρετήσει το Συνέδριο αυτό. Γι' αυτό λοιπόν αρχίζω μ' αυτό: χαιρετίζω το Συνέδριο αυτό, το οποίο, όπως ξέρετε, είναι συνέχεια άλλων Συνεδρίων, τα οποία το Υπουργείο Γεωργίας επικροτεί και θέλει να συνεχίσουν να γίνονται, ούτως ώστε να συγκεντρώνει τα τελικά συμπεράσματα, τις σχετικές προτάσεις, γιατί όπως ξέρετε μια αλιευτική πολιτική δε μπορεί να στηριχτεί μόνο σε λίγα άτομα ή στα άτομα που θα εργαστούν μέσα στο Υπουργείο. Διότι το Υπουργείο Γεωργίας, όπως γνωρίζετε, χαράσσει και εκ του νόμου τη στρατηγική γύρω από την αλιευτική πολιτική. Θα αναμένω λοιπόν στο τέλος της συνεδρίασης ή μετά να σταλούν στο Υπουργείο τα συμπεράσματα και οι προτάσεις όλων των συνευρισκόμενων. Εδώ και μια εικοσαετία στα κατά τόπους Ινστιτούτα και σε επίπεδο Πανεπιστημιακό, γίνονται Συνέδρια και θα συνεχίζονται να γίνονται. Και, αν θυμάμαι καλά, γιατί εγώ είμαι ίσως από τους παλαιότερους, αν και αυτό που λέω είναι μειονέκτημά μου, γιατί θα πω ότι είμαι πολύ μεγάλος, έχουν γίνει στο Βόλο παλαιότερα δύο Συνέδρια.

Να περάσω τώρα στα άλλα θέματα. Θα μου επιτρέψετε όμως παίρνοντας την αφορμή από τους προλαλήσαντες και από την παρούσα κατάσταση της αλιείας, να πω δυο λόγια, γιατί θεωρώ σκόπιμο ότι θα πρέπει να εργαζόμαστε όλοι μαζί σε ορισμένες κατευθύνσεις, αφού λαμβάνουμε υπόψη και ορισμένα πράγματα. Το θέμα της διαχείρισης και το θέμα της αειφορίας, άσχετα αν οι λέξεις αυτές έχουν γίνει πολύ της μόδας τελευταία, στην Ελλάδα υπήρχαν από παλαιότερα. Όπως θα ξέρετε θέματα διαχείρισης και νομοθεσίας έχουμε από πολύ παλιά. Τα αποθέματα σήμερα βρίσκονται σ' αυτή την κατάσταση που βρίσκονται, όμως είναι ήδη παραδεκτό από όλους ότι γενικά στη Μεσόγειο δεν βρισκόμαστε σε

τόσο χαμηλό επίπεδο, στη χειρότερη κατάσταση των αποθεμάτων. Αυτό, παρόλο που έχει ειπωθεί, οφείλω να το πω και εγώ και θα προσπαθήσω να είμαι σύντομος για τα υπόλοιπα θέματα. Δε βρισκόμαστε σε αυτή την κατάσταση και έχω την εντύπωση και την πεποίθηση ότι αυτό οφείλεται σε δύο λόγους για την Ελλάδα. Ο ένας λόγος και αρκετά σοβαρός, είναι η Ελληνική νομοθεσία, όσο κι αν θέλουμε να την παραβλέψουμε. Είχαμε και έχουμε μια από τις πιο αυστηρές νομοθεσίες. Δεν υπάρχει καμιά χώρα Ευρωπαϊκή που να απαγορεύονται τέσσερις μήνες οι μηχανότρατες σαν νομοθεσία πάντα λέω. Άρα αυτός είναι σε γενικές γραμμές ο ένας λόγος για την κατάσταση των αποθεμάτων, διότι η εξέλιξη προχωράει, τα εργαλεία προχωρούν, οι μεθοδολογίες αυξάνουν συνέχεια, εκμοντερνίζονται, άρα αυξάνουν τις δυνατότητες των αλιευτικών σκαφών. Ο δεύτερος λόγος που θα ήθελα να πω και να θέσω εδώ, αν και ίσως είναι γνωστός, και οι εξειδικευμένοι επιστήμονες μπορούν να εμβαθύνουν πάνω σε αυτό, είναι η γεωμορφολογία της θάλασσάς μας, η οποία ίσως επιτρέπει ή συμβάλλει στο να γίνεται και κατά κάποιον τρόπο, μια μορφή αυτοπροστασίας. Αυτή η γεωμορφολογία προστατεύει τα ψάρια, άσχετα αν πολλές φορές εμείς παραβιάζουμε ορισμένα πράγματα (εμείς εννοώντας την αλιεία). Κι αυτός ο λόγος κατά τη γνώμη μου, είναι που συμβάλλει ή συνέβαλε στο να βρισκόμαστε σήμερα σε ένα άριστο ή πολύ καλό επίπεδο. Άρα η λέξη αειφορία, η φράση διαχείριση αποθεμάτων ακόμη και οι ζώνες προστασίας της αλιείας στην Ελλάδα υπήρχαν. Εδώ θα τολμήσω να πω ότι στα πλαίσια της Κοινής Μεσογειακής Πολιτικής ήδη οι κανονισμοί που θα τεθούν στρέφονται κυρίως, χωρίς υπερβολή σ' αυτό, στα μέτρα που έχει πάρει η Ελλάδα, δηλαδή χρονικούς περιορισμούς, περιορισμούς ζωνών, απαγορευτικές περιοχές κ.λπ.. Μέσα δηλαδή στο πλαίσιο αυτό της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π.) της Μεσογείου είναι και οι στόχοι και ο ρόλος αυτός. Θα αναφερθώ σ' αυτό μετά. Άρα λοιπόν το κομμάτι της αειφορίας ή της προστασίας εφαρμόζεται. Αλλά εδώ υπάρχει ένα μεγάλο αλλά.

Βρισκόμαστε σε μία μεγάλη καμπή. Πράγματι βρισκόμαστε σε μια εποχή που πρέπει ιδιαίτερα να προσέξουμε το διαχειριστικό κομμάτι των αλιευτικών πόρων, αλλά μαζί με αυτό να προσέξουμε και την ανάπτυξη, και θα αναφερθώ πάλι, μέσα στον περιορισμένο χρόνο, στις υδατοκαλλιέργειες και στους άλλους τομείς. Σ' αυτό το κομμάτι δίνεται η ευκαιρία μέσα στην Κ.Α.Π., η οποία κι αυτή δεν είναι καινούρια. Η Κ.Α.Π. σε επίπεδο Κοινοτικό άρχισε, αν θυμάμαι καλά, από την δεκαετία του 1980. Άσχετα αν είχε επιτυχίες ή αποτυχίες ήταν στραμμένη στη Βόρεια Θά-

λασσα, όπου εκεί είχαν καθιερωθεί οι συνολικές αλιεύσεις, ένα σύστημα δηλαδή διαφορετικό, το οποίο, ήδη έχει αναγνωριστεί και από την Κοινότητα σήμερα, δεν μπορεί να εφαρμοστεί μέσα στη λεκάνη της Μεσογείου ή μπορεί να εφαρμοστεί μόνο σε ορισμένα είδη ψαριών. Το σύστημα αυτό εφαρμόζεται ήδη στον τόνο και κατά πάσα πιθανότητα θα επεκταθεί και σε ένα άλλο μικρό αριθμό πελαγικών ή μικρο-πελαγικών ψαριών. Το κύριο όμως σύστημα όλης της διαχείρισης θα στραφεί σε άλλα επίπεδα, όπως αυτό που μόλις ανέφερα. Σε Κοινοτικό επίπεδο, ακριβώς μετά το Συμβούλιο του Δεκεμβρίου του 2002, καθιερώθηκαν οι Γενικές Αρχές, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η Μεσογειακή Κ.Α.Π. και στη συνέχεια θα εκδοθούν οι κανονισμοί. Για τους κανονισμούς αυτούς ήδη έγιναν και συνεχίζεται να γίνονται συναντήσεις στην Κοινότητα, στις οποίες θα συμμετάσχουν και οι ψαράδες. Μια άλλη παράμετρος, η οποία ήδη έχει γίνει κατανοητή και σε επίπεδο Ευρωπαϊκό, είναι ότι δεν μπορούμε να διαχειριστούμε ή να βγάξουμε ή να έχουμε κανονισμούς ή κανόνες, αν δε συμμετέχουν οι ίδιοι οι ψαράδες. Ήδη το Υπουργείο Γεωργίας, όπως ξέρετε, παρόλη την ιδιομορφία και σε αυτόν τον τομέα της χώρας μας, και λέω ιδιομορφία, διότι είναι διασπαρμένοι οι ψαράδες, και όχι μόνο είναι διασπαρμένοι αλλά δεν είναι και οργανωμένοι, επιμένει τα τελευταία χρόνια να οργανωθούν οι ψαράδες και να έχουμε μια κοινή στρατηγική, μια κοινή πολιτική. Εδώ θα κάνω μια μικρή παρένθεση. Αυτό είχε ήδη φανεί και στη συζήτηση που έγινε στην Κοινότητα σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, στην οποία η Ευρωπαϊκή Πολιτική κάλεσε και τους ψαράδες. Κι εκεί, δυστυχώς για μας, οι ψαράδες άρχισαν να επιμένουν ή να λένε τα δικά τους για το κάθε εργαλείο ή το κάθε κομμάτι. Το τάδε εργαλείο φταίει. Τα γνωστά τα Ελληνικά. Εμείς λοιπόν όλοι θα πρέπει συνεργαστούμε στο επιστημονικό κομμάτι, το κομμάτι των ψαράδων, το κομμάτι του Υπουργείου για να βρούμε κοινές θέσεις. Οι κοινές δε μπορεί να είναι κοινές με την έννοια της κοινής, διότι το Υπουργείο πράγματι πρέπει να αναλαμβάνει τις υποχρεώσεις του και θα πρέπει το Υπουργείο τελικά να βγάζει τους κανονισμούς και τους κανόνες. Η Κοινότητα δε, στα πλαίσια αυτά, επιτρέπει σε κάθε Κράτος-Μέλος, πέρα από το γενικό πλαίσιο που θα έχει για την Κοινή Μεσογειακή Πολιτική, να εφαρμόζει τα μέτρα τα δικά του.

Εδώ πάλι θα κάνω μια μικρή παρένθεση (συγγνώμη για τις παρενθέσεις αλλά το αντικείμενο είναι πολύ μεγάλο, ο χρόνος είναι πολύ μικρός και θέλω να εκμεταλλευτώ όλες τις διαστάσεις –αν μπορώ να τις εκμεταλλευτώ– του θέματος). Ήδη όμως τίθεται αμέσως το θέμα της δια-

χείρισης. Τη διαχείριση θα την κάνει μόνο ένα Κράτος; Η Μεσόγειος όπως όλοι γνωρίζουμε, είναι μια κλειστή λεκάνη. Όσο μεγάλη και αν θεωρούμε τη θάλασσα, γιατί κατά κάποιο τρόπο λέμε: «Ναι! Είμαστε στην Ελλάδα κι έχουμε θάλασσες πολλές», είναι μια κλειστή λεκάνη, η οποία θα πρέπει να διαχειριστεί στον τομέα αυτό από όλα τα Κράτη, όχι μόνο τα Κράτη-Μέλη της Κοινότητας. Ήδη έγινε κατανοητή και αυτή η διάσταση. Δε μπορεί να παίρνουμε μέτρα εμείς π.χ. η χώρα μας και να μην παίρνει μέτρα κάποια άλλη χώρα δίπλα, διότι ήδη, όπως ξέρετε, η αλιευτική ζώνη ή τα χωρικά μας ύδατα είναι πολύ περιορισμένα. Αναφέρθηκε προηγουμένως κάποιος ομιλητής στο να βοηθήσουμε τους ψαράδες. Φαίνεται αγνοούμε τη διάσταση ότι το θέμα δεν είναι μόνο να βοηθηθούν οι ψαράδες, αλλά η επέκταση της ζώνης. Ο νοών νοείτω. Αυτή τη στιγμή έχουμε πράγματι αυτή τη ζώνη και η αλιεία ασκείται μέσα στα έξι μίλια. Στα πλαίσια αυτά θα οργανωθεί και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η οποία έχει αναγνωρίσει τη διάσταση αυτή, σε μια σύσκεψη σε επίπεδο Υπουργών στη Βενετία, το Νοέμβριο. Στη διάσκεψη αυτή θα συμμετέχουν όλα τα Κράτη μέλη και τα θέματα που θα συζητηθούν είναι η Κ.Α.Π. μέσα στη Μεσόγειο και η εναρμόνιση όλης της νομοθεσίας, ούτως ώστε κάποτε να φτάσουμε σε ένα επίπεδο να προστατεύουμε όλοι μαζί τη Μεσόγειο. Δε μπορεί να παίρνουμε μεμονωμένα μέτρα εμείς, το Υπουργείο Γεωργίας, η Ελλάδα και οι υπόλοιποι να μην παίρνουν. Γι' αυτό, επί Ελληνικής Προεδρίας, θα γίνει μια προσυνάντηση και μάλιστα με πρωτοβουλία του Έλληνα Υπουργού και μια προετοιμασία της διάσκεψης αυτής σε επίπεδο Γενικών Δ/ντών στην Αθήνα στις 19 του μηνός. Όσον αφορά στο θέμα της γυναίκας και των περιφερειακών γνωμοδοτικών επιτροπών, τα λεγόμενα RACs, έγιναν συσκέψεις σε επίπεδο Γενικών Δ/ντών. Η Ελλάδα έβαλε αυτά τα δύο θέματα, γιατί θεώρησε μέσα από όλα τα θέματα ότι κι αυτά είναι επίκαιρα και θα πρέπει να συζητηθούν και προχωράει το θέμα των γνωμοδοτικών επιτροπών, όπου θα συμμετέχουν όχι ένα Κράτος, δύο Κράτη! Δεν θέλω να αναλύσω όλη τη διάσταση αυτή. Ήδη εμείς έχουμε επισημάνει στους ψαράδες να οργανωθούν και μάλιστα δώσαμε προτεραιότητα και με δική μας παρότρυνση να αρχίσουν αυτά τα RACs από τη Μεσόγειο. Να φανταστείτε ότι θα είναι περιορισμένος ο αριθμός. Η πρόταση η δική μας ήταν ότι θα πρέπει να γίνουν και υποRACs – υποεπιτροπές, ούτως ώστε να μπορούμε να έχουμε περισσότερες γνώμες από τους ψαράδες. Στην Κοινή λοιπόν Αλιευτική Μεσογειακή Πολιτική βρισκόμαστε σε μία καμπή και θα πρέπει να εκδοθούν τώρα οι κανονισμοί εφαρμογής, οι οποίοι θα στρέφονται γύρω από τα τεχνικά μέτρα και

τη διαχείριση. Θέλουμε να πιστεύουμε δε ότι η τροποποίηση του κανονισμού 1626, που ήταν ο βασικός, θα δίνει τις βασικές αρχές. Εκεί δίνονται οι βασικές αρχές για τα εργαλεία και μετά ακολουθούν οι κανονιστικές διατάξεις του κάθε Κράτους-Μέλους και του δικού μας. Ως προς το κομμάτι αυτό δεν θέλω να επεκταθώ πάρα πολύ, είμαστε στις διεργασίες και έχουμε επαφή και με τους ψαράδες, όπως σας είπα, για την Κ.Α.Π. Η Μεσογειακή Κ.Α.Π. είναι στα πλαίσια των γενικών αρχών της Κ.Α.Π.

Πριν κλείσω να πω κάτι για τους ψαράδες. Πολλές φορές κατηγορούμαστε όλοι (για τα μέτρα κ.λπ.) κι ακούω πολλές φορές δισταμένες γνώμες και απόψεις, όμως τη διαχείριση πρέπει να την προσέξουμε σε βάθος. Πολλές φορές στηριζόμαστε σε αυτά που έχουμε και κάνουμε προτάσεις. Εγώ πάλι παροτρύνω και το επιστημονικό κομμάτι, μας που βρισκόμαστε στο Πανεπιστήμιο, να εμβαθύνει περισσότερο στη διαχείριση, διότι τα στοιχεία σε όλους μας είναι γνωστά (τα παίρνουμε από τις ιχθυόσκαλες). Η Ελλάδα έχει μεγάλη διασπορά νησιών, μεγάλη διασπορά εκφόρτωσης αλιευμάτων, τα οποία δεν καταγράφονται. Δεν πρέπει να στηριζόμαστε μόνο στα στατιστικά στοιχεία που λαμβάνονται μόνο από τις ιχθυόσκαλες ή μόνο από κάποιες αναλύσεις όπως αυτή που έγινε προηγουμένως. Βεβαίως πρέπει να γίνεται η ανάλυση αυτή, αλλά πρέπει να το βλέπουμε σφαιρικά το σύστημα και το οικοσύστημα και η προστασία δεν είναι μόνο να προστατεύσουμε το τάδε είδος ή το άλλο είδος. Το νερό είναι ένα πολύπλοκο σύστημα και το ξέρουμε όλοι πολύ καλά. Θα πρέπει λοιπόν να ξεφεύγουμε λίγο και ξεφεύγουμε πράγματι. Γίνονται έρευνες πάνω σ' αυτό όχι μόνο στα στατιστικά στοιχεία, διότι δυστυχώς αυτά στην Ελλάδα δεν είναι τα πραγματικά. Όταν έχουμε τις μικρές βαρκούλες που βγάζουν ψάρια εδώ κι εκεί και μετά εμείς παίρνουμε ένα συνολικό ποσό, θα είναι μερικά είδη που εκφορτώνονται μαζικά. Θα βγάλουμε συμπεράσματα, τα οποία μπορεί να είναι χρήσιμα, αλλά πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι τα στοιχεία αυτά δεν είναι τόσο καλά και τόσο επαρκή για να μας δώσουν τελικό αποτέλεσμα. Εμείς σαν Υπουργείο Γεωργίας, πάλι θα τονίσω, οι προσπάθειες και οι υπηρεσίες όπως ξέρετε εργάζονται απειδώς, όχι μόνο τώρα αλλά από πολύ παλιά. Το ξέρουν και οι παλιοί συνάδερφοι. Βρίσκεται κι ένας συνταξιούχος εδώ, δεν ξέρω... βρίσκεται αυτή τη στιγμή; πολύ παλιός. Από πολύ παλιά πράγματι υπήρχαν οι νομοθεσίες και η προσπάθεια έγινε προς αυτή την κατεύθυνση. Διαχείριση σωστή, αειφόρο ανάπτυξη, βιώσιμη αλιεία. Δε θα μπορούσαμε να έχουμε βιώσιμη αλιεία, αν συνεχίσουμε με αυτόν τον τρόπο που συνεχίζουμε και κάθε εργαλείο ή κάθε τμήμα να λένε όλοι. Όλοι συμφωνούμε στη διαχείριση. Δεν υπάρχει κανένας, ούτε ένας ψαράς, που να μη

λέει να στην αιεφόρο διαχείριση, κανένας που να μην λέει να να προστατεύσουμε το περιβάλλον. Όταν φτάνουμε όμως στο τί πρέπει να εφαρμόσουμε, ο καθένας αρχίζει και λέει «όχι ο κλάδος αυτός, να τα εφαρμόσει ο άλλος κλάδος».

Δυο λόγια θα πω για τις υδατοκαλλιέργειες. Κύριε πρόεδρε, θέλω να σεβαστώ το χρόνο. Για το τμήμα των υδατοκαλλιέργειών, όπως γνωρίζετε και λέχθηκε και χτες, συζητούσα κάποτε με κάποιον οικονομολόγο του εξωτερικού και μου είπε: «γιατί σας φαίνονται παράξενα μερικά πράγματα; Ένας κλάδος πάντα, όταν ξεκινάει με μια πολύ γρήγορη ανάπτυξη, όπως οι υδατοκαλλιέργειες, ασφαλώς μετά από λίγα χρόνια θα έχει την κρίση του, θα έχει την ασθένειά του την παιδική, θα έχει τα προβλήματα του». Εκεί βρισκόμαστε κι εμείς ίσως όσον αφορά στα προβλήματα των υδατοκαλλιέργειών αυτή τη στιγμή. Θα πρέπει βέβαια κι εδώ, γι' αυτό έγινε κι ένα Συνέδριο στην Αθήνα πάλι με την πρωτοβουλία της Ελλάδας γύρω από τις υδατοκαλλιέργειες, να δούμε το κομμάτι αυτό. Γιατί όπως ξέρετε παγκόσμια, το κομμάτι της αλιείας, μάλλον η συλλεκτική αλιεία, έχει φτάσει σε ορισμένα όρια και ίσως να έχει ξεπεράσει και τα πραγματικά της όρια. Από πού λοιπόν εμείς περιμένουμε να έχουμε περισσότερες πρωτεΐνες ή περισσότερη τροφή στο κομμάτι του νερού; Από τις υδατοκαλλιέργειες! Ας φροντίσουμε λοιπόν να κάνουμε και τα χωροταξικά όπως λέχθηκαν. Χωροταξικά πάλι ανστηρά, άμα γίνεται στην Ελλάδα. Πρέπει να γίνει χωροταξικός σχεδιασμός. Μα χωροταξικό σχεδιασμό εκτός από τις υδατοκαλλιέργειες, ρωτώ, είχαμε σε άλλα; Είχαμε στις Βιομηχανικές; Είχαμε στα υπόλοιπα; Ο κλάδος όμως αυτός έχει παίξει έναν πολύ μεγάλο ρόλο. Όχι ο υδατοκαλλιεργητικός. Ο αλιευτικός, στα κοινωνικά τα κομμάτια και στη συγκράτηση του πληθυσμού στα νησιά. Μην το ξεχνάμε αυτό! Αυτόν τον κλάδο πρέπει να τον προστατεύσουμε για να 'χει μέλλον. Πάμε στο κομμάτι της μεταποίησης που αναφέρθηκε προηγουμένως. Καταρχήν για τις υδατοκαλλιέργειες, για να κλείσει αυτό το κομμάτι. Εγώ έχω την εντύπωση ότι οι υδατοκαλλιέργειες στην Ελλάδα, κι εδώ που φτάσαμε, έχουν την πρώτη θέση. Θα πρέπει όμως κι εδώ να κάνω μια διάκριση, πάλι θα ζητήσω λίγο χρόνο, μικρό, για να μη γίνεται διαστρέβλωση. Μιλάμε για υδατοκαλλιέργειες τα τελευταία χρόνια. Συγγνώμη αλλά οι υδατοκαλλιέργειες δεν είναι τα τελευταία χρόνια. Οι θαλασσοκαλλιέργειες είναι τα τελευταία χρόνια. Μην συγχέουμε υδατοκαλλιέργειες, ιχθυοκαλλιέργειες ή θαλασσοκαλλιέργειες, όροι, οι οποίοι είναι εντελώς διαφορετικοί. Οι υδατοκαλλιέργειες, η πεστροφοκαλλιέργεια π.χ., στην Ελλάδα άρχισαν πριν εγώ μπω στις υπηρεσίες. Μιλάμε για 35 χρόνια πριν. Άρα οι υδατοκαλλιέργειες

δεν είναι τωρινό φαινόμενο. Οι θαλασσοκαλλιέργειες είναι. Πρέπει να κάνουμε τη διευκρίνιση αυτή. Βεβαίως φτάσαμε σ' αυτό το επίπεδο.

Θα αναφερθώ για λίγο στα νέα είδη. Μα για τα νέα είδη και η έρευνα και η Ε.Ε. έδωσαν βοήθεια, γι' αυτό και στραφήκαμε στα νέα είδη. Όμως δεν φτάσαμε στο επίπεδο επίλυσης των τεχνοκρατικών προβλημάτων που σχετίζονται με τα νέα είδη. Ήδη το Υπουργείο Γεωργίας στρέφεται τώρα και στα άλλα νέα είδη, ας το βάλουμε «στο τετράγωνο νέα είδη», στη γλώσσα κ.λπ.. Θα πρέπει βέβαια να δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή στο κομμάτι αυτό, γιατί η παραγωγή σε μερικά είδη ανέβηκε αλματωδώς όχι όμως και η ζήτησή τους.

Το τελευταίο κομμάτι που θέλω να θίξω στον τομέα της αλιείας είναι ο κλάδος της μεταποίησης. Εδώ ασφαλώς και στηριζόμαστε, και κατά την άποψη μου καλά κάνουμε, στα εισαγόμενα. Η νοοτροπία ότι έπρεπε να έχουμε και πρέπει να έχουμε μονάδες μεταποίησης όσες και το προϊόν μας ήταν πολύ παλιά και λανθασμένη. Η Δανία και η Ολλανδία είναι από τις πρώτες εξαγωγικές χώρες, σε φρούτα και χυμούς! Είναι πρώτη χώρα εξαγωγής η Ολλανδία. Έχει δικό της προϊόν; Γιατί εμείς να μην εκμεταλλευτούμε αυτή την κατάσταση; Να έρχεται το προϊόν να το βελτιώνουμε και να παίρνει αξία διαφορετική;

Όσον αφορά το τελευταίο θέμα των γυναικών θα πω δυο λόγια. Ήδη και σ' αυτό η Ελλάδα, γιατί θα πρέπει να λέμε και τα καλά μας, να μην λέμε συνέχεια ότι αυτό δεν κάνουμε, εκείνο δεν κάνουμε, μέσα στις προτεραιότητές της και στο κομμάτι της επιτροπής της διοργάνωσης που έγινε στη Μυτιλήνη τον Απρίλιο στα πλαίσια των Γενικών Δ/ντών, τα δυο θέματα που είχε θέσει και είχε θίξει ήταν τα RACs, τη συμμετοχή των φαρμάδων στις γνωμοδοτικές επιτροπές, και το κομμάτι των γυναικών.

Τέλος θα κλείσω με το ότι δεν υπάρχει διάκριση στις γυναίκες στο κομμάτι της αλιείας. Το αν η αλιεία π.χ. είναι βαρύ επάγγελμα, η συλλεκτική αλιεία οφείλεται στη φύση της γυναίκας. Στη μεταποίηση έχουμε αρκετά μεγάλη συμμετοχή γυναικών και αν θα πάμε, χαριτολογώντας να πω, στο Υπουργείο Γεωργίας αυτή τη στιγμή, είναι περισσότερες γυναίκες και λιγότεροι άντρες. Ευχαριστώ για το χρόνο που διαθέσατε και με ακούσατε.

Παλαικόωστας: Ευχαριστούμε τον Γενικό Δ/ντή Αλιείας του Υπουργείου Γεωργίας. Αγαπητοί φίλοι και φίλες όταν αναφέρουμε την Ε.Ε. έρχεται στο μυαλό μας πρώτο επιδοτήσεις και μετά γραφειοκρατία. Τα πράγματα όμως δεν είναι έτσι. Η Ε.Ε. μας έχει βοηθήσει πάρα πολύ. Μας έχει φέρει

και πολλά κακά αλλά το ότι είμαστε *leaders* στις θαλασσοκαλλιέργειες το οφείλουμε σε πολύ μεγάλο βαθμό στην Ε.Ε.. Ένας από τους σχεδιαστές της ευρωπαϊκής αλιευτικής πολιτικής και ανάπτυξης βρίσκεται σήμερα μεταξύ μας. Είμαι συγκινημένος, γιατί είναι συμπαθητής μου αν και είναι 4 χρόνια μεγαλύτερος. Παρακαλούμε τον κ. Σαψάλη να μας αναπτύξει την διαρθρωτική πολιτική της Ε.Ε. στην αλιεία και στις υδατοκαλλιέργειες.

Η ΔΙΑΡΘΡΩΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ Ε.Ε ΣΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Σαυράλης Χ.,

Γενική Διεύθυνση Αλιείας Ευρωπαϊκής Ένωσης

Κύριε Πρόεδρε, επιτρέψατέ μου να συγχαρώ την πρωτοβουλία του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας για την διοργάνωση του Συνεδρίου, που αναφέρεται σε ένα τόσο σημαντικό τομέα για την Ελλάδα.

Θέλω επίσης να σας ευχαριστήσω για την πρόσκληση που μου απευθύνετε και μου δίδετε την ευκαιρία να αναφερθώ στο κοινοτικό γίγνεσθαι από την σκοπιά της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής και δη αυτής των Διαρθρώσεων της Αλιείας και της Υδατοκαλλιέργειας.

Πράγματι, αγαπητοί φίλοι:

- πώς γεννήθηκε η ΚΑΠ;
- πότε πρωτοεμφανίστηκε και πώς εξελίχθηκε η πολιτική των διαρθρώσεων της Αλιείας;
- πώς ενσωματώθηκε η πολιτική αυτή στα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε τι αποσκοπεί;
- πώς η Ελλάδα επωφελείται των διαρθρωτικών Ταμείων στον τομέα της Αλιείας;
- πώς φθάσαμε στην αναμόρφωση της ΚΑΠ τον Δεκέμβρη του 2002 και γιατί;
- ποιες οι επιπτώσεις της αναμόρφωσης στους τομείς των διαρθρώσεων της Αλιείας και της Υδατοκαλλιέργειας;
- σε τι η αναμόρφωση αυτή επηρεάζει το ΕΠΑΛ. Πώς και πότε;

Μια σειρά ερωτημάτων που χρήζουν απάντησης για να καταστεί σαφέστερο το τοπίο στα πλαίσια του οποίου ο τομέας των διαρθρώσεων της Αλιείας στην Ελλάδα κινείται και αναπτύσσεται τόσο στα πλαίσια ΚΑΠ όσο και των διαρθρωτικών Ταμείων.

1. Όσον αφορά την κοινή αλιευτική πολιτική, αυτή έχει ήδη προβλεφθεί από την Συνθήκη της Ρώμης του 1957.

Βασίζεται στο πρώην άρθρο 39 (1) της Συνθήκης που ορίζει τους στόχους της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής ως στόχους και της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής της ΚΑΠ.

Σχηματικά οι στόχοι της ΚΑΠ στόχευαν:

- στην αύξηση της παραγωγικότητας της αλιείας,
- στην εξασφάλιση ισορροπίας των θέσεων εργασίας του κλάδου και δικαίου επιπέδου ζωής για τους παραγωγούς,
- στην ισορροπία και στην εξασφάλιση του εφοδιασμού των αγορών,
- στην εξασφάλιση λογικών τιμών για τον καταναλωτή.

2. Όσον αφορά τη διαρθρωτική πολιτική, αυτή πρωτοεμφανίστηκε το 1970, όταν αποφασίστηκε αφενός να χρησιμοποιηθεί το Γεωργικό Ταμείο (FEOGA – Προσανατολισμός) για να στηρίξει και να προωθήσει τον εκσυγχρονισμό του παράκτιου στόλου και της μεταποιητικής ιχθυοβιομηχανίας και αφετέρου η Κοινότητα να συντονίσει τις διαρθρωτικές πολιτικές των κρατών μελών και παράλληλα να προσθέσει νέες κοινές δράσεις.

3. Τα χαρακτηριστικά των νέων ζωνών αλιείας που καθιερώθηκαν από το 1976, η μειωμένη συχνότητα των δυνατοτήτων αλιείας όπως και η ανάγκη να αναπτυχθούν άλλες δραστηριότητες οδήγησαν την Ευρωπαϊκή Κοινότητα να δεσμευθεί προοδευτικά σε μία σθεναρή πολιτική αναδιάρθρωσης και εκσυγχρονισμού των δραστηριοτήτων της αλιείας.

Αυτή η πολιτική είχε σαν αποτέλεσμα την εμπλοκή της Κοινότητας και την ανάληψη συντονιστικού ρόλου ως προς τα κράτη μέλη.

4. Η περίοδος 1970 – 1983 οριοθετείται κυρίως από την υιοθέτηση των πρώτων δομών της πολιτικής των αγορών και της πολιτικής των διαρθρώσεων.

Το 1983 υιοθετεί και την πολιτική που αφορά το κοινό καθεστώς διαχείρισης και διατήρησης των αλιευτικών πόρων. Αυτή η πολιτική αποτελεί τον 4^ο πυλώνα μιας ολοκληρωμένης πλέον πολιτικής –της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής.

5. Στα πλαίσια της ΚΑΠ η διαρθρωτική πολιτική στον τομέα της αλιείας διαφοροποιείται και ενισχύεται με περισσότερους πόρους, ιδιαίτερα μετά το 1983.

Όσον αφορά τους αλιευτικούς στόλους και προκειμένου να προσαρμοσθεί η αλιευτική ικανότητα της Κοινότητας στις δυνατότητες που προσφέρουν τόσο οι δικές της αλιευτικές ζώνες, όσο και εκείνες άλλων χωρών στα ύδατα των οποίων αλιεύει ο κοινοτικός στόλος, η νέα διαρθρωτική πολιτική από το 1983 αποσκοπούσε ήδη:

- στην προσωρινή ή μόνιμη μείωση των αλιευτικών ικανοτήτων.
- στον αναπροσανατολισμό των αλιευτικών στόλων.
- στην αναδιάρθρωση, τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας.

Από το 1986 προστίθεται ένας νέος προσανατολισμός όσον αφορά στον αλιευτικό στόλο. Αυτός αφορά στην ανάγκη απομάκρυνσης των αλιευτικών στόλων πέραν των 200 μιλίων, πραγματικότητα που αντανακλάται κυρίως από τον αλιευτικό στόλο των δύο νέων κρατών μελών: της Ισπανίας και Πορτογαλίας.

Τα οικονομικά μέσα της περιόδου 1983-1986, από το ύψος των 250 εκ. ECU περνούν σε 800 εκ. ECU κατά την περίοδο 1986-91.

Παράλληλα, οι χρηματοδοτήσεις υπόκεινται στην έγκριση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Πολυετών Προγραμμάτων Προσανατολισμού τόσο για την αλιεία όσο και για την υδατοκαλλιέργεια και την μεταποίηση των αλιευτικών προϊόντων.

Από το 1986 μέχρι τέλος 2002 ιδιαίτερα γνωστά είναι τα Πολυετή Προγράμματα Προσανατολισμού του αλιευτικού στόλου, που βάσει των υπαρχουσών μελετών στόχευσαν στην προοδευτική μείωση της αλιευτικής ικανότητας του κοινοτικού στόλου, προκειμένου να επιτευχθεί ισορροπία με τους διαθέσιμους αλιευτικούς πόρους.

Τέσσερα τέτοια προγράμματα εφαρμόζονται μέχρι το τέλος του 2002 χωρίς ακόμη να έχει επιτευχθεί η ζητούμενη ισορροπία μεταξύ της αλιευτικής ικανότητας και των διαθέσιμων αλιευτικών πόρων.

Η Επιτροπή παρακολουθεί την εξέλιξη της αλιευτικής ικανότητας μέσω του Αλιευτικού Μητρώου και εξετάζει τις εθνικές ενισχύσεις υπό το πρίσμα κατευθυντηρίων γραμμών. Έτσι καθίσταται δυνατή τόσο η πλαισίωση των χρηματοδοτήσεων του τομέα της αλιείας όσο και η σύγκλιση αυτών με τους στόχους της ΚΑΠ.

6. Η διαρθρωτική πολιτική στον τομέα της αλιείας δεν παρακολουθεί την μεταρρύθμιση των διαρθρωτικών ταμείων της ένωσης στο διάστημα 1989-1993, πράγμα που της στερεί την δυνατότητα αύξησης των πόρων της στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης αυτής.

7. Στο πλαίσιο της 2^{ης} μεταρρύθμισης των διαρθρωτικών ταμείων του 1993, η διαρθρωτική πολιτική στον τομέα της αλιείας παίζει σημαντικό ρόλο.

Τα οικονομικά μέσα των ετών 1983 - 1993 ομαδοποιούνται και από το 1994 και μετά δημιουργείται ένα νέο ενιαίο μέσο, το χρηματοδοτικό μέσο προσανατολισμού της Αλιείας, το ΧΜΠΑ.

Το ΧΜΠΑ αποτελεί στο εξής αναπόσπαστο τμήμα των διαρθρωτικών ταμείων της Ένωσης, μαζί με τα ΕΤΠΑ - ΕΚΤ - ΕΓΤΠΕ / προσανατολισμός.

Οι πόροι του ΧΜΠΑ που δεσμεύονται για την περίοδο 1994-1999 α-

νέρονται στο ποσό των 2,8 δισ ευρώ.

Στο εξής το ΧΜΠΑ δεν καλείται απλώς:

α) Στο πλαίσιο της ΚΑΠ

- να εξασφαλίσει μια διαρκή ισορροπία μεταξύ αλιευτικής προσπάθειας και αλιευτικών πόρων,
- να προσανατολίσει και να επιταχύνει την αναδιάρθρωση του τομέα με τον εξορθολογισμό και τον εκσυγχρονισμό των παραγωγικών μέσων,
- να συνδράμει στη βελτίωση του εφοδιασμού των αγορών και στην αξιοποίηση των αλιευτικών προϊόντων,
- να στηρίξει μια δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος των αλιέων.

αλλά και καλείται

β) στο πλαίσιο της Πολιτικής της Συνοχής να ενδυναμώσει τη συνοχή και βιωσιμότητα των ζωνών που εξαρτώνται από την αλιεία με δράσεις:

- εκσυγχρονισμού των δομών της αλιείας,
- στήριξης ενεργειών που στοχεύουν στη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων των αλιέων προς άλλους τομείς,
- υιοθέτησης συνοδευτικών κοινωνικό-οικονομικών μέτρων.

8. Στα προαναφερθέντα πλαίσια οι προτεραιότητες της Επιτροπής για την νέα προγραμματική περίοδο 2000-2006 είναι:

α) Για μεν τους αλιευτικούς στόλους:

- ο σεβασμός των Πολυετών Προγραμμάτων Προσανατολισμού που παραμένουν η βάση αναφοράς και πλαισίωσης της αλιευτικής δυναμικότητας ως το τέλος του 2002 και από 1.1.2003 ο σεβασμός των επιπέδων αναφοράς που εισαγάγει ο Καν. 2371/02,
- η διατήρηση των πόρων,
- η προώθηση πιο επιλεκτικών εργαλείων,
- η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων,
- η βελτίωση των συνθηκών εργασίας και ασφάλειας των αλιέων στα σκάφη,

β) Για δε τον παραγωγικό τομέα:

- οι δράσεις συλλογικού χαρακτήρα που στοχεύουν στην εξυπηρέτηση των συμφερόντων του συνόλου του τομέα,
- η προστασία του περιβάλλοντος,
- η βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων.

Οι πόροι του ΧΜΠΑ που δεσμεύονται για την υλοποίηση των δράσεων της αλιείας για την νέα περίοδο ανέρχονται σε 3,7 δισ ευρώ.

9. Στο πλαίσιο αυτής της περιόδου 2000-2006 τα προγράμματα περιφερειακής ανάπτυξης των κρατών μελών εγκρινόμενα από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλούνται στο εξής Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης ή ΚΠΣ, όπως συνηθίζουμε να τα αποκαλούμε.

Ένα τέτοιο πλαίσιο είναι και αυτό που εγκρίθηκε στις 28.11.2000 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Ελλάδα και περιλαμβάνει 24 επιχειρησιακά προγράμματα, μεταξύ των οποίων και αυτό της αλιείας.

Ο νέος προγραμματισμός προβλέπει νέες αρχές και όργανα διαχείρισης.

- Μία διαχειριστική αρχή για το ΚΠΣ,
- 24 διαχειριστικές αρχές για τα 24 επιχειρησιακά προγράμματα (13 περιφερειακά και 11 εθνικά),
- Μία Επιτροπή Παρακολούθησης για κάθε πρόγραμμα με νέες αρμοδιότητες και σύνθεση για την παρακολούθηση της εφαρμογής των επιχειρησιακών προγραμμάτων με ιδιαίτερη έμφαση στη συμμετοχή των κοινωνικών και οικονομικών εταίρων,
- Μία αρχή πληρωμής,
- Τρία στάδια ελέγχου των δράσεων που εγκρίνονται από τις διαχειριστικές αρχές,
- Ένα συμπλήρωμα προγραμματισμού για κάθε πρόγραμμα που εξειδικεύει τους στόχους των επιχειρησιακών προγραμμάτων,
- Ένα πληροφοριακό σύστημα παρακολούθησης των δράσεων (ΟΠΣ) μεταξύ περιφερειών – Εθνικών αρχών – Επιτροπής,
- Το Κράτος μέλος είναι υπεύθυνο για τις αποφάσεις των δράσεων που επιλέγει. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν συμμετέχει σ' αυτές τις αποφάσεις όπως στο παρελθόν. Είναι πάντοτε δίπλα στα κράτη μέλη για να τα συνδράμει, πλην όμως οι αποφάσεις ανήκουν στο εξής στις αρμόδιες διαχειριστικές αρχές.

10. Όσον αφορά το ΕΠΑΛ, αυτό προετοιμάστηκε από την Ελλάδα με βάση τον κανονισμό 2792/99 και τον βασικό κανονισμό 1260/99 των ταμείων. Το ΕΠΑΛ, το οποίο εγκρίθηκε στις 28.3.2001 από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καλύπτει 6 άξονες, εκ των οποίων οι 5 αφορούν ενέργειες ΧΜΠΑ όπως:

- Προσαρμογή της αλιευτικής προσπάθειας.
- Ανανέωση και εκσυγχρονισμός του αλιευτικού στόλου.
- Υδατοκαλλιέργειες.
- Προστατευόμενες θαλάσσιες ζώνες.
- Μεταποίηση / εμπορία αλιευτικών προϊόντων.

- Εξοπλισμός αλιευτικών λιμένων.
- Αλιεία εσωτερικών υδάτων.
- Άλλα μέτρα.

Ο έκτος άξονας αφορά ενέργειες ΕΤΠΑ όπως: έργα υποδομής σε αλιευτικά καταφύγια, λιμνοθάλασσες, ιχθυόσκαλες κλπ.

Το ανωτέρω πρόγραμμα αφορά συνολικές επενδύσεις 499,29 εκατ. ευρώ εκ των οποίων τα 211,100 εκατ. ευρώ προέρχονται από το ΧΜΠΑ και τα 25,5 εκ. ευρώ από το ΕΤΠΑ.

Τα περιφερειακά προγράμματα από την πλευρά τους υποβοηθούν την αλιεία με ενέργειες που αφορούν τη στήριξη των δομών της και προβλέπουν ποσό δημόσιας δαπάνης 104 εκ. ευρώ, ενώ τις δράσεις αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης των αλιέων καλείται να καλύψει το Κοινωνικό Ταμείο από τα σχετικά επιχειρησιακά προγράμματα της ανωτέρω περιόδου.

Όσον αφορά στην αναμόρφωση της ΚΑΠ αυτή στηρίχθηκε στις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που απετέλεσαν το αντικείμενο 3ετούς προετοιμασίας, ενημέρωσης, διαβούλευσης με τον αλιευτικό κόσμο και διαπραγμάτευσης με τις πολιτικές αρχές των κρατών μελών και στηρίχθηκαν στη διαπίστωση:

- ότι οι αλιευτικοί πόροι που απειλούνται με εξάντληση αυξάνουν.
- ότι τα αλιεύματα έχουν μειωθεί αισθητά.
- ότι οι αλιευτικοί στόλοι εξαρτώνται από τις δημόσιες ενισχύσεις.
- ότι την περίοδο 1991-98 χάθηκαν 66000 θέσεις εργασίας.
- ότι συνελπώς η ΚΑΠ χρήζει ριζικής αναμόρφωσης.

Οι προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρουσιάστηκαν είτε υπό την μορφή σχεδίου κανονισμών είτε υπό την μορφή ανακοινώσεων στο Συμβούλιο των Υπουργών και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ως και τα άλλα θεσμικά όργανα της Ένωσης.

Αυτές οι προτάσεις αφορούν:

1^ο. Τον περιορισμό των αλιευτικών στόλων στα υπάρχοντα ιχθυαποθέματα.

Είναι προφανές ότι ο περιορισμός των στόλων θα οδηγήσει σε απώλεια θέσεων εργασίας αλλά είναι εξ ίσου προφανές ότι τα οικονομικά αποτελέσματα αυτών που θα μείνουν στο κλάδο θα είναι σαφώς καλύτερα από σήμερα και το μέλλον τους θα διαγράφεται πιο ασφαλές.

Προς τούτο η αναθεώρηση προβλέπει την αλλαγή της ιεραρχίας των δημοσίων ενισχύσεων και τη προοδευτική μετατροπή τους από ενισχύσεις για ναυπηγήσεις νέων σκαφών σε ενισχύσεις για την απόσυρση των

οικονομικώς ασθενέστερων αλιευτικών μονάδων ενώ δίδεται έμφαση στους εκσυγχρονισμούς που στοχεύουν στην ασφάλεια του σκάφους, τη βελτίωση της ποιότητας και της υγιεινής των προϊόντων επί των σκαφών.

2^ο. Την στήριξη των παράλιων περιοχών, οι οποίες θα είναι οι πρώτες που θα υποστούν βραχυπρόθεσμα τα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα που απορρέουν από την απώλεια θέσεων εργασίας, δεδομένου του ότι η διαρθρωτική προσαρμογή που προβλέπεται έχει σαν στόχο την μεσοπρόθεσμη βελτίωση του οικονομικού και κοινωνικού ιστού του τομέα της Αλιείας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προβλέπει προς τούτο την ενίσχυση των υπαρχόντων κοινωνικό-οικονομικών μέτρων όπως π.χ. της πρόωρης συ-ναξιοδότησης και επαγγελματικού αναπροσανατολισμού.

3^ο. Την, σε μακροχρόνια βάση, πρόβλεψη της διαχείρισης των ιχθυαποθεμάτων.

Η βελτίωση των ιχθυαποθεμάτων δεν μπορεί να επιτευχθεί παρά μόνο με την μακροχρόνια πρόβλεψη και λήψη αποφάσεων διαχείρισής τους.

Όσον αφορά στη Μεσόγειο, τα μέτρα προστασίας και διαχείρισης θα πρέπει να επεκταθούν με την καθιέρωση ευρύτερων ζωνών προστασίας από την αλιεία, με την επιπρόσθετο δράση διεθνούς συνεργασίας και την εξειδίκευση των τεχνικών μέτρων.

4^ο. Την διαφανέστερη επιβολή των κανόνων, ούτως ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς να νοιώθουν ότι δεν υπάρχει κανείς άλλος που να ψαρεύει τα ψάρια που τους ανήκουν.

Η Επιτροπή προτείνει προς τούτο τη λειτουργία πολυεθνικών ομάδων επιθεωρητών τόσο για τα εθνικά όσο και τα διεθνή ύδατα.

Οι έλεγχοι αυτοί δεν θα στοχεύουν μόνο τους ψαράδες των Κρατών Μελών αλλά και τα ίδια Κράτη Μέλη, προκειμένου να καταδεικνύεται η ανταπόκριση στις υποχρεώσεις τους.

5^ο. Την βελτίωση της θεσμικής διάστασης της ΚΑΠ.

Ένα από τα μηνύματα των διαβουλεύσεων με τον κλάδο ήταν ότι λαμβάνονταν αποφάσεις χωρίς τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή του. Οι προτάσεις της Επιτροπής προβάλλουν τη δημιουργία περιφερειακών γνωμοδοτικών Συμβουλίων, ώστε να διασφαλιστεί η εμπλοκή των φορέων σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο με την υποβολή υποδείξεων, συστάσεων και γνωμών. Επίσης προβλέπεται η αποκέντρωση μιας σειράς αποφάσεων που θα μπορούσαν να λαμβάνονται από τα Κράτη Μέλη με κριτήριο βεβαίως το σεβασμό της κοινοτικής νομοθεσίας.

6^ο. Τη μεγαλύτερη διαφάνεια.

Η μεταρρύθμιση στοχεύει στη δημοσίευση πληροφοριών για τις επιδόσεις των Κρατών Μελών, πράγμα που στην πράξη σημαίνει τη δημοσίευση των στοιχείων που αφορούν τη διαχείριση των στόλων και των ιχθυαποθεμάτων, καθώς επίσης και ειδικές ομάδες εργασίας που θα είναι επιφορτισμένες με την παρακολούθηση της εφαρμογής και του βαθμού προόδου των αποφασιζόμενων μέτρων.

7^ο. Την αλιεία σε ύδατα εκτός Ε.Ε.

Η αλιεία εκτός Ε.Ε. παρουσιάζει διττό ενδιαφέρον για την Ένωση: κατά πρώτο επειδή μέρος του στόλου της ψαρεύει ή σε διεθνή ύδατα ή με διμερείς συμφωνίες στα ύδατα τρίτων χωρών και κατά δεύτερο διότι η Ε.Ε. έχει προσυπογράψει διεθνείς συμφωνίες για την επίτευξη της αειφόρου ανάπτυξης της αλιείας στα διεθνή ύδατα. Στα πλαίσια αυτά απαιτείται μεγαλύτερος συντονισμός των ακολουθούμενων στρατηγικών, ώστε και στα μη κοινοτικά ύδατα να εξασφαλίζεται η αειφόρος ανάπτυξη.

8^ο. Την υδατοκαλλιέργεια.

Η υδατοκαλλιέργεια διαδραματίζει σοβαρό ρόλο στη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων σε παράλιες ζώνες και στην επέκταση της προσφερόμενης στην αγορά επιλογής προϊόντων. Και σ' αυτό τον τομέα η Επιτροπή προτείνει στρατηγική διασφάλισης της αειφορίας μέσω, μεταξύ άλλων, της επιστημονικής έρευνας και της ανάπτυξης προτύπων περιβαλλοντικών και υγιεινών συνθηκών.

Τα αποτελέσματα αυτών των εργασιών είναι η ψήφιση 3 κανονισμών στις 20-12-02 που ανοίγουν τον δρόμο της αναμόρφωσης της ΚΑΠ μέχρι το 2012 ενώ συνεχίζονται οι συζητήσεις που αφορούν τις 9 ανακοινώσεις της Επιτροπής και που θα συμπληρώσουν τη νέα ΚΑΠ.

Επιτρέψατέ μου όμως να σταθώ για λίγο σε 2 κεφάλαια που ενδιαφέρουν ιδιαίτερα την Ελλάδα και αφορούν την Αλιεία και την Υδατοκαλλιέργεια.

Η αναμόρφωση της ΚΑΠ για τον τομέα της Αλιείας επέφερε τις ακόλουθες προσαρμογές στο τομέα των διαρθρώσεων:

1. Όσον αφορά τις κατασκευές σκαφών αυτές διακρίνονται στις με ή χωρίς χορήγηση δημόσιας ενίσχυσης.

- Οι με χορήγηση δημόσιας ενίσχυσης νέες κατασκευές διατηρούνται μέχρι του τέλους του 2004 και για σκάφη κάτω των 400 GT. Η σχέση εισόδου /εξόδου για νέα σκάφη θα είναι:

++ μέχρι 100 GT=1/1

++ μέχρι από 400 GT=1/1,35

2. Όσον αφορά στους εκσυγχρονισμούς σκαφών:

- Οι δημόσιες ενισχύσεις για τον εκσυγχρονισμό συνεχίζονται και προορίζονται για την ασφάλεια του σκάφους, την ποιότητα και υγιεινή των προϊόντων και δεν αφορούν δυναμικότητα σκαφών σχετικά με χωρητικότητα ή με την κινητήριο δύναμη αλλά ούτε και θα αυξάνουν την δυναμικότητα των αλιευτικών εργαλείων.

3. Όσον αφορά στη διάλυση σκαφών ένα νέο συμπληρωματικό μέτρο με ποσό 32 εκ. δ δημιουργήθηκε, προκειμένου να στηρίξει την εφαρμογή σχεδίων ανάκτησης αλιευτικών πόρων. Επίσης αποφασίστηκε όπως:

- να σταματήσει η χορήγηση δημοσίων ενισχύσεων για την μεταφορά σκαφών προς Τρίτο Κράτος καθώς και για την δημιουργία Μικτών Επιχειρήσεων μετά από την 31.12.2004.
- να αντικατασταθεί το σύστημα παρακολούθησης της εξέλιξης των αλιευτικών στόλων με την ελωνυμία ΠΠΠ με ένα νέο που αποκαλείται επίπεδο αναφοράς και που θα μειώνεται κατά την χωρητικότητα που αφαιρείται με χρηματοδότηση.
- να εξειδικευθεί το καθεστώς των κοινωνικό-οικονομικών μέτρων του Καν. 2792/99.

Όσον αφορά στην Υδατοκαλλιέργεια μπορούμε να βρούμε τις κατευθυντήριες οδηγίες της Επιτροπής στην ανακοίνωση της 19.9.02. Πράγματι, με αφετηρία τον ρόλο της Ένωσης που είναι να προσφέρει τις καλύτερες δυνατές συνθήκες για μία αειφόρο ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής υδατοκαλλιέργειας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει μία στρατηγική που στοχεύει:

- στην εξασφάλιση υγιών προϊόντων στους καταναλωτές.
- στην προαγωγή μια δραστηριότητας που θα σέβεται το περιβάλλον.
- στην δημιουργία θέσεων εργασίας στις ζώνες που εξαρτώνται από την αλιεία.

Η εξειδίκευση αυτής της στρατηγικής θα αφορά:

- στη δημιουργία ενός συνόλου κοινών κανόνων για την προώθηση μιας βιολογικής υδατοκαλλιέργειας.
- στην προσαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας, που αφορά τις ασθένειες των ιχθύων στην πρόσφατη εξέλιξη της παραγωγής, των τεχνολογιών και των συστημάτων διαχείρισης.
- στην λήψη μέτρων για το: ευ ζειν των ιχθύων, τις βιολογικές τους ανάγκες και την υγεία των ιχθύων της καλλιέργειας.
- στη μείωση της ρύπανσης των νερών από την υδατοκαλλιέργεια.

- στην πρόληψη της εισαγωγής και της διαφυγής ειδών στο περιβάλλον.

Τα μέτρα που αναφέρονται στον προαναφερθέντα κορμό της ανακοίνωσης της Επιτροπής αποτέλεσαν αντικείμενο συζήτησης στα διάφορα όργανα της ένωσης και ιδιαίτερα αυτά του Συμβουλίου.

Η υλοποίηση της ανωτέρω εξειδίκευσης των μέτρων θα αποτελέσει το αντικείμενο προτάσεων κανονισμών της Επιτροπής κατά το 2003/2004. Σύντομα ο τομέας της υδατοκαλλιέργειας θα καλυφθεί πέρα από τα διαρθρωτικά μέτρα και με ένα νέο πλέγμα μέτρων, που θα αφορούν και θα συμπληρώνουν την υγιεινή των προϊόντων, την προστασία των έμβιων όντων και αυτή του περιβάλλοντος.

Τέλος, κλείνοντας, θέλω να υπενθυμίσω ότι οι επιπτώσεις της αναμόρφωσης της ΚΑΠ στο ΕΠΑΛ που αφορούν τον αλιευτικό στόλο μελετάται να εισαχθούν από τώρα στο πρόγραμμα, ενώ αυτές που θα απορρέουν από τις νέες προτεραιότητες της Υδατοκαλλιέργειας είναι πολύ πιθανό να αντιμετωπισθούν στα πλαίσια του επανελέγχου των προγραμμάτων στις αρχές του 2004 και με βάση την ενδιάμεση αξιολόγηση.

Παλαιοκόστας: Ευχαριστούμε τον κ. Σαψάλη και συνεχίζουμε με ένα διάλειμμα και μπουφέ.

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ

ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

ΠΡΟΕΔΡΕΙΟ: Γεώργιος Οικονόμου¹, Σπυρίδων Κλαουδάτος²

Κλαουδάτος: Περισσότερο θα έλεγα ότι η εργασία είναι τεχνοκρατική και περιέχει εισηγήσεις οι οποίες ουσιαστικά είναι βγαλμένες μέσα από πολυτελείς ερευνητικές προσπάθειες. Θα ξεκινήσουμε με τον κ. Πανταζή και με την εργασία:

ΣΧΕΣΗ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΑΛΙΕΙΑΣ & ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟΝ Ν. ΕΥΒΟΙΚΟ

Π. Πανταζής, Χ. Νεοφύτου

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Γεωπονίας Ζωϊκής Παραγωγής & Υδάτινου Περιβάλλοντος, Εργαστήριο Ιχθυολογίας - Υδροβιολογίας

Περίληψη

Η παρούσα εργασία έχει σαν σκοπό την εξέταση της βιολογικής & κοινωνικο-οικονομικής αειφορίας της αλιείας & υδατοκαλλιέργειας. Ο Νότιος Ευβοϊκός καθορίστηκε ως περιοχή έρευνας διότι χαρακτηρίζεται από μακράιωνα αλιευτική ιστορία, έντονη ιχθυοκαλλιεργητική δραστηριότητα και αντιθέσεις διάφορων κοινωνικών & επαγγελματικών ομάδων της περιοχής όσον αφορά στις δύο αυτές δραστηριότητες. Αν και οι δη-

1. Διευθυντής Δ/σης Αλιείας Ν. Μαγνησίας

2. Αν. Καθηγητής του Τμήματος Γεωπονίας Ζωϊκής Παραγωγής και Υδάτινου Περιβάλλοντος

μογραφικοί δείκτες της περιοχής έρευνας είναι δυσοίωνοι, το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα είναι υψηλότερο του αντίστοιχου σε επίπεδο νομαρχίας. Η πλειοψηφία του αλιευτικού στόλου (73,8%) ανήκει στην παράκτια αλιεία και ακολουθεί το εθνικό εργασιακό προφίλ της αλιείας σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής (ΚΑΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην περιοχή έρευνας υπάρχουν 22 μονάδες πάχυνσης και 4 εκκολαπτήρια ευρύστων ψαριών που απασχολούν 255 και 57 εργαζόμενους αντίστοιχα. Εποχιακές δειγματοληψίες (φθινόπωρο-άνοιξη) επί δύο συνεχή έτη (2001-2002) δε δείχνουν ιδιαίτερη επιβάρυνση των φυσικοχημικών παραμέτρων του νερού, λόγω της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας. Δεν παρατηρήθηκε πολλαπλασιασμός των ενκαιριακών ειδών μεγαπανίδας κοντά στους κλωβούς, ενώ οι μακροπανιδικές κοινωνίες ποικίλλουν με βάση τον τύπο του ιζήματος. Δεν παρατηρήθηκαν διαφορές στα αυτότροφα βακτήρια ενώ βρέθηκαν περισσότερα ετερότροφα βακτήρια κοντά απ' ότι μακριά από τους κλωβούς. Τα στοιχεία υποδεικνύουν μία αύξηση των αλιευτικών πόρων στις γειτονικές των κλωβών περιοχές, σε σύγκριση με τις περιοχές μάρτυρες. Η βιοποικιλότητα των ιχθυοπληθυσμών τείνει να αυξηθεί με την έλευση της ιχθυοκαλλιέργειας, η οποία επηρεάζει και τη βιολογία των παρακείμενων ιχθυοπληθυσμών. Η χρήση ερωτηματολογίων στην περιοχή έρευνας έδειξε ότι η εργασιακή κινητικότητα μεταξύ αλιείας και υδατοκαλλιέργειας είναι γενικά χαμηλή με περιορισμένο περιθώριο βελτίωσης. Η εσωτερική γεωγραφική κινητικότητα, οι υψηλές μισθολογικές απολαβές και το υψηλό μορφωτικό επίπεδο των εργαζόμενων του κλάδου της υδατοκαλλιέργειας του προσδίδουν ιδιαίτερη προοπτική αειφορίας. Αντίστοιχη προοπτική προσλαμβάνει και ο κλάδος της αλιείας λόγω των αυξημένων πιθανοτήτων εισαγωγής στον κλάδο νέων ατόμων χαμηλής ακαδημαϊκής μόρφωσης και μειωμένων οικονομικών απαιτήσεων. Εν τούτοις, η αύξηση του κέρδους και η επαγγελματική εκπαίδευση θα αποτελέσουν κίνητρα για την βιωσιμότητα της αλιείας και την παραμονή των απασχολούμενων σε αυτή. Η χορήγηση δανείων και αποζημιώσεων για βελτίωση / απόσυρση αλιευτικών σκαφών δεν επηρεάζει την απόφαση των πλοιοκτητών για παραμονή ή έξοδο τους από τον κλάδο. Ο κλάδος της υδατοκαλλιέργειας στην Ελλάδα στηρίζεται κύρια σε παντρεμένους άντρες, ανεξάρτητα από μορφωτικό επίπεδο και κατά προτίμηση αλλοδαπούς ή Έλληνες με καταγωγή εκτός της περιοχής έρευνας. Η ενίσχυση του θεσμού του γάμου και του αριθμού των εξαρτώμενων οικογενειακών μελών ενισχύει την πιθανότητα εισόδου και παραμονής στον

κλάδο της υδατοκαλλιέργειας. Μεγαλύτερο ποσοστό αλιείων παρά υδατοκαλλιεργητών πιστεύει στη θετική στάση της τοπικής κοινωνίας και του τουρισμού και στην αντίστοιχη αρνητική της κυβέρνησης, έναντι του κλάδου απασχόλησης τους.

Στόχος & Μεθοδολογία υλοποίησης του προγράμματος

Η παρούσα εργασία στηρίζεται & αντλεί στοιχεία από το Πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης "Aquaculture and Coastal Economic and Social Sustainability" – AQCESS – Υδατοκαλλιέργεια & Παράκτια Οικονομική & Κοινωνική Αειφορία (Fifth Framework Program – Quality of Life and Management of Living Resources – Project No QLRT-2000-31151). Στόχος του προγράμματος είναι η εξέταση της βιολογικής & κοινωνικο-οικονομικής αειφορίας της αλιείας & υδατοκαλλιέργειας. Η μεθοδολογία υλοποίησης του προγράμματος συνίσταται από τα εξής:

1. Ανάλυση των συνθηκών αγοράς εργασίας σε επιλεγμένες περιοχές, όπου η αλιεία και υδατο/γεια συνυπάρχουν σε ευρέως διαφορετικά κοινωνικά και βιολογικά περιβάλλοντα.
2. Ανάλυση της επίδρασης της αλιείας & υδατοκαλλιέργειας στην τοπική οικονομία των περιοχών αυτών (π.χ. κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες των αγροτοκοινωνιών που δέχονται την επίδραση της αλιείας / υδατοκαλλιέργειας, διακυμάνσεις κόστους-κέρδους, ζήτηση προϊόντων, αλλαγές σε κίνητρα-κανονισμούς).
3. Ανάλυση της επίδρασης της υδατοκαλλιέργειας στη βιοποικιλότητα και τη χωρο-χρονική διάσταση της παράκτιας αλιείας.
4. Σύθεση αποτελεσμάτων και εκτίμηση του υπάρχοντος καθεστώτος διαχείρισης παράκτιων πόρων στις εμπλεκόμενες ευρωπαϊκές χώρες.
5. Σύνταξη προτάσεων και υποδείξεων για αειφορική διαχείριση των παράκτιων πόρων.

Δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην περιοχή του Ν. Ευβοϊκού διότι χαρακτηρίζεται από μακροαίωνα αλιευτική ιστορία και έντονη ιχθυοκαλλιεργητική δραστηριότητα καθώς και από αντιθέσεις διάφορων κοινωνικών-επαγγελματιικών ομάδων της περιοχής που ισχυρίζονται διαταραχή της δραστηριότητάς τους από τους κλάδους αυτούς.

Γεωγραφικά δεδομένα Ν. Ευβοϊκού κόλπου. Ο Νότιος Ευβοϊκός κόλπος καταλαμβάνει έκταση 1402 km² και επικοινωνεί με το Βόρειο Ευβοϊκό μέσω του στενού του Ευρίπου (μέγιστο βάθος 8 m) στην περιοχή της Χαλκίδας, ενώ προς Νότο συνδέεται με το Αιγαίο Πέλαγος. Γεωλογική

έρευνα (Lykousis *et al.*, 1983) έδειξε ότι στο κεντρικό και βόρειο τμήμα του ο βυθός χαρακτηρίζεται από μέγιστο βάθος 70 m. Νοτιότερα (Νησίδες Πεταλιού) τα βάθη δεν ξεπερνούν τα 90 m. Το μέγιστο πλάτος του κόλπου είναι 18-20 km στο ύψος της πόλης του Μαρμαρίου ενώ το ελάχιστο είναι 500-600 m στο στενό της Αυλίδας. Ο όρμος της Καρύστου καταλαμβάνει έκταση 31 km². Οι χρήσεις γης στο νότιο τμήμα του Ν. Ευβοϊκού είναι ως επί το πλείστον γεωργο-κτηνοτροφικές.

Δημογραφικά και κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα. Η περιοχή έρευνας αποτελείται από 5 Δήμους στην Επαρχία Καρύστου με συνολικό πληθυσμό Δήμων 27.801 κατοίκους (13% του συνολικού πληθυσμού της Εύβοιας), ενώ ο πληθυσμός των 6 κοινοτήτων στην περιοχή έρευνας αριθμεί 8.740 κατοίκους (4,2% του συνολικού πληθυσμού της Εύβοιας). Η “πυραμίδα ηλικιών” στην περιοχή έρευνας είναι μια “περιορισμένη πυραμίδα”, διότι η πλειοψηφία του πληθυσμού είναι στην ηλικιακή ομάδα 45-64 και η επόμενη αναπαραγωγική γενιά θα είναι μικρότερη της σημερινής. Αντίστοιχα και οι παρακάτω δείκτες είναι δυσοίωνοι: ο δείκτης γήρανσης για την Εύβοια είναι 71,10%, δηλαδή παρόμοιος με αυτόν όλης της χώρας, που προφανώς σημαίνει ότι η ανανέωση ηλικιών είναι πολύ αργή. Ο δείκτης εξάρτησης για την Εύβοια είναι υψηλότερος του μέσου της χώρας, ενώ ο δείκτης αντικατάστασης είναι χαμηλότερος του μέσου της χώρας, δηλαδή στην Εύβοια κάθε 100 άτομα που συνταξιοδοτούνται αντικαθίστανται από 111 άτομα που καθίστανται οικονομικά ενεργά σε σύγκριση με τα 119 σε εθνικό επίπεδο. Το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα (στη περιοχή έρευνας) είναι υψηλότερο του αντίστοιχου σε επίπεδο Νομαρχίας και προφανώς έρχεται σε αντίθεση με την τάση συρρίκνωσης του πρωτογενή τομέα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Το 1991, στο νομό Εύβοιας από τους 74.026 οικονομικά ενεργούς, το 90,2% ήταν εργαζόμενοι και το 9,8% ήταν άνεργοι, ποσοστό υψηλότερο του αντίστοιχου της χώρας την ίδια χρονιά (8,1%). Η περιοχή έρευνας έχει όμως χαμηλότερη ανεργία (6,7% του οικονομικά ενεργού της πληθυσμού). Επίσης στη περιοχή έρευνας, ο οικονομικά ανενεργός πληθυσμός είναι περισσότερο από τον οικονομικά ενεργό.

Κοινωνικο-οικονομικοί δείκτες αλιείας. Στην Εύβοια υπάρχουν 1.623 ιδιοκτήτες σκαφών, ενώ οι συνολικά απασχολούμενοι ανέρχονται στους 4.064. Η πλειοψηφία τους (73,8%) εργάζεται στα δίχτυα-παραγάδια, δηλαδή στην παράκτια αλιεία. Ανάλογο είναι και το εργασιακό προφίλ σε εθνικό επίπεδο. Ένα 25-30% των αλιευμάτων διακινείται από την ΕΤΑ-ΝΑΛ Χαλκίδας. Στην Εύβοια υπάρχουν 3 μονάδες μεταποίησης αλιευ-

μάτων. Το συνολικό τελικό προϊόν ανέρχεται σε 2.582 τόνους και απασχολούν 332 άτομα (εκ των οποίων τα 14 είναι επιστημονικό προσωπικό). Εξάγεται το 80% της παραγωγής (Ισπανία – Γερμανία – Ιταλία – Αραβικές χώρες) και το 20% διακινείται εσωτερικά. Η συνολική αξία του διακινούμενου προϊόντος κατ' έτος είναι περίπου 6 δις δρχ. (17 εκατ. Ευρώ). Σύμφωνα με στοιχεία της Εποπτείας Αλιείας του Υπουργείου Γεωργίας (ΕΠΑΑ 2000-2006), μεταξύ του 1993 και 1999 παρατηρήθηκε μείωση των αλιευμάτων κατά 23%. Είναι εμφανές ότι υπάρχει ανάγκη αύξησης των εξαγωγών λόγω συνεχούς ελλείμματος φρέσκου και κατεψυγμένου, αλλά ταυτόχρονα έχει παρατηρηθεί αύξηση των εξαγωγών του φρέσκου προϊόντος, που οφείλεται κύρια στην συμβολή του προϊόντος της υδατοκαλλιέργειας. Άρα απαιτείται μία αναμόρφωση της αλιευτικής πολιτικής. Με βάση την ΚΑΠ και την εθνική πολιτική αναδιαμόρφωσης του αλιευτικού στόλου, στο διάστημα 1992-1999 σημειώθηκε μείωση 6% των σκαφών παράκτιας αλιείας και γρι-γρι, 1,2% των μηχανοτρατών και 30,8% των σκαφών που χρησιμοποιούνται για βενθοπελαγική αλιεία. Παράλληλα υπάρχουν και στόχοι περαιτέρω μείωσης.

Κοινωνικο-οικονομικοί δείκτες υδατοκαλλιέργειας. Όπως γνωρίζουμε, η υδατοκαλλιέργεια στη χώρα μας ευνόησε τις απομονωμένες και ακριτικές περιοχές. Υπάρχουν 32 μονάδες πάχυνσης στην Εύβοια από τις οποίες οι 22 βρίσκονται στη περιοχή έρευνας. Οι μονάδες πάχυνσης στην Εύβοια απασχολούν 380 άτομα ενώ αυτές της περιοχής έρευνας γύρω στα 255. Τα εκκολαπτήρια θαλασσιών ψαριών άρχισαν να λειτουργούν στην Ελλάδα στα μέσα του '80. Το 1998 υπήρχαν 29 σε λειτουργία εκκολαπτήρια που παρήγαγαν 147.639.300 ιχθύδια. Από αυτά το 7,5% (10.895.000 ιχθύδια) αποτελούσαν τα λεγόμενα "νέα είδη" (σαργός, μντάκι, συναγρίδα, φαγκρί, λυθρίνι, κ.λπ.). Στην Εύβοια λειτουργούν 6 εκκολαπτήρια, 4 από τα οποία βρίσκονται στη περιοχή έρευνας και απασχολούν 93 και 57 εργαζόμενους αντίστοιχα.

Πλαίσιο Ευρωπαϊκών χορηγήσεων-δανείων. Το ΕΠΑΑ 94-99 στήριξε τους παρακάτω τομείς:

1. Προσαρμογή της αλιευτικής προσπάθειας.
2. Ανανέωση και εκσυγχρονισμός του αλιευτικού στόλου.
3. Υδατοκαλλιέργεια.
4. Μεταποίηση και εμπορία.

Τα εργαλεία χρηματοδότησης των παραπάνω ήταν:

- Χρηματοδοτικό Μέσο Προσανατολισμού επί της Αλιείας – Financial Instrument for Fisheries Guidance (ΧΜΠΑ-FIFG).

- Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης - European Research Development Fund (ΕΤΠΑ-ERDF).
- Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - European Social Fund (ΕΚΤ-European Social Fund).

Επίσης για τη στήριξη των παραπάνω τομέων χρησιμοποιήθηκε η πρωτοβουλία PESCA, το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Έρευνας και Τεχνολογίας (ΕΠΕΤ).

Το μεγαλύτερο ποσοστό επενδύθηκε στο τομέα της Υδατοκαλλιέργειας που ανήλθε στα 38.164.000.000 δρχ., ακολουθούμενο από την Προσαρμογή της Αλιευτικής Προσπάθειας με 23.171.000.000 δρχ. και Μεταποίηση και Εμπορία στα 22.489.500.000 δρχ.

Βιολογικά - Περιβαλλοντικά Στοιχεία Νότιου Ευβοϊκού κόλπου. Μεθοδολογία έρευνας. Στο τομέα αυτό της έρευνας συνεργαστήκαμε με το ΙΘΑΒΙΚ που παρέχει το ερευνητικό σκάφος "Φιλία" και τον αντίστοιχο εξοπλισμό. Οι δειγματοληψίες στις περιοχές έρευνας έγιναν το 2001 και 2002, δύο κάθε χρονιά εποχιακά (άνοιξη-φθινόπωρο) με σκοπό να ληφθούν υπόψη τα μέγιστα και ελάχιστα των αλιευτικών (μέγιστο άνοιξη) και υδατοκαλλιερηγτικών (μέγιστο φθινόπωρο) δραστηριοτήτων.

Ο εξοπλισμός που χρησιμοποιήθηκε ήταν:

- Τράτα standard 2 m Agassiz με μάτι διχτύου 10 mm.
- Βαθυπελαγική τράτα Otter με οριζόντιο άνοιγμα 12 μέτρων, κατακόρυφο άνοιγμα 1,2 m, πόρτες 1 x 1,5 m βάρους 55 κιλών και άνοιγμα διχτύου 26 mm.
- Πελαγική τράτα με μάτι διχτύου 10 mm, οριζόντιο άνοιγμα 24 m, κατακόρυφο άνοιγμα 20 m και πόρτες 0,8 x 1,8 m βάρους 100 κιλών έ-καστη.
- Ηχοβολιστικά.
- Side Scan Sonar (SSS) Geoacoustics GeoProLC dual frequency system για βάθος 200 m στα 500 KHz και ανάλυση στα 20 εκατοστά.
- Δράγα Smith McIntyre με δειγματοληπτική επιφάνεια 0,1 m², χρησιμοποιούμενη για μακροπανιδική δειγματοληψία, χημεία βένθους, οξειδοαναγωγικά (Redox) προφίλ, κοκκομετρία και θερμοκρασία.
- Φιάλες Niskin 5 λίτρων χρησιμοποιήθηκαν για την συλλογή δειγμάτων νερού σε τρία στρώματα (επιφάνεια, 10 m και κοντά στον βυθό) για προσδιορισμό χημείας νερού (POC, PON, C/N, Chl-a, Phaeopigments, PO₄, SiO₂, NH₄, NO₃, NO₂) βακτήρια, μικροζωοπλαγκτόν, pico & nano πλαγκτόν.
- Remotely Operated Vehicle (ROV).

- CTD (SeaBird SBE 25) με αισθητήρες για πίεση, αγωγιμότητα, θερμοκρασία, οξυγόνο, fluorometer (Chl-a), PAR (photosynthetically active radiation).
- Αλιεία με μανωμένα δίχτυα για την συλλογή ψαριών κοντά και μακριά από τους κλωβούς. Το μέσο βάθος στις περιοχές δειγματοληψίας του Ν. Ευβοϊκού κόλπου κυμαινόταν μεταξύ 60 και 80 m. Υιοθετήθηκε η συγκριτική τακτική "κοντά σε σχέση με μακριά από τους κλωβούς" για τις εξής παραμέτρους: Τράτες, μεγαπανίδα, μακροπανίδα, ιχθυοπληθυσμοί (γοναδοσωματικός δείκτης, μήκος/βάρος, ολικό λίπος σάρκας, γονάδες).

Ανάλυση Βιολογικών δεδομένων - Συζήτηση. Γενικά, τα αποτελέσματα αυτά δεν μπορούν να θεωρηθούν καταληκτικά, γιατί η επεξεργασία-ανάλυση των δεδομένων είναι ακόμα σε εξέλιξη. Οι οξειδοαναγωγικές τιμές στο ιζημα κυμαίνονται μεταξύ 294 - 408 και 134 - 383 mVolt για τον μάρτυρα και τα κλουβιά αντίστοιχα. Οι τιμές ολικού άνθρακα, ολικού αζώτου και Chl-a στο ιζημα του Ευβοϊκού ήταν υψηλές για oligοτροφικά νερά μεσογειακού τύπου. Οι τιμές των φαιοχρωστικών (phaeopigments) στο ιζημα ήταν υψηλές, (3,5 - 4,0), που υποδηλώνει έντονη ζωοπλαγκτονική δράση και επανακύκλωση της Chl-a μέσω του ζωοπλαγκτού. Οι τιμές της Chl-a στα επιφανειακά νερά ήταν κατά πολύ χαμηλότερες αυτές του ιζήματος και αναμενόμενες για oligοτροφικά μεσογειακά νερά. Αντίθετα, οι φαιοχρωστικές ήταν ιδιαίτερα χαμηλές, γεγονός που δείχνει τη μειωμένη παρουσία ζωοπλαγκτονικών οργανισμών στα επιφανειακά νερά. Τα θρεπτικά υλικά στην επιφάνεια δείχνουν σχετικά ικανοποιητικές διεργασίες απονιτροποίησης στον Ν. Ευβοϊκό (αμμωνία 0,2, νιτρώδη 0,4, νιτρικά 2,0). Οι τιμές της Chl-a κοντά στο βυθό ήταν υψηλότερες των επιφανειακών νερών και χαμηλότερες του ιζήματος. Οι φαιοχρωστικές κοντά στο βυθό ήταν υψηλότερες (0,1 - 0,2) των αντίστοιχων στα επιφανειακά νερά (0,005 - 0,02) αλλά χαμηλότερες των αντίστοιχων του ιζήματος (2,0 - 3,8) (άρα η πιο αποτελεσματική ανακύκλωση της χλωροφύλλης γίνεται μέσω των ζωοπλαγκτονικών οργανισμών του ιζήματος). Τα θρεπτικά υλικά κοντά στο βυθό είναι στο ίδιο εύρος τιμών με αυτά της επιφάνειας, οι διαδικασίες όμως απονιτροποίησης δεν είναι τόσο αποτελεσματικές όσο αυτές της επιφάνειας. Τα ορθοφωσφορικά ιόντα είναι υψηλότερα κοντά στο βυθό (0,06-0,09) απ' ότι στην επιφάνεια (0,05-0,07). Αυτό δεν αποτελεί έκπληξη, διότι υπάρχει πάντα μία συσσώρευση φωσφόρου στο ιζημα (ανάλογα και με τα είδη του φυτοπλαγκτού που επικρατούν). Οι τιμές της Chl-a στα επιφανειακά νερά ήταν παρόμοιες με

παλαιότερες μετρήσεις στον Ν. Ευβοϊκό και μετά την ανάπτυξη έντονης ιχθυοκαλλιεργητικής δραστηριότητας στην περιοχή (Gotsis-Skretas & Asimakopoulou, 1997). Γενικά, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τα νέα στοιχεία δε δείχνουν ιδιαίτερη επιβάρυνση των φυσικοχημικών παραμέτρων του νερού λόγω της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας. Προγενέστερες μελέτες στην περιοχή (ΕΚΘΕ 1997, Επιπτώσεις στο θαλάσσιο οικοσύστημα και παράκτιο περιβάλλον από τη λειτουργία μονάδων ιχθυοκαλλιέργειας στη νήσο Εύβοια. Τεχνική Έκθεση ΕΚΘΕ, Επιστημονικοί υπεύθυνοι, Σ. Κλαουδάτος, Α. Κονίδης) προβλέπουν πιθανή πρόκληση προβλημάτων λόγω του μικρού βάθους της περιοχής (κόλπος Καρύστου – σύμπλεγμα Πεταλιών) και της πιθανής εγκατάστασης νέων μονάδων. Είναι όμως προφανές ότι μέχρι τώρα η κατάσταση ισορροπίας υφίσταται και είναι ελεγχόμενη.

Όσον αφορά στην κατάσταση του βένθους τα συμπεράσματα είναι:

- Η μεγαπανίδα διαφοροποιείται βάσει του τύπου του ιζήματος και της εγγύτητας στους ιχθυοκαλλιεργητικούς κλωβούς.
- Οι υφιστάμενες διαφορές δε σχετίζονται με υποβάθμιση του συστήματος (δεν παρατηρήθηκε πολ/σμός των ευκαιριακών ειδών κοντά στους κλωβούς).
- Οι μακροπανιδικές κοινωνίες ποικίλλουν με βάση τον τύπο ιζήματος.
- Περισσότερα ετερότροφα βακτήρια κοντά απ' ότι μακριά από τη περιοχή των κλωβών. Δεν παρατηρήθηκαν διαφορές στα αντότροφα βακτήρια.

Σχέση αλιευμάτων, αλιευτικών εργαλείων και υδατοκαλλιεργείων. Τα στοιχεία των ιχθυοσκαλών δεν αντιπροσωπεύουν τις τάσεις αλιευμάτων σε εθνικό επίπεδο, γιατί μόνο το 30-40% των αλιευμάτων “περνούν” μέσα από τις ιχθυόσκαλες. Και τα στοιχεία της ΕΣΥΕ και των ιχθυοσκαλών έχουν τα εξής μειονεκτήματα α) τα αλιεύματα των παράκτιων αλιείων υποεκτιμώνται β) δεν υπάρχουν στοιχεία για αλιευτική προσπάθεια.

Σύμφωνα με την ΕΣΥΕ για τα χρόνια 1982-1999 και σε εθνικό επίπεδο, το σύνολο των αλιευμάτων όλων των τύπων σκαφών παρουσίασε μία συνεχή ανοδική πορεία από το 1982 και ένα μέγιστο το 1994 (180.000 mt). Από το 1995 μέχρι και το 1997 υπήρξε μια ελαφριά πτωτική τάση η οποία όμως έγινε πιο έντονη μετά το 1997. Η πτωτική αυτή τάση συμπίπτει και με ανάλογη τάση στον αριθμό των σκαφών ενώ η περίοδος αύξησης και σταθεροποίησης (91-97) συμπίπτει με την περίοδο έντονης ανάπτυξης της υδατοκαλλιέργειας (AQCESS, Bioreview 21/03/02). Επειδή υπάρχει η τάση μείωσης των αλιευτικών σκαφών, η εξέλιξη των αλιευμάτων μετά το

1999 δεν είναι ιδιαίτερα προβλέψιμη. Πολλά θα εξαρτηθούν από την παράκτια αλιεία και από την αλιευτική προσπάθεια ανάλογα με τον τύπο σκάφους. Στις ιχθυόσκαλες τα στοιχεία είναι πιο "αισιόδοξα" (εν τούτοις λαμβάνουμε υπόψη ότι αντιπροσωπεύουν το 30-40% των συνολικών αλιευμάτων). Για τα ψάρια υπάρχει μια σαφής ανοδική πορεία από το 1984 έως και 1999 ($R^2 = 0,839$); Τα καρκινοειδή σημείωσαν μέγιστο το 1997 και μετά πτώση. Τα κεφαλόποδα παρουσίασαν διακυμάνσεις με μέγιστο το 1995, πτώση το 1996-97 και νέα άνοδο το 1998-99. Τα μαλάκια παρουσίασαν διακυμάνσεις με πιο ήπια ανοδική πορεία ($R^2 = 0,677$).

Σύμφωνα με στοιχεία του ΙΘΑΒΙΚ & της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Commission DGXIV Fisheries, 1999. "Regional Socio-Economic Studies on Employment and the level of dependency on fishing", MacAlister Elliot and Partners Ltd, United Kingdom) για μια εξαετία, 1996-2001 για το Ν. Ευβοϊκό, οι τράτες παρουσίασαν σταθερό αριθμό, τα γρι-γρι αύξηση 2,5%, οι πεζότρατες μείωση 9,3% και τα παράκτια σκάφη μείωση 4,26%. Τα στοιχεία της ιχθυόσκαλας Χαλκίδας για την περίοδο 1984-1999 (15 χρόνια) δείχνουν ανοδική τάση για όλα τα αλιεύματα με εξαίρεση τα κεφαλόποδα που παρουσιάζουν διακυμάνσεις.

Αν και δεν παρουσιάστηκε μείωση των αλιευμάτων στις ιχθυόσκαλες, δεν μπορούμε να εξάγουμε ένα σαφές συμπέρασμα της σχέσης της αλιείας με την ιχθυοκαλλιέργεια, γιατί τα αλιεύματα των ιχθυοσκαλών αντιπροσωπεύουν μόνο το 30-40% των ολικών αλιευμάτων και γιατί δε γνωρίζουμε και τον αριθμό των σκαφών (από κάθε αλιευτική κατηγορία) που ξεφορτώνουν τα αλιεύματα τους κάθε χρονιά. Στο Ν. Ευβοϊκό η αύξηση ιχθυοκαλλιέργειας και αλιευμάτων συνυπάρχει, τα είδη που αυξήθηκαν όμως δε σχετίζονται όλα με την ιχθυοκαλλιέργεια. Τα υπάρχοντα ιστορικά στοιχεία για την σχέση αυτή είναι ασαφή και ελλιπή και θα πρέπει να στηριχτούμε σε επερχόμενα στοιχεία.

Οι βαθυπελαγικές τράτες έδειξαν μία αύξηση βιομάζας ($\text{kg}\cdot\text{h}^{-1}$) κοντά στις περιοχές των κλωβών, ενώ οι δείκτες ποικιλότητας (Shannon-Wiener index on abundance and biomass) δεν κατέδειξαν ιδιαίτερες διαφορές μεταξύ των γεωγραφικών περιοχών, ενώ κατέδειξαν διαφορές που σχετίζονται με την απόσταση από τους κλωβούς, χωρίς όμως επαναλαμβανόμενο-σταθερό τρόπο (pattern).

Τα στοιχεία αυτά υποδεικνύουν μία αύξηση των αλιευτικών πόρων στις γειτονικές περιοχές των κλωβών σε σύγκριση με τις περιοχές-μάργουρες. Η βιοποικιλότητα των ιχθυοπληθυσμών τείνει να αυξηθεί με την έλευση της ιχθυοκαλλιέργειας. Η βιομάζα και η αφθονία των ιχθυοπλη-

θυσμών είναι υψηλότερη εγγύς των κλωβών το Μάιο, χωρίς όμως διαφορές το Σεπτέμβριο.

Η ιχθυοκαλλιέργεια έχει θετική επίδραση στους ιχθυοπληθυσμούς, πιθανόν λόγω εισαγωγής θρεπτικών στοιχείων σε oligοτροφικά συστήματα, που αυξάνουν τη διαθεσιμότητα των τοπικών τροφικών πόρων και την επιβίωση των ψαριών κατά τη διάρκεια του χειμώνα.

Όσον αφορά την επίδραση της ιχθυοκαλλιέργειας στη βιολογία των ιχθυοπληθυσμών βρέθηκαν τα εξής:

- α) Μεγαλύτερα αλλά πιο αδύνατα (μείωση του λόγου βάρους: μήκος) βενθικά ψάρια πλησίον των ιχθυοκλωβών.
- β) Το Σεπτέμβριο τα ψάρια δημιούργησαν λιγότερο οργανωμένες και πυκνότερες συναθροίσεις κοντά στις περιοχές ιχθυοκλωβών.
- γ) Οι πέριξ των κλωβών ιχθυοπληθυσμοί τείνουν να δημιουργούν κατασκευές (στο χώρο) με προσανατολισμό προς τις εγκαταστάσεις των κλωβών.

Δημογραφικά - κοινωνικο-οικονομικά στοιχεία αλιείας και υδατοκαλλιέργειας - Συζήτηση. Το συγκεκριμένο αυτό πακέτο εργασίας επιτελέστηκε με τη βοήθεια του υποεργολάβου μας Εργαστ. Αγροτικής Οικονομίας του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (Υπεύθ. Καθηγήτριας Ε. Παπαναγιώτου) και του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου του Aberdeen, Scotland (Υπεύθ. Καθηγητής Ι. Θεοδοσίου).

Με βάση τους περιορισμούς που δημιουργούν τα δημογραφικά και κοινωνικο-οικονομικά δεδομένα των περιοχών έρευνας του Ν. Ευβοϊκού δημιουργήθηκαν ερωτηματολόγια, με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών όσον αφορά την κινητικότητα των εργαζομένων μεταξύ των δύο κλάδων, την αντίληψη των εργαζομένων για τους κλάδους αυτούς στους οποίους απασχολούνται και τις αντίστοιχες αγορές εργασίας. Η αρχή δημιουργίας των ερωτηματολογίων στηρίχτηκε στη μέθοδο της "στρωματοποιημένης τυχαίας δειγματοληψίας" (stratified random sampling), σύμφωνα με την οποία ο πληθυσμός ομαδοποιείται σε ομογενείς ομάδες (strata) με βάση κάποια κριτήρια (π.χ. μόρφωση, απασχόληση, εκπαίδευση). Οι ομάδες αυτές (strata) δεν επικαλύπτουν η μία την άλλη. Στην περίπτωση αυτή τα κριτήρια ομαδοποίησης είναι η τοπική κοινωνία και η εργασιακή αλλαγή, ενώ οι ομογενείς ομάδες είναι η αλιεία, η υδατοκαλλιέργεια και οι τοπικές κοινωνίες.

Στην περιοχική έρευνας του Ν. Ευβοϊκού έγιναν συνεντεύξεις του 43% των εργαζόμενων στη αλιεία, του 44% των εργαζόμενων στην υδατοκαλλιέργεια και του 3,3% της τοπικής κοινωνίας. Τα αποτελέσματα των ε-

ρωτηματολογίων ενσωματώθηκαν σε βάση δεδομένων Microsoft Access, επεξεργάστηκαν στατιστικά με Λογαριθμική Ανάλυση Λόγου Πιθανοτήτων (Logit models) και συνοψίζονται ως εξής:

Το 97,7% των αλιέων είναι άνδρες παντρεμένοι (83,7%) και προέρχονται από την περιοχή έρευνας (79,1%). Η πολυπληθέστερη (32,6%) ηλικιακή ομάδα είναι αυτή των 54-64 ετών, ενώ ο μέσος όρος επαγγελματικής ηλικίας είναι τα 35 χρόνια. Το 69,8% των αλιέων είναι απόφοιτοι Δημοτικού. Άτομα νεαρής ηλικίας είναι πιθανότερο να εισέλθουν στο επάγγελμα του αλιέα καθώς και αυτά που δεν έχουν άλλα μορφωτικά-επαγγελματικά προσόντα. Η εκπαίδευση σε θέματα αλιείας καθώς και οικογενειακή κατάσταση (έγγαμος / άγαμος) δεν επηρεάζουν την απόφαση ενός ατόμου για την είσοδό του στον αλιευτικό κλάδο. Κανένας αλιέας δεν έχει ποτέ ασχοληθεί επαγγελματικά με την ιχθυοκαλλιέργεια και ούτε σκέφτεται να ασχοληθεί με αυτή (90,7%), ενώ 83,3% από αυτούς ήταν αλιείς για όλη τους τη ζωή. Μόνο 25,6% των αλιέων επιθυμούν να εγκαταλείψουν την αλιεία και μόνο 30,2% των αλιέων είναι πρόθυμοι για εσωτερική γεωγραφική μετανάστευση, προκειμένου να συνεχίσουν να δουλεύουν στην αλιεία. Το 28,6% των ερωτηθέντων δεν έχουν προσδιορίσει εναλλακτικές μορφές εργασίας, ενώ το 26,2% θα επιθυμούσε να μείνει άνεργο σε περίπτωση εξόδου από την αλιεία. Άρα, η εργασιακή κινητικότητα από την αλιεία στην υδατοκαλλιέργεια είναι μηδαμινή και λαμβανομένου υπόψη του χαμηλού μορφωτικού επιπέδου των αλιέων, οι εναλλακτικές μορφές εργασιακής τους απασχόλησης είναι πολύ περιορισμένες. Όσον αφορά το εισόδημά τους, το 46,6% πιστεύει ότι είναι ανεκτό, το 43,8% πιστεύει ότι είναι χαμηλό και μόνο το 9,8% πιστεύει ότι είναι ικανοποιητικό. Η πλειοψηφία τους πιστεύει ότι οι συνθήκες εργασίας και ο χρόνος που αφιερώνουν μακριά από το σπίτι είναι σε λογικά πλαίσια (67,9% και 45,5% αντίστοιχα). Η ανεξαρτησία που τους προσδίδει το επάγγελμα (ο ίδιος αφεντικό) είναι σημαντική γι' αυτούς (84,8%) ενώ η εργασιακή ασφάλεια είναι μέτρια (40,2%). Σχετικά με την στάση της τοπικής κοινωνίας και του τουρισμού απέναντί τους, πιστεύουν ότι στηρίζονται και από τους δύο (78,6% και 76,8% αντίστοιχα). Επίσης, 76,8% πιστεύουν ότι δεν υφίσταται κυβερνητική βοήθεια προς τον κλάδο τους. Το 11,6% των αλιέων έχει λάβει οικονομική στήριξη σε επίπεδο κυβερνητικό/ Ε.Ε. την τελευταία χρονιά, το 63,4% δεν έχουν πάρει κανένα δάνειο ενώ το 25% δεν απάντησε στην ερώτηση. Σχετικά με τις προτεινόμενες αποσύρσεις σκαφών, το 50% δεν επιθυμεί να εμπλακεί, ενώ το 25% το σκέφτεται σαν πιθανή λύση.

Όσον αφορά στο ετήσιο εισόδημα των αλιέων, το 27,9% κερδίζουν λιγότερο από 5.869 ευρώ το χρόνο, ενώ το 18,6% δεν υπερβαίνει τα 7.336 Ευρώ ετησίως. Μόνο ένα 7% υπερβαίνει τα 20.543 Ευρώ ετησίως. Το ωρομίσθιό τους μπορεί να καθοριστεί στα 2,00 – 4,00 ευρώ. Η επικινδυνότητα του επαγγέλματός τους θεωρείται από αυτούς χαμηλή, ενώ δεν αναφέρουν σημαντικές ασθένειες που έχουν προέλθει από αυτό.

Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι οι μεγαλύτερης ηλικίας και χαμηλότερης μόρφωσης αλιείς έχουν περισσότερες πιθανότητες εξόδου από τον κλάδο, ενώ η επαγγελματική μόρφωση και το ετήσιο εισόδημα επηρεάζουν την απόφαση εξόδου από τον κλάδο των αλιέων. Επίσης αποδείχτηκε πως η χορήγηση δανείων και αποζημιώσεων για βελτίωση / απώρευση αλιευτικών σκαφών δεν επηρεάζει την απόφαση των ιδιοκτητών αλιευτικών σκαφών για παραμονή ή εξόδο τους από τον κλάδο.

Το 91% των εργαζόμενων στην ιχθυοκαλλιέργεια είναι άνδρες, παντρεμένοι (60%) και μόνο το 27% προέρχονται από την περιοχή έρευνας ενώ στην πλειοψηφία τους είτε είναι αλλοδαποί (37%), είτε κατάγονται από άλλες περιοχές της Ελλάδας εκτός των ορίων του Νομού Εύβοιας (31%). Η πολυπληθέστερη (53,6%) ηλικιακή ομάδα είναι αυτή των 32-42 ετών. Το 28% των εργαζόμενων στην υδατοκαλλιέργεια είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και τουλάχιστον ένα 40% είναι απόφοιτοι μέσων, ανωτέρων και ανωτάτων σχολών. Ένα 11% των εργαζόμενων στην υδατοκαλλιέργεια και 5% του ντόπιου πληθυσμού έχουν ήδη εργασθεί στην αλιεία, ενώ 15% των εργαζόμενων στην υδατοκαλλιέργεια και 9% του ντόπιου πληθυσμού θα επιθυμούσαν να εργασθούν στην αλιεία. Άρα, η εργασιακή κινητικότητα από την υδατ/γεια προς την αλιεία είναι πιο σημαντική, εν τούτοις σε περίπτωση εγκατάλειψης του κλάδου τους, ένα 22% των υδατοκαλλιεργητών απάντησαν ότι θα μετακινηθούν στη γεωργία, ενώ ένα 28% από αυτούς απάντησαν ότι **δε θα ήξεραν πού να δουλέψουν**.

Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι η εργασιακή κινητικότητα από την υδατ/γεια στην αλιεία στηρίζεται ως επί το πλείστον στους αλλοδαπούς, ενώ η ηλικία, το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, η μόρφωση και το ετήσιο εισόδημα δεν επηρεάζουν την απόφαση των ατόμων για εισοδό τους στους κλάδους αλιείας / υδατοκαλλιέργειας. Είναι προφανές ότι το περιθώριο για βελτίωση της εργασιακής κινητικότητας μεταξύ των δύο κλάδων είναι ιδιαίτερα περιορισμένο δεδομένου ότι οι δείκτες που θα μπορούσαν να επηρεαστούν από τροποποιημένες κυβερνητικές πολιτικές και αλλαγές στις συνθήκες της αγοράς, δεν επηρεάζουν την απόφα-

ση των ατόμων για είσοδο/έξοδο από τους δύο αυτούς κλάδους.

Η εσωτερική γεωγραφική κινητικότητα στον κλάδο της υδατοκαλλιέργειας είναι σημαντική: 62% των υδατοκαλλιεργητών είναι πρόθυμοι να μεταναστεύσουν γεωγραφικά προκειμένου να συνεχίσουν να δουλεύουν στον κλάδο, γεγονός που του προσδίδει ιδιαίτερη προοπτική αιεφορίας λόγω συντήρησης και ανακύκλωσης ενός εξειδικευμένου και καλά εκπαιδευμένου εργατικού / επιστημονικού δυναμικού. Ένας από τους λόγους της θετικής προδιάθεσης των υδατοκαλλιεργητών για γεωγραφική μετανάστευση είναι και οι υψηλότερες μισθολογικές απολαβές σε σχέση με αυτές των αλιέων, ενώ η στατιστική ανάλυση απόδειξε ότι η γεωγραφική κινητικότητα και στους δύο κλάδους ευνοείται από το μορφωτικό επίπεδο, γεγονός ελπιδοφόρο για την αιεφορία τους, εάν λάβουμε υπόψη την αύξηση του αριθμού των πτυχιούχων σε εθνικό επίπεδο. Η πλειοψηφία και των δύο επαγγελματικών τάξεων (43% αλιείς, 41% υδατοκαλλιεργητές) βρίσκεται μισθολογικά στο διάστημα 5.864-8.804 Ευρώ ετησίως. Το ωρομίσθιο στην υδατοκαλλιέργεια είναι 4,00-6,00 Ευρώ, ενώ ένα 17% των υδατοκαλλιεργητών είναι υψηλόμισθοι (>20.543 Ευρώ). Όσον αφορά τη μισθολογική τους ικανοποίηση, το 53,6% των υδατοκαλλιεργητών θεωρεί τον μισθό καλό, το 34,8% ικανοποιητικό, ενώ το 35,7% θεωρεί ότι οι συνθήκες εργασίας είναι ικανοποιητικές. Επίσης, το 40% θεωρεί ότι σπαταλά πολύ χρόνο εκτός σπιτιού. Το 30% των εργαζόμενων στην υδατοκαλλιέργεια πιστεύει ότι έχει ανεξαρτησία στη δουλειά, ενώ το 50% των εργαζόμενων νοιώθουν ασφαλείς στον κλάδο εργασίας τους. Περισσότερο από 87% των υδατοκαλλιεργητών έχει δεύτερη εργασία, ενώ το ίδιο ισχύει για το 71% των αλιέων και το 23% των ντόπιων εργαζόμενων. Οι υδατοκαλλιεργητές είναι κατά 36% ελεύθεροι επαγγελματίες, 27% γεωργοί και 21% αλιείς. Οι αλιείς έχουν σαν δεύτερη απασχόληση κατά 50% τον τουρισμό, κατά 14,3% τη γεωργία, κατά 14,3% το εμπορικό ναυτικό. Η στατιστική ανάλυση έδειξε ότι ούτε η οικογενειακή κατάσταση ούτε η μόρφωση και η ηλικία είναι σε θέση να επηρεάζουν την απόφαση των ατόμων για επιπρόσθετη (δεύτερη) απασχόληση (και στους δύο κλάδους).

Ένα σημαντικό ποσοστό των υδατοκαλλιεργητών (29,5%) δε γνωρίζει τίποτα για τη στάση της τοπικής κοινωνίας απέναντί τους. Το 40,2% πιστεύει ότι η στάση αυτή είναι θετική ενώ το 30,4% πιστεύει ότι υπάρχει προβληματισμός από την τοπική κοινωνία λόγω περιβαλλοντικής όχλησης στην περιοχή. Όσον αφορά στον τουρισμό, 48,2% των εργαζόμενων στην υδατοκαλλιέργεια πιστεύει ότι τους υποστηρίζει, 25,9% πιστεύει

ει το αντίθετο, ενώ ποσοστό 25% δήλωσαν ότι δεν γνωρίζουν τίποτα σχετικά με το θέμα. Όσον αφορά στη στάση της κυβέρνησης απέναντί τους το 50% εκφράζει την άποψη ότι είναι ευνοϊκή.

Βιβλιογραφία

- European Commission DGXIV (Fisheries), 1999. "Regional Socio-Economic Studies on Employment and the level of dependency on fishing", MacAlister Elliot and Partners Ltd, United Kingdom.
- Lykousis, V., Katsaridis P. & Pehlivanoglou K. 1983. A preliminary investigation of the shallow geology in S. Evoikos Gulf, Aegean Sea. *RAPP.-P.-V.-REUN.-CIESM*, 28: 175-177.
- National Centre for Marine Research (NCMR), 1997. Impact of aquaculture units on the marine ecosystem and littoral zone in the island of Evia. Technical report, NCMR, Athens, Greece, 68 pp.

ΣΧΕΣΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΑΛΙΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΣΤΟΝ ΠΑΓΑΣΗΤΙΚΟ ΚΟΛΠΟ

Οικονόμου Γ.,

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας, Τμήμα Αλιείας

Προκειμένου να δώσουμε μία πειστική και τεκμηριωμένη απάντηση στο ζήτημα όπως τίθεται, για την σχέση δηλαδή της παράκτιας αλιείας και των υδατοκαλλιεργητικών δραστηριοτήτων στον Παγασητικό Κόλπο, κρίνουμε σκόπιμο να παραθέσουμε ορισμένα στοιχεία, απόψεις και εκτιμήσεις τόσο για την ταυτότητα του Παγασητικού ως οικολογικό βίωμα και ως αλιευτικό πεδίο, όσο και σε ό,τι αφορά την προοπτική ανάπτυξης της υδατοκαλλιεργείας στον Κόλπο με σαφή ποιοτικά και ποσοτικά χαρακτηριστικά.

Ο Παγασητικός, ως γνωστόν, είναι μία περικλειστή θαλάσσια περιοχή που η γεωμορφολογία της προσδίδει χαρακτηριστικά **ανοικτής θάλασσας**. Προς τούτο, σημαντικό ρόλο παίζουν το μεγάλο του βάθος και το πλατύ και βαθύ στόμιο. Ιδιαίτερη σημασία κατά την γνώμη μου έχει το γεγονός ότι, από τα 672,6 Km² της επιφανειακής έκτασης, η σχέση διαστρωμάτωσης **βάθους - έκτασης** είναι: από 0 έως 50 μέτρα βάθος 197,8 Km² έκταση ζώνης και από 50 έως 100 μέτρα βάθος 474,8 Km² έκταση ζώνης (στοιχεία ΕΚΘΕ). Με άλλα λόγια το βαθύ μέρος του Παγασητικού δεν περιορίζεται μόνο σε κάποιο σημείο αλλά καλύπτει την μεγαλύτερη του επιφάνεια.

Η τελευταία μελέτη που έγινε στον Παγασητικό, αλλά και στην ευρύτερη λεκάνη απορροής, μας έδωσαν κάποια στοιχεία πολύ σημαντικά προς αξιολόγηση, τα οποία προφανώς μας βοηθούν στη διαμόρφωση μιας συνολικής διαχειριστικής πρότασης. Τα κυκλωνικά και αντικυκλωνικά ρεύματα τόσο στην επιφάνεια όσο και στη ζώνη του πυθμένα, τα οποία αξιολογούνται ως ικανοποιητικά, σε συνδυασμό με τον όλο και καλύτερο έλεγχο των σημειακών πηγών ρύπανσης πρόσφατα της ευρύτερης περιοχής, έχουν ως αποτέλεσμα τον καλύτερο και αποτελεσματικότερο αυτοκαθαρισμό (βιοαποδόμηση) των ρύπων του κόλπου. Σε αντίθεση με ότι συνέβη με τις σημειακές πηγές, οι μη σημειακές πηγές και αναφέ-

ρουμε κυρίως στις αποπλύσεις των γεωργικών εδαφών κ.τ.λ., αναδεικνύονται ως κεντρικό πρόβλημα για το συγκεκριμένο θαλάσσιο οικοσύστημα, κυρίως λόγω της μη σταθερής εισροής στο σύστημα θρεπτικών αλάτων. Κύρια συνιστώσα του προβλήματος είναι η προσθήκη νιτρικών και φωσφορικών αλάτων αλλά και οργανικού υλικού σε διαλυτή και σωματιδιακή μορφή, που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της βιομάζας του φυτοπλαγκτού, μόνο σε ορισμένες χρονικές στιγμές που ευτυχώς αυτές δεν είναι συχνές. Παρ' όλ' αυτά το σύστημα χαρακτηρίζεται ως **ολιγοτροφικό** με τάση προς **μεσοτροφικό** σε ορισμένες μόνον περιοχές.

Αν και απουσιάζουν οι μεγάλοι ποταμοί, ωστόσο υπάρχουν ορισμένα σημεία όπου τα νερά είναι υφάλμυρα. Το γεγονός αυτό είναι πολύ ενδιαφέρον και καθορίζει ως ένα βαθμό την ποιοτική σύνθεση του αποθέματος. Στον Παγασητικό πράγματι συναντάμε τα περισσότερα από τα βενθοπελαγικά, μεταναστευτικά, ψευδομεταναστευτικά κ.τ.λ. εμπορεύσιμα είδη της μεσογειακής ιχθυοπανίδας. Αυτό είναι το στοιχείο που καθιστά τον Παγασητικό ένα σημαντικό αλιευτικό πεδίο. Λαμβάνοντας δε υπ' όψιν και την καλή κατάσταση των νερών από άποψη φυσικοχημικών παραμέτρων, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι έχουμε να κάνουμε με μία θάλασσα στην οποία μπορούν να συνυπάρξουν διάφορες ανθρωπογενείς δραστηριότητες, όχι κατ' ανάγκην αλληλοσυγκρουόμενες, όπως π.χ. αλιευτικές, ιχθυοκαλλιεργητικές, τουριστικές κ.ά. Αυτό που απουσιάζει παντελώς είναι αυτό που αποκαλούμε ορθολογική διαχείριση και **ζωνοποίηση των δραστηριοτήτων**. Θα πρέπει δηλαδή μέσα από γνωστές και γενικά αποδεκτές διαδικασίες, όσο αυτό είναι πρακτικά εφικτό, να καθοριστεί τόσο η ένταση όσο και η χωροταξία των δραστηριοτήτων στον κόλπο, που θα καλύπτουν ένα βάθος χρόνου.

Αναφορικά με την αλιευτική δραστηριότητα στον Παγασητικό, αυτή ακολουθεί τη γενική αλιευτική νομοθεσία της χώρας, η οποία δε διακρίνει ιδιαιτερότητες μεταξύ των οικοσυστημάτων και των αλιευτικών πεδίων που προφανώς υπάρχουν. Ενώ η αλιευτική πίεση είναι μεγάλη, δεν μας παρέχεται η δυνατότητα από την κείμενη νομοθεσία να προβούμε σε λήψη διαχειριστικών μέτρων που θα αφορούν το συγκεκριμένο οικοσύστημα. Πρόσφατα έχουμε υποβάλει αρμοδίως μία σειρά διαχειριστικών προτάσεων, με την έγκριση του Νομαρχιακού Συμβουλίου και προτιθέμεθα να επανέλθουμε. Στόχος μας είναι η μείωση της αλιευτικής προσπάθειας και αύξηση του αποθέματος μέσω μίας σειράς συγκεκριμένων μέτρων. Εκτιμάμε ότι κάτι τέτοιο είναι αναγκαίο να γίνει λαμβάνοντας υπ' όψη τόσο την διάρθρωση του επαγγελματικού αλιευτικού στόλου (α-

νήκουν όλα στην μικρή παράκτια αλιεία δηλαδή κάτω των 12 m ολικού μήκους), όσο και τον αριθμό των σκαφών που αλιεύει στον Παγασητικό Κόλπο. Εκτιμάμε ότι το 60% περίπου του αλιευτικού στόλου της Μαγνησίας δυνητικά αλιεύει στον Παγασητικό.

Είναι σε όλους μας γνωστή η ανάπτυξη της ιχθυοκαλλιέργειας την τελευταία 20ετία που συντελέστηκε στη χώρα μας κυρίως, στα είδη **λαβράκι** και **τσιπούρα**. Είναι μία αναμφισβήτητη προτιά σε ευρωπαϊκό επίπεδο, από τις ελάχιστες που έχει να επιδείξει η χώρα. Η Μαγνησία σχεδόν απείχε από αυτή την διαδικασία. Με πολύ κόπο και απώλεια πολύτιμου χρόνου, τότε δηλαδή που η απόδοση κεφαλαίου ήταν άνω του 100%, ιδρύθηκαν δύο μικρο-μεσαίας δυναμικότητας μονάδες, οι οποίες λειτουργούν απρόσκοπτα και κερδοφόρα, χωρίς να υφίστανται ή να προκαλούν προβλήματα, κοινωνικά ή περιβαλλοντικά. Η αρνητική αυτή εξέλιξη στη Μαγνησία προφανώς επιδέχεται και άλλου είδους **ανάγνωση**. Υπάρχει δηλαδή η άποψη από πολλούς ότι με τον τρόπο αυτό αποφυγάμε τη συσσώρευση μονάδων ή άλλως τη δημιουργία ιχθυοτροφικού πάρκου στον Παγασητικό, μιας και προσφέρεται περισσότερο απ' ότι άλλες περιοχές της Μαγνησίας, παρ' όλο ότι ουδέποτε υπήρξε τέτοια πρόθεση από κανέναν υπεύθυνο φορέα. Το αντίθετο μάλιστα. Αυτού του είδους η προσέγγιση πλέον δεν μπορεί να υποστηριχθεί με αξιώσεις σήμερα, γιατί όλοι βλέπουμε στην πράξη τα αποτελέσματα της υδατοκαλλιέργειας τόσο σε ότι αφορά την κοινωνική τους διάσταση όσο και τη σχέση της δραστηριότητας αυτής με το περιβάλλον. Περιβαλλοντικά προβλήματα υπήρξαν μόνον σε εκείνες τις περιπτώσεις όπου τοποθετήθηκαν πολλές μονάδες μεγάλου μεγέθους σε μικρό και κλειστό χώρο. Αυτό ήταν αναμενόμενο, όπως επίσης ήταν γνωστή σε εμάς η ποιότητα και η ποσότητα των προϊόντων του μεταβολισμού από τις μονάδες, καθώς και τα κριτήρια χωροθέτησης. Και όμως υπήρξαν κάποιες υπερβολές και παρεκκλίσεις του κανόνα.

Έχοντας όλα αυτά υπ' όψιν, δηλαδή την γεωμορφολογία του Κόλπου, την ολιγοτροφία κ.τ.λ. υποστηρίζουμε να επιτραπεί η ανάπτυξη, εφόσον πλέον υπάρξει επενδυτικό ενδιαφέρον, **4 έως 5** μονάδες συνολικά στον Παγασητικό, για έναν χρονικό ορίζοντα τουλάχιστον δεκαετίας, στο Νότιο τμήμα του, μακριά από άλλες δραστηριότητες. Αυτή είναι μία θέση την οποία προβάλλουμε με βεβαιότητα. Η πρακτική αξία αυτής της θέσης βέβαια είναι σχετική λόγω της αναστολής εκ μέρους του Υπουργείου Γεωργίας της ίδρυσης νέων μονάδων πλην ελαχίστων περιπτώσεων.

Συμπερασματικά: Πρώτιστος και βασικός στόχος μέσα από μία ιε-

ράρχηση των δραστηριοτήτων είναι η αλιευτική διαχείριση του Παγασητικού με ορθολογικό τρόπο, γιατί πιστεύουμε ότι μπορούμε να αναβαθμίσουμε τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά το συνολικό απόθεμα. Θέλουμε οι αλιευτικές εκμεταλλεύσεις να είναι βιώσιμες χωρίς να αναγκάζονται οι αλιείς να αυξάνουν την αλιευτική τους προσπάθεια. Είμαστε βέβαιοι ότι μπορούμε να πετύχουμε αυτόν το στόχο. Παράλληλα η ανάπτυξη, δυνητικά, ενός μικρού αριθμού μονάδων μικρομεσαίας δυναμικότητας πιστεύουμε ότι συμπληρώνει και ολοκληρώνει την πρότασή μας για ιχθυοτροφική αξιοποίηση του Παγασητικού.

Οι δύο αυτές δραστηριότητες όχι μόνο δεν είναι ανταγωνιστικές, αλλά απεναντίας είναι συμπληρωματικές, διότι ο κύριος προσανατολισμός των προϊόντων από τις υδατοκαλλιέργειες είναι οι εξαγωγές, η δε παραγωγή από τη συλλεκτική αλιεία όχι μόνο δεν επαρκεί αλλά δυστυχώς τα ψάρια που πωλούνται στα ιχθυοπωλεία είναι τα περισσότερα εισαγόμενα. Τέλος οι παρακάτιοι ψαράδες της περιοχής μας ουδέποτε αντιμετώπισαν πρόβλημα διάθεσης ή μείωσης της τιμής των αλιευμάτων τους και υποστηρίζουμε με βεβαιότητα ότι δεν πρόκειται να αντιμετωπίσουν τέτοιο πρόβλημα, γιατί τα προϊόντα είναι διαφορετικά οι δε ανάγκες για αλιεύματα συνεχώς αυξάνουν, γιατί αλλάζουν και οι καταναλωτικές συνήθειες.

Τελειώνοντας, ήθελα να κάνω μια μικρή αναφορά μόνο σε ό,τι αφορά την εκπαίδευση και την κατάρτιση, έτσι, εκτός κειμένου, αν θέλετε, γιατί εδώ στη Μαγνησία, όπως προφανώς θα γνωρίζετε, έχει ιδρυθεί η Σχολή Αλιείας με αντικείμενα τη Συλλεκτική Αλιεία και τη Μεταποίηση. Θα πρέπει, και καλό θα είναι το συντομότερο δυνατό, ήδη έχουμε αρχήσει, να λειτουργήσει επιτέλους αυτή η σχολή Αλιείας αν όχι σε επίπεδο εκπαίδευσης, Τ.Ε.Ε. ας πούμε, έστω σε επίπεδο κατάρτισης ως Κ.Ε.Κ.. Ας γίνει η αρχή, γιατί, πέρα των συμβατικών υποχρεώσεων, υπάρχει και η ουσία: ότι πρέπει επιτέλους να αφήσουμε την εμπειρική μορφή αλιείας και να πάμε σε πιο επιστημονική, αν γίνεται, από πλευράς των ψαράδων. Ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Κλαουδάτος: Ευχαριστούμε τον κ. Οικονόμου για την εισήγησή του, η οποία ήταν πάρα πολύ καλή και εμπειριστατομένη σχετικά με το τι συμβαίνει στον Παγασητικό κόλπο. Νομίζω ότι όλα αυτά θα αναπτυχθούν στο στρογγυλό τραπέζι που θα ακολουθήσει. Επομένως οι ερωτήσεις, τα σχόλια και οι παρατηρήσεις σας παρακαλώ να μην μηδενίζονται, απλώς να καταγράφονται έτσι ώστε να μπορέσουμε να τις συζητήσουμε και να αποφασίσουμε και να βγάλουμε ορισμένα συμπεράσματα στο τέλος. Ευχαριστώ.

Οικονόμου: Το λόγο έχει ο κ. Κλαουδάτος. Το θέμα είναι "Επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον από την αλιεία και τις υδατοκαλλιέργειες".

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΙΕΙΑ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ

Κλαουδάτος Σ.,

*Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Γεωπονίας Ζωϊκής Παραγωγής & Υδάτινου
Περιβάλλοντος, Εργαστήριο Υδατοκαλλιιεργειών*

Όπως φαίνεται στη διαφάνεια, θα σας αναφέρω ορισμένα πράγματα σχετικά με τις επιδράσεις των υδατοκαλλιιεργειών στο περιβάλλον. Επίσης, περιλαμβάνονται και οι αλιευτικές διεργασίες και προσπάθειες που γίνονται για το περιβάλλον. Η διαχείριση της παράκτιας ζώνης φαίνεται να αποτελεί έναν από τους κυριότερους στόχους για τις επόμενες δεκαετίες και βασική προϋπόθεση για την αειφόρο ανάπτυξη του υδάτινου περιβάλλοντος. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του ΟΗΕ περισσότερο από το 50% του ανθρώπινου πληθυσμού κατοικεί στην παράκτια ζώνη ενώ το ποσοστό αυτό αναμένεται να αυξηθεί πάνω από το 75% στα επόμενα 25 χρόνια. Οι χώρες της Μεσογείου δεν αποτελούν εξαίρεση στον κανόνα αυτό, ενώ παρουσιάζουν πρόσθετα προβλήματα, με σημαντικότερο την εποχιακή διόγκωση του πληθυσμού της παράκτιας ζώνης κατά τους θερινούς μήνες λόγω του εποχιακού τουριστικού ρεύματος.

Το παράκτιο περιβάλλον της Ελλάδας έχει επί σειρά ετών υποστεί τις συνέπειες της άναρχης οικιστικής και τουριστικής ανάπτυξης ενώ κατά την τελευταία δεκαετία η χρήση του έγινε σε πολλές περιοχές αντικείμενο έντονων πολιτικών διενέξεων λόγω της παράλληλης ανάπτυξης των υδατοκαλλιιεργειών στη ζώνη αυτή. Η αλματώδης ανάπτυξη των υδατοκαλλιιεργειών είχε ως αποτέλεσμα την σύγκρουση με άλλες χρήσεις της παράκτιας ζώνης όπως την αλιεία, τον τουρισμό, την βιομηχανική και βιοτεχνική ανάπτυξη, την οικιστική ανάπτυξη για εγκατάσταση παραθεριστικής κατοικίας κ.ά.

Κατά συνέπεια το ερώτημα εάν η υδατοκαλλιιεργητική δραστηριότητα προκαλεί υποβάθμιση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και αν ναι, πόσο σημαντική είναι αυτή η υποβάθμιση, απασχόλησε τόσο τις αρχές σε Κοι-

νοτικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο όσο και την επιστημονική κοινότητα. Η αρχική έλλειψη ολοκληρωμένων μελετών και δεδομένων στον τομέα αυτό από την Μεσόγειο (Munday et al, 1992) είχε ως αποτέλεσμα όχι μόνο την αδυναμία εκτίμησης των επιπτώσεων των υδατοκαλλιεργειών στις ιδιαίτερες συνθήκες της Ανατολικής Μεσογείου, αλλά και την εξαγωγή αυθαίρετων αρνητικών συμπερασμάτων, που με κατάλληλο τρόπο διοχετεύθηκαν από τους αντίθετα συμφέροντα έχοντας προς παραπληροφόρηση της κοινής γνώμης και στήριξη των ιδίων συμφερόντων.

Έκτοτε μια σειρά επιστημονικών μελετών σε διάφορες περιοχές της Χώρας, χρηματοδοτούμενες είτε από Ευρωπαϊκά είτε από Εθνικά κονδύλια αλλά και από την τοπική αυτοδιοίκηση, που είχε και έπρεπε να λύσει το ακανθώδες πρόβλημα της χορήγησης άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας, αλλά κυρίως της συνέχισης ή όχι της λειτουργίας υδατοκαλλιεργητικών μονάδων, έδειξαν με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο ότι επιπτώσεις υπάρχουν αλλά είναι πολύ περισσότερο ανώδυνες από όσο είχαν προφητεύσει οι Κασσάνδρες της οικολογίας και που με περισσή μαεστρία μετέδωσαν με μορφή υστερίας στον πληθυσμό. Γι' αυτό και η εντατικής μορφής εκτροφή σε πλωτούς ιχθυοκλωβούς κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος όσο η έρευνα συνεχίζεται και διενεργούνται μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την εγκατάσταση και λειτουργία ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων.

Αυτό δε σημαίνει ότι κάθε φωνή διαμαρτυρίας μοναδικό σκοπό έχει να προκαλέσει προβλήματα στους ιχθυοκαλλιεργητές, δεδομένου ότι οι μονάδες σε πλωτούς ιχθυοκλωβούς ενδέχεται κάτω από ορισμένες συνθήκες να προκαλέσουν ρύπανση στο θαλάσσιο περιβάλλον (αυτορύπανση). Ενδέχεται δηλαδή η θέση εγκατάστασης μίας ιχθυοκαλλιεργητικής μονάδας να είναι τέτοια που από την γεωμορφολογία της περιοχής εγκατάστασης και τις κινήσεις των τοπικών θαλάσσιων ρευμάτων να "παγιδεύει" τα αποβαλλόμενα προϊόντα που προέρχονται από τη λειτουργία της και να τα συσσωρεύει κάτω από τους ιχθυοκλωβούς. Στην περίπτωση αυτή η μοναδική λύση είναι η μετεγκατάσταση της μονάδας σε άλλη περιοχή. Γι' αυτό και επειδή όταν ξεκίνησαν να εγκαθίστανται οι ιχθυοκαλλιεργητικές μονάδες στο σύνολο τους σχεδόν δεν προηγήθηκε μελέτη διερεύνησης των υδροβιολογικών χαρακτηριστικών της περιοχής εγκατάστασής τους, θεωρούμε ότι κάθε καλόπιστη κριτική πρέπει να ενθαρρύνεται και να λαμβάνεται σοβαρά υπ' όψη, ώστε η κάθε ένδειξη ρύπανσης που εμφανίζεται να προκαλεί άμεση κινητοποίηση για την εξάλειψη των αιτίων που την προκάλεσαν. Μόνον έτσι είναι δυνατό το περιβάλλον,

και ιδιαίτερα το θαλάσσιο, να παραμείνει καθαρό για μας και τις επερχόμενες γενεές.

Παράλληλα όμως όπου οι υδροβιολογικές συνθήκες το επιτρέπουν να αφήνουμε ανεπηρέαστες τις ιχθυοκαλλιεργητικές μονάδες να λειτουργούν χωρίς να τους προκαλούμε με την αρνητική μας κριτική και την καχυποψία μας σειρά προβλημάτων, που σε τελική ανάλυση στρέφονται ενάντια στον καταναλωτή και αποδυναμώνουν την θέση της Χώρας μας στη Ευρωπαϊκή, Μεσογειακή και διεθνή αγορά. Να μην ξεχνάμε επίσης, ότι σήμερα η βελτίωση της τεχνολογικής κατασκευής των ιχθυοκλωβών επιτρέπει την τοποθέτησή τους σε θέσεις όλο και περισσότερο απομακρυσμένες από τις ακτές, γεγονός που προκαλεί ευρύτερη διασπορά των προϊόντων μεταβολισμού των ψαριών και των υπολειμμάτων της τροφής τους μηδενίζοντας έτσι τις όποιες επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον. Για το σκοπό αυτόν χρησιμοποιούνται συγκροτήματα ιχθυοκλωβών ανθεκτικά στη δράση των κυμάτων και των θαλάσσιων ρευμάτων (πλωτά ή βυθιζόμενα μερικώς ή ολικώς), εφοδιασμένα με μεγάλες πλωτές αποθήκες τροφών και συστήματα αυτόματης διανομής τους, που παρέχουν στα εκτρεφόμενα ψάρια την απαιτούμενη τροφή για μεγάλα χρονικά διαστήματα, έστω και εάν η πρόσβαση στους κλωβούς εξ' αιτίας των άσχημων καιρικών συνθηκών είναι αδύνατη.

Έχει γίνει νομίζω από όλους σας αντιληπτό ότι οι ιχθυοκαλλιεργητικές μονάδες που λειτουργούν σε χερσαίες εγκαταστάσεις είναι δυνατό να εφοδιασθούν με συστήματα επεξεργασίας των αποβλήτων τους και κατά συνέπεια οι όποιες επιδράσεις στο περιβάλλον να μηδενισθούν. Αντίθετα οι εγκαταστάσεις των πλωτών ιχθυοκλωβών μέσα στο υδάτινο περιβάλλον αποτελούν ανοικτά συστήματα και ουσιαστικά είναι μέρος του ίδιου του περιβάλλοντος, από το οποίο διαχωρίζονται με ένα δίχτυ που συγκρατεί τα εκτρεφόμενα ψάρια. Οι μονάδες αυτής της μορφής επιδρούν επομένως άμεσα στο θαλάσσιο περιβάλλον, το οποίο με τη σειρά του επιδρά σ' αυτές και στη λειτουργία τους, εφόσον το σύνολο των αποβλήτων τους αποτίθεται ανεπεξέργαστο στο θαλάσσιο περιβάλλον, επειδή η επεξεργασία τους είναι ανέφικτη.

Ρύπανση και μορφές ρυπάνσεως. Για να εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις που η λειτουργία των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων εντατικής εκτροφής σε πλωτούς κλωβούς μπορεί να προκαλέσει στο υδάτινο περιβάλλον, καθώς και τις επιπτώσεις από την άσκηση της αλιείας, θα ξεκινήσουμε από τον ορισμό της ρύπανσης και τον τρόπο που αυτή προκαλείται. Κατά την UNESCO ρύπανση είναι: η εισαγωγή από τον άνθρωπο στο θαλάσσιο

περιβάλλον άμεσα ή έμμεσα ουσιών ή ενεργειών που προκαλούν δηλητηριώδεις επιπτώσεις στους ζώντες οργανισμούς και απειλούν την ανθρώπινη ζωή, εμποδίζουν τις θαλάσσιες δραστηριότητες όπως την αλιεία και μειώνουν τη φυσική ομορφιά. Επομένως, “κάθε αέριο, υγρό ή στερεό απόβλητο το οποίο παράγεται από τις ανθρώπινες δραστηριότητες άμεσα ή έμμεσα είναι δυνατόν να προκαλέσει ρύπανση στο ανάλογο περιβάλλον”.

Η ρύπανση μπορεί να είναι το αποτέλεσμα μακροχρόνιων φαινομένων ή απότομων αποτελεσμάτων ενός δυστυχήματος. Σε αντιστοιχία τα αποτελέσματά της στους ζώντες οργανισμούς μπορεί να εκδηλώνονται για μεγάλο χρονικό διάστημα ή μόνο περιστασιακά. Με τον όρο ρύπανση εξετάζεται και η μόλυνση, η οποία προέρχεται όμως από μικροβιακό φορτίο.

Η ρύπανση στο θαλάσσιο περιβάλλον μπορεί να διακριθεί σε τρεις κατηγορίες:

1. Στα βιολογικής προέλευσης οργανικά υλικά και ενώσεις π.χ. τα ανθρώπινα ούρα και περιττώματα.
2. Στα ανόργανης φύσης υλικά π.χ. τα λιπάσματα, τα φυτοφάρμακα, τα ζιζανιοκτόνα κ.α. που χρησιμοποιούνται στη γεωργία και μεταφέρονται με τις βροχές στους θαλάσσιους αποδέκτες.
3. Στα προϊόντα της σύγχρονης τεχνολογίας, όπως π.χ. τα πλαστικά.

Από τις τρεις κατηγορίες ρύπανσης η πρώτη είναι η πλέον ανώδυνη και η πλέον «φιλική» προς το υδάτινο περιβάλλον.

Επιπτώσεις από την εγκατάσταση ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων. Μία συστοιχία ιχθυοκλωβών μπορεί να προκαλέσει τις πιο κάτω επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον εγκατάστασής της:

- Να αφαιρέσει τον θαλάσσιο χώρο που εγκαθίσταται από άλλους χρήστες (π.χ. ψαράδες, κολυμβητές κ.α.).
- Να μεταβάλλει τη διεύθυνση, φορά και ταχύτητα των θαλάσσιων ρευμάτων επιδρώντας έτσι στη μεταφορά του διαλυμένου στο νερό οξυγόνου, την κίνηση του φυτο-ζωοπλαγκτού, του ιχθυοπλαγκτού, των ιχθυδίων και των ενήλικων ψαριών.
- Να προκαλέσει αισθητική υποβάθμιση της περιοχής εγκατάστασης.
- Να προκαλέσει ηχητική ρύπανση από τις φωνές των εργατών και τις μηχανές των πλωτών μέσων πρόσβασης στους ιχθυοκλωβούς.

Ειδικά η πρώτη επίπτωση υπήρξε σημείο τριβής με τους ψαράδες των περιοχών εγκατάστασης δεδομένου ότι σε πολλές περιπτώσεις οι τελευταίοι ισχυριζόνταν ότι οι ιχθυοκλωβοί καταλάμβαναν τις θέσεις αλιευτικών

πεδίων. Σε ορισμένες περιπτώσεις οι συστοιχίες των ιχθυοκλωβών είναι δυνατόν να ενισχύουν το φαινόμενο του ευτροφισμού, εξαιτίας της παρεμπόδισης της κίνησης και του ρυθμού ανανέωσης του νερού. Πιο συγκεκριμένα έχει υπολογιστεί ότι η ταχύτητα του ρεύματος του νερού μπορεί να μειωθεί κατά 35-50% όταν παρεμβάλεται δίχτυ με άνοιγμα ματιού 50 χιλιοστών (Edwards & Edelman 1976). Έτσι, σε μια μέση ιχθυοτροφική μονάδα που αποτελείται από 30-40 κλωβούς γίνεται αντιληπτό ότι κατά τις περιόδους χαμηλού κυματισμού είναι δυνατόν να παρατηρούνται ακόμη και στάσιμα νερά μέσα στους κλωβούς. Οι πιο πάνω παρατηρήσεις ισχύουν στην περίπτωση που οι κλωβοί είναι τετράγωνοι και οι συστοιχίες τους σχηματίζονται με τον ένα στη συνέχεια του άλλου. Στην περίπτωση κυκλικών κλωβών, που η συνδεσμολογία του κάθε κλωβού είναι ανεξάρτητη του άλλου, η κυκλοφορία του νερού δε διακόπτεται και η τροφοδοσία με νέες μάζες νερού εξασφαλίζεται πολύ καλύτερα.

Επιπτώσεις στο περιβάλλον από τη λειτουργία ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων. Μία μονάδα πλωτών ιχθυοκλωβών μπορεί να προκαλέσει με την λειτουργία της τις πιο κάτω επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον.

- Να αυξήσει υπέρμετρα τον εμπλουτισμό της θαλάσσιας περιοχής εγκατάστασής της με οργανικά θρεπτικά συστατικά που προέρχονται από τα αποβαλλόμενα προϊόντα του μεταβολισμού και τα υπολείμματα της προσφερόμενης τροφής στα εκτρεφόμενα ψάρια.
- Να προκαλέσει την εμφάνιση του φαινομένου του ευτροφισμού που συνοδεύεται κυρίως από την υπέρμετρη ανάπτυξη της υδρόβιας βλάστησης και του πλαγκτού.
- Να αλλοιώσει τη χημική σύσταση στο ίζημα του πυθμένα που στην συνέχεια επιδρά στην ποιοτική και ποσοτική σύσταση των βενθικών βιοκοινωνιών.
- Να δεσμεύσει το σύνολο του διαλυμένου στο νερό οξυγόνου στην επιφάνεια του πυθμένα για την αποικοδόμηση του συνεχώς συσσωρευμένου οργανικού υλικού από τα προϊόντα του μεταβολισμού και τα υπολείμματα της προσφερόμενης τροφής στα εκτρεφόμενα ψάρια και να προκαλέσει την εμφάνιση ανοξικού στρώματος. Η έλλειψη αυτή, αν συνδυασθεί με ανοδικά ρεύματα από τον πυθμένα προς την επιφάνεια, λόγω θερμοκρασιακής διαφοράς ή άλλης αιτίας, είναι δυνατό να οδηγήσει στην εμφάνιση μαζικών θανάτων στα εκτρεφόμενα ψάρια.

Εκτίμηση των επιπτώσεων. Για την εκτίμηση των επιπτώσεων από την εγκατάσταση και λειτουργία των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων πραγμα-

τοποιήθηκαν και πραγματοποιούνται ερευνητικά προγράμματα (Klaoudatos, 2002), ώστε να δοθεί μία κατά το δυνατό τεκμηριωμένη επιστημονικά απάντηση στο ερώτημα αν ρυπαίνονται ή όχι οι ιχθυοκαλλιεργητικές μονάδες το υδάτινο περιβάλλον και σε ποιο βαθμό.

Οι στόχοι των ερευνητικών προγραμμάτων περιελάμβαναν και περιλαμβάνουν:

1. Τον ποιοτικό και ποσοτικό προσδιορισμό των εισροών στο θαλάσσιο περιβάλλον από τις δραστηριότητες των υδατοκαλλιεργητικών μονάδων.
2. Τη μελέτη των φυσικοχημικών και βιολογικών επιπτώσεων των εισροών αυτών στη στήλη νερού και το βενθικό υπόστρωμα.
3. Τη μελέτη της διεύθυνσης και ταχύτητας των θαλάσσιων ρευμάτων στις θέσεις εγκατάστασης των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων αλλά και στην ευρύτερη περιοχή εγκατάστασής τους.
4. Την παραγωγή κριτηρίων για τη μελλοντική επιλογή θέσεων εγκατάστασης νέων ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων (Ζώνες) με στόχο τη βέλτιστη σχέση μεταξύ της παραγωγής και της προστασίας του περιβάλλοντος, και τέλος
5. Τη διατύπωση μοντέλων για την περιγραφή της διασποράς των ενδεικτικών της ρύπανσης στοιχείων, άνθρακα και αζώτου στο θαλάσσιο περιβάλλον και φωσφόρου στα γλυκά νερά, από τις σημειακές πηγές ρύπανσης, δηλαδή τις θέσεις εγκατάστασης των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων στον υδάτινο αποδέκτη.

Αποτελέσματα και διαπιστώσεις των ερευνητικών προγραμμάτων. Από τα αποτελέσματα των περισσότερων ερευνητικών προγραμμάτων που ολοκληρώθηκαν αλλά και άλλων που πραγματοποιούνται διαπιστώνεται ότι οι μονάδες των υδατοκαλλιεργειών δεν προκαλούν σημαντικές αλλοιώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον, γιατί το μόνο είδος "ρύπανσης" που μπορούν να προκαλέσουν είναι βιολογικής προέλευσης, εφ' όσον τα παραγόμενα προϊόντα από την λειτουργία τους είναι τα περιττώματα, οι βλέννες και τα σύρα των καλλιεργούμενων οργανισμών καθώς και τα υπολείμματα των παρεχόμενων τροφών, που και αυτές είναι βιολογικής προελεύσεως. Τα προϊόντα αυτά είναι βαρύτερα του θαλασσινού νερού και καθιζάνουν στον πυθμένα, όπου πρέπει να πραγματοποιηθεί η αποικοδόμησή τους. Από τη διεργασία αυτή προέρχεται και ο σημαντικότερος κίνδυνος υποβάθμισης του υδάτινου περιβάλλοντος καθώς συσσωρεύονται σε μικρή σχετικά απόσταση από το σημείο εγκατάστασης των ιχθυοκλωβών (ανάλογα με την ταχύτητα και την φορά των ρευμάτων, το βάθος και την κλί-

ση του πυθμένα κ.α.). προκαλώντας χημικές αλλοιώσεις στο ίζημα του πυθμένα και επιδρούν στη συνέχεια στις βιοκοινωνίες των βενθικών οργανισμών (Pearson & Rosenberg 1978). Τα αποβαλλόμενα προϊόντα όμως εύκολα μπορούν να αποικοδομηθούν και να ενεργοποιηθούν. Τα νέα προϊόντα που θα παραχθούν, όπως το διοξείδιο του άνθρακα (CO_2), τα νιτρικά και φωσφορικά ιόντα θα αποτελέσουν τους δομικούς λίθους για την σύνθεση νέων βιολογικών ενώσεων. Η αποικοδόμηση όσο υπάρχει επαρκεία διαλυμένου στο νερό οξυγόνου πραγματοποιείται από "αερόβιους" μικροοργανισμούς που ζουν στο θαλάσσιο περιβάλλον και κανένας κίνδυνος δεν υφίσταται. Κριτήριο επομένως του βαθμού επίπτωσης στο υδάτινο περιβάλλον ενός προϊόντος είναι το ποσό του οξυγόνου που πρέπει να δεσμεύσει το προϊόν αυτό για να αποικοδομηθεί. Το ποσό αυτό του οξυγόνου γνωστό ως BOD_5 υπολογίζεται σχετικά εύκολα τόσο θεωρητικά όσο και πρακτικά. Ο μόνος θεωρητικός κίνδυνος επομένως είναι η ποσότητα των αποβαλλόμενων προϊόντων να είναι τόσο μεγάλη, ώστε να μην επαρκεί το διαλυμένο στο θαλασσινό νερό οξυγόνο για την πραγματοποίηση της αποικοδόμησής τους, οπότε τότε είναι δυνατό να εμφανισθούν ανοξικές συνθήκες στην περιοχή. Στην πράξη ο πλέον πιθανός κίνδυνος που μπορεί να εμφανισθεί εξ' αιτίας της αύξησης της συγκέντρωσης των θρεπτικών συστατικών είναι ο ευτροφισμός.

Ευτροφισμός – Δυστροφισμός. Ο ευτροφισμός είναι το φαινόμενο κατά το οποίο προκαλείται υπέρμετρη ανάπτυξη της υδρόβιας χλωρίδας και των φυτοπλαγκτονικών οργανισμών. Όμως η εμφάνιση του ευτροφισμού σε μία θαλάσσια περιοχή εξαρτάται όχι μόνο από τις συγκεντρώσεις των θρεπτικών αλάτων που επικρατούν αλλά και από το συνδυασμό πλήθους άλλων παραγόντων και συγκεκριμένα της ισορροπίας που διαμορφώνεται ανάμεσα στο συνολικό φορτίο των θρεπτικών συστατικών που εισέρχεται σ' αυτήν, του ποσοστού που κατακρατείται από το ίζημα του πυθμένα, του ποσοστού που απομακρύνεται από τα όρια της περιοχής εξ' αιτίας της δράσης των κυμάτων και του ρυθμού ανανέωσης των νερών και την γενικότερη υδροδυναμική κατάσταση της περιοχής. Παράλληλα, και στην περίπτωση ακόμα που αναπτυχθεί υπέρμετρα το φυτοπλαγκτόν σε μία περιοχή και δε μπορεί να καταναλωθεί από το ζωοπλαγκτόν, μέρος μόνο θα παραμείνει στην περιοχή, γιατί το υπόλοιπο θα μεταφερθεί με τη βοήθεια των ρευμάτων και των κυμάτων σε άλλες παραθαλάσσιες περιοχές και τελικά στην ανοικτή θάλασσα. Μόνο στην περίπτωση που ο κόλπος είναι κλειστός, με περιορισμένη επικοινωνία με την ανοικτή θάλασσα, είναι δυνατόν το πλεονάζον φυτοπλαγκτόν, μετά τον θάνατό του, να

κατακαθίσει στον πυθμένα οπότε για να αποικοδομηθεί θα δεσμεύσει μεγάλες ποσότητες διαλυμένου στο νερό οξυγόνου. Και μόνο στην περίπτωση που το διαλυμένο οξυγόνο δεν επαρκεί, όπως ήδη αναφέραμε, θα προκληθούν αναερόβιες συνθήκες κάτω από τις οποίες θα πραγματοποιείται πλέον η αποικοδόμηση με συνέπεια την εμφάνιση έντονων ανοξικών (δυστροφικών) φαινομένων. Επομένως, ο πλέον ορατός κίνδυνος από την αύξηση της συγκέντρωσης των θρεπτικών συστατικών εξ' αιτίας των αποβαλλόμενων προϊόντων μεταβολισμού των ψαριών και της μη καταναλισκομένης τροφής είναι όχι η δημιουργία άμεσων ανοξικών συνθηκών (εμφάνιση φαινομένου δυστροφισμού) αλλά η δημιουργία συνθηκών ευτροφισμού. Όταν ο ευτροφισμός εκδηλωθεί επιβάλλονται να ληφθούν μέτρα, όπως η μετακίνηση των αγκυροβολίων των ιχθυοκλωβών σε άλλες θέσεις, ο περιορισμός της ποσότητας των εκτρεφόμενων ψαριών ή και η διακοπή λειτουργίας της ιχθυοκαλλιερηγτικής μονάδας για μεγάλο χρονικό διάστημα, μέχρις ότου η περιοχή επανακάμψει και μπορεί να χρησιμοποιηθεί εκ νέου.

Φαίνεται καθαρά επομένως ότι τα απόβλητα μίας ιχθυοκαλλιερηγτικής μονάδας δεν αρκούν για να προκαλέσουν την εμφάνιση δυσμενών περιβαλλοντικών καταστάσεων. Μόνο στην περίπτωση που δράσουν αθροιστικά με άλλες πηγές ρύπανσης, όπως τα οικιακά λύματα, τα απόβλητα βιοτεχνιών, τις αποπλύσεις των λιπασμάτων και των φυτοφαρμάκων των γεωργικών εδαφών κ.α. ενδέχεται να προκαλέσουν τόσο μεγάλη αύξηση του φυτοπλαγκτού και στη συνέχεια όλης της τροφικής αλυσίδας. Και μόνο όταν ο κόλπος είναι κλειστός και με περιορισμένη επικοινωνία με την ανοικτή θάλασσα το φυτοπλαγκτόν που θα παραχθεί θα εγκλωβισθεί και μετά τον θάνατό του θα κατακαθίσει ως ίζημα στο βενθικό υπόστρωμα. Στην περίπτωση αυτή η συνεχής συσσώρευση μεγάλων ποσοτήτων φυτοπλαγκτού στον πυθμένα της περιοχής εγκατάστασης της ιχθυοκαλλιερηγτικής μονάδας προκαλεί τη δέσμευση του διαλυμένου στο νερό οξυγόνου και την εμφάνιση ανοξικού στρώματος, που ενισχύεται και από τη συνεχή συσσώρευση των αποβλήτων της. Εάν δε και τα βαθύτερα στρώματα του νερού που έρχονται σε άμεση επαφή με τον πυθμένα παρουσιάσουν έλλειψη οξυγόνου, τότε η εμφάνιση του φαινομένου του δυστροφισμού δε θα αργήσει να εκδηλωθεί. Όταν εκδηλωθεί ο δυστροφισμός αρχίζει η δράση άλλων μικροοργανισμών, "αναερόβιων" την φορά αυτή, που πάλι αποικοδομούν το προϊόντα των αποβλήτων της ιχθυοκαλλιερηγτικής μονάδας αλλά που τελικά δε θα είναι οι δομικοί λίθοι νέων βιολογικών ενώσεων όπως προηγουμένως, αλλά αερίων όπως το H_2S ,

η NH_3 , το CH_4 , που, ως ελάχιστα διαλυτά στο νερό, εμφανίζονται με μορφή φυσαλίδων στην επιφάνεια της θάλασσας και προκαλούν την έντονη χαρακτηριστική δυσσομία μίας υποβαθμισμένης περιοχής. Είναι περιττό να αναφέρουμε ότι μέσα σ' αυτό το περιβάλλον δε μπορεί να συνεχισθεί η εκτροφή των ψαριών και ότι οι ομαδικοί θάνατοι θα αποτελούν καθημερινό φαινόμενο.

Η εμφάνιση αυτής της κατάστασης είναι ακραία και εξ' όσων γνωρίζω δεν έχει μέχρι σήμερα παρατηρηθεί στον Ελλαδικό χώρο. Και δεν προβλέπεται να παρατηρηθεί, γιατί η αρχική επιλογή εγκατάστασης των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων σε κλειστούς προφυλαγμένους κόλπους σήμερα, μετά τη βελτίωση της ανθεκτικότητας των ιχθυοκλωβών, εγκαταλείπεται και εγκαθίστανται πλέον σε ανοικτές θαλάσσιες περιοχές, όπου υπάρχει μεγαλύτερη διασπορά των προϊόντων μεταβολισμού των ψαριών και μεγαλύτερη κινητικότητα της υδάτινης μάζας. Παράλληλα οι παλαιές μονάδες εκσυγχρονίζονται και εφοδιάζονται με νέους βελτιωμένους ιχθυοκλωβούς που τους μετακινούν και αυτούς έξω από τους κλειστούς κόλπους της αρχικής τους θέσης εγκατάστασης.

Ποσοτικός υπολογισμός των αποβλήτων. Τα απόβλητα μιας μονάδας ιχθυοκαλλιέργειας, και ειδικότερα η ποιοτική και ποσοτική σύστασή τους, σχετίζονται άμεσα με τη διατροφή των εκτρεφόμενων ψαριών (συστατικά της τροφής, πεπτικότητα κ.α.). Επομένως, η εκτίμηση των επιπτώσεων στο υδάτινο περιβάλλον εξαρτάται από τη γνώση της σύστασης και της ποσότητας των χορηγούμενων τροφών. Είναι γνωστό ότι τα κύρια συστατικά της ξηρής τροφής είναι συνήθως πρωτεΐνες (46-51%), υδατάνθρακες (16-18%), λιπίδια (14-17%) και φώσφορος (1,4-1,5%). Παράλληλα οι τροφές περιέχουν βιταμίνες και χρωστικές, ενώ πολλές φορές περιέχουν και αντιβιοτικά που κατάλληλα αναμιγνύονται και προσφέρονται στα ψάρια που νοσούν. Έτσι, τα συστατικά της τροφής μαζί με τα υποπροϊόντα του μεταβολισμού είναι όλα δυνητικά προϊόντα ρύπανσης. Ως προς τα παραγόμενα απόβλητα από μια μονάδα ιχθυοκαλλιέργειας φαίνεται ότι υπάρχει ευθεία συσχέτιση μεταξύ των ποσοτήτων της τροφής που καταναλώνουν τα ψάρια και των ποσοτήτων των περιττωμάτων που παράγουν. Οπωσδήποτε όμως, η σύσταση των περιττωμάτων και των ούρων εξαρτάται από την πεπτικότητα των συστατικών της τροφής, ενώ η σύσταση των ούρων επηρεάζεται και από το περιεχόμενο σε πρωτεΐνες της τροφής. Το μεγαλύτερο ποσοστό των αποβλήτων των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων περιλαμβάνει οργανικό άνθρακα και οργανικό άζωτο (υδατάνθρακες, λιπίδια, πρωτεΐνες, αμμώνιο και ουρία) και σε μικρότερο ποσο-

στό διττανθρακικά και φωσφορικά άλατα, βιταμίνες, υπολείμματα θεραπευτικών συσκευασμάτων και χρωστικές.

Οι απώλειες της τροφής ποιοτικά και ποσοτικά εξαρτώνται από την αρχική σύστασή της και τις μεθόδους προσφοράς της. Συνήθως, αυτές οι απώλειες κατά τη διατροφή με ξηρή τροφή (pellets) είναι 1-5%, με υγρή τροφή που αποτελείται από αλεσμένα ψάρια και συστατικά συγκόλλησής τους είναι 5-10%, ενώ με καθαρά αλεσμένη νωπή τροφή από ψάρι οι απώλειες ανέρχονται σε 10-30%. Δηλαδή, οι απώλειες είναι μεγαλύτερες όσο η τροφή περιέχει περισσότερο νερό. Τα δεδομένα αυτά προέρχονται από καλλιέργεια σε δεξαμενές, ενώ σε πλωτές ιχθυοκαλλιέργειες οι πιο πάνω απώλειες κατά τον Beveridge (1984) αυξάνονται έως και 20%. Οι τιμές αυτές δεν επιβεβαιώθηκαν σε μετρήσεις των απωλειών τροφής και των περιττωμάτων των καλλιεργούμενων ψαριών στην μονάδα ιχθυοκλωβών της KSF στον κόλπο Καλλονής Λέσβου (Klaoudatos et al. 1996) όπου οι απώλειες βρέθηκαν σημαντικά κατώτερες, μόλις το 1-2% της ποσότητας της προσφερόμενης ξηρής τροφής, που αποτελούνταν από σύμψηκτα (pellets). Η μεγάλη αυτή διαφορά δεν θα πρέπει να παρερμηνευθεί ως προσπάθεια συγκάλυψης ή ως αποτέλεσμα λανθασμένων μετρήσεων των ερευνητών αλλά στην πραγματική επανάσταση που έχει πραγματοποιηθεί στην παρασκευή και τυποποίηση των ιχθυοτροφών που επέτρεψε καλλίτερη σύνδεση και ομογενοποίηση του μίγματος. Άλλωστε η σύσταση της τροφής διέφερε ουσιαστικά από την σύσταση των απωλειών της τροφής που συλλέξαμε, γεγονός που πρέπει να αποδοθεί στο ότι τα υπολείμματα τροφής δεν περιλαμβάνουν την καθαρή τροφή αλλά ένα μίγμα φυτικής κυρίως συστάσεως (περιείχε μεγάλο ποσοστό υδατανθράκων). Και επειδή προφανώς δεν είναι της ίδιας συστάσεως με την καθαρή τροφή, δεν αναμειγνύεται καλά με τα υπόλοιπα συστατικά της τροφής και αποχωρίζεται από αυτή αμέσως μετά την επαφή της με το θαλάσσιο περιβάλλον. Οι πιο πάνω απώλειες στην τροφή έχουν μια σημαντική επίδραση στο βέθος της περιοχής, γιατί μεταξύ των άλλων έχει αποδειχθεί ότι οι τροφές σχεδόν αναλλοίωτες καθιζάνουν και εμπλουτίζουν συσσωρευτικά το ίζημα του πυθμένα (Collins 1983).

Οι ποσότητες των περιττωμάτων και των σύρων που αποβάλλουν τα εκτρεφόμενα ψάρια διαφέρουν αισθητά μεταξύ των ερευνητών. Έτσι αναφέρονται τιμές περιττωμάτων που αντιστοιχούν στο 0,5 % του ολικού βάρους των εκτρεφόμενων ψαριών ή στο 10 % της συνολικής ποσότητας χορηγούμενης τροφής. Στις ίδιες μετρήσεις των απωλειών τροφής και των περιττωμάτων των καλλιεργούμενων ψαριών σε μονάδα ιχθυοκλω-

βών στον κόλπο Καλλονής Λέσβου (Klaoudatos et al. 1996) οι απώλειες των περιττωμάτων βρέθηκαν να αντιστοιχούν μόλις στο 3-5 % της ποσότητας της χορηγούμενης τροφής.

Οι ίδιες διαφορετικές εκτιμήσεις παρατηρούνται και στις τιμές υπολογισμού της ποσότητας των παραγομένων ούρων των ψαριών, που άλλοι αναφέρουν ως το 1/19 της ποσότητας των περιττωμάτων που παράγονται και άλλοι στο 1% του ολικού βάρους των εκτρεφόμενων ψαριών. Εκεί που φαίνεται να συμφωνούν είναι ότι τα 100 kg ούρων περιέχουν 2 kg αμμωνίας (NH_3), 6 gr ουρίας και 40 gr κρεατίνης. Προσωπικά πιστεύω ότι η ποσότητα των περιττωμάτων πρέπει να εκφράζεται ως προς την ποσότητα της προσφερόμενης τροφής παρά ως αναφορά προς το ολικό βάρος των εκτρεφόμενων ψαριών, και οι ποσότητες των ούρων σε σχέση με την ποσότητα των παραγομένων περιττωμάτων. Ως προς τη χημική σύσταση των περιττωμάτων κατά τον Penczak et al. (1982), τα 30% είναι άνθρακας, 4% άζωτο και 2% φώσφορος. Οι ποσότητες του αζώτου που παράγονται από τα προϊόντα των απεκκρίσεων προσδιορίζονται από την πεπτικότητα των πρωτεϊνών και το περιεχόμενο σε πρωτεΐνες της χορηγούμενης τροφής.

Επίδραση των αποβλήτων στο βενθικό υπόστρωμα. Οι σχετικά υψηλές ταχύτητες καθίζησης των υπολειμμάτων της τροφής και των περιττωμάτων εμποδίζουν να εμπλουτιστεί το θαλάσσιο περιβάλλον με άνθρακα και άζωτο από τη διάλυση των αποβλήτων ή από τη μικροβιακή δραστηριότητα (Collins 1983). Εξάλλου, ένα μέρος των υπολειμμάτων της τροφής καταναλίσκεται από τα άγρια ψάρια που συγκεντρώνονται στην περιοχή της μονάδας, ενώ τα περιττώματα κατά τη διάρκεια της καθίζησής τους διασπώνται σε μικρότερα σωματίδια. Αυτός είναι και ο λόγος που κατά την γνώμη του γράφοντος δεν πρέπει να αλιεύονται τα ψάρια που συγκεντρώνονται γύρω από τους ιχθυοκλωβούς, αλλά να αφήνονται να πολλαπλασιάζονται δεδομένου ότι καταναλίσκουν ένα μεγάλο ποσοστό από την τροφή που διαφεύγει αλλά και τα περιττώματα των ψαριών.

Γενικά η περιοχή του πυθμένα όπου τα απόβλητα θα διασπαρθούν εξαρτάται:

1. από την έκταση της μονάδας.
2. από την ταχύτητα καθίζησης των περιττωμάτων και των υπολειμμάτων της τροφής.
3. από την αναλογία του είδους των αποβλήτων.
4. από την ποσότητα των αποβλήτων που καταναλώνουν τα άγρια ψάρια.

5. από την ταχύτητα, φορά και διεύθυνση των ρευμάτων της περιοχής.
6. από το βάθος του θαλάσσιου πυθμένα.
7. από την κλίση και το είδος του βενθικού υποστρώματος κ.ά.

Το βενθικό υπόστρωμα κάτω από τους κλωβούς, εάν αποτελείται από χονδρόκοκκο υλικό, παρουσιάζει κατά κανόνα καλές οξειδωτικές συνθήκες, ενώ όπου είναι ιλυώδες ή ιλυοαμμώδες, παρατηρούνται ανοξικές συνθήκες. Τα ανοξικά ιζήματα παράγουν αμμώνιο, υδροθείο και μεθάνιο. Το αμμώνιο απελευθερώνεται με ρυθμούς τρεις περίπου φορές μεγαλύτερους στα ανοξικά ιζήματα από ότι στα αδιατάραχτα οξειδωμένα ιζήματα. Το υδροθείο είναι ελαφρά διαλυτό στο νερό, ενώ το μεθάνιο δε διαλύεται. Άρα όλα τα αέρια προϊόντα της αναερόβιας αποικοδόμησης ανέρχονται με μορφή φυσαλίδων στην υδάτινη επιφάνεια. Οι τιμές του οξειδοαναγωγικού δυναμικού (Redox potential) παρέχουν μία καλή ένδειξη της κατάστασης που επικρατεί στο βενθικό υπόστρωμα. Οι βιταμίνες που απελευθερώνονται στο θαλασσινό περιβάλλον από τα αποβαλλόμενα προϊόντα μίας ιχθυοκαλλιεργητικής μονάδας είναι δυνατό να αφομοιώνονται από το φυτοπλαγκτόν και να συντελούν στην ανάπτυξη ορισμένων ειδών του. Τα αντιβιοτικά πιστεύεται ότι δε συσσωρεύονται στο θαλάσσιο περιβάλλον, ενώ για τις χρωστικές δεν είναι γνωστή η τύχη τους.

Η σύσταση αλλά και η ταχύτητα καθίζησης των υπολειμμάτων τροφής και των περιττωμάτων των εκτρεφόμενων ψαριών διαφέρουν με αποτέλεσμα να παρουσιάζεται διαφορετική οριζόντια διασπορά στον πυθμένα μίας θαλάσσιας περιοχής, κάτω από μία συστοιχία ιχθυοκλωβών. Η ταχύτητα καθίζησης της τροφής ποικίλει από 0,09 έως 0,15 μέτρα ανά δευτερόλεπτο, ενώ τα περιττώματα έχουν πολύ μικρότερες ταχύτητες από 0,017 έως 0,06 μέτρα ανά δευτερόλεπτο (Gowen & Bradbury 1987).

Ο συνδυασμός αυτός δημιουργεί δύο διακριτές ζώνες διασποράς την εσωτερική και την εξωτερική. Η εσωτερική ζώνη αποτελείται κυρίως από τις απώλειες της τροφής και μερικά περιττώματα ενώ η εξωτερική μόνο από περιττώματα. Στα αμμολασπώδη βενθικά υποστρώματα κάτω από τους ιχθυοκλωβούς είναι δυνατό να διακρίνουμε περισσότερες ζώνες διασποράς των αποβλήτων σε συνδυασμό και με την παρουσία εδραίων βενθικών οργανισμών.

Οι ζώνες αυτές είναι:

- Αζωικές περιοχές αμέσως κάτω από τους ιχθυοκλωβούς, που οφείλονται στην συνεχή συσσώρευση οργανικού υλικού και λάσπης. Στις περιοχές αυτές δε συναντώνται εδραίοι οργανισμοί, παρά μόνον ορ-

γανισμοί που μετακινούνται συνεχώς για την εξεύρεση της τροφής τους.

- Μετά την ζώνη αυτή παρατηρείται μια περιοχή μικροπανίδας αποτελούμενη κυρίως από σαπροβιοτικούς βενθικούς οργανισμούς καιροσκοπικού χαρακτήρα (π.χ. πολύχαιτοι). Επίσης, εδώ διατηρείται μια απλοποιημένη τροφική αλυσίδα, η οποία αποτελείται από βακτήρια, πρωτόζωα, μύκητες και άλλους σαπροβιοτικούς οργανισμούς. Αυτοί οι οργανισμοί τρέφονται απ' ευθείας από το "απόβλητο", ενώ κάποιοι θηρευτές κινούνται εντός και εκτός της ζώνης αυτής.
- Έξω από την ζώνη αυτή υπάρχει μια τρίτη μεταβατική μικρής ανάπτυξης ζώνη και με μέση ποικιλότητα των εκεί διαβιούντων οργανισμών.
- Τέλος, πέρα από τη ζώνη αυτή, συναντάται η φυσική ζώνη, όπου το βενθικό περιβάλλον βρίσκεται στην αδιατάρακτη φυσική του κατάσταση.

Άλλες επιπτώσεις από την λειτουργία ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων.

Η εμφάνιση ασθενειών στα καλλιεργούμενα είδη δεν είναι σπάνιο φαινόμενο, ενώ η μετάδοση ασθενειών στους φυσικούς πληθυσμούς από τα καλλιεργούμενα είδη σπάνια αναφέρεται. Αντίθετα διάφορα παράσιτα μπορούν να εισαχθούν στους εκτρεφόμενους πληθυσμούς από τους άγριους μιας περιοχής ή και από το πλαγκτόν, όταν αυτό αποτελεί μέρος της τροφής τους και ενδιάμεσο ξενιστή παρασίτων (Collins 1983). Για την καταπολέμηση των εμφανιζόμενων ασθενειών παλαιότερα γίνονταν πολλές φορές υπέρμετρη χρήση φαρμάκων βιταμινών και χημικών ουσιών, μέρος των οποίων διέφευγε στο περιβάλλον. Σήμερα με τη χρήση των εμβολίων από το σύνολο σχεδόν των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων η χρησιμοποίηση των αντιβιοτικών έχει περιορισθεί σημαντικά.

Οι ιχθυοκαλλιεργητικές εγκαταστάσεις προσελκύουν πολλά είδη ζώων και υπόκεινται σε κινδύνους από επιθέσεις, θηλαστικών, πτηνών, ερπετών, κ.ά. Γι' αυτό και πολλές μονάδες προστατεύουν τους ιχθυοκλωβούς τους με ειδικά πρόσθετα ανθεκτικά στις επιθέσεις αυτές δίχτυα. Σύνηθες είναι το φαινόμενο διαφυγής των εκτρεφόμενων ψαριών στο περιβάλλον αλλά και της προσέλκυσης άλλων ψαριών στους χώρους μεταξύ και κάτω από τα κλουβιά εκτροφής, οι οποίοι όμως σπάνια γίνονται επιθετικοί. Αντίθετα, όπως αναφέρθηκε, καταναλίσκουν ένα σημαντικό μέρος των αποβλήτων της ιχθυοκαλλιεργητικής μονάδας, και γι' αυτό η παρουσία τους πρέπει να ενισχύεται. Τέλος πρέπει να έχουμε πάντοτε υπ' όψη μας ότι οι μεταβολές της ποιότητας του νερού που προκαλεί η

λειτουργία μιάς ιχθυοκαλλιεργητικής μονάδας έχουν άμεσες συνεχείς επιπτώσεις και στην ίδια την μονάδα, ότι δηλαδή η σχέση περιβάλλοντος και ιχθυοκαλλιεργητικής μονάδας είναι αμφίδρομος (Beveridge 1984).

Μέτρα προφύλαξης για τον έλεγχο και την περιστολή της προκαλούμενης ρύπανσης. Όπως αναφέραμε στις εντατικής μορφής ιχθυοκαλλιέργειες σε πλωτούς ιχθυοκλωβούς αποτίθενται στο υδάτινο περιβάλλον όλα τα προϊόντα του μεταβολισμού των ψαριών καθώς και τα υπολείμματα της προσφερόμενης τροφής, εφ' όσον τόσο ο μηδενισμός των απωλειών της τροφής όσο και η επεξεργασία των προϊόντων του μεταβολισμού είναι αδύνατη. Παράλληλα ενώ εξασφαλίζεται μία γρήγορη ανάπτυξη στα εκτρεφόμενα ψάρια, επειδή ουσιαστικά βρίσκονται μέσα στο φυσικό υδάτινο περιβάλλον τους, από το οποίο διαχωρίζονται μέσω ενός διχτύου, έχουν το μειονέκτημα να χρειάζονται την προσφορά από τον άνθρωπο του συνόλου της απαιτούμενης τροφής τους.

Κατά συνέπεια δεν μπορούμε να μιλάμε για οικολογική ισορροπία μεταξύ εκτρεφόμενων ψαριών και περιβάλλοντος, αφού δε γίνεται χρήση της παραγωγικότητας του θαλάσσιου οικοσυστήματος στο οποίο οι κλωβοί τοποθετούνται. Αντίθετα η τροφική αλυσίδα διαταράσσεται, γιατί ενώ αυξάνεται η παραγωγικότητα του θαλάσσιου οικοσυστήματος από την αύξηση των διαλυμένων θρεπτικών συστατικών, τα προϊόντα που παράγονται δεν καταναλώνονται από τα εκτρεφόμενα ψάρια. Το θαλάσσιο περιβάλλον δέχεται τα βιολογικής προέλευσης προϊόντα (περιττώματα, υπολείμματα τροφής κ.α.) της εκτροφής των ψαριών, που το εμπλουτίζουν με θρεπτικά συστατικά και προκαλούν αύξηση της συγκέντρωσης του στοιχείου εκείνου, που μέχρι εκείνη τη στιγμή αποτελούσε τον περιοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη του φυτοπλαγκτού και στη συνέχεια της τροφικής αλυσίδας (στα γλυκά νερά συνήθως είναι ο φώσφορος, στις παράκτιες θαλασσινές περιοχές, έστω και με χαμηλή αλατότητα, το διαλυμένο ανόργανο άζωτο (Gowen & Bradbury 1987)). Αυτή η διαταραχή μπορεί να οδηγήσει στην εμφάνιση του φαινομένου του ευτροφισμού. Όμως η εμφάνιση του ευτροφισμού σε μία περιοχή δεν εξαρτάται μόνο από το φορτίο των θρεπτικών συστατικών που εισέρχονται σ' αυτήν αλλά και από το ποσοστό που τελικά θα παραμείνει. Παράλληλα, μέρος μόνο από το παραγόμενο φυτοπλαγκτόν που δε θα καταναλωθεί θα παραμείνει στην περιοχή, γιατί ένα σημαντικό ποσοστό του θα μεταφερθεί με την βοήθεια των ρευμάτων σε άλλες παραθαλάσσιες περιοχές και την ανοικτή θάλασσα. Μόνο στην περίπτωση που ο κόλπος είναι κλειστός και με περιορισμένη επικοινωνία με την ανοικτή θάλασσα το μεγαλύτερο πο-

οστό του φυτοπλαγκτού θα εγκλωβισθεί και μετά τον θάνατό του θα κατακαθίσει ως ίζημα στο βενθικό υπόστρωμα. Στην περίπτωση αυτή η συνεχής συσσώρευση μεγάλων ποσοτήτων φυτοπλαγκτού στον πυθμένα της περιοχής προκαλεί την εμφάνιση ανοξικού στρώματος πάνω στην επιφάνεια του πυθμένα, που ενισχύεται και από την συσσώρευση των αποβλήτων της ιχθυοκαλλιεργητικής μονάδας. Εάν δε και τα βαθύτερα στρώματα του νερού που έρχονται σε άμεση επαφή με τον πυθμένα παρουσιάσουν και αυτά έλλειψη οξυγόνου, τότε η εμφάνιση του φαινομένου του δυστροφισμού δε θα αργήσει να εκδηλωθεί. Από τα πιο πάνω μπορούμε να πούμε ότι η γεωμορφολογία των προφυλαγμένων περιοχών μπορεί να πρόσφερε μέχρι σήμερα προστασία στις εγκαταστάσεις των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων αλλά αύξησε σημαντικά τις επιπτώσεις που οι λειτουργικές ανάγκες τους προκαλούσαν στο θαλάσσιο περιβάλλον σε σχέση με αυτές που θα προκαλούνταν, αν είχαν εγκατασταθεί σε ανοικτές θαλάσσιες περιοχές.

Αρχικά η χωροταξική κατανομή των ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων εξυπηρετούσε τον μοναδικό στόχο που έπρεπε να ικανοποιείται όταν άρχιζε η ανάπτυξη της ιχθυοκαλλιεργητικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, και που δεν ήταν άλλος από την ανάγκη ασφάλειας των πλωτών εγκαταστάσεων. Στη συνέχεια μία σειρά από τεχνολογικές βελτιώσεις, όπως η κατασκευή ιχθυοκλωβών με αυξημένη χωρητικότητα αλλά κυρίως αυξημένη αντοχή στις δυσμενείς καιρικές συνθήκες, καθώς και η δυνατότητα αποθήκευσης και παροχής μεγάλων ποσοτήτων τροφής με μηχανοποιημένα συστήματα διανομής στα εκτρεφόμενα ψάρια κ.α. έδωσαν τη δυνατότητα εγκατάστασης των νέων μονάδων σε ανοικτές θαλάσσιες περιοχές εγκαταλείποντας πλέον τους προφυλαγμένους κόλπους και ορμίσκους. Οι νέες ιχθυοκαλλιεργητικές μονάδες επομένως εγκαθίστανται σε θέσεις εκτός προφυλαγμένων περιοχών όπου η εμφάνιση δυσμενών επιπτώσεων στο υδάτινο οικοσύστημα σχεδόν μηδενίζεται.

Ταυτόχρονα η πραγματοποίηση Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Environmental Impact Assessment) για την εγκατάσταση και λειτουργία ιχθυοκαλλιεργητικών μονάδων σε συνδυασμό με την εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων συνεχούς καταγραφής των φυσικοχημικών παραμέτρων του θαλασσινού νερού δίνουν την εικόνα της κατάστασης που επικρατεί κάθε στιγμή στο υδάτινο περιβάλλον, ώστε να είναι δυνατή η έγκαιρη εφαρμογή των απαραίτητων διορθωτικών κινήσεων για την αποφυγή οποιασδήποτε πιθανότητας ρύπανσης του. Αρκεί στις μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων να εφαρμόζεται μία κοινή αποδεκτή με-

θοδολογία, ώστε τα αποτελέσματα να είναι συγκρίσιμα, καθώς και τα διάφορα οικοσυστήματα διαφέρουν μεταξύ τους αλλά και η διαχείριση της κάθε μονάδας είναι διαφορετική (Klaoudatos 2002). Με αυτό το σκεπτικό και, εφ' όσον αναπτυχθεί ένα πυκνότερο σύστημα μόνιμης παρακολούθησης προσωπικά θεωρώ ότι δεν πρόκειται να υπάρξει μελλοντικός κίνδυνος ανατροπής της οικολογικής ισορροπίας από τη λειτουργία των μονάδων σε πλωτούς ιχθυοκλωβούς στο θαλάσσιο περιβάλλον.

Επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον από την αλιεία. Σημαντικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον προκαλεί επίσης η παράκτια αλιεία και γενικά η αλιεία. Οι βιοκοινωνίες των ψαριών καθώς αλιεύονται εντατικά υφίστανται δομικές αλλαγές. Στα πλέον αλιευόμενα είδη για παράδειγμα η αφθονία των μεγαλύτερων ατόμων συνεχώς μειώνεται, ενώ ταυτόχρονα η αναλογία των πλέον εμπορικών ειδών συνεχώς μειώνεται στο σύνολο των αλιευομένων ατόμων. Ολόκληρη η βιοκοινότητα τελικά δομείται από τα μικρότερα άτομα και από τα λιγότερο εμπορικά είδη. Ταυτόχρονα αλλάζει η μορφή του ανταγωνισμού στην αλιεία που επικεντρώνεται στον ανταγωνισμό ανθρώπου με άλλα είδη του οικοσυστήματος όπως τα θαλάσσια θηλαστικά, τα θαλασσοπούλια κ.α.. Στην πιο απλή περίπτωση μπορούμε να πούμε ότι θηλαστικά, θαλασσοπούλια και ψαράδες ανταγωνίζονται για τα ίδια είδη ψαριών στον ίδιο τόπο.

Τα συρόμενα εργαλεία (π.χ. τράτες, δράγες) προκαλούν σημαντικές επιπτώσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον και συγκεκριμένα στη χλωρίδα και πανίδα του θαλάσσιου πυθμένα. Ορισμένα είδη αλιείας, π.χ. τα δίχτυα, προκαλούν τυχαίες συλλήψεις δελφινιών, θαλάσσιων χελωνών κ.α. γεγονός που οδήγησε στην απαγόρευση των παρασυρόμενων δικτύων από την Ε.Ε.. Συνοψίζοντας μπορούμε να πούμε ότι η αλιεία προκαλεί σημαντικές επιπτώσεις στα θαλάσσια οικοσυστήματα. Επιπτώσεις που οφείλονται:

1. Στην απώλεια ποικιλομορφίας και σταθερότητας του οικοσυστήματος εξ' αιτίας της υπεραλίευσης και
2. Στις αλλαγές στη δομή των ιχθυοπληθυσμών και των θαλάσσιων βιοκοινωνιών.

Συμπεράσματα. Πιστεύουμε ότι όλες οι δραστηριότητες μπορούν να συνυπάρξουν (αλιευτικές, τουριστικές, οικιστικές, ιχθυοκαλλιεργητικές, βιοτεχνικές κ.α.) αρκεί η μία δραστηριότητα να μην επιβάλλεται δυναμικά στις άλλες και ο καθένας να αντιληφθεί ότι δεν μπορεί να επιβάλλει τις απόψεις του στον άλλο με κύριο και μοναδικό γνώρισμα τη δύναμη του και την υπηρεσία του ιδίου συμφέροντος. Στόχος όλων πρέπει να είναι η προστασία του περιβάλλοντος και η αειφορική διαχείρισή του. Εί-

δικά τα ευαίσθητα παράκτια και παραθαλάσσια οικοσυστήματα πρέπει να συνεχίσουν να προσφέρουν τα αγαθά τους σε μας και τα παιδιά μας και αυτό θα γίνει μόνο εάν και εφ' όσον παραμείνουν απρόσβλητα από οποιαδήποτε μορφή ρύπανσης, αν και είμαστε μακριά από την στιγμή που θα έχουν ενεργοποιηθεί οι εσωτερικοί ανθρώπινοι κραδασμοί που όχι μόνο θα προστατεύουν το περιβάλλον αλλά θα προκαλούν και άμεσες αντιδράσεις σε κάθε απόπειρα καταστροφής ή ρύπανσής του. Παρόλα αυτά τα μελλοντικά σχέδια για μια αειφορική χρήση των φυσικών πηγών πρέπει να αποτελούν σταθερή επιδίωξη του ανθρώπου, γιατί μόνο μέσω της αειφορικής διαχείρισης μπορεί να ελπίζει στη διατήρηση των σημερινών πηγών ενέργειας. Αλλά για να επιτευχθεί αυτό χρειάζεται μία βαθιά γνώση των προβλημάτων και αδιεξόδων που ο ίδιος ο άνθρωπος έχει δημιουργήσει και μία καλή και εγκάρδια συνεργασία όλων όσοι χρησιμοποιούν τα θαλάσσια παράκτια οικοσυστήματα και κατά συνέπεια τις ίδιες πηγές ενέργειας. Αυτή η ιδανική εικόνα, που πολύ απέχει από την πραγματικότητα, ας ευχηθούμε ότι θα επιτευχθεί στο άμεσο μέλλον.

Βιβλιογραφία

- Beveridge, M.C.M., 1984. Cage and pen culture. FAO Fish.Tech.Pap., No 255, 131 pp.
- Collins, 1983. A study on the environmental impact of particulate matter derived from a salmonid cage culture system in Loch Fad, Isla of Byte, Scotland. B.Sc. Thesis, Stirling University, 92pp.
- Edwards, A. & Edelman D.J. 1976. Marine fish cages – the physical environment. Proc. Royal Soc. Edinburgh, 75:207-221
- Gowen, R.J., & Bradbury, N.B., 1987. The ecological impact of salmonid farming in coastal waters: a review. In: Oceanography and Marine Biology: An annual review (Ed. M. Barnes). Oceanogr. Mar. Biol. Ann. Rev., 25: 563-575.
- Klaoudatos S. D. 2002. Environmental impact of aquaculture in Greece. Practical experiences. Cahier Options Mediterranées «Environmental impact assessment of Mediterranean aquaculture farms» Vol 55: 109 –127.
- Klaoudatos S., Conides A., & Chatziefstathiou M., 1996a. Environmental impact assessment (EIA) studies in floating cage culture systems in Hellas. Partnership in coastal management (Eds. J. Taussik and J. Mitchell), Proceedings of LITTORAL 1996 Congress, Portsmouth, UK, 525-533
- Munday, B., Eleftheriou, A., Kentouri, M. & Divanach, P. (1992): The interactions of aquaculture and the environment. A bibliographical review.

- Commission of the European Communities. Dir. Gen. for fisheries, BRUSSELS-BELGIUM, 325 pp.
- Pearsson T. & Rosenberg, R., 1978. Macrobenthic succession in relation to organic enrichment and pollution on the marine environment. *Oceangr. Mar. Biol. Ann. Rev.* 16:229-311.
- Penczak, T., Galicka W., Molinski M., Kusto E. & Zalewski M., 1982. The enrichment of a mesotrophic lake by carbon, phosphorus and nitrogen from the cage aquaculture of rainbow trout, *Salmon gairbneri* J. *Appl. Ichthyol.* 19:371-393

Οικονόμου: Ευχαριστούμε τον κ. Κλαουδάτο για την εμπειριστατωμένη προσέγγιση του θέματος.

Κλαουδάτος: Ο κ. Ντάφης θα μας μιλήσει για "Αειφορία και αλιεία". Το θέμα του κ. Ντάφη είναι πάρα πολύ σπουδαίο, διότι ουσιαστικά είναι η αειφορία την οποία αναφέρουμε όλοι. Δηλαδή τι πρέπει να γίνει όντως, ώστε να υπάρξει μια αειφόρος ανάπτυξη. Πολλοί λένε ότι όταν μιλάμε για αειφορία δε μπορεί να μιλάμε για ανάπτυξη, διότι η ίδια η ανάπτυξη δημιουργεί κάποια προβλήματα. Λένε ότι πρέπει να μιλάμε για αειφορική διαχείριση. Μέσα στο στρογγυλό τραπέζι που πρόκειται να επακολουθήσει θέτω και αυτό το θέμα. Κύριε Ντάφη έχετε το λόγο.

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΙΑΣ

Ντάφης Σ.,

Εθνικό Κέντρο Βιοτόπων Υγροτόπων (Ε.Κ.Β.Υ.)

Καταρχήν θέλω να ευχαριστήσω τον Πρόεδρο της Οργανωτικής Επιτροπής, το μαθητή μου κ. Νεοφύτου, για την καλοσύνη που είχε να με καλέσει σε αυτό το συνέδριο και συνεπώς αυτός θα ευθύνεται για ό,τι πω. Το κρέμα πάνω του.

Τα τελευταία χρόνια ακούγεται μια εύηχη λέξη. “Αειφορία”. Ακούγεται όχι μόνο από τους ειδικούς επιστήμονες που ασχολούνται με τη μελέτη της φύσης και τη διαχείριση φυσικών οικοσυστημάτων αλλά και από δημοσιογράφους, οικονομολόγους, πολιτικούς κ.λπ. Η λέξη αυτή είναι η “αειφορία” ως ουσιαστικό ή “αειφορικός” ως επίθετο ή “αειφορικός” ως επίρρημα. Προτού αναλύσουμε την έννοια του όρου “αειφορία” και των παραγώγων του και την εφαρμογή τους στην αλιεία, θα επιχειρήσουμε μια σύντομη αναδρομή στην ιστορία της εμφάνισης και των χρήσεων του όρου.

Ο όρος “αειφορία” εμφανίζεται για πρώτη φορά στη γερμανόφωνη δασική βιβλιογραφία στις αρχές του 18^{ου} αιώνα ως “Nachhaltigkeit” ουσιαστικό και “nachhaltig” ως επίθετο ή επίρρημα. (HansCarl von Carlowitz, 1713, “Sylviculture oeconomica – Anweisung zur wilden Baumzucht” (Οικονομική δασοκομία – οδηγία για καλλιέργεια αγρίων δένδρων). Ως δασικός όρος καθιερώθηκε στις αρχές του 19^{ου} αιώνα από τους Hartig, Karsthofer, κ.λπ. και είχε την έννοια της επιδίωξης μιας διηνεκούς μέγιστης προσφοράς υλικών και μη υλικών αγαθών από το δάσος. Στα Ελληνικά αποδόθηκε ο όρος ως “διηνέκεια των καρπώσεων ή ως “αειφορία” ή “αειφορική κάρπωση”.

Με την πάροδο του χρόνου η λέξη “αειφορία” έχασε την αρχική έννοια του καθαρά επιστημονικού όρου και απέκτησε την έννοια της λέξης -κλειδί με την επαναδιατύπωση της “αειφορικής αρχής” (Nachhaltigkeits prinzip), σύμφωνα με την οποία αειφορία δε σημαίνει μόνο τη διαρκή, σταθερή και σύμμετρη παραγωγή αγαθών, υπηρεσιών και επιδράσεων αλλά κυρίως τη διατήρηση του οικοσυστήματος ως ενός λειτουργικού συστήματος.

Για την τήρηση της αειφορικής αρχής είναι απαραίτητη η τήρηση δύο άλλων αρχών, της διατήρησης του οικοσυστήματος ως οικοσυστήματος και της διατήρησης της παραγωγικής ικανότητας του εδάφους για τα χερσαία οικοσυστήματα και του νερού για τα υγροτοπικά και θαλάσσια συστήματα. Για να εφαρμοσθεί η αρχή της αειφορίας π.χ. σε έναν υγρότοπο, θα πρέπει να διατηρηθεί ο υγρότοπος ως υγρότοπος αλλά και να διατηρηθεί επίσης η παραγωγικότητα του εδάφους και του νερού. Εάν καταστραφεί ο υγρότοπος ή μειωθεί η παραγωγική ικανότητα του νερού λόγω ρυπάνσεως ή οποιασδήποτε άλλης αιτίας, είναι αυτονόητο ότι δεν μπορεί να υπάρξει αειφορική χρήση των αξιών και λειτουργιών του υγροτόπου. Το ίδιο ισχύει για οποιοδήποτε οικοσύστημα ή για οποιοδήποτε ανανεώσιμο φυσικό πόρο. Έτσι η αειφορία μετατρέπεται σε αρχή διαχείρισης και βρίσκει εφαρμογή όχι μόνο στα δασικά οικοσυστήματα αλλά και σε όλα τα φυσικά οικοσυστήματα και όλους τους ανανεώσιμους φυσικούς πόρους

Για να κατανοήσουμε καλύτερα την έννοια της αειφορίας και τον τρόπο εφαρμογής της θα σας παραθέσω ένα απλό παράδειγμα. Ας υποθέσουμε ότι κάποιος έχει συγκεντρώσει ένα σημαντικό κεφάλαιο, το οποίο το τοποθετεί σε λογαριασμό σταθερού εισοδήματος, από τον οποίο εισπράττει, ανάλογα με το ύψος του κεφαλαίου και το επιτόκιο, ένα σταθερό ποσό κάθε μήνα, δηλ. τους τόκους του κεφαλαίου. Αν αρκεσθεί μόνο στους τόκους, τότε το κεφάλαιο μένει σταθερό και άρα κάθε μήνα, εφόσον και το επιτόκιο μένει σταθερό, θα μπορεί να εισπράττει το ίδιο ποσό. Αν πάρει λιγότερο από το μηνιαίο τόκο τότε αυξάνει το κεφάλαιο και τους επόμενους μήνες θα εισπράττει περισσότερα. Αν όμως λαιμαργήσει και εκτός από τους τόκους αρχίζει να θίγει και το κεφάλαιο τότε θα αρχίσουν να λιγοστεύουν οι τόκοι και θα έρθει κάποια στιγμή που δεν θα έχει κεφάλαιο άρα και τόκους. Στο δάσος πέραν του ότι θα πρέπει να παραμείνει το δάσος ως δάσος πρέπει να διατηρείται σταθερό και το απόθεμα του ξύλου σε ένα επιθυμητό ύψος και μια επιθυμητή σύνθεση, που το ονομάζουμε κανονικό ξυλαπόθεμα. Για να εξασφαλίσουμε όμως ένα σταθερό λήμμα δηλαδή μια σταθερή ποσότητα ξύλου που απολαμβάνουμε κατ' έτος, δεν φθάνει να διατηρείται το δάσος ως δάσος και το ξυλαπόθεμα σταθερό. Θα πρέπει να διατηρείται και η παραγωγική ικανότητα του εδάφους –το επιτόκιο– σταθερή.

Αυτό ισχύει για όλους τους ανανεώσιμους φυσικούς πόρους, στους οποίους εφαρμόζεται ή μπορεί να εφαρμοσθεί η αειφορική αρχή και συνεπώς και στην αλιεία. Και εδώ, για να εξασφαλισθεί η αειφορία του

λήμματος δηλ. της ποσότητας αλιεύματος που αποκομίζεται κατ' έτος, πρέπει να υπάρχει ένα σταθερό ιχθυαπόθεμα ορισμένου ύψους και ορισμένης ποιοτικής σύνθεσης. Αυτό βέβαια είναι μια αναγκαία συνθήκη, η οποία από μόνη της δεν είναι ικανή. Παράλληλα με το ύψος και την ποιοτική σύνθεση του ιχθυαποθέματος θα πρέπει να διατηρείται σταθερή ή και να βελτιώνεται και η παραγωγική ικανότητα του βιότοπου (ψαρότοπου), που αφορά κυρίως την ποιότητα του νερού (αλατότητα, καθαρότητα, θερμοκρασία), τις συνθήκες αναπαραγωγής και προστασία του γόνου καθώς και το ύψος και την ποιοτική σύνθεση του φυτοπλαγκτού και του ζωοπλακτού, που αποτελούν τη βάση των τροφικών αλυσίδων, δηλ. του τροφικού πλέγματος.

Συνεπώς για την εξασφάλιση της αειφορίας των ιχθυαλιευμάτων πρέπει να εξασφαλισθεί ένα σταθερό ύψος και μια σταθερή ποιοτική σύνθεση ιχθυαποθέματος, μια σταθερή ποιότητα νερού σε ό,τι αφορά τη χημική σύσταση (αλατότητα), την ποσότητα και ποιότητα των αιωρούμενων μικροσωματιδίων, ιδιαίτερα της ιλύος και της αργίλου, απαραίτητης για τη συντήρηση του φυτοπλαγκτού, της θερμοκρασίας του νερού και ένας συνετός τρόπος αλίευσης, ο οποίος εξασφαλίζει την αναπαραγωγή και την προστασία του γόνου και λαμβάνει υπόψη τη δυνατότητα αλίευσης κατά ποσόν και ποιόν. Οποιαδήποτε μεταβολή της αλατότητας του νερού με την εκτροπή ποταμών, της καθαρότητας του νερού με ρύπανση, της μεταβολής της θερμοκρασίας με την αλλαγή του κλίματος, της μεταβολής της ποσότητας και ποιότητας των αιωρούμενων σωματιδίων (ιλύος και αργίλου), τα οποία αποτελούν τη βάση ανάπτυξης του φυτοπλαγκτού και κατ' επέκταση του ζωοπλαγκτού έχει συνέπειες στο ύψος του ιχθυαποθέματος και την ποιοτική σύνθεσή του και συνεπώς στην ποσότητα και ποιοτική σύνθεση του αλιεύματος. Για παράδειγμα μετά την εκτροπή των ποταμών που χύνονταν στη λίμνη Αράλη, για την εξασφάλιση νερού για άρδευση των βαμβακοφυτιών του Καζακιστάν μειώθηκε η επιφάνεια και αλλοιώθηκε η ποιότητα νερού της λίμνης με ολέθρια αποτελέσματα για την ιχθυοπαραγωγή της. Επίσης με την ανέγερση του φράγματος του Ασσουάν στο Νείλο όλη η ιλύς και αργίλος που μεταφέρονται με τα νερά του Νείλου εναποτίθενται περίπου 300 χιλιόμετρα νότια του φράγματος με αποτέλεσμα το νερό που τρέχει κατάντη του φράγματος να είναι απαλλαγμένο από στερεά σωματίδια, να μην προχωρεί το δέλτα του Νείλου το οποίο άρχισε να υποχωρεί και να δημιουργείται αλάτωση στην περιοχή του Δέλτα ενώ στις εκβολές του ποταμού δεν αποτίθεται πλέον επαρκής ιλύς και αργίλος που δημιουργείται φυτοπλαγκτόν και με αυτόν

τον τρόπο να έχει καταστραφεί ένας από τους μεγαλύτερους ψαρότοπους της Μεσογείου. Η συνεχώς αυξανόμενη ρύπανση των υδάτων των λιμνών, ποταμών και των θαλασσών, ιδιαίτερα της Μεσογείου, η οποία είναι μια κλειστή θάλασσα, οδηγεί σε μείωση της παραγωγικής ικανότητας και συνεπώς της ποσότητας και ποιότητας των αλιευμάτων, πέρα από τη συσσώρευση βαρέων μετάλλων όπως ο μόλυβδος και ο υδράργυρος, στοιχεία τα οποία μπαίνουν στις τροφικές αλυσίδες και αποτελούν απειλή για την υγεία των καταναλωτών. Ο μεγαλύτερος όμως κίνδυνος μείωσης των ιχθυαποθεμάτων και συνεπώς για την αειφορική χρήση της αλιείας είναι η υπεραλίευση (υπερεκμετάλλευση των ιχθυαποθεμάτων). Ενώ τα ιχθυαποθέματα μειώνονται σε παγκόσμια κλίμακα, τα μέσα αλιείας βελτιώνονται συνεχώς με αποτέλεσμα να έχουμε μπει σε έναν φαύλο κύκλο. Η μουρούνα που κάποτε αφθονούσε στον Βόρειο Ατλαντικό τείνει να εκλείψει και τα αποθέματα της ρέγκας, του μπακαλιάρου και της σαρδέλας έχουν μειωθεί δραματικά προκαλώντας ανεργία και εντάσεις μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών. Στη Νέα Αγγλία 22.000 ψαράδες ή το 47% των απασχολούμενων με την αλιεία κινδυνεύουν να βρεθούν άνεργοι στα επόμενα λίγα έτη. Αλλά και στη Μεσόγειο και στη χώρα μας τα πράγματα δεν πάνε καλύτερα. Οι κατ' έτος αλιευόμενες ποσότητες φθίνουν και το μέγεθος των ψαριών ιδιαίτερα του βακαλάου, της συναγρίδας, του ροφού, του ξιφία κ.α. συνεχώς μικραίνει. Συνεπώς αν θέλουμε να εξασφαλίσουμε την αειφορική διαχείριση των ιχθυαποθεμάτων πρέπει να διατηρούμε τα ιχθυαποθέματα σε ένα συγκεκριμένο ύψος (κανονικό ή κρίσιμο ιχθυαπόθεμα), να διατηρείται η παραγωγική ικανότητα των υδάτων (ψαρότοπων) με τη διατήρηση της ποιοτικής σύνθεσής τους και να γίνει εκλογίκευση των μεθόδων αλιείας, με θέσπιση κανόνων και αυστηρού ελέγχου της εφαρμογής τους. Αυτά σε ό,τι αφορά την αλιεία. Αλλά ας επανέλθουμε στην αειφορία.

Σήμερα η έννοια της αειφορίας έχει ξεφύγει από τα πλαίσια της διαχείρισης ανανεώσιμων φυσικών πόρων και έχει μεταβληθεί σε έννοια-κλειδί της κίνησης για την προστασία του περιβάλλοντος, ενώ παράλληλα βρίσκει χρήση στην οικονομία (αειφορική ανάπτυξη, αειφορική χρήση) αλλά και στην πολιτική (αειφορικός σχεδιασμός κ.λ.π.).

Επίσης ο όρος αρχίζει να αποκτά τη διάσταση μιας φιλοσοφικής έννοιας και εκφράζει έναν συγκεκριμένο τρόπο ζωής και συμπεριφοράς. Σε αυτό συνετέλεσε και η χρήση του αγγλοσαξονικού όρου "sustainable use" και "sustainability" όπως έχει μεταφραστεί στα αγγλικά ο γερμανικός όρος *Nachhaltigkeit*, αλλά αποκτά μια ευρύτερη έννοια. Πολλές φο-

ρές όμως γίνεται αδόκιμη χρήση του όρου ή από καθαρά μεταφραστική αδυναμία συγγέεται με τον όρο wise use (συνετή χρήση). Αειφορική χρήση είναι δυνατή μόνο σε ανανεώσιμους φυσικούς πόρους. Συνετή χρήση μπορεί να αφορά και μη ανανεώσιμους φυσικούς πόρους. Επίσης, πολλές φορές γίνεται κατάχρηση του όρου «αειφορική ανάπτυξη». Ο όρος αυτός πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο με την έννοια της ανάπτυξης, η οποία στηρίζεται στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και το σεβασμό του περιβάλλοντος με αειφορική χρήση των διατιθέμενων φυσικών πόρων και στη συνετή χρήση και ανακύκλωση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων. Πιο σωστός είναι ο όρος βιώσιμη ανάπτυξη. Η αειφορική ανάπτυξη είναι πιο εύκολο να εφαρμοσθεί σε οικονομικά αναπτυγμένες χώρες, αν και έπ' αυτού έχουν εκφρασθεί ποικίλες γνώμες.

Κλαουδάτος: Ευχαριστούμε τον κ. Ντάφη, ο οποίος πραγματικά μας ανέπτυξε σε πολύ μεγάλο βάθος αυτή την έννοια της αειφορίας, που όλοι ακούμε και όλοι την πιπιλίζουμε πραγματικά σαν καραμέλα και τον ευχαριστούμε διπλά γι' αυτό. Παρακαλώ τον κ. Κονίδη να έρθει να μας αναπτύξει την εισήγησή του η οποία είναι η συμμετοχή της παράκτιας αλιείας στο εισόδημα και την απασχόληση των κατοίκων των μειονεκτικών, νησιωτικών και απομακρυσμένων περιοχών. Πολύ σπουδαία εισήγηση και προφανώς υπάρχει και ο ρόλος της γυναίκας σ' αυτή.

**Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΚΤΙΑΣ ΑΛΙΕΙΑΣ
ΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΩΝ
ΜΕΙΟΝΕΚΤΙΚΩΝ, ΝΗΣΙΩΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΠΟΜΑΚΡΥΣΜΕΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΧΩΝ – Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ**

*Παπακωνσταντίνου Κ., Κονίδης Α.,
Ε.Κ.Θ.Ε.*

Γενικά

Η Ελλάδα είναι μια Μεσογειακή χώρα με συνολικό μήκος ακτών 15.000 km. Η ακτογραμμή περιλαμβάνει ένα μεγάλο αριθμό βραχονησίδων και νησιών που καθορίζουν λίγο ως πολύ τον τρόπο αλιείας. Ο αλιευτικός στόλος της χώρας μειώνεται κατά τα τελευταία 10 χρόνια. Την 31-12-1991 ο στόλος ήταν 21.750 σκάφη όλων των κατηγοριών ενώ το 1996 ήταν 17.570 σκάφη (μείωση κατά 20% περίπου). Θα πρέπει να σημειωθεί εδώ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ		1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Γρι-γρι	Καταστροφή	–	1	1	–	1	3	5	4	13	6
	Απογραφή	341	354	353	360	363	371	367	363	348	341
Μηχανότρατες	Καταστροφή	1	4	15	6	18	8	12	15	7	–
	Απογραφή	411	415	402	399	382	376	369	357	348	348
Παραγάδια Αφρού	Καταστροφή	–	1	–	–	–	–	2	8	17	10
	Απογραφή	188	188	190	193	203	210	220	219	201	191
Παράκτια Αλιεία	Καταστροφή	81	673	792	42	191	144	49	22	581	85
	Απογραφή	20613	19920	19113	19107	18955	18889	18894	18904	18297	18193
Πεζότρατες	Καταστροφή	2	13	20	–	9	4	–	51	26	4
	Απογραφή	620	606	585	583	574	571	571	518	492	488
Σπογγαλιεία	Καταστροφή	1	–	–	1	3	1	–	–	3	–
	Απογραφή	21	21	22	22	13	12	12	12	9	9
Υπερπόντια Αλιεία	Καταστροφή	1	4	9	1	1	–	–	1	–	–
	Απογραφή	83	83	69	62	59	58	57	54	52	51
ΣΥΝΟΛΟ		22277	21587	20734	20726	20549	20487	20490	20427	19747	19621
Μείωση κατά:		100	-3.10	-6.93	-6.96	-7.76	-8.04	-8.02	-8.30	-11.36	-11.92

Ποσοστό βάσης 100% το 1991

ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των δεδομένων που υπάρχουν και των δεδομένων της Ε.Ε. Σύμφωνα με την Ε.Ε. την περίοδο 1991-1997, η μείωση ήταν 8% και όχι 20% για την ίδια περίοδο. Η μείωση στον στόλο της παράκτιας αλιείας ήταν μόλις 2%, της μέσης 23% και της υπερπόντιας 55%. Οι εργαζόμενοι στον κλάδο αλιείας είναι σχεδόν σταθεροί σε αριθμό και ανέρχονται σε 40.153 άτομα (μέσος περιόδου 1991-1997). Η εξέλιξη του στόλου συνοψίζεται στον παραπάνω πίνακα.

Τα βασικά είδη της Ελληνικής αλιευτικής δραστηριότητας είναι 4:

- **Παράκτια αλιεία:** λόγω της γεωμορφολογίας των ακτών, η παράκτια αλιεία είναι η πιο σημαντική δραστηριότητα. Από τον ολικό στόλο, ένα ποσοστό περί το 90-95% είναι παράκτια μικρά σκάφη με μήκος μικρότερο των 9 μέτρων.
- **Μέση και Μεσογειακή αλιεία:** η δραστηριότητα αυτή έχει αναπτυχθεί σε κατάλληλα πεδία όπου μπορούν να χρησιμοποιηθούν συρόμενα (τράτες κάθε μορφής) ή κυκλικά (γρι-γρι) εργαλεία. Ο αριθμός των σκαφών αυτών είναι πολύ μικρός σε σχέση με το σύνολο του στόλου. Πρόκειται για σκάφη με μήκος μέχρι 24 m, πλάτος μέχρι 7 m και μηχανές έως 500 HP.
- **Υπερπόντια Αλιεία:** πρόκειται για δραστηριότητα που εντοπίζεται γεωγραφικά στα παράλια της Αφρικής και τον Ατλαντικό.
- **Σπογγαλιεία:** η αλιεία σπόγγων είναι ένας ξεχωριστός κλάδος συλλεκτικής αλιείας που εκμεταλλεύεται τα πεδία σπόγγων των Ελληνικών θαλασσών. Παλαιότερα επίσης εκμεταλλεύονταν τα πεδία σπόγγων της Β. Αφρικής αλλά λόγω της ασθένειας που επηρέασε τα πεδία αυτά από το 1985 (στην Ελλάδα το 1985, στη Λιβύη το 1986), η αλιεία περιορίστηκε στα ελληνικά χωρικά ύδατα.

Οι βασικοί λιμένες εκφόρτωσης στον Ελληνικό χώρο είναι οι: Αλεξανδρούπολη, Καβάλα, Θεσσαλονίκη, Χαλκίδα, Πρέβεζα, Μεσολόγγι, Πάτρα, Πειραιάς, Κάλυμνος, Χίος, Κύμη, Μουδανιά, Μυτιλήνη, Βόλος, Ηράκλειο, Καλαμάτα, Φανάρι, Πόρτο Κουφό ενώ οι λιμένες με οργανωμένες ιχθυόσκαλες είναι 10: Αλεξανδρούπολη, Καβάλα, Θεσσαλονίκη, Χαλκίδα, Πρέβεζα, Μεσολόγγι, Πάτρα, Πειραιάς, Κάλυμνος και Χίος. Ωστόσο, από τις ιχθυόσκαλες διακινείται μόνο το 25-30% της συνολικής παραγωγής ενώ το υπόλοιπο διακινείται σε άλλα επίσης εμπορικά λιμάνια απευθείας σε μεσάζοντες. Επίσης ένα 10% περίπου προωθείται απευθείας σε μεταποιητικές μονάδες και αφορά κυρίως μικρά πελαγικά ψάρια.

Ισχύουσα κοινή αλιευτική πολιτική και διαχείριση ελληνικής αλιείας:
Η ισχύουσα Κ.Α.Π. αποτελείται στην ουσία από το αρχικό κείμενο του

1983 με όλες τις τροποποιήσεις και προσθήκες που αποφασίστηκαν έκτοτε. Η ισχύουσα Κ.Α.Π. περιγράφει την πολιτική στον τομέα της αλιείας και υδατοκαλλιεργειών στις χώρες-μέλη της Ε.Ε. και ειδικότερα στους τομείς:

- Διαχείριση και προστασία των πόρων και αποθεμάτων
- Διαρθρωτική πολιτική – όργανα – δομές
- Κοινή οργάνωση της αγοράς – σταθεροποίηση αγοράς – εξασφάλιση εφοδιασμού
- Σχέσεις με τρίτες χώρες
- Εφαρμογή κανόνων – δομές ελέγχου

Ειδικά η Κοινή Οργάνωση της Αγοράς προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιεργειών αναμορφώθηκε το 1999 με τον Κανονισμό 104/2000 και αποσκοπεί:

- στη σταθεροποίηση της αγοράς
- στην εξασφάλιση σταθερού εφοδιασμού σε προϊόντα ποιότητας
- στην σταθερότητα των τιμών σε λογικά επίπεδα
- την υποστήριξη του εισοδήματος των αλιέων

Η μερική αναθεώρηση της Κ.Α.Π. το 1992 εισήγαγε τον όρο “ορθολογική χρήση” μετά τη διαπίστωση ότι υπήρχε υπεραλίευση και υπερβολικά μεγάλος στόλος σε σχέση με τα αποθέματα και την κατάστασή τους. Επίσης, ενισχύθηκαν τα μέτρα παρακολούθησης και ελέγχου της αλιείας. Οι κεντρικοί άξονες της πολιτικής της Κ.Α.Π. επιδέχθηκαν βασικές αλλαγές με την πρόοδο της αλιευτικής έρευνας και ειδικά της προσανατολισμένης αλιευτικής έρευνας με τέτοιο τρόπο, ώστε από το 1983 να υπάρχουν διάφορες περιόδους μέτρων. Η υλοποίηση της Κ.Α.Π. βασίστηκε σε 4 πολυετή προγράμματα προσανατολισμού (MAGP I-IV, 1983-2001).

Πλαίσιο εφαρμογής της Κ.Α.Π. – Κανονισμός 1626/94. Ο Καν. 1626/1994 αφορά τα τεχνικά μέτρα αλιείας με σκοπό την προστασία των αλιευτικών αποθεμάτων στη Μεσόγειο Θάλασσα και προέκρινε σαν ειδική ανάγκη ρυθμίσεως της αλιείας διότι, μεταξύ άλλων δεν υπήρξε καμία σχετική ρύθμιση που να αφορά τη Μεσόγειο Θάλασσα κατά τα πρώτα 10 χρόνια εφαρμογής της τελευταίας ισχύουσας Κ.Α.Π. Ο Κανονισμός 1626/94 ισχύει για τα θαλάσσια ύδατα της Μεσογείου εκτός από τους παράκτιους σχηματισμούς (λιμνοθάλασσες, παράκτιες λίμνες κλπ. Άρθρο 1, παρ. 1).

Προβλήματα. Τα βασικά προβλήματα της Ελληνικής αλιείας, παρά τις γενικά ευνοϊκές ρυθμίσεις και προοπτικές της ισχύουσας Κ.Α.Π είναι τα ακόλουθα:

- Διοικητικές και τεχνικές ανεπάρκειες
- Ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο επαγγελματικής αλιείας
- Εκπαίδευση και ενημέρωση στελεχών
- Έρευνα για τον εντοπισμό νέων αλιευτικών πεδίων και δυσχέρεια στην πρόσβαση των υπαρχόντων – Χαμηλές δαπάνες για αλιευτική έρευνα
- Μη ορθολογική διαχείριση αλιευτικών πόρων και αλιευτικών πεδίων
- Παράνομη αλιεία – τουριστική αλιεία
- Αδυναμίες συστήματος παρακολούθησης, συλλογής και ανάλυσης αλιευτικών δεδομένων
- Παλαιότητα στόλου και ανεπάρκεια εξοπλισμού
- Έλλειψη και ανεπάρκεια έργων υποδομής αλιείας
- Υποβάθμιση αλιευτικών πεδίων λόγω ρύπανσης
- Υπεραλίευση και υπερπαγιοποίηση κεφαλαίων επενδύσεων στην επαγγελματική αλιεία
- Υψηλό κόστος ταξιδιού-συντήρησης σκαφών και εργαλείων

Στόχοι. Τα υπάρχοντα προβλήματα της ισχύουσας Κ.Α.Λ.Π., και τα οποία ώθησαν την Ε.Ε. να εκκινήσει τις διαδικασίες για αναθεώρησή της, είναι η μεγάλη ποικιλία στόχων και η έλλειψη σαφήνειας αυτών. Ωστόσο, εκτιμάται ότι η βασική αποτυχία της Κ.Α.Λ.Π. είναι η έλλειψη αλιευτικών δεδομένων και η έλλειψη βασικής μεθόδου διαχειριστικής ανάλυσης αυτών σε αντίθεση με άλλες περιοχές (Η.Π.Α., Αυστραλία). Έτσι, σύμφωνα με τα πρώτα στοιχεία, οι βάσεις της αναθεώρησης της Κ.Α.Λ.Π. είναι:

- ενδυνάμωση και βελτίωση της πολιτικής διαχείρισης
 - ♦ υλοποίηση πολυετούς διαχείρισης με βάση τα οικοσυστήματα
 - ♦ θέσπιση τεχνικών μέτρων για την προστασία των νεαρών ατόμων, των απορριπτόμενων (discards) και των συνοδευτικών αλιευμάτων (by-catch) καθώς και την ειδών σε κίνδυνο (κητώδη, καρχαρίες κλπ.)
 - ♦ ανάπτυξη συστήματος παρακολούθησης σκαφών
- θέσπιση τεχνικών μέτρων για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των νομικών κανόνων
- πρόσβαση στα αποθέματα και τα αλιευτικά πεδία
 - ♦ ποσοσιώσεις
 - ♦ διατήρηση ζώνης 6-12 μιλίων
 - ♦ περιβαλλοντικά ζητήματα
 - ♦ διασφάλιση υγείας, υγιεινής και ασφάλειας

- παρακολούθηση (monitoring) – παρακολούθηση σκαφών και συλλογή δεδομένων αλιείας
- πολυετή προγράμματα διαχείρισης του στόλου
- συμμετοχή φορέων και οργανώσεων παραγωγών στην αλιευτική διαχείριση
- χρήση των αποτελεσμάτων έρευνας
- ενδυνάμωση του κοινωνικού και οικονομικού τομέα της Κ.Α.Λ.Π. και την ενδυνάμωση της πολιτικής αποσύρσεων και επαναπροσανατολισμού των αλιείων
- βελτίωση των εξωτερικών σχέσεων
- δημιουργία ειδικού κεφαλαίου περί της Μεσογειακής αλιείας λόγω της ιδιαιτερότητάς της – ενίσχυση των οργάνων G.F.C.M. και ICCAT
- συνέχιση και ενίσχυση της αλιευτικής έρευνας με διεύρυνση των θεματολογίων

Προσανατολισμός ελληνικής αλιείας και μέτρα διαχείρισης

Για την ώρα, η ελληνική αλιεία προσανατολίζεται στην ενσωμάτωση των βασικών αρχών αναθεώρησης της Κ.Α.Λ.Π. σύμφωνα με την Πράσινη Βίβλο της Ε.Ε. Σε μεγάλο βαθμό, ο προσανατολισμός αυτός καλύπτεται από τους άξονες εφαρμογής του τρέχοντος ΕΠΑΛ 2000-2006.

Προτάσεις, προβλέψεις και εκτιμήσεις της νέας Κ.Α.Λ.Π. Οι προτάσεις που αποτελούν τον κεντρικό κορμό της νέας Κ.Α.Λ.Π. αφορούν στην εκπόνηση μακροχρόνιων σχεδίων και όχι βραχυπρόθεσμων, όπως συνέβαινε μέχρι τώρα και την εφαρμογή μιας στρατηγικής προσέγγισης της διαχείρισης μέσω σχεδίων που θα είναι πολυετή, πολύ ειδικά και προσανατολισμένα προς το οικοσύστημα και όχι στο απόθεμα. Επίσης προτείνεται η απομόνωση της Μεσογειακής αλιείας ως ειδικής περίπτωσης με διακριτή αντιμετώπιση. Ταυτόχρονα προτείνεται η δραστική μείωση της οικονομικής βοήθειας προς το στόλο και γενικά η αύξηση της αλιευτικής προσπάθειας και η κατεύθυνση των σχετικών κονδυλίων στις αποσύρσεις και την σταθεροποίηση της εργασίας στον αλιευτικό τομέα. Μάλιστα οι σχετικές εκτιμήσεις αναφέρουν ότι ένα ποσό 460.000.000 € θα προστεθεί στα 272.000.000 € του προγράμματος αποσύρσεων. Επίσης μια βασική αλλαγή στον τρόπο διαχείρισης αναμένεται να επέλθει με τη νέα Κ.Α.Λ.Π. και αφορά στη βάση της νομοθετικής διαδικασίας. Σύμφωνα με τη νέα Κ.Α.Λ.Π. η βάση της διαδικασίας είναι οι Περιφερειακές Συμβουλευτικές Επιτροπές αποτελούμενες από επιστήμονες, τοπικές αρχές, αλιείς και εκπροσώπους της τοπικής κοινωνίας.

Το βασικότερο πρόβλημα που προβλέπεται να αντιμετωπίσει η Ελλάδα στην εφαρμογή των μέτρων διαχείρισης της αλιείας οφείλεται στους εξής λόγους, και κατά σειρά σημασίας:

1. ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο που απαιτεί τουλάχιστον την ενοποίηση της ισχύουσας νομοθεσίας (consolidation)
2. εγκατάσταση μονίμου συστήματος παρακολούθησης
3. ελλείψεις στην οργανωτική δομή διαχείρισης – συμμετοχή επιστημόνων από αναγνωρισμένους φορείς για την αλιευτική έρευνα
4. ελλείψεις και τεχνικά προβλήματα στο σύστημα συλλογής και ανάλυσης αλιευτικών δεδομένων που δεν επιτρέπει την εκτίμηση του κινδύνου (risk), την εκτίμηση των διαστάσεων των προβλημάτων και την εκτίμηση των κατάλληλων μέτρων παρέμβασης
5. έλλειψη Εθνικής Πολιτικής Έρευνας προσανατολισμένης σε ορθολογικά εκτιμηθέντα προβλήματα του κλάδου

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ε.Ε. τα αλιευτικά εργαλεία και οι τεχνικές αλιείας (Ελληνική πραγματικότητα) που αναμένονται να επηρεαστούν, κατά κύριο λόγο, από τα νέα μέτρα της αναμορφωμένης Κ.Α.Π. σχετικά με τη ρύθμιση της αλιευτικής προσπάθειας είναι:

1. Οι βενθικές τράτες που στοχεύουν σε μικτά αλιεύματα (πολλά είδη ταυτόχρονα).
2. Οι βενθικές τράτες που στοχεύουν στις γαρίδες βαθιών νερών (κόκκινες γαρίδες κλπ.).
3. Γρι-γρι που στοχεύουν στα μικρά πελαγικά.
4. Γρι-γρι που στοχεύουν στα μεταναστευτικά είδη.
5. Η αλιεία του μπακαλιάρου με παραγάδια και δίχτυα.
6. Αλιεία ερμαφρόδιτων ειδών με παραγάδια και κυκλικά δίχτυα.
7. Η αλιεία μεταναστευτικών ειδών με παραγάδια.
8. Η αλιεία οστράκων με συρόμενα εργαλεία (αργαλειοί).

Παράκτια αλιεία. Παρόλο που δεν είναι εύκολα αντιληπτό, η παράκτια αλιεία είναι το σημαντικότερο τμήμα της Ελληνικής αλιείας και περιλαμβάνει το 95.6% του συνολικού αριθμού σκαφών, δηλαδή περίπου 18,000 σκάφη. Η παράκτια αλιεία είναι ιδιαίτερης οικονομικής και κοινωνικής σημασίας για την χώρα μας, γιατί αφενός απασχολεί το 79% των ψαράδων και αφετέρου ενισχύει την απασχόληση σε περιοχές όπου δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις απασχόλησης. Τα περισσότερα παράκτια σκάφη είναι μικρά, παλαιά και μικρής ισχύος, από τα οποία το 86% είναι εφοδιασμένα με δίχτυα και παραγάδια. Στα σκάφη απασχολούνται κυρίως 1-2 άτομα. Στην παράκτια αλιεία ανήκει και η αλιεία του ξιφιά, η

πεζότρατα και ο αργαλειός.

Προβλήματα ελληνικής παράκτιας αλιείας. Τα βασικά προβλήματα της παράκτιας αλιείας, όπως έχουν αναγνωρισθεί με τη μέθοδο των ερωτηματολογίων, είναι τα ακόλουθα. Θα μπορούσαμε να τα χωρίσουμε σε 2 βασικές κατηγορίες: τα τεχνικά προβλήματα σχετιζόμενα με τη διαδικασία της αλιείας και τα κοινωνικο-οικονομικά προβλήματα:

Τεχνικά προβλήματα

- Ζημιές από προστατευόμενα είδη και αποζημιώσεις
- Κόστος αλιείας
- Καύσιμα
- Απώλεια αποθεμάτων
- Ερασιτέχνες
- Ανταγωνισμός με ιχθυοκαλλιέργειες
- Παράνομα εργαλεία
- Νομοθεσία – έλλειψη και μη εφαρμογή
- Καθορισμός του επαγγελματία αλιέα
- Ν. 1361 περί συνεταιριστικών οργανώσεων
- Έλλειψη αστυνόμευσης
- Κεντρικές και περιφερειακές υπηρεσίες
- Έλλειψη υποδομής υποστήριξης – αλιευτικά καταφύγια, καρνάγια, υλικά αλιείας
- Μεταφορά προϊόντων – εκμετάλλευση και άλλων αγορών
- Προγράμματα και επιδοτήσεις

Κοινωνικό-οικονομικά προβλήματα

- Απομόνωση αλιέων από την τοπική κοινωνία
- Προσήλωση στο επάγγελμα – δυσκολία στον επαναπροσανατολισμό
- Επαγγελματική εξειδίκευση
- Ατομικότητα
- Παραδοσιακότητα
- Έλλειψη κοινωνικών αγαθών και ανταποδοτικών
- Οικογενειακή κατάσταση
- Κοινωνική θέση

Η θέση της γυναίκας στην αλιεία. Στην Ελλάδα η θέση της γυναίκας στην αλιεία είναι παραγκωνισμένη. Στο σύνολο της χώρας, η συμμετοχή των γυναικών στην αλιεία ανέρχεται στο 57% των γυναικών που απασχολούνται σε γεωργικά επαγγέλματα. Ωστόσο ο αριθμός των γυναικών

που απασχολούνται σε γεωργικά επαγγέλματα ποικίλει σημαντικά.

Βορειοδυτική Ελλάδα. Σε σύνολο 733 κατοίκων, έχουμε 349 άνδρες (47,6%) και 384 γυναίκες (52,4%). Η συμμετοχή των συζύγων στο εισόδημα με απασχόληση στη γεωργία είναι 231 άτομα (60%) εκ των οποίων οι 132 ασχολούνται με την αλιεία.

Βόρειο Αιγαίο. Σε σύνολο 17.931 κατοίκων, έχουμε 10.417 άνδρες (58,1%) και 7.514 γυναίκες (41,9%). Η συμμετοχή των συζύγων στο εισόδημα με απασχόληση στη γεωργία είναι 526 άτομα (7%) εκ των οποίων οι 300 ασχολούνται με την αλιεία.

Ανατολικό Αιγαίο. Σε σύνολο 1.380 κατοίκων, έχουμε 666 άνδρες (48,3%) και 714 γυναίκες (51,7%). Η συμμετοχή των συζύγων στο εισόδημα με απασχόληση στη γεωργία είναι 179 άτομα (25%) εκ των οποίων οι 102 ασχολούνται με την αλιεία.

Νότιο Αιγαίο. Σε σύνολο 6.411 κατοίκων, έχουμε 3.138 άνδρες (48,9%) και 3.273 γυναίκες (51,1%). Η συμμετοχή των συζύγων στο εισόδημα με απασχόληση στη γεωργία είναι 1.833 άτομα (56%) εκ των οποίων οι 1.045 ασχολούνται με την αλιεία.

Εμπειρία και πρακτικές

Στο διεθνές πεδίο έχουν γίνει σημαντικότερες προσπάθειες για τη στήριξη της μικρής αλιείας και τη συμμετοχή των γυναικών σε αυτή. Τα ευρήματα συνοπτικά είναι τα εξής:

Αφρική

- Οι γυναίκες είναι οι κύριες παραγωγοί τροφής
- Κυρίως οικιακή απασχόληση – έλλειψη χρόνου για εμπορικές δράσεις – συμμετοχή στην οικοτεχνία
- Το ποσοστό συμμετοχής ποικίλλει ανάλογα με την κοινωνική δομή και παραδόσεις

Ασία

- Σημαντικές εξελίξεις μετά το 1975 (UN Decade of Women)
- Δεν υπάρχει συμμετοχή στην αλιεία
- Κύρια συμμετοχή από την ακτή: διόρθωση εργαλείων, τυποποίηση, διανομή
- Ιδιαίτερα ενεργές στην υδατοκαλλιέργεια

Λατινική Αμερική

- Η υδατοκαλλιέργεια είναι αρκετά νέα δραστηριότητα
- Εδώ έχουμε τη χαμηλότερη συμμετοχή των γυναικών σε κοινωνική

δραστηριότητα = 7% έναντι 52% μέσου όρου κόσμου

- Η συμμετοχή στην υδατοκαλλιέργεια ανέρχεται σε 32% (14 χώρες)

Ωκεανία

- Πολύ καλή συμμετοχή στην αλιεία από την ακτή – όχι σε σιγάφη
- Κυρίως οικιακή δραστηριότητα και συμμετοχή
- Ελάχιστη συμμετοχή σε υδατοκαλλιέργεια – ελάχιστη αξιοποίηση παράκτιων οικοσυστημάτων για υδατοκαλλιέργεια

Συμπεράσματα

- Μεγάλη διαφοροποίηση της συμμετοχής ανάλογα με τις κοινωνικές δομές και παραδόσεις
- Σημαντική έλλειψη χρόνου για την άσκηση επαγγέλματος
- Συμμετοχή κυρίως στην εργασία του άντρα ή της οικογενείας χωρίς αυτό να σημαίνει αύξηση του εισοδήματος του νοικοκυριού
- Η στήριξη του νοικοκυριού είναι πρωταρχικής σημασίας δράση για τη στήριξη της γυναικείας οικονομικής δραστηριότητας

Βασική βιβλιογραφία

- Ε.Κ.Θ.Ε., 2003. Επίδραση κοινωνικών και οικονομικών επιπτώσεων της Κ.Α.Π. στα αλιευτικά εργαλεία και αλιευτική παραγωγή σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Υπ. Γεωργίας/Διαχ. Αρχή ΕΠΑΛ-Ε.Κ.Θ.Ε., (Επ. Εκδ. Δρ Α. Κονίδης, Δρ Κ. Παλακωνσταντίνου) Ενδιάμεση Έκθεση Έργου, 235 σελ.
- Ι.Θ.Α.ΒΙ.Κ., 2001. Συμμετοχή της μικρής παράκτιας αλιείας στο εισόδημα και την απασχόληση κατοίκων μειονεκτικών νησιωτικών και απομακρυσμένων περιοχών. Υπ. Γεωργίας-Ι.Θ.Α.ΒΙ.Κ., (Επ. Εκδ. Α. Καπανταγάκης), Τελική Έκθεση Έργου, 66 σελ.

Κλαουδάτος: Ευχαριστούμε τον κ. Κονίδη για την εισήγησή του και τις παρατηρήσεις του τις οποίες θα τις αναπτύξουμε περισσότερο στο στρογγυλό τραπέζι, οπότε θα τις εμπεδώσουμε καλύτερα και θα απαντήσουμε και καλύτερα. Παρακαλώ τον επόμενο εισηγητή τον κ. Πολύμερο, ο οποίος θα έρθει να μας αναπτύξει το θέμα της μεταποίησης, διακίνησης και εμπορίας των αλιευτικών προϊόντων.

ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ – ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΛΙΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Πολύμερος Κ., Αρβανιτογιάννης Ι.

*Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Τμήμα Γεωπονίας Ζωϊκής Παραγωγής
& Υδάτινου Περιβάλλοντος*

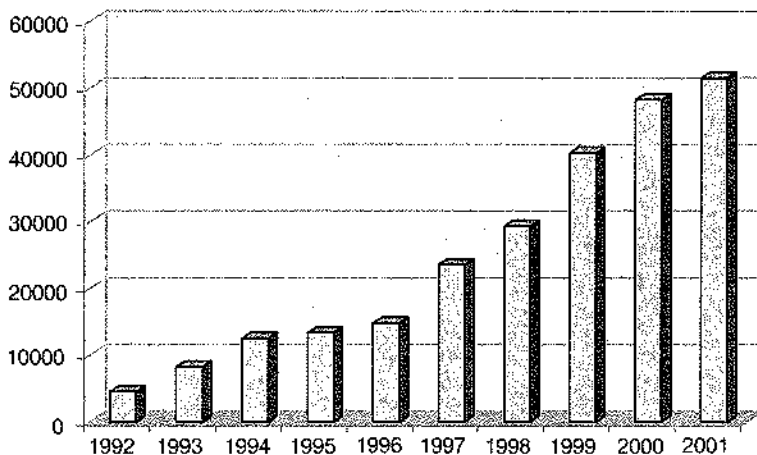
Η έναρξη του εικοστού πρώτου αιώνα σηματοδοτείται από σημαντικές αλλαγές με πολυδιάστατο χαρακτήρα, που πιθανότατα προαναγγέλλουν ένα νέο πλαίσιο λειτουργίας της Διεθνούς κοινότητας. Η μείωση του χρόνου και των αποστάσεων δημιουργεί τις προϋποθέσεις για ταχύτερη και αποτελεσματικότερη επικοινωνία, μεταφορά αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίων. Οι αλλαγές αυτές προκαλούν σημαντικές αλλαγές στις σχέσεις και την αλληλεξάρτηση μεταξύ των χωρών, σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο. Διεθνείς οργανισμοί, Διακυβερνητικά και Υπερεθνικά Όργανα αποκτούν μεγαλύτερη σημασία στη διαδικασία της λήψης των αποφάσεων και στη διαμόρφωση της πολιτικής, αποδυναμώνοντας τα Κρατικά Όργανα. Επιπρόσθετα, τοπικές συνήθειες και παραδοσιακοί τρόποι διαβίωσης και διατροφής διαφαίνεται ότι παραχωρούν τη θέση τους στα νέα και συνεχώς μεταβαλλόμενα διεθνή καταναλωτικά πρότυπα. Έτσι η αλληλεξάρτηση και ιδιαίτερα ο ανταγωνισμός καταλαμβάνουν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία μέσα σ' αυτό το πολυδιάστατο και συνεχώς μεταβαλλόμενο Διεθνές περιβάλλον. Κατά συνέπεια, οι χώρες που προσανατολίζονται στην παραγωγή ανταγωνιστικών προϊόντων διαφαίνεται ότι θα κερδίζουν συνεχώς έδαφος, τόσο σε επίπεδο αγοράς όσο και σε πολιτικό επίπεδο, σε βάρος άλλων χωρών, που η παραγωγική διαδικασία δεν θα ενσωματώνει τις νέες και σοβαρές αυτές προκλήσεις. Με άλλα λόγια, η διεθνοποίηση των αγορών διαμορφώνει συγκριτικό πλεονέκτημα, για εκείνες τις χώρες ή εκείνους τους κλάδους παραγωγής που είναι σε θέση να προσαρμόζονται άμεσα και αποτελεσματικά στις απαιτήσεις της αγοράς, στην παραγωγή δηλαδή ανταγωνιστικών προϊόντων.

Ο κλάδος της Αλιείας, ως κλάδος της πρωτογενούς παραγωγής, δεν αποτελεί εξαίρεση στον παραπάνω κανόνα και είναι αναγκασμένος να λειτουργεί στο νέο περιβάλλον, όπως διαμορφώνεται από τη διεθνή πολιτική σκηνή αλλά και από τα σύγχρονα καταναλωτικά πρότυπα. Αν και

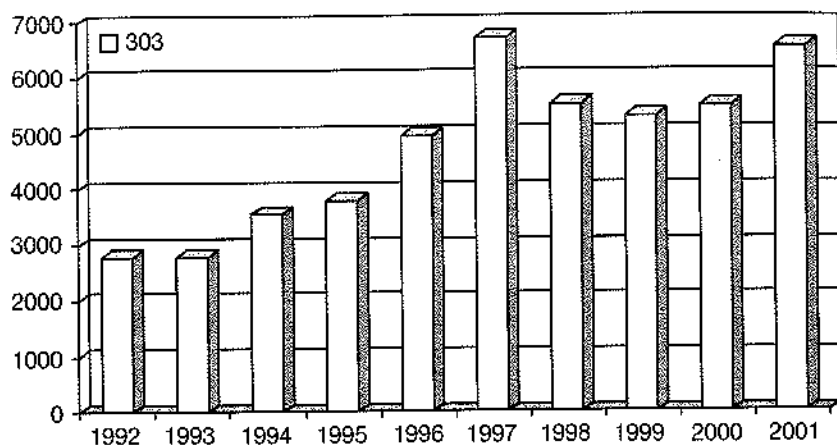
η έννοια της ανταγωνιστικότητας των κλάδων παραγωγής δεν είναι εύκολο να προσδιοριστεί, η ικανότητα της διατήρησης και της αύξησης των μεριδίων αγοράς σε υπάρχουσες αγορές αλλά και η δυνατότητα διάτρησης νέων αγορών διαφαίνεται ότι αποτελεί σημαντικό στοιχείο για την εκτίμηση του βαθμού της ανταγωνιστικότητας των επιμέρους παραγομένων προϊόντων. Κατά συνέπεια, οι προοπτικές της ελληνικής αλιείας σε επίπεδο μεταποίησης και εμπορίας εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την αύξηση ή μη των ελληνικών εξαγωγών σε αλιευτικά προϊόντα, σε κύριες εισαγωγικές αγορές. Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια παρουσίασης του κλάδου της ελληνικής αλιείας, δίδοντας βαρύτητα στη διερεύνηση της εξέλιξης των εξαγωγών αλιευτικών προϊόντων είτε αυτά είναι νωπά ή μεταποιημένα, εμπεριέχουν δηλαδή προστιθέμενη αξία.

Η κατάταξη έγινε σύμφωνα με τους κωδικούς της EUROSTAT και αφορά κατηγορίες αλιευμάτων με διαφορετικό βαθμό και στάδιο μεταποίησης. Έτσι οι εξαγωγές ελληνικών φρέσκων ψαριών, όπως φαίνεται από το Σχεδιάγραμμα 1., παρουσιάζουν σταθερή ανοδική πορεία για τα τελευταία δέκα χρόνια, φανερώνοντας μια δυναμική παρουσία του κλάδου στη διεθνή αγορά.

Από το σχεδιάγραμμα 2 προκύπτει ότι οι εξαγωγές των αλιευτικών προϊόντων της κλάσης 303 παρουσιάζουν ανοδικές τάσεις μέχρι το 1997 και έκτοτε σταθεροποιούνται στο επίπεδο των έξι χιλιάδων τόνων περίπου.

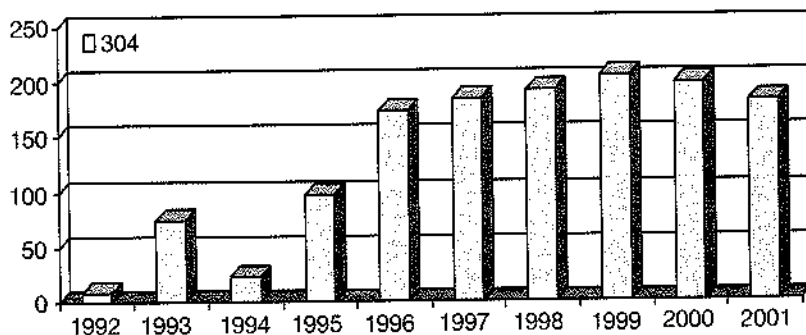

Σχ.1. Εξέλιξη ελληνικών εξαγωγών φρέσκων ψαριών
(Ψάρια νωπά ή διατηρημένα με απλή ψύξη, με εξαίρεση τα φιλέτα και άλλα σάρκα ψαριών της κλάσης 304).

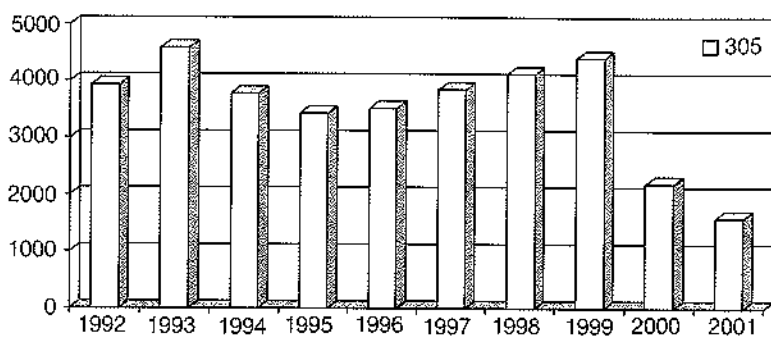

Σχ. 2. Εξέλιξη ελληνικών εξαγωγών αλιευτικών προϊόντων της κλάσης 303 (Ψάρια κατεψυγμένα με εξαίρεση τα φιλέτα και άλλη σάρκα ψαριών της κλάσης 304)

Από το Σχεδιάγραμμα 3 προκύπτει ότι αλιευτικά προϊόντα, όπως τα φιλέτα και άλλη σάρκα ψαριών, εμφανίζουν αξιόλογη ανοδική πορεία για τα τελευταία δέκα χρόνια. Ειδικότερα, ενώ το 1992 οι εξαγωγικές ήταν ελάχιστες, το 1996 ανήλθαν στο επίπεδο των 170 τόνων περίπου. Τα τελευταία πέντε χρόνια εμφανίζουν σταθεροποιητικές τάσεις στο επίπεδο των 200 τόνων περίπου.

Σχ. 3. Εξέλιξη ελληνικών εξαγωγών αλιευτικών προϊόντων της κλάσης 304 (Φιλέτα και άλλη σάρκα ψαριών (έστω και αλεσμένα), νωπά, διατηρημένα με απλή ψύξη ή κατεψυγμένα)

Σχ. 4. Εξέλιξη ελληνικών εξαγωγών αλιευτικών προϊόντων της κλάσης 305. (Ψάρια αποξηραμένα, αλατισμένα ή σε άρμη. Ψάρια καπνιστά, έστω και ψημένα πριν ή κατά τη διάρκεια του καπνίσματος. Αλεύρια, σκόνες και συσσωματωμένα προϊόντα με μορφή σβόλων (παλέτες) ψαριών, κατάλληλα για τη διατροφή των ανθρώπων)

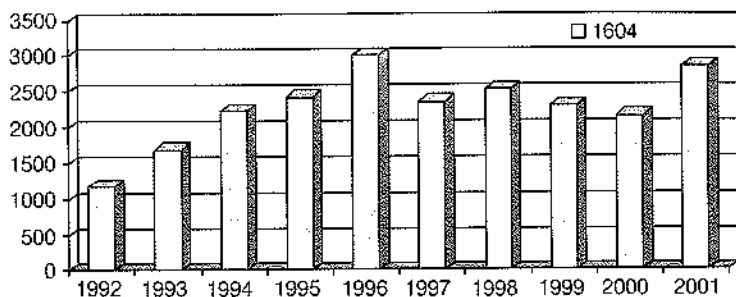
Από το Σχεδιάγραμμα 4 προκύπτει ότι οι εξαγωγές της κλάσης 305 παρουσιάζουν σταθεροποιητικές από το 1992 μέχρι το 1999 ενώ για το 2000 και 2001 εμφανίζονται έντονα πτωτικές τάσεις.

Από το Σχεδιάγραμμα 5 προκύπτει ότι οι εξαγωγές αλιευτικών προϊόντων, όπως παρασκευάσματα για κονσέρβες ψαριών, χαβιάρι και υποκατάστατα αυτού, παρουσιάζουν σταθεροποιητικές τάσεις στο επίπεδο των 2500 τόνων περίπου από το 1995 μέχρι το 2001.

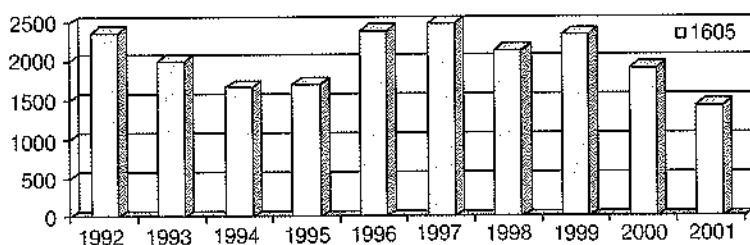
Από το Σχεδιάγραμμα 6 προκύπτει ότι οι εξαγωγές αλιευτικών προϊόντων όπως τα μαλακόστρακα, τα μαλάκια και άλλα ασπόνδυλα παρασκευασμένα ή διατηρημένα, εμφανίζουν σταθεροποιητικές τάσεις μέχρι το 1999 αλλά έκτοτε διακρίνονται από σημαντική πτωτική τάση.

Από τα στοιχεία του Σχεδιαγράμματος 7, προκύπτει ότι, ενώ οι εξαγωγές σε νωπά ψάρια παρουσιάζουν ραγδαία αύξηση, οι εξαγωγές σε μεταποιημένα αλιευτικά προϊόντα δε φαίνεται να ακολουθούν την ίδια τάση, από το 1992 μέχρι το 2001. Ειδικότερα, οι εξαγωγές των νωπών ψαριών ακολουθούν σταθερή ανοδική πορεία για όλο το διάστημα της παρούσας μελέτης. Οι εξαγωγές όμως των αλιευτικών προϊόντων, με προστιθέμενη αξία, εμφανίζουν αυξητική τάση σχεδόν παράλληλη με αυτή των νωπών μέχρι το 1996 αλλά έκτοτε παρουσιάζουν σταθεροποιητικές τάσεις.

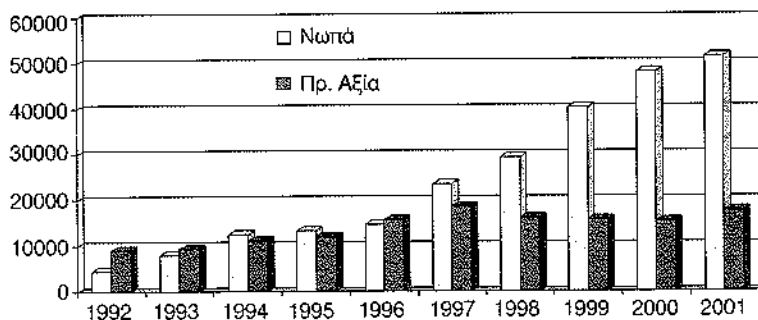
Με δεδομένο ότι οι μεταποιητικές δραστηριότητες και γενικά οι δραστηριότητες εκείνες που προσδίδουν επιπλέον προστιθέμενη αξία στα παραγόμενα προϊόντα δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας, εναλλα-

Σχ. 5. Εξέλιξη ελληνικών εξαγωγών αλιευτικών προϊόντων της κλάσης 1604 (Παρασκευάσματα για κονσέρβες ψαριών. Χαβιάρι και τα υποκατάστατα αυτού που παρασκευάζονται από αγλά ψαριού)

Σχ. 6. Εξέλιξη ελληνικών εξαγωγών αλιευτικών προϊόντων της κλάσης 1605 (Μαλακόστρακα - Μαλάκια και άλλα ασπόνδυλα υδρόβια παρασκευασμένα ή διατηρημένα)

Σχ. 7. Εξέλιξη ελληνικών εξαγωγών αλιευτικών προϊόντων της κλάσης 302 σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες 303, 304, 305, 1604 και 1605. (Νωπά και αλιευτικά προϊόντα με προστιθέμενη αξία)

πτικές ευκαιρίες απασχόλησης στην αλιευτική κοινότητα, βελτιώνουν το εισόδημα των αλιέων και εκπληρώνουν καλύτερα τις σύγχρονες καταναλωτικές ανάγκες, επιθυμίες και προτιμήσεις, η διερεύνηση για ανάπτυξη δραστηριοτήτων που θα προσανατολίζονται στην παραγωγή και διακίνηση τέτοιου είδους προϊόντων αποτελεί επιλογή, που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον περισσότερο από ποτέ άλλοτε, καθώς προσδίδει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα σε ολόκληρο τον κλάδο και στην εθνική οικονομία γενικότερα. Επιπρόσθετα, η ανεξέλεγκτη αλιευτική δραστηριότητα διαφαίνεται ότι συμβάλλει στη μείωση των αλιευτικών πόρων και αποθεμάτων, με αποτέλεσμα η περαιτέρω επέκτασή της να εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για το υδάτινο οικοσύστημα αλλά και για τα εισοδήματα και τις δυνατότητες απασχόλησης των Ελλήνων αλιέων. Κατά συνέπεια, η ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων που θα στοχεύουν στην καλύτερη δυνατή αξιοποίηση της πρωτογενούς παραγωγής, η οποία βρίσκεται σε οριακά επίπεδα, με εξαίρεση τον κλάδο της ιχθυοκαλλιέργειας, εκτός των άλλων ανταποκρίνεται πλήρως στις απαιτήσεις της νέας Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής της Ε.Ε. και είναι συμβατή με τη διεθνή κοινή συνισταμένη για αειφορική εκμετάλλευση των υδατικών πόρων και του υδάτινου οικοσυστήματος γενικότερα.

Σε κάθε όμως περίπτωση, είτε πρόκειται για αύξηση της πρωτογενούς παραγωγής, όπως είναι τα προϊόντα της υδατοκαλλιέργειας, ή για αύξηση της παραγωγής προϊόντων με προστιθέμενη αξία, απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η συμβατότητα της παραγωγικής διαδικασίας με τους διεθνείς κανόνες και η εναρμόνισή της με τις σύγχρονες τάσεις των καταναλωτών, προκειμένου τα παραγόμενα προϊόντα να τυγχάνουν της απαραίτητης καταναλωτικής προτίμησης. Η παραγωγή ανώτερων ποιοτικά προϊόντων, η διαφοροποίησή τους ανάλογα με τα ποιοτικά τους χαρακτηριστικά σε συνδυασμό με τη διαφοροποίηση της τιμής τους, είναι στρατηγικές που αυξάνουν το καταναλωτικό ενδιαφέρον, καθώς εναρμονίζουν τη διαφοροποιημένη παραγωγή με τα διαφοροποιημένα εισοδήματα των καταναλωτών.

Επιπρόσθετα, είναι γνωστό ότι τα τελευταία χρόνια η ποιότητα έχει συνδεθεί άμεσα με την καταναλωτική αλλά και την επιχειρηματική συμπεριφορά. Η υψηλή ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων και των παρεχόμενων υπηρεσιών αποτελεί βασικό στόχο και στοιχείο ανταγωνισμού των περισσότερων επιχειρήσεων. Η παρατηρούμενη συνεχής αύξηση του ποιοτικού επιπέδου αγαθών και υπηρεσιών είναι άμεσα συνυφασμένη με τη διαρκή και έντονη διαφήμιση των τελευταίων, που καθιστά

το καταναλωτικό κοινό ολοένα και περισσότερο απαιτητικό. Οι καταναλωτές ευαισθητοποιούνται απέναντι στην ποιότητα, την οποία θεωρούν ως το σημαντικότερο κριτήριο κατά την αγορά των διαφόρων αγαθών. Οι επιχειρηματίες παρατηρώντας και διαπιστώνοντας αυτή τη στάση των καταναλωτών, σπεύδουν να προσαρμοστούν στις νεότερες απαιτήσεις. Η ποιότητα αναγνωρίζεται πλέον ως ο σημαντικότερος παράγοντας και αποτελεί το κλειδί για το σχεδιασμό και δημιουργία καλύτερων και ανταγωνιστικών προϊόντων και υπηρεσιών. Οι σύγχρονες απαιτήσεις υψηλού ποιοτικού επιπέδου προϊόντων και υπηρεσιών αντιμετωπίζονται και καλύπτονται με επιτυχία με τη δημιουργία, την υιοθέτηση και την ανάπτυξη της νοοτροπίας της Διοίκησης/Διαχείρισης Ολικής Ποιότητας ή ΔΟΠ (Total Quality Management: TQM), η οποία δίνει ιδιαίτερη έμφαση στον ανθρώπινο παράγοντα.

Η εγκατάσταση και πιστή εφαρμογή ενός συστήματος διασφάλισης ποιότητας που ικανοποιεί τις προδιαγραφές διεθνώς αποδεκτών προτύπων, όπως για παράδειγμα είναι τα συστήματα των σειρών **ISO** και **HACCP**, αποτελεί ίσως τον αποτελεσματικότερο τρόπο για την εκπλήρωση των συνεχώς αυξανόμενων απαιτήσεων των πελατών και της σύγχρονης εποχής.

Ειδικότερα, τα οφέλη της πιστοποίησης μιας εταιρίας με ένα σύστημα διασφάλισης ποιότητας, έχουν ως εξής:

1. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας της εταιρίας και των προϊόντων της στην αγορά.
 - Δυνατότητα διατήρησης και αύξησης του μεριδίου αγοράς σε υπάρχουσες αγορές, καθώς βελτιώνεται ο βαθμός ικανοποίησης των πελατών της.
 - Βελτίωση προϋποθέσεων για τη διάτρηση νέων και πιο απαιτητικών αγορών.
 - Δημιουργία πιστών καταναλωτών, με την κατοχύρωση της εμπιστοσύνης των πελατών προς την εταιρία, ότι μπορεί να διατηρήσει σταθερή την ποιότητα του προϊόντος που τους προμηθεύει.
2. Βελτίωση των όρων για την επίτευξη υψηλότερων τιμών πώλησης, καθώς δίδεται η δυνατότητα δημιουργίας επωνύμων προϊόντων.
3. Δυνατότητα επιβίωσης και μη-αποκλεισμός από διαγωνισμούς.
4. Αύξηση της αποδοτικότητας, ελαχιστοποίηση των απωλειών και του κόστους παραγωγής και εμπορίας της εταιρίας.
5. Βελτίωση δημοσίων σχέσεων, διαφήμιση και προβολή της εταιρίας.
6. Τόνωση του ηθικού των υπαλλήλων της εταιρίας, αφού γνωρίζουν ότι

εργάζονται σε έναν οργανισμό που πληροί τα διεθνή πρότυπα, και ότι είναι όλοι μερικώς υπεύθυνοι για την τελική ποιότητα του προϊόντος.

7. Καλύτερη οργάνωση και διεκπεραίωση διαδικασιών.

Συνοψίζοντας, η επιτυχημένη παρουσία σε επιλεγμένες αγορές – στόχους, φανερώνει τη δυναμική του κάθε κλάδου και πολύ περισσότερο βελτιώνει τις προϋποθέσεις για ευοίωνη εξέλιξη των προοπτικών του, στο συνεχώς ανταγωνιστικά αυξανόμενο περιβάλλον τόσο της ευρωπαϊκής όσο και της διεθνούς οικονομίας. Κατά συνέπεια, ο προσανατολισμός στην περαιτέρω ανάπτυξη μεταποιητικών δραστηριοτήτων, η βελτίωση των λειτουργιών του μάρκετινγκ, όπως είναι η συσκευασία, τα σύγχρονα δίκτυα διανομής, η διαφοροποίηση και η διαφήμιση, σε συνδυασμό με την εφαρμογή συστημάτων διασφάλισης ποιότητας και γενικά ο εφοδιασμός των παραγομένων προϊόντων με επιπλέον χαρακτηριστικά και υπηρεσίες που οι καταναλωτές αξιολογούν, εκτιμούν και προτίθενται να πληρώσουν για να απολαύσουν, αποτελεί ίσως τη δυναμικότερη αντίδραση της εγχώριας παραγωγής των αλιευτικών προϊόντων, ενόψει των διεθνών προκλήσεων.

Με άλλα λόγια, ο κλάδος της ελληνικής αλιείας θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από μια συνεχή προσαρμογή στις συνεχώς μεταβαλλόμενες απαιτήσεις των τελικών χρηστών των προϊόντων που παράγει, προκειμένου να συνεχίσει τη δυναμική του πορεία και να διαδραματίζει επιτυχώς τον πολυδιάστατο και σημαντικό κοινωνικοοικονομικό του ρόλο, στην Αγροτική και Εθνική μας οικονομία γενικότερα. Ευχαριστώ.

Κλαουδάτος: Ευχαριστούμε και εμείς τον κ. Πολύμερο για την εισήγησή του και θα παρακαλούσα να συνεχίσει η κα Παγώνη. Η κα Παγώνη θα μας μιλήσει για τις ελληνικές λιμνοθάλασσες ως πηγή πλούτου και το εργατικό δυναμικό τους. Η κα Παγώνη εργάζεται στο Υπουργείο Γεωργίας από χρόνια, είναι τμηματάρχης και έχει δουλέψει στις λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου, Αιτωλικού. Έχει πολύ καλή εμπειρία πάνω στις λιμνοθάλασσες και γενικά στα εσωτερικά νερά.

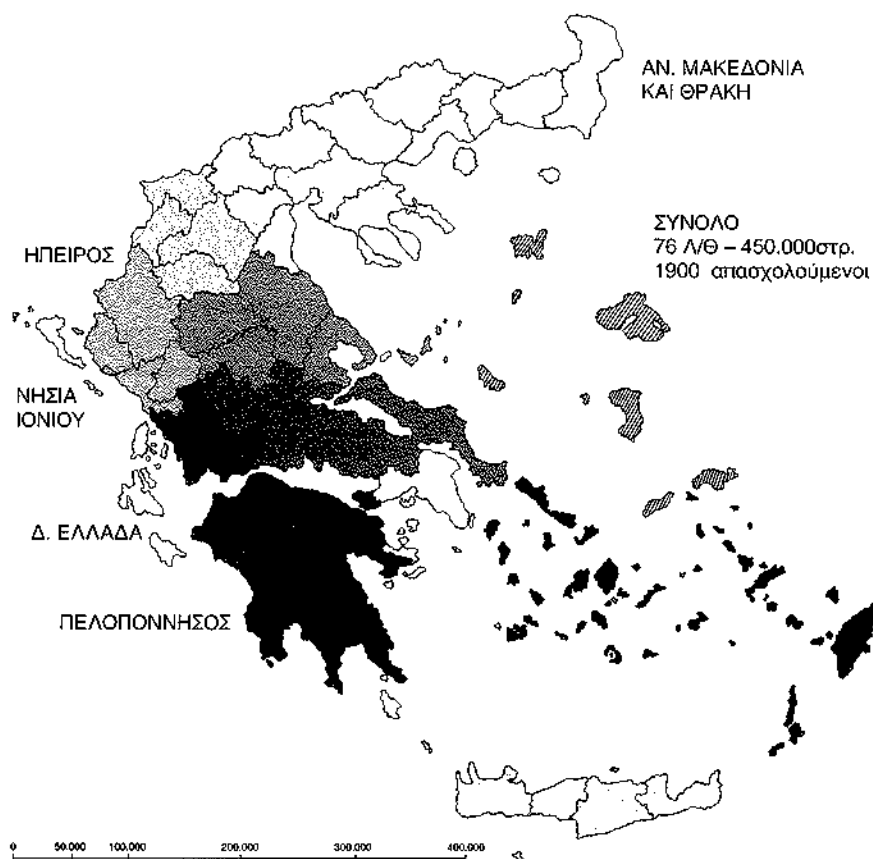
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΕΣ ΠΗΓΗ ΠΛΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ

Παγώνη Ρ.

Διεύθυνση Υδατοκαλλιεργειών και Εσωτερικών Υδάτων, Υπουργείο Γεωργίας

Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε. Η παρουσίασή μου είναι μια περιήγηση στην αλιευτική διαχείριση των ελληνικών λιμνοθαλασσών, που είναι μια σημαντική δραστηριότητα με τεχνικές, οικονομικές και κοινωνικές διαστάσεις. Σαν δραστηριότητα αποτελεί ιστορικά την πρώτη υδατοκαλλιέργεια ευρύαλων ειδών στην χώρα με παραδόσεις και έθιμα, αλιευτικά και κοινωνικά, που είναι χαρακτηριστικά για κάθε περιοχή. Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την παρουσίαση είναι τα στοιχεία παραγωγής της Δ/νσης Υδατοκαλλιεργειών και Εσωτερικών Υδάτων του Υπουργείου Γεωργίας σύμφωνα με τις δηλώσεις των μισθωτών και τα στοιχεία της μελέτης «Οργάνωση & λειτουργία των αλιευτικών εκμεταλλεύσεων των λιμνοθαλασσών στους κυριότερους νομούς της χώρας» που εκπονήθηκε στα πλαίσια του Ε.Π. ΠΕΣΚΑ και χρηματοδοτήθηκε από κοινοτικούς και εθνικούς πόρους. Σήμερα, στη χώρα λειτουργούν 76 εκμεταλλεύσεις λιμνοθαλασσών, που εκτιμάται ότι καλύπτουν συνολική έκταση 450 χιλιάδων στρεμμάτων, μαζί με τις περιοδικά πλημμυριζόμενες εκτάσεις. Οι περισσότερες λιμνοθάλασσες καταγράφονται στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (22), στην Περιφέρεια Ηπείρου (18) και στη Δυτική Ελλάδα (15). Όσον αφορά στη μέση εκτιμώμενη έκταση, το 43,3% της λιμνοθαλάσσιας έκτασης βρίσκεται στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, ακολουθεί με 25,5% η Περιφέρεια Ηπείρου και με 23,9% η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης.

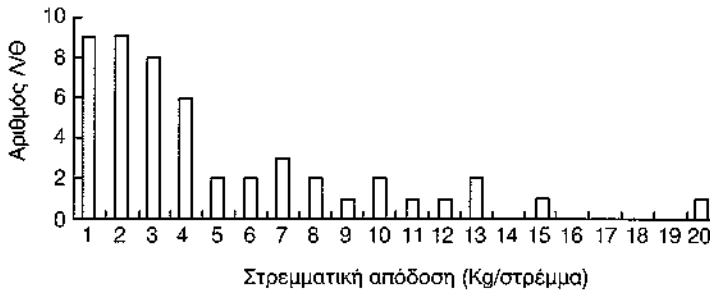
Το 1980 η συνολικά δηλούμενη παραγωγή ήταν 3000 τόνοι με μέσο όρο παραγωγής 7 kg/στρέμμα. Τα τελευταία χρόνια η παραγωγή δεν ξεπερνά τους 1500-2000τόνους, με μέσο όρο 5 kg/στρέμμα, αλλά με σημαντική διακύμανση από 2-20 kg/στρέμμα. Σημειώνουμε ότι ο μέσος όρος απόδοσης των λιμνοθαλασσών στην Μεσόγειο είναι 7,5κιλά/στρέμμα. Είναι γεγονός ότι αντιμετωπίζεται πρόβλημα στη συλλογή αξιόπιστων στοιχείων παραγωγής, ενώ δεν είναι διαθέσιμα τα στοιχεία από την ελεύθερη αλιεία, την ερασιτεχνική καθώς και την αλιεία που ασκείται από τους ημιεπαγγελματίες.

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΩΝ

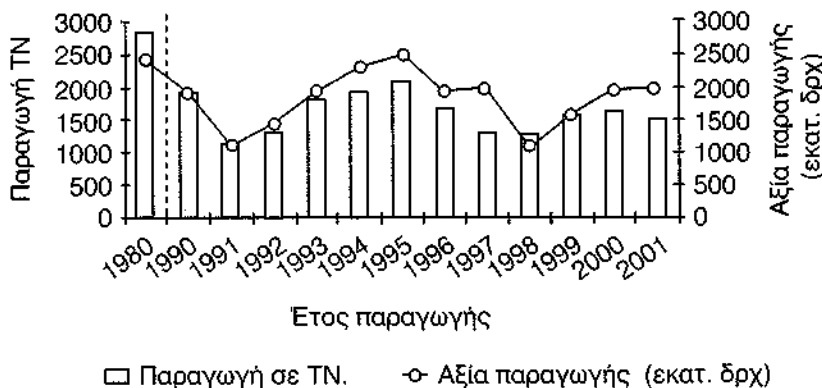
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ	% ΕΚΤΑΣΗΣ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	22	23,9
ΗΠΕΙΡΟΥ	18	25,5
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	15	43,3
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	7	1,8
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ	5	4,5
ΑΤΤΙΚΗΣ	4	0,5
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	2	0,3
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1	0,1
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	1	0,1
ΣΥΝΟΛΟ	76	100,0

Πηγή: Μελέτη οργάνωσης & λειτουργίας Αλιευτικής Εκμετάλλευσης Λιμνοθαλασσών - Ε.Π. PESCA

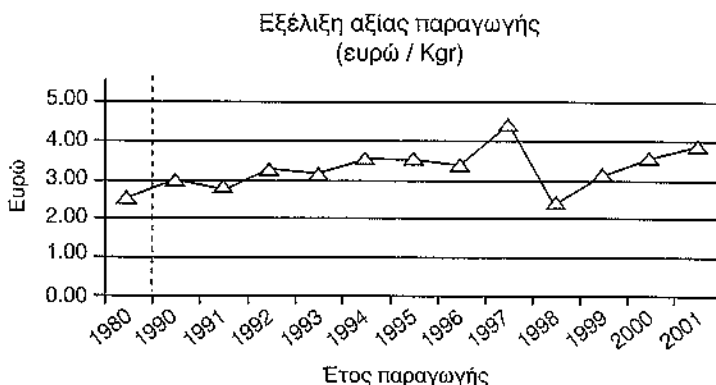
Κατανομή Λιμνοθαλασσών
σύμφωνα με τη στρεμματική απόδοση

Αξιολογώντας την αλιευτική διαχείριση των κυριότερων λιμνοθαλασσών με βάση την παραγωγή διαπιστώνεται ότι στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης οι μέσες αποδόσεις ξεπερνούν τα 7 kg/στρέμμα. Στην ίδια περιφέρεια αλιεύεται περισσότερο από το 50% της συνολικής μέσης ετήσιας παραγωγής. Στη διαφάνεια απεικονίζονται οι στρεμματικές αποδόσεις των κυριότερων λιμνοθαλασσών (αναφορά σε 53 λιμνοθάλασσες). Οι 34 από αυτές (ποσοστό 64%) χαρακτηρίζονται από χαμηλές αποδόσεις, μικρότερες των 5 kg/στρέμμα, οι 11 (ποσοστό 20%) είναι μέσης απόδοσης, από 5 μέχρι 10 κιλά/στρέμμα και οι 8 (ποσοστό 18%) είναι υψηλής απόδοσης, περισσότερα από 10 kg/στρέμμα.

Η μέση σύνθεση του όγκου της παραγωγής είναι 56% κεφαλοειδή, 22% χέλια, 8% τσιπούρα, 5% λαβράκι, 4% γωβιοί και 5% διάφορα. Στις λιμνοθάλασσες, λόγω του τρόπου λειτουργίας τους, μεγάλο ποσοστό της αλιευτικής παραγωγής αποτελείται από μικρού μεγέθους ψάρια. Για παράδειγμα στη λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου Αιτωλικού μια ανάλυση των

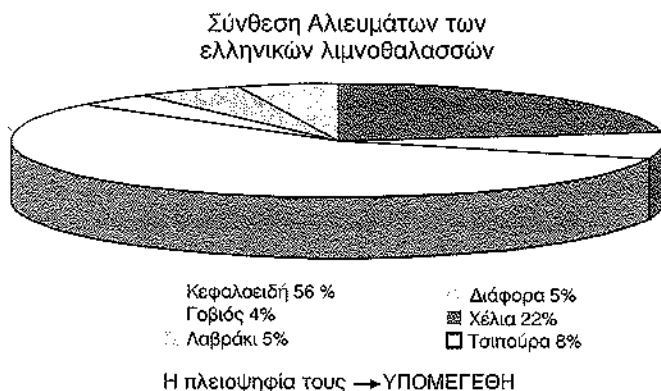

□ Παραγωγή σε TN. ◊ Αξία παραγωγής (εκατ. δρχ)

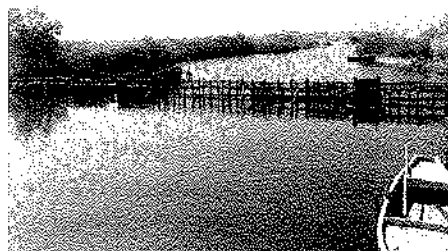
μεγεθών σε κεφαλοειδή και τσιπούρα έδειξε ότι τα υπομεγέθη αποτελούν σε βάρος το 66% και 88% της παραγωγής αντίστοιχα, ενώ το 95% των αλιευόμενων ειδών στις ιχθυοσυλληπτικές εγκαταστάσεις έχει μέγεθος μικρότερο των 100 γραμμαρίων. Αν αυτά τα ψάρια παρέμεναν και την επόμενη αλιευτική περίοδο στη λιμνοθάλασσα, το βάρος τους θα ήταν τουλάχιστο διπλάσιο, όπως και η αξία τους.

Αξίζει να αναφερθεί ακόμα ότι οι υψηλές αποδόσεις καταγράφονται σε λιμνοθάλασσες με υψηλό βαθμό οργάνωσης και εμπειρίας των αλιευτικών συν/μών που τις διαχειρίζονται. Η γενικότερη όμως μείωση αποδίδεται κυρίως σε παράγοντες περιβαλλοντικούς (υποβάθμιση οικοσυστημάτων), βιολογικούς (υπεραλίευση, προβλήματα εσόδευσης, απώλεια παραγωγής λόγω θεομηνίας) και κοινωνικούς (αποχώρηση έμπειρων

ψαράδων λόγω συνταξιοδότησης και αντικατάστασή τους από νέους μη έμπειρους ψαράδες). Από το σύνολο της παραγωγής 85% διατίθεται μέσω του χονδρεμπορίου, ενώ το 15% μέσω λιανικής πώλησης από τις εγκαταστάσεις και τα πρατήρια των μισθωτών. Πολύ μικρές ποσότητες 0,1% διατίθενται από τους ίδιους τους ψαράδες σε πλανόδιες αγορές τις εποχές της μαζικής παραγωγής κυρίως των κεφαλοειδών. Η αλιευτική εκμετάλλευση των λιμνοθαλασσών στηρίζεται στις μεταναστευτικές μετακινήσεις των ευρύαλων ειδών από και προς τις λιμνοθάλασσες, γεγονός που εκμεταλλεύτηκαν από παλαιότερα οι ψαράδες, μετατρέποντας αυτά τα οικοσυστήματα με απλές παρεμβάσεις και υλικά σε φυσικά ιχθυοτροφεία (φραγμοί από καλάμια κ.λπ.). Αρχικά οι ψαράδες διατήρησαν τη δομή των λιμνοθαλασσών με πρόχειρα έργα και υλικά (ιχθυοφραγμοί – ιχθυοπαγίδες από καλάμια). Στη συνέχεια απαιτήθηκαν σύγχρονα τεχνικά έργα, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι προσχώσεις, η διάβρωση των αναχωμάτων και η επαναλαμβανόμενη ανακατασκευή των ιχθυοσυλληπτικών εγκαταστάσεων κ.λπ.

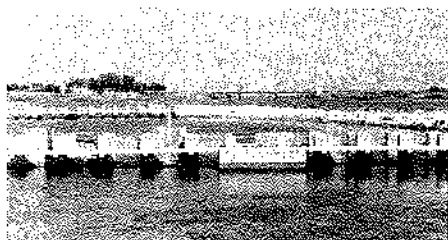
Τα πρώτα ολοκληρωμένα έργα εκσυγχρονισμού των λιμνοθαλασσών ξεκίνησαν τη δεκαετία του '80 στις λιμνοθάλασσες της Βόρειας Ελλάδας, όπου και κατασκευάστηκαν τα σύνθετα συστήματα εσόδευσης – εξαλίευσης, αντιγράφοντας τα συστήματα της ιταλικής VallicoItura, που επιτρέπουν τον πλήρη έλεγχο της κίνησης νερών και ψαριών καθώς και την

Γεφυράκια – Ιχθυοσυλληπτικές

Αγίασμα – Ιχθυοσυλληπτικές

Βιστωνίδα – Ιχθυοσυλληπτικές

Κεραμωτή – Ιχθυοσυλληπτικές

επιλεκτική αλιεία. Στη συνέχεια επεκτάθηκαν και σε λιμνοθάλασσες άλλων περιοχών. Οι υποδομές μελετώνται και προσαρμόζονται συνεχώς στις ανάγκες των ψαράδων και τα κλιματολογικά στοιχεία με βελτιώσεις στο σχεδιασμό και τα υλικά κατασκευής.

Τα σύγχρονα έργα υποδομής περιλαμβάνουν τις ιχθυοσυλληπτικές εγκαταστάσεις, ιχθυοφραγμούς, τάφρους διαχείμανσης, κανάλια για την καλή κυκλοφορία των νερών, σε μερικές περιπτώσεις εγκαταστάσεις υποδοχής γόνου και κτιριακές εγκαταστάσεις υποστήριξης. Οι περισσότερες λιμνοθάλασσες έχουν αξιόλογη υποδομή, τόσο αλιευτική ιχθυοτροφική όσο και κτιριακή. Στη διαφάνεια απεικονίζονται οι υφιστάμενες υποδομές. Σύγχρονες ιχθυοσυλληπτικές εγκαταστάσεις υπάρχουν σε 38 λιμνοθάλασσες (ποσοστό 50%) στο σύνολο σχεδόν των περιφερειών αλλά εξακολουθούν να παραμένουν όμως και 30 λιμνοθάλασσες, που λειτουργούν με τις παραδοσιακές εκμεταλλεύσεις κ.λπ. Τάφροι διαχείμανσης ή καταφύγια για υπομεγέθη καταγράφηκαν σε 36 λιμνοθάλασσες (47,4%) και βρίσκονται κυρίως στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης. Κτιριακή υποδομή υπάρχει σε 58 λιμνοθάλασσες. Πρόσφατα, στα πλαίσια υλοποίησης του Ε.Π. PESCA, δόθηκε η δυνατότητα να δημιουργηθούν υποδομές, που συνδυάζουν την αλιευτική δραστηριότητα με τον οικοτουρισμό. Υπάρχουν επιτυχημένα παραδείγματα για αυτή την δραστηριότητα, όπως το οικοτουριστικό κέντρο Ροδιάς, **στο οποίο ήδη απασχολούνται κάτοικοι της περιοχής και κυρίως γυναίκες.**

Οι υποδομές στις λιμνοθάλασσες εξ αντικειμένου, δεν πρέπει να συνδέονται άμεσα με την παραγωγική απόδοση. Οι λιμνοθάλασσες είναι οικοσυστήματα, εξαρτώνται άμεσα από την παράκτια ζώνη και ως εκ τούτου η παραγωγή τους συνδέεται κύρια με τη διαχείριση. Σε καμία περίπτωση δεν είναι δεξαμενές, ώστε να εξαρτηθεί η παραγωγική τους απόδοση από τις υποδομές. Όμως, έχει διαπιστωθεί ότι η αλιευτική υποδομή δε χρησιμοποιείται πάντα επαρκώς από τους χρήστες. Οι δυσκολίες αποδοχής και χρήσης των υποδομών συνδέονται κυρίως με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του ανθρώπινου δυναμικού που ασχολείται με τις λιμνοθάλασσες και υπάρχει διαφοροποίηση από περιοχή σε περιοχή και από λιμνοθάλασσα σε λιμνοθάλασσα. Για αυτό το λόγο η κατάρτιση και εκπαίδευση για τη χρήση της υποδομής των λιμνοθαλασσών αλλά και τη διαχείριση θα πρέπει να αποτελεί μόνιμα βασικό προσανατολισμό των εμπλεκόμενων φορέων.

Σύμφωνα με την κοινωνική έρευνα της μελέτης για την οργάνωση και λειτουργία των αλιευτικών εκμεταλλεύσεων στις λιμνοθάλασσες οι

**ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ
ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΙΣ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΕΣ**

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ
ΗΠΕΙΡΟΥ	40,5%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	27,4%
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	25,6%
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	3,4%
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΙΩΝ	2,2%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	0,7%
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	0,1%
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	0,1%
ΑΤΤΙΚΗΣ	0,0%
ΣΥΝΟΛΟ	100,0

Πηγή: Μελέτη οργάνωσης & Λειτουργίας Αλιευτικής Εκμετάλλευσης Λιμνοθαλασσών - Ε.Π. PESCA

μισθωτές αναφέρουν ότι οι συνολικά απασχολούμενοι στις εκμεταλλεύσεις των λιμνοθαλασσών (μόνιμα και εποχιακά) είναι 1900 άτομα (682 επαγγελματίες, 578 ημιεπαγγελματίες, 640 παράνομοι – ευκαιριακά απασχολούμενοι). Το 93% των επαγγελματιών ψαράδων συγκεντρώνονται στις Περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης, Δυτικής Ελλάδας, Ηπείρου και μάλιστα σε 5 νομούς: Αιτωλ/νίας, Άρτας, Ξάνθης, Ροδόπης και Θεσπρωτίας. Μόνο το 8% από αυτούς είναι μεγαλύτεροι των 30 ετών, ενώ το ποσοστό όσων βρίσκονται σε ηλικία αποχώρησης είναι 19% και το 48% των απασχολούμενων είναι ηλικίας 40-60 ετών. Το μορφωτικό επίπεδο των απασχολούμενων είναι εξαιρετικά χαμηλό (το 70% είναι απόφοιτοι δημοτικού). Επίσης, όσον αφορά στο εισόδημά τους, το 63% του κλάδου δηλώνει εισόδημα μέχρι 3 εκατομμύρια δραχμές και ένα πολύ μικρό ποσοστό δηλώνει εισόδημα μεγαλύτερο των 5 εκατομμυρίων δραχμών.

Οι επαγγελματίες έχουν οργανωθεί σε αλιευτικούς συν/μούς, όπου εμφανίζουν υψηλό βαθμό οργάνωσης. Είναι γεγονός ότι, λόγω των εξαιρετικά δύσκολων συνθηκών εργασίας, η συμμετοχή των γυναικών στον κλάδο είναι περιορισμένη στην κατηγορία συμβοηθούτων μελών (άτομα χωρίς αμοιβή). Το σύνολο των λιμνοθαλασσών ανήκει στο Ελληνικό Δημόσιο, με ελάχιστες εξαιρέσεις, και η εκμετάλλευσή τους ανατίθεται με μίσθωση είτε σε αλιευτικούς συνεταιρισμούς, είτε σε ιδιώτες καθώς και σε ΟΤΑ.

ΜΕΣΗ ΗΛΙΚΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΙΣ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΕΣ

	ΕΤΗ
ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΑ	48,0
ΕΥΒΟΙΑΣ	64,0
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	62,2
ΡΟΔΟΠΗΣ	56,5
ΑΡΤΑΣ	51,1
ΑΧΑΪΑΣ - ΗΛΕΙΑΣ	48,0
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	48,0
ΕΒΡΟΥ	47,8
ΠΡΕΒΕΖΑΣ	47,7
ΛΑΡΙΣΑΣ - ΠΙΠΕΡΙΑΣ	47,3
ΞΑΝΘΗΣ	46,2
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	45,5
ΚΑΒΑΛΑΣ	45,3
ΛΕΥΚΑΔΑΣ	41,0
ΘΕΣΠΡΩΤΙΑΣ	39,8

Πηγή: Μελέτη οργάνωσης & λειτουργίας Αλιευτικής Εκμετάλλευσης Λιμνοθαλασσών - Ε.Π. PESCA

ΗΛΙΚΙΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ

Ηλικιακές Κλάσεις	18-29	30-39	40-49	50-59	60-...	Δ.Α.
Ποσοστό	8%	14%	24%	24%	19%	11%

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ

Εκπαιδευτική βαθμίδα	ΔΗΜΟΤΙΚΟ	ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΛΥΚΕΙΟ	ΜΕΣΗ ΣΧΟΛΗ	ΑΕΙ-ΤΕΙ	ΚΑΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
Ποσοστό	70,9%	17,5%	6,3%	4,2%	1,1%

ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΙΣ ΛΙΜΝΟΘΑΛΑΣΣΕΣ

Κλάσεις εισοδήματος	έως 1.500.000	1.500.001 έως 3.000.000	3.000.001 έως 5.000.000	5.000.001 και άνω	Δ.Α.
Ποσοστό	31%	32%	16%	8%	13%

Πηγή: Μελέτη οργάνωσης & λειτουργίας Αλιευτικής Εκμετάλλευσης Λιμνοθαλασσών - Ε.Π. PESCA

Το 61,7 % των λιμνοθαλασσών (47 λιμνοθάλασσες) είναι μισθωμένο σε 32 αλιευτικούς συν/μούς, οι 9 λιμνοθάλασσες, ήτοι ποσοστό 11,8%, διαχειρίζονται από ΟΤΑ ή επιχειρήσεις αυτών και οι 20 λιμνοθάλασσες, ήτοι ποσοστό 26,3%, μισθώνονται σε ιδιώτες. Από τους 32 αλιευτικούς συν/μούς, ποσοστό 62,5% (20 συνεταιρισμοί) λειτουργούν και μισθώνουν τις λιμνοθάλασσες για περίοδο μεγαλύτερη των 40 ετών (Πρέβεζα από 1950, Ξάνθη από το 1929).

Σήμερα οι λιμνοθάλασσες αντιμετωπίζονται όχι μόνο σαν ιχθυοτρόφα οικοσυστήματα αλλά και σαν περιοχές ιδιαίτερης σημασίας για το περιβάλλον κάθε περιοχής. Οι περισσότερες ελληνικές λιμνοθάλασσες (66), προστατεύονται από κάποιο καθεστώς προστασίας κυρίως από τη Σύμβαση Ραμόσαρ. Οι κυριότερες αξίες των λιμνοθαλασσών για τον άνθρωπο είναι:

- Η βιολογική – αλιευτική αξία.
- Η επιστημονική – εκπαιδευτική-πολιτιστική αξία.
- Η αξία αναψυχής – οικοτουρισμού.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζονται στις λιμνοθάλασσες κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες :

- το περιβάλλον – υποβάθμιση.
- την αλιευτική παραγωγή – αλιευτική διαχείριση.
- τις κοινωνικοοικονομικές σχέσεις σε τοπικό επίπεδο.

Το Υπουργείο Γεωργίας αναγνωρίζοντας την ιστορική παράδοση της εκμετάλλευσης των λιμνοθαλασσών, την περιβαλλοντική τους σπουδαιότητα και τον κοινωνικό τους χαρακτήρα, προσπαθεί να μειώσει τα προβλήματα αυτά διαθέτοντας σημαντικά ποσά στα πλαίσια των επιχειρησιακών του προγραμμάτων για έργα και ενέργειες αξιοποίησης των λιμνοθαλασσών.

Στην αλιευτική διαχείριση των λιμνοθαλασσών εφαρμόζονται:

- Κοινοτικές πολιτικές (διατήρηση βιοποικιλότητας, ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις αλιευτικές δραστηριότητες, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τις αρχές της νέας Κ.Α.Π.).
- Εθνικές πολιτικές και το πρόγραμμα δράσης του Υπ. Γεωργίας (ορθολογική εκμετάλλευση των φυσικών πόρων στα πλαίσια της αειφορίας, συμβολή του τομέα αλιείας στην τοπική ανάπτυξη, βελτίωση των συνθηκών αλιείας σε ιχθυοτροφικές εκμεταλλεύσεις των εσωτερικών νερών, προστασία του περιβάλλοντος στα πλαίσια της υπεύθυνης υδατ/γείας, αύξηση προϊόντων υψηλής διατροφικής αξίας και ποιότητας).

και απαιτούνται:

- Διαχειριστικές μελέτες για κάθε λιμνοθάλασσα ή τύπο λιμνοθαλασσών στα πλαίσια της ορθολογικής εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων.
- Εφαρμογή των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Μέτρα διαχείρισης σε συνδυασμό με την διαχείριση των παρακτιων οικοσυστημάτων.
- Διατήρηση και ανάπτυξη θέσεων εργασίας.
- Σεβασμός στην πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά.

Ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Βιβλιογραφία

- (1) ΙΧΘΥΚΑ ΑΕ 2001 Μελέτη Οργάνωσης και Λειτουργίας αλιευτικής εκμετάλλευσης Λιμνοθαλασσών .ΥΠ.ΓΕΩΡΓΙΑΣ /Δ/νση Υδατ/γειών & Εσωτερικών Υδάτων /Κλαδική Μελέτη Ε.Π PESCA
- (2) Ρογδάκης Ι., Δημητρίου Ε., Κουτράκης Ε., Κλαδάς Ι., Καπαρελιώτης Α., Αθανασόπουλος Α., Λιούρδη Μ., Κατσέλης Γ., Ρούσση Α., Μανιός Β., Κουτσικόπουλος Κ., Κασπίρης Π., Μπόμπορη Δ., Οικονομίδης Π.Σ 2001 Γενικά χαρακτηριστικά και στοιχεία υποδομών των ελληνικών λιμνοθαλασσών Πρακτικά 10ου Συνεδρίου Ιχθυολόγων Υπ. Γεωργίας Χανιά 18-20/10/2001
- (3) Κατσέλης Γ , Καπαρελιώτης Α., Αθανασόπουλος Α., Λιούρδη Μ., Κουτράκης Ε., Ρογδάκης Ι., Ρούσση Α., Μανιός Β., Δημητρίου Ε., Μίνος Γ., Κλαδάς Ι., Κασπίρης Π., Κουτσικόπουλος Κ., Οικονομίδης Π.Σ 2001 Τυπολογία με βάση την απόδοση και την σύνθεση της αλιευτικής παραγωγής των ελληνικών λιμνοθαλασσών .Πρακτικά 10ου Συνεδρίου Ιχθυολόγων Υπ. Γεωργίας Χανιά 18-20/10/2001
- (4) Ρ. Παγώνη 2000 Η κατάσταση της διαχείρισης των ελληνικών λιμνοθαλασσών Πρακτικά 9^{ου} Συνεδρίου Ιχθυολόγων Υπ. Γεωργίας Μεσολόγγι 20-23/1/2000.

Κλαουδάτος: *Ευχαριστούμε την κα Παγώνη για την εισήγησή της. Νομίζω ότι φτάσαμε στο τέλος περίπου της παρουσίασης, των παρουσιάσεων γενικότερα, και επομένως πρέπει να συγκροτηθεί αυτό που λέμε στρογγυλό τραπέζι. Ο Πρόεδρος του Τμήματος και Πρόεδρος της Οργανωτικής Επιτροπής κ. Νεοφύτου θα σας πει περισσότερα.*

ΕΝΟΤΗΤΑ Δ

ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Νεοφύτου: Φτάσαμε στο τέλος του συνεδρίου, του οποίου η τελευταία ενότητα περιλαμβάνει το στρογγυλό τραπέζι, και στο οποίο θα συμμετάσχουν ο Γενικός Δ/ντής Αλιείας ο κ. Τσιώκας, ο κ. Παπακων/ντίνου δεν έχει έρθει (θα είναι ο κ. Κονίδης στη θέση του) και ο κ. Σαφάλης από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τα Ερευνητικά Ιδρύματα θα συμμετάσχουν ο κ. Καλλιανιώτης και επίσης ο Πρόεδρος της Ομοσπονδίας των Παράκτιων Αλιείων, κ Γιάλβαλης Ξενοφών.

Λοιπόν, θα δώσω τώρα το λόγο σε όλους, ξεκινώντας από την άκρη, από τον κ. Σαφάλη, για 2 λεπτά μονάχα, για να κάνουν μια ανακεφαλαίωση των όσων έχουν ειπωθεί από την πλευρά του ο καθένας και μετά θα υπάρχει κινούμενο μικρόφωνο στους παρευρισκόμενους για να υποβάλουν ερώτηση, λέγοντας το όνομά τους, το φορέα που εκπροσωπούν και από κει και πέρα σε ποιόν απευθύνονται ή ποιός, γιατί μπορεί να είναι μια γενική ερώτηση, μπορεί να δώσει απάντηση. Παρακαλώ τον κ. Σαφάλη.

Σαφάλης: Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε. Εγώ θα ήθελα να σας υπενθυμίσω με δύο λόγια ότι αναφέρθηκα στο ιστορικό της κοινής αλιευτικής Πολιτικής, στην εξέλιξή της από το 1957 μέχρι το Δεκέμβριο του 2002 και την αναμόρφωση που έγινε εκείνη τη στιγμή συγκεκριμένα στις 20/12. Αναφέρθηκα επίσης στο πώς το διαρθρωτικό σκέλος της κοινής αλιευτικής πολιτικής πέρασε στα διαρθρωτικά ταμεία και μέσα από το πέρασμα αυτό, πώς το ελληνικό πρόγραμμα, ονομαζόμενο Επιχειρηματικό πρόγραμμα Αλιείας το (ΕΠΑΑ), μπόρεσε να επωφεληθεί και στη συνέχεια, μέσα στο πλαίσιο της αναμόρφωσης του περασμένου Δεκεμβρίου, ποιές θα είναι οι επιπτώσεις. Σας ευχαριστώ πολύ.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε τον κ. Σαφάλη. Ο κ. Καλλιανιώτης.

Καλλιανιώτης: Θα ήθελα κατ' αρχήν να υπενθυμίσω ότι μερικά από τα αποτελέσματα που παρουσιάστηκαν σήμερα είναι μέρος μόνο των απο-

τελεσμάτων των ερευνητικών προγραμμάτων που έχουν γίνει τα 20 τελευταία χρόνια από πολλούς ανθρώπους, με πάρα πολύ κόπο και πολλή αγάπη. Και θα ήθελα επιπλέον να επιστήσω την προσοχή σας στο θέμα ότι υπάρχει μια κοινή αποδοχή πλέον για το ρόλο που παίζει το περιβάλλον στην αλιεία. Επομένως, όλη μας η μελλοντική δραστηριότητα θα πρέπει κατά κάποιον τρόπο είτε είναι ερευνητική, είτε είναι διοικητική, είτε οποιασδήποτε άλλης μορφής, να ενσωματώσει και αυτή τη συνιστώσα. Ευχαριστώ.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε τον κ. Καλλιανιώτη. Ο κ. Γενικός, ο κ. Τσιώκας.

Τσιώκας: Εγώ δεν έχω να προσθέσω πολλά λόγια. Μόνο θα ήθελα να καλέσω περισσότερους στο στρογγυλό τραπέζι. Το Υπουργείο Γεωργίας και οι Υπηρεσίες έρχονται με τα αυτιά ανοιχτά για να ακούσουν προτάσεις, εισηγήσεις κ.λπ. Εκείνο που θέλω να πω είναι το εξής: ήδη μπήκαμε στη φάση της εφαρμογής της κοινής αλιευτικής πολιτικής, Μεσογειακής Αλιευτικής Πολιτικής, στο πλαίσιο της οποίας θα θεσμοθετηθούν και θα παρθούν αποφάσεις κανονιστικές, εφαρμοστικές ακριβώς για τη διαχείριση. Σ' αυτή τη φάση που βρισκόμαστε ήδη έχουν κριθεί. Τώρα αυτή τη στιγμή το τρίπτυχο συμμετοχής είναι: το επιστημονικό κομμάτι, ας αρχίσω μας και μας φιλοξενεί εδώ το Πανεπιστήμιο (άρα πρέπει να συμβάλουν και να εισηγηθούν και να κάνουν σχετικές προτάσεις όσοι ασχολούνται με αυτό), οι ψαράδες οι ίδιοι, οι φορείς και οι οργανώσεις παραγωγών, οι οποίοι βεβαίως είναι πολυπληθείς στην Ελλάδα. Αυτό είναι ένα μειονέκτημα αλλά από την άλλη είναι και ένα πλεονέκτημα. Το Υπουργείο Γεωργίας σε τελική ανάλυση θα πρέπει να συνεργασθεί με τους παραπάνω φορείς για να βγουν οι κανονισμοί αυτοί. Διότι αυτό είναι που θα υλοποιήσει την όλη διαδικασία και τις όλες αποφάσεις και βεβαίως στην συμμετοχή όλοι αυτοί θα παίξουν τον ρόλο τους ο καθένας. Για το λόγο αυτό έχει δοθεί αρκετά μεγάλος ρόλος από την Κοινότητα, από την Ελλάδα, από το Υπουργείο Γεωργίας και από τις οργανώσεις παραγωγών στους ίδιους τους ψαράδες.

Αυτό το τελευταίο είναι πολύ σημαντικό, γιατί μέχρι στιγμής και με την παλαιότερη κοινή αλιευτική πολιτική συνήθως θεσμοθετούνταν πράγματα, τα οποία δε λάμβαναν τόσο πολύ υπόψιν τις απόψεις των ίδιων των επαγγελματιών του κλάδου, οι οποίοι καλούνταν να εφαρμόσουν αυτά τα προγράμματα. Βεβαίως η υλοποίηση αυτή είναι το κοντρόλ, είναι ο έλεγχος όλων αυτών των διαδικασιών. Θα τολμήσω να το πω, και το λέω κάθε φορά, ότι στην Ελλάδα ένα κομμάτι μεγάλο στο οποίο πά-

σχουμε είναι ότι δε συμβάλλουμε όλοι στην εφαρμογή, τον έλεγχο αυτών που βγάζουμε. Το φαινόμενο βεβαίως δεν παρατηρείται μόνο στην αλιεία αλλά δυστυχώς παντού. Δηλαδή έχουμε νομοθεσίες, έχουμε κανόνες, έχουμε κανονισμούς και κατά κάποιο τρόπο προσπαθούμε όλοι μαζί, όλοι έχουμε συμμετοχή σε αυτό αλλά είναι το χαρακτηριστικό των ελλήνων, επιτρέψτε μου να πω, πώς να περιμένουμε, πώς να κάνουμε κάτι άλλο από αυτούς τους κανόνες κατηγορώντας τους άλλους και εμείς να μην συμβάλλουμε σε όλο αυτό ή να συμβάλλουμε μερικώς ή μερικοί να συμβάλουν περισσότερο και άλλοι να συμβάλουν λιγότερο.

Εδώ λοιπόν πρέπει όλοι να συμβάλλουμε και θα πρέπει όλοι να συνεισφέρουμε και να πούμε τις απόψεις και τις γνώμες, οι οποίες δεν είναι απλές, είναι δύσκολες. Εδώ πάλι θα πω παρενθετικά κάτι, ότι συνήθως φτάνουμε στο σημείο, όταν δεν καλούμαστε να εφαρμόσουμε τις απόψεις, να διαμαρτυρόμαστε γιατί δεν καλούμαστε να εφαρμόσουμε τις απόψεις και στη συνέχεια να λέμε ότι αυτό είναι σωστό, εκείνο δεν είναι σωστό. Είναι λοιπόν η φάση αυτή όπου ο καθένας θα πρέπει να πει τις απόψεις του, να τις καταγράψει και να τις υποβάλλει (ήδη δεχόμαστε πολλές στο Υπουργείο Γεωργίας) και από εκεί και πέρα να γίνει η σύνθεση και βεβαίως η κατάληξη. Η κατάληξη είναι η εξής, άσχετα αν δεν θέλουμε πολλές φορές να την παραδεχθούμε. Δεν αποφασίζει μόνο η Ελλάδα, αποφασίζουν 15 κράτη μέλη, αργότερα 25, και τις αποφάσεις αυτές που παίρνονται θα πρέπει να τις σεβόμαστε και πρέπει να τις εφαρμόσουμε όλοι και να αρχίσουμε να λέμε: και η Ελλάδα τί έκανε εδώ, η Ελλάδα τί έκανε εκεί, αφού οι αποφάσεις παίρνονται από όλους. Δεν παίρνονται μόνο, και αυτό θέλουμε. Η Ελλάδα είναι δημοκρατική. Η δημοκρατία αυτό σημαίνει ότι παίρνουμε αποφάσεις όλοι μαζί, όλα τα κράτη – μέλη. Σε επίπεδο εθνικό παίρνουμε αποφάσεις και βλέπουμε όλοι μαζί, ούτως ώστε να τα εφαρμόσουμε αυτά, εάν θέλουμε να έχουμε αειφορία, εάν θέλουμε να έχουμε βιώσιμη αλιεία με τους πλώνες που πολύ καλά μας ανέπτυξαν προηγουμένως και να προχωρήσουμε και να έχει μέλλον η αλιεία και όλος ο τομέας. Διότι η αλιεία δεν είναι μόνο συλλεκτική, είναι οι υδατοκαλλιέργειες, είναι η μεταποίηση, είναι όλος ο τομέας ή όλος ο κλάδος της αλιείας. Εγώ είμαι «όλος αυτιά» να σημειώσω ή να καταγράψω τις απόψεις ή τις προτάσεις οι οποίες δεν θα περιοριστούν μόνο εδώ. Ήδη δεχόμαστε στο Υπουργείο προτάσεις από όλους και μπορούν όλοι οι φορείς να κάνουν σχετικές προτάσεις, τις οποίες τις καταγράφουμε και μετά τις εξετάζουμε όλοι μαζί. Ευχαριστώ.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε τον κ. Τσιώκα. Παρακαλώ τον Πρόεδρο της

Ομοσπονδίας των Παράκτιων Αλιέων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, τον κ. Γιάλβαλη Ξενοφώντα, να μας πει τις απόψεις του σε δύο λεπτά.

Γιάλβαλης: Κύριε Πρόεδρε, δε θα φτάσουν δύο λεπτά, γιατί δε μίλησα καθόλου και έχω πάρα πολλά πράγματα να πω. Ευχαριστώ κατ' αρχήν το προεδρείο, που μου έκανε την τιμή να έρθω εδώ και να εκπροσωπήσω τον κλάδο μας και χαιρετιζώ το συνέδριο, που χωρίς αμφιβολία χαίρει επιτυχίας. Ευχή μου είναι η υλοποίηση των αποφάσεων που θα πάρετε. Και μια παρατήρηση: να μην αγνοήσετε τις εμπειρίες των ψαράδων, όπως κάνανε κάποιοι πιο μπροστά, γιατί οι εμπειρίες μας είμαι πάρα πολύ μεγάλες και θα σας βοηθήσουνε. Είμαστε και θα είμαστε αντίθετοι στις υδατοκαλλιέργειες. Δε λέω ιχθυοκαλλιέργειες, γιατί για μας είναι υδατοκαλλιέργειες, και είμαστε αντίθετοι, όχι γιατί είναι ανταγωνιστικές απέναντι στο προϊόν και στην εμπορία για μας. Είναι ανταγωνιστικές, γιατί κάνουν κατοχή του χώρου που δουλεύουμε ειδικά σε κρίσιμες καταστάσεις, σε καιρικές συνθήκες αντίξοες. Ειδικότερα, όταν πίνουν μπουρνιά, οι περιοχές αυτές είναι για μας καταφύγια.

Μετά λαμβάνουν από τις επιχορηγήσεις το μεγαλύτερο μερίδιο από όλη την Ευρωπαϊκή βοήθεια και εμείς μένουμε με τις ποσοστώσεις. Πέρα από αυτό, όμως, επειδή είδα ότι έγινε μια προσπάθεια, ειδικότερα από τον κ. Κλαουδάτο, να μας πείσει ότι δεν είναι ρυπογόνες οι υδατοκαλλιέργειες, εγώ θα πω το εξής. Όχι μόνο είναι ρυπογόνες αλλά έχουν ξεπεράσει τα όρια. Γιατί, όταν φτάνει στο σημείο κάθε λίγο και λιγάκι να φεύγει από εδώ και να πηγαίνει πέρα – πέρα, όταν θέλει κάπου 10 χρόνια να φύγει και από εκεί, όλα αυτά είναι ένδειξη ότι υπάρχει ρύπανση. Και όταν θυμηθώ εγώ τί έγινε στη Μυτιλήνη πριν από 10 χρόνια, (περίπου 2 μονάδες γαλλικές, που αναστάτωσαν την Καλλονή ολόκληρη) όπου ψόφησαν ακόμα και τα όστρακα, δεν μπορώ να δεχθώ ότι δεν κάνει ρύπανση. Για μας υπάρχει και θα υπάρχει αυτός ο φόβος. Πέρα από αυτό. Όσον αφορά τη συμμετοχή των γυναικών μας, αυτή θα ήταν η καλύτερη προσφορά που μπορεί να 'ρθει στον κλάδο μας. Θα τις δεχθούμε με σεβασμό και σ' αυτό το σκληρό και παρά πολύ επίπονο εργασιακό χώρο. Για τον κ. Κονίδη έχω να πω το εξής: δεν άγγιξε τις ευαισθησίες μας αλλά είδε ότι τα προβλήματά μας είναι πάρα πολλά και τον ευχαριστούμε. Ευχαριστώ.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε τον κ. Ξενοφώντα. Θα τα πούμε αργότερα στη συζήτηση για τις απόψεις και τις απορίες που έχει εκφράσει. Παρακαλώ τον κ. Κονίδη.

Κονίδης: Κύριε Πρόεδρε, αγαπητοί κυρίες και κύριοι σύνεδροι, το παρόν συνέδριο ήταν πολύ ενδιαφέρον, το θέμα αρκετά εύστοχο και αρκετά πολύπλοκο. Δεν πιστεύω να αγγιχτεί άμεσα μέσα σε δύο μέρες και να καλυφθούν πολιτικές ετών, που θα έπρεπε να έχουν μπει στη γραμμή για να μπορέσουμε να λύσουμε το πρόβλημα αυτό του αγροτικού εισοδήματος και τη συμμετοχή της γυναίκας σε αυτό. Πιστεύω ότι έχει έρθει μια καινούρια εποχή σε όλα τα πράγματα. Και αυτή η καινούρια εποχή είναι πολύ πιο πολύπλοκη και πιο ανταγωνιστική από όλες τις προηγούμενες που είχαμε ζήσει μέχρι προηγουμένως. Και αυτό το λέω, διότι τα αποτελέσματα των προηγούμενων πρακτικών είναι τέτοια, που σε παγκόσμιο επίπεδο έχουν δημιουργήσει πρόβλημα στην αλιεία και σε όλο τον κλάδο της αλιείας. Ως εκ τούτου θα πρέπει να γίνει πολυδιάστατος ο τρόπος με τον οποίο προσεγγίζουμε το θέμα το οποίο λέγεται αλιεία, υδατοκαλλιέργειες ή οτιδήποτε άλλο. Είναι φανερό ότι αυτές οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν πάρα πολλές παραμέτρους: και η περιβαλλοντική παράμετρος είναι σημαντική και η κοινωνική παράμετρος είναι σημαντική και η οικονομική και η παράμετρος των αποθεμάτων της βιοποικιλότητας, των οικοσυστημάτων, της θέας ή οτιδήποτε άλλο του τουρισμού, ενδεχομένως και όλων των αλληλοσυγκρουόμενων δραστηριοτήτων, οι οποίες λαμβάνουν χώρα στην παράκτια ζώνη. Ως εκ τούτου συζητάμε αυτή τη στιγμή για πολύπλοκα μοντέλα διαχείρισης, ολιστικά μοντέλα (holistical), όπως λέγεται στην αγγλική γλώσσα σήμερα, τα οποία μεν μπορεί να τα λέμε με μια κουβέντα, αλλά νομίζω θα είναι και η λύση, για να μπορέσουμε να έχουμε μια καλύτερη διαχείρισή τους, όσον αφορά σ'αυτούς τους τομείς. Δε σημαίνει ότι θα τα καταφέρουμε. Διότι είναι πάρα πολύ πολύπλοκα και θα πρέπει να υπάρχει πλήρης συμμετοχή από όλους. Από τον τελευταίο ως τον πρώτο, ώστε να μπορέσουμε να έχουμε απόψεις, διαστάσεις και να λάβουμε υπόψη μας πράγματα, τα οποία προηγουμένως δε λαμβάνονταν υπόψη. Εάν τα κάνουμε αποσπασματικά, θα φτάσουμε σε αυτό το οποίο λέμε πάντοτε, σε φαύλο κύκλο. Φτιάχνοντας κάτι στο περιβάλλον θα πειράξουμε κάτι σε κάποια υδατοκαλλιέργεια. Φτιάχνοντας κάτι στην υδατοκαλλιέργεια θα πειράξουμε λίγο την αλιεία. Φτιάχνοντας κάτι στην αλιεία θα πειράξουμε κάτι στον τουρισμό ή κάτι άλλο. Δεν είναι συγκεκριμένο το παράδειγμα, απλώς λέω φτιάχνοντας κάτι πάντα κάτι άλλο πειράζουμε, άρα είναι η εποχή των συνολικών μοντέλων, της συνολικής προσέγγισης και εκεί χρειάζεται η βοήθεια και η συμμετοχή όλων και όχι επειδή το λέει η κοινή αλιευτική πολιτική. Είναι απλώς η νέα τάξη πραγμάτων, ο νέος τρόπος διαχείρισης, ο

οποίος ίσως μας βοηθήσει να μην έχουμε τα αρνητικά αποτελέσματα στα αποθέματα και την αλιεία που είχαμε μέχρι τώρα στη Βόρεια Θάλασσα και σε άλλα σημεία της Ευρώπης και τα οποία δημιούργησαν πράγματι προβλήματα. Ευχαριστώ πολύ.

Νεοφύτου: Ευχαριστώ κ. Κονίδη. Τώρα, όπως είπα και προηγουμένως, θα υποβληθούν ερωτήσεις από το κοινό, από την πλατεία, όπως συνηθίζεται να λέγεται, από τους συμμετέχοντες θα έλεγα καλύτερα. Επειδή όμως από μέρους του κ. Γιάβαλη έχουν τεθεί 2-3 ερωτήματα, τα οποία αφορούν κάποιους συνάδερφους όσον αφορά τα θέματα που αναπτύχθηκαν ίσως και ο κ. Γενικός να θέλει να πει κάτι. Παρακαλώ τον κ. Κλαουδάτο να είναι σύντομος, γιατί εδώ ερχόμαστε για να συζητήσουμε και να καταθέσουμε απόψεις και όχι να προσπαθήσουμε να πείσει ο ένας τον άλλον. Θα καταθέσουμε κάποια πράγματα, θα προβληματιστούμε και θα επανέλθουμε, όπως έγινε και κατά καιρούς. Παρακαλώ τον κ. Κλαουδάτο να είναι σύντομος, για να δώσουμε το λόγο στους συμμετέχοντες. Ευχαριστώ.

Κλαουδάτος: Κύριε πρόεδρε, παίρνω το λόγο για να απαντήσω στον κ. Γιάβαλη και να του πω τα εξής. Ο λόγος που πρέπει να αλλάξουμε πολιτική είναι για να μπορούμε να συμβιώνουμε με τους άλλους. Όταν ισχυριζόμαστε ότι η υδατοκαλλιέργεια μας παίρνει τους χώρους και ότι δεν μπορεί και δεν έχει θέση κανένας άλλος μέσα στο δικό μας χώρο, από εκεί και πέρα δεν μπορούμε να συνεννοηθούμε. Ένα το κρατούμενο. Δεύτερο, όταν μου λένε σαν παράδειγμα ότι ρυπαίνει τη Μυτιλήνη, σας πληροφορώ ότι δεν τη ρυπαίνει καθόλου. Κάναμε μελέτη εμείς σαν ΕΚ-ΘΕ και βρήκαμε ότι μόλις το 1/10 της ρύπανσης προέρχονταν από τη μονάδα. Η μελέτη υπάρχει, έχει κατατεθεί μπορείτε να τη δείτε. Το παράδειγμά σας λοιπόν ήταν τελείως άτυχο. Τρίτον, εγώ δεν είπα ότι δε ρυπαίνει, είπα ότι κάθε ενέργεια ρυπαίνει. Δε ρυπαίνει όμως στο βαθμό εκείνο που εμείς πρέπει να πάρουμε πέτρες να τους διώξουμε. Ευχαριστώ κ. πρόεδρε.

Νεοφύτου: Ευχαριστώ τον κ. Κλαουδάτο. Ο Κ. Γενικός μήπως ήθελε να προσθέσει κάτι;

Τσιώκας: Όχι, τίποτα. Μόνο στο πρώτο κομμάτι που αναφέρθηκε προηγουμένως, ότι δηλαδή το μεγαλύτερο μερίδιο το παίρνουν οι υδατοκαλλιέργειες από πλευράς οικονομικών ενισχύσεων. Εδώ θα ήθελα να πω ότι όχι μόνο δεν αληθεύει αλλά το μεγαλύτερο κομμάτι το παίρνει η αλιεία. Το κομμάτι της αλιείας περιλαμβάνει όλα τα σκέλη του επιχειρησια-

κού προγράμματος: τις υποδομές, τη μεταποίηση, τις υδατοκαλλιέργειες και την αλιεία. Η αλιεία παίρνει το μεγαλύτερο κομμάτι μέχρι τώρα στην πρόοδο που έχουμε στο 3^ο κοινοτικό πλαίσιο στήριξης. Συγγνώμη για τη διόρθωση, το επισημαίνω απλά επειδή έχουμε στοιχεία συγκεκριμένα και παρακολουθούμε το πρόγραμμα. Η δε σχεδίαση του προγράμματος ήταν αυτή ακριβώς, δηλαδή η αλιεία να παίρνει το μεγαλύτερο κομμάτι.

Νεοφύτου: Ευχαριστώ τον κ. Τσιώκα. Θα σας δοθεί και πάλι ο χρόνος, αν κάτι θέλετε να πείτε στη συζήτηση. Έχω μια ερώτηση εδώ από τον κ. Λεοντίδη. Θα τον παρακαλούσα να την αναπτύξει όλη ο ίδιος, δίνοντάς του το μικρόφωνο.

Λεοντίδης: Μου έκανε εντύπωση το εξής: Πρώτον δεν είχα υπόψη μου ότι υπάρχουν ποσοτώσεις στην αλιεία και ευχαριστώ τον κ. Καλιανιώτη και τον κ. Τσιώκα, οι οποίοι αναφέρθηκαν σ' αυτό. Δεύτερον, εκείνο το οποίο επισημάνθηκε είναι η έλλειψη στοιχείων. Δεν είναι, όπως τονίσθηκε, θέμα ειδικό μόνο στην αλιεία, αλλά είναι γενικότερο στη χώρα μας. Και ήθελα να αναφέρω ένα παράδειγμα, που ασφαλώς θα το έχετε ακουστά, για τις επιπτώσεις που έχουμε μέχρι σήμερα σε πολλούς τομείς από τη λανθασμένη αντιμετώπιση του, εξ αρχής λόγω της έλλειψης στοιχείων. Είναι οι ποσοτώσεις του γάλακτος. Όταν ενταχθήκαμε στην ΕΟΚ, ενταχθήκαμε με ένα προϋπολογισμό 320.000 tn γάλακτος ετησίως, το οποίο είχε υποστεί επεξεργασία. Και αυτό ήταν στοιχείο το οποίο πάρθηκε μόνο από τα μεγάλα γαλακτομικά εργοστάσια, τα οποία υπήρχαν την εποχή εκείνη, ενώ την εποχή εκείνη αντίθετα υπήρχε το ίδιο ποσοστό, ίσως και ακόμη περισσότερο, σε πολλά μικρά γαλακτοπωλεία κ.τλ. Αυτό ως αρχή ήταν η αιτία για το ότι σήμερα βρισκόμαστε στο σημείο να έχουμε ποσόστωση μόνο 700.000 tn ετησίως έναντι της Πορτογαλίας π.χ. που με ίδιο πληθυσμό και όντας κοντά στις περιοχές που παράγεται πολύ γάλα, δίπλα στη Γαλλία, στη Γερμανία, στην Ολλανδία κ.τλ. έχει 1.800.000 tn ετησίως. Εμείς κατορθώσαμε το 1984 να τις αυξήσουμε σε 525.000 το '93 σε 625.000 και τώρα φτάσαμε στις 700.000 tn μόνο. Λοιπόν, εκείνο που ήθελα να πω είναι ποιά είναι η επίπτωση. Σε μια ημερίδα του Επιμελητηρίου, πριν από 15 μέρες στην Καρδίτσα, με συμμετοχή χρηστών, κτηνιάτρων κ.λπ., έρχεται ένας παραγωγός εκπροσωπώντας και άλλους νέους παραγωγούς και λέει: εγώ θέλω να ξεφύγω από τη βαμβακοκαλλιέργεια και να μπω στην αναδιάρθρωση καλλιεργειών. Έχω χώρο κατάλληλο, δεν μπορώ όμως να ξεκινήσω καμία δραστηριότητα, διότι δεν έχω ποσόστωση στο γάλα. Λοιπόν να ένα απλό παράδειγμα για

το ότι δεν μπορούμε να προχωρήσουμε στην αναγκαία, τουλάχιστον από μία παράμετρο, μεταβολή της σχέσης 70:30 φυτικής και ζωικής παραγωγής αντίστοιχα και από την άλλη μεριά για το πώς φτάσαμε σ' αυτά τα σημεία, όταν δεν έχουμε σωστά στοιχεία. Διότι, ξέρετε καλύτερα ότι όταν συζητούμε, και είναι εδώ και ο κ. Σαψάλης, στην Κοινότητα, δε συζητούμε ούτε με φωνασιές ούτε με τίποτε άλλο αλλά πρέπει να παραθέτουμε στοιχεία και στα στοιχεία είμαστε ελλιπείς. Ευχαριστώ πολύ.

Νεοφύτου: Ευχαριστώ τον κ. Λεοντίδη. Δε νομίζω ότι έχει κάποιος αντίρρηση σ' αυτά που είπε.

Τσιώκας: Εγώ έχω να απαντήσω και να διευκρινίσω ορισμένα πράγματα, όσον αφορά στις ποσοτώσεις, για να μην υπάρχει κάποια παρανόηση.

Νεοφύτου: κ. Γενικέ, θα έλεγα να προχωρήσουμε λίγο στις ερωτήσεις γιατί πιθανόν και άλλοι να θέσουν παρόμοια ερωτήματα, εκτός αν θέλετε να απαντούμε ένα-ένα και έτσι να καλύπτονται. Ο κ. Γενικός.

Τσιώκας: Κατ' αρχήν θα αναφερθώ στις ποσοτώσεις στο κομμάτι της αλιείας: πού υπάρχουν και τί κάνουν (γιατί στο σύστημα είναι λίγο διαφορετικό, αν και δίνονται στοιχεία). Εγώ στην ομιλία μου δεν αναφέρθηκα στα στοιχεία ακριβώς των ποσοτώσεων όπου υπάρχει ο τόνος. Οι ποσοτώσεις στη Μεσόγειο είναι μόνο για το ψάρι τόνος. Για δε τις χαμηλές ποσοτώσεις, να διευκρινίσω, θα πω τις δικές μου απόψεις, γιατί θα πρέπει να ξέρουμε την πραγματικότητα. Στο συγκεκριμένο θέμα, για τον τόνο: ο τόνος δεν αλιεύεται στην Ελλάδα παρά μόνο ελάχιστα. Αλλά και τώρα που αλιεύεται, πράγματι δε δίνουμε τώρα τα στοιχεία. Αλλά πριν δεν υπήρχε αλιεία τόνου. Πιάνανε τα ψάρια, σε περιοχές όπου έχω ζήσει εγώ, και τα πετούσαν και πιάνανε ξιφία. Για τον δε ξιφία, παλαιότερα πάλι στην Ελλάδα δεν υπήρχε αλιεία ξιφία διότι δεν υπήρχε αγορά. Μη δηλαδή λέμε: «ξέρετε δεν είχαμε στοιχεία». Τώρα που δώσαμε ποσοτώσεις παρατηρείται το εξής φαινόμενο. Όλοι οι ψαράδες θέλουν να πάρουν άδεια του τόνου, ενώ εμείς δίνουμε την άδεια στις ποσοτώσεις αυτές σύμφωνα με αυτά οι οποίοι ψαρεύανε. Βεβαίως πράγματι υπάρχει ένα μικρό έλλειμμα και στον τόνο ακόμα και σήμερα: δε δίνουν τα στοιχεία. Και εδώ κάπου θα πρέπει να συμβάλουμε και να προσέξουμε όλοι. Όταν ο ψαράς θέλει να πουλήσει και δε θέλει να δώσει τα στοιχεία, τα στοιχεία εμείς τα αναμορφώσαμε και τα δίνουμε μέσω ICCAT, μέσω διεθνών οργανισμών και πράγματι εκεί γίνεται μια διαμάχη και έχει αναγνωρισθεί από την κοινότητα ότι είναι περισσότερα και δεν είναι αυτά τα

στοιχεία που δικαιούμαστε. Δηλαδή τα αναμορφώσαμε τα στοιχεία αυτά αλλά η έκθεση και η αλιεία του τόνου δεν ήταν αυτή που θα μας έδινε πολλά στοιχεία, χωρίς να θέλω να δικαιολογήσω το μικρό ποσοστό που έχουμε.

Το δεύτερο κομμάτι είναι οι επιπτώσεις που ακολουθούν τα στοιχεία. Ασφαλώς και οι επιπτώσεις είναι πολύ μεγάλες γενικά για τα στοιχεία. Και όλοι μας το ξέρουμε ότι έχουμε αυτή την ιδιομορφία να μη θέλουμε να δίνουμε στοιχεία, τα οποία, όταν έρχονται αργότερα και θέλουμε να τα εκμεταλλευτούμε ή να πάμε διαφορετικά, τότε θέλουμε να τα δίνουμε διπλάσια και τριπλάσια. Και κάποτε, όταν δίναμε για τα καύσιμα επιδοτήσεις, μερικοί ψαράδες, δεν έχουμε πολλούς ψαράδες εδώ, τότε θέλαμε να δείξουμε ότι καταναλίσκουμε πάρα πολλά πετρέλαια. Αυτό το σύστημα θα πρέπει να καταλάβουμε ότι, εφόσον είμαστε και στην Ευρωπαϊκή Ένωση και όλα καταγράφονται και όλα δίνονται, θα πρέπει και εμείς να έχουμε και να δίνουμε τα στοιχεία αυτά. Οι ποσοτώσεις, και κλείνω, δε θα εφαρμοστούν στη Μεσόγειο σε πολλά αποθέματα παρά μόνο σε ελάχιστα, γιατί έχει γίνει κατανοητό ότι το σύστημα της διαχείρισης πρέπει να στραφεί, όπως λέχθηκε και από άλλους ομιλητές, σε άλλη βάση για τη Μεσόγειο και όχι στις ποσοτώσεις. Δηλαδή πρέπει να καθορίζουμε ότι στη Μεσόγειο πρέπει να αλιευθούν τόσες ποσότητες του τόνου και από εκεί και πέρα κάθε κράτος - μέλος να παίρνει τις δικές του. Και εδώ το επεκτείνω και κλείνω: η ποσόστωση του τόνου δεν είναι μόνο στη Μεσόγειο. Θεωρείται σαν απόθεμα και ο ανατολικός Ατλαντικός, οπότε, όταν βγάζει το ICCAT ή το επιστημονικό κομμάτι ότι πρέπει να ψαρέψουμε αυτό το απόθεμα στη Μεσόγειο και τον ανατολικό Ατλαντικό, δηλαδή τόσους τόνους για όλο το χρόνο, έρχεται και γίνεται κατανοητό σε κάθε κράτος αναλογικά, ποσοστιαία πόσα ψαρεύανε. Εφόσον ψαρεύανε οι άλλοι περισσότερο, παίρνανε μεγαλύτερα ποσοστά. Αυτό είναι το όλο σύστημα

Νεοφύτου: Ο κ. Σαψάλης.

Σαψάλης: Ναι, ευχαριστώ πολύ. Εγώ θα ήθελα να πω δύο κουβέντες ως προς την ποσόστωση που αναφερθήκατε. Κινδυνεύουμε να δώσουμε ένα λάθος μήνυμα στην αίθουσα εάν μείνουμε στην ποσόστωση. Είναι ένα πολύ ειδικό θέμα ο τόνος και αφορά μια πολύ μικρή ποσότητα. Στην εισήγησή του ο κ. Καλλιανιώτης έκανε μια αναφορά ότι στην Ελλάδα ψαρεύουμε 150 είδη. Μέσα σε αυτά τα είδη το 150^ο είναι ο τόνος. Άραγε για όλα τα άλλα δεν υπήρχαν ποσοτώσεις; Ένα άλλο στοιχείο το οποίο εί-

δαμε στους πίνακες του κ. Καλλιανιώτη είναι ότι ξεκινήσαμε από μια παραγωγή Α και ότι το 2000 αυτή η παραγωγή ήταν 90.000 tn, γύρω στους 99 για την Ελλάδα. Εγώ θυμάμαι, όταν πρωτομπήκα στο επάγγελμα του Βιολόγου-Ωκεανογράφου, η Ελλάδα είχε 160.000 tn παραγωγή. Αν σήμερα πέσαμε στους 100.000 tn, δεν τίθεται θέμα ότι χάσαμε τις ποσοστώσεις μας. Αντίθετα και στις τοποθετήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των Κρατών – Μελών γίνεται θέμα ότι βρισκόμαστε μπροστά σε ένα αλιευτικό στόλο που μπορεί να αλιεύσει περισσότερα ψάρια από αυτά που έχει η θάλασσα. Και επειδή δεν υπάρχει πλέον ισορροπία, γι' αυτό προαγάγουμε μια δράση, η οποία είναι η προσαρμογή της αλιευτικής ικανότητας στους υπάρχοντες πόρους. Με αυτό τον τρόπο απαντώ επίσης και στον Πρόεδρο των Παράκτιων, ο οποίος έκανε αναφορά στο ότι στις υδατοκαλλιέργειες δίνονται περισσότερα λεφτά από ότι στον αλιευτικό στόλο. Ο κ. Τσιώκας έδωσε μια πρώτη απάντηση, ότι δηλαδή οι πρώτες χρηματοδοτήσεις που δόθηκαν αφορούν την αλιεία. Εγώ σας δίνω πιο συγκεκριμένα στοιχεία. Στα 1.800 σχέδια που εγκρίθηκαν τα 1.300 αφορούν αλιευτικό στόλο. Άρα λοιπόν γιατί τόσοσ μεγάλος αριθμός ψαράδων τρέχει να πάρει την απόσυρση του σκάφους του; Για τον απλούστατο λόγο, διότι η θάλασσα δεν του επιτρέπει να έχει εισόδημα που θα του επιτρέψει να σταθεί με ένα τρόπο που εμείς το θέλουμε, σαν αειφόρο ανάπτυξη ή ανάπτυξη στο διηνεκές κ.τ.λ. Είναι στοιχεία που πρέπει με απλούστερα λόγια να ειπωθούν για να μπορέσουμε να ξέρουμε ότι δε μιλάμε για ποσοστώσεις στην πλευρά των ελληνικών προϊόντων που ψαρεύει ο ελληνικός στόλος, παρά μόνο στον τόνο, για τον οποίο ειπώθηκε, και δεύτερον ότι ο αλιευτικός στόλος έχει μια μεγάλη προτεραιότητα από την ελληνική κυβέρνηση όχι μόνο τώρα, αλλά από 20 χρόνια που δουλεύουμε στα διαρθρωτικά ταμεία. Ένα τρίτο που θα ήθελα να πω και να το κρατήσει καλά ο Πρόεδρος των Παράκτιων Αλιέων, είναι ότι οι νέες κατασκευές των αλιευτικών σκαφών, όπως το είπα στην εισήγησή μου, σταματάνε το 2004 με επιχορηγήσεις δημόσιες και οι εκσυγχρονισμοί παύουν επίσης να στοχεύουν εκείνους τους εκσυγχρονισμούς που αυξάνουν τη δυναμικότητα στους κλάδους και περιορίζονται στην ασφάλεια της ναυσιπλοΐας, στην ποιότητα του προϊόντος, στην υγιεινή του προϊόντος. Ευχαριστώ κ. Πρόεδρε.

Νεοφύτου: Ο κ. Καλλιανιώτης θέλει κάτι να προσθέσει.

Καλλιανιώτης: Θα ήθελα να προσθέσω, δεν ξέρω αν το γνωρίζετε, αλλά θεωρητικά από την 21^η Μαρτίου φέτος, ξεκίνησε ένα πολύ μεγάλο πρό-

γραμμα σε εφαρμογή ενός κοινοτικού κανονισμού για την καταγραφή της αλιευτικής παραγωγής σχεδόν σε όλη τη χώρα. Περιλαμβάνει βέβαια και τα μεγάλα πελαγικά όπως είναι ο τόνος και διάφορα άλλα είδη. Ανεξάρτητα με ό,τι έγινε στο παρελθόν και εδώ θα ήθελα να πω ότι είμαστε όλοι συνυπεύθυνοι. Δεν είναι η υπηρεσία υπεύθυνη, είναι οι ψαράδες που δε δίνουν τα στοιχεία, είμαστε εμείς που δεν είχαμε κάνει τις απαραίτητες ερευνητικές δράσεις για να προσδιορίσουμε περισσότερο αυτή την ποσότητα. Εν πάση περιπτώσει έγινε αυτό το πράγμα. Αλλά, δε νομίζω ότι θα επαναληφθεί, γιατί θα με συγχωρήσετε να πω ότι είμαστε έτοιμοι πλέον, γιατί είτε εφαρμοστεί η ποσόστωση είτε δεν εφαρμοστεί έχουμε πλέον αρκετά στοιχεία για να υποστηρίξουμε αυτά που είναι να υποστηρίξουμε. Ευχαριστώ.

Νεοφύτου: Ευχαριστώ κ. Καλιανιώτη. Μια ερώτηση έχει υποβληθεί, έχει γραπτή ερώτηση ο κ. Γκαγκάκης Μανώλης, χημικός, μέλος περιβαλλοντικών οργανώσεων και απευθύνεται προς τον κ. Πολύμερο. Η πρώτη ερώτηση: «Τηρούνται κατά τη διατήρηση ψαριών θαλάσσιας ιχθυοκαλλιέργειας 1^{ον} Ο νόμος 2251/94 για την προστασία του καταναλωτή, 2^{ον} Ο αγορανομικός έλεγχος άρθρο 38, 3^{ον} Ο κώδικας τροφίμων και ποτών άρθρο 11» και η δεύτερη ερώτηση: «Τηρείται στην πράξη η αγορανομική διάταξη 106 για απαγόρευση εμπορίας ψαριών μικρού μεγέθους». Αυτές είναι οι ερωτήσεις. Δεν ξέρω αν μπορείτε εσείς, διαφορετικά από το πάνελ αν μπορεί κάποιος να απαντήσει. Παρακαλώ το μικρόφωνο στον κ. Πολύμερο.

Πολύμερος: Ευχαριστώ πολύ κ. Πρόεδρε. Η δικιά μου τοποθέτηση αφορούσε μια επιστημονική προσέγγιση βάσει, όπως ανέφερα, τα στοιχεία EUROSTAT. Ήταν μια ανάλυση όπως είπα και προηγουμένως, των δύο μεγάλων κατηγοριών των ναπών ψαριών και των αλιευτικών προϊόντων που έχουν προστιθέμενη αξία. Τώρα, όσον αφορά το ερώτημα αν και κατά πόσο τηρούνται στην πράξη οι κανονισμοί, αν ο x χονδρέμπορος ή το super market εφαρμόζει όλους τους κανονισμούς, δυστυχώς δεν είμαι σε θέση να γνωρίζω.

Νεοφύτου: Δηλαδή με άλλα λόγια αυτό είναι θέμα των αρχών καταστολής θα έλεγα, αυτών που ελέγχουν ή των ελεγκτικών αρχών. Από τη στιγμή που υπάρχουν, υπάρχουν. Αν δεν εφαρμόζονται, σημαίνει πως κάποιος φταίει. Εγώ δεν θα έλεγα ότι δεν εφαρμόζονται.

Κονιδής: Κύριε Πρόεδρε να πω μια κουβέντα;

Νεοφύτου: Βεβαίως ο κ. Κονίδης κάτι θέλει να πει.

Κονίδης: Εγώ σ' αυτό το θέμα θα ήθελα να πω το εξής: Ότι αν η εταιρεία, η αλιευτική εταιρεία ή υδατοκαλλιεργητική εταιρεία έχει πάρει σύστημα HASP, όσον αφορά αυτή την διαδικασία για την οποία συζητάμε, είναι υποχρεωμένη να τηρεί τους νόμους, οι οποίοι υπάρχουν και είναι σε ισχύ άρα και αυτούς τους κώδικες και ελέγχονται σε ετήσια βάση τουλάχιστον από τον αντίστοιχο οργανισμό, ο οποίος δίνει την πιστοποίηση. Αυτό σας το λέω ως μέλος της επιτροπής, ως εμπειρογνώμονας του ΕΛΟΤ και ως επιθεωρητής του ΕΛΟΤ. Ειδικά στις αλιευτικές επιχειρήσεις και υδατοκαλλιέργειες εγώ αυτούς τους νόμους τους κοιτάω και κοιτάω να έχουν το φάκελο και τη διαδικασία ανανέωσης όσον αφορά τα HASP και τα ISO. Δε συζητάμε για άλλες περιπτώσεις, οι οποίες ενδεχομένως να μην υπάρχει έλεγχος, εάν τηρούνται οι νόμοι ή όχι. Αυτό είναι ένα άλλο θέμα. Ευχαριστώ.

Νεοφύτου: Ευχαριστώ. Ο κ. Γκαγκάκης.

Γκαγκάκης: Είναι αυτονόητο το δικαίωμα κάθε καταναλωτή να ξέρει τί τρώει. Η εοικτική νομοθεσία το περιλαμβάνει αυτό, το περιέλαβε και ο νόμος του τέως Υπουργείου Εμπορίου, ο 2251/94, που καθορίζει λεπτομέρειες της διακίνησης και της διαφήμισης. Κυρίως το γράφει από γενέσεως κόσμου ο αγορανομικός κώδικας, ο 3038/52. Εκείνο που λέμε είναι γιατί δεν μπαίνει μια πινακίδα Α χρώματος που να λέει: αυτά τα ψάρια στη λιανική πώληση είναι της συλλεκτικής αλιείας ενώ το Β ψάρι είναι ιχθυοτροφείου. Αυτά τα ψάρια είναι τα κοινώς λεγόμενα «αλανιάρικα» και αυτά είναι ιχθυοτροφείου. Ας βγει μια υγειονομική διάταξη για να εναρμονιστεί και να εφαρμοστούν και αυτά ήδη τα οποία προβλέπει η νομοθεσία. Δηλαδή δε ζητάμε τίποτε περίεργο, ζητάμε αυτά που ήδη λέει ο νόμος.

Νεοφύτου: Έγινε κατανοητό.

Γκαγκάκης: Αν μπορεί να πραγματοποιηθεί αυτή η εναρμόνιση.

Νεοφύτου: Έγινε κατανοητή η ερώτησή σας.

Γκαγκάκης: Ένα έγκλημα που γίνεται τουλάχιστον στην περιοχή μας είναι το λήστευμα του νηπιαγωγείου της κουτσουμούρας. Επειδή οι ανεμότρατες πέφτουν πάρα πολύ γιαλό, όχι όλες, τιμούμε τους ανεμοτρατάδες που τηρούν τη νομοθεσία, αλλά υπάρχουν ορισμένοι, οι οποίοι γδέρνουν

τους βυθούς μέχρι τα παράλια. Αν επιτρεπόταν θα πιάνανε και κολυμβητές μέσα. Λοιπόν αποτέλεσμα είναι να ψαρεύουν κουτσουμούρα κάτω από τα 10 cm που προβλέπει η αγορανομική διάταξη 106. Λοιπόν, η κουτσουμούρα, η οποία σε αλιευτικούς κανόνες δεν έπρεπε να συλλαμβάνετε καν από τα αλιευτικά, που δεν έπρεπε να κυκλοφορεί στην ψαραγορά, γιατί υπάρχει έλεγχος στην ψαραγορά, που δεν έπρεπε να περιέχεται στο ψαροπωλείο το συνοικιακό και να εκτίθεται προς πώληση σύμφωνα με διάταξη του Υπουργείου Εμπορίου, καταλήγει στα σπίτια όλων μας, στα πιάτα όλων μας, στις ταβέρνες και στους μερακλήδες.

Νεοφύτου: Έγινε κατανοητό κ. Γκαγκάκη. Ο κ. Γενικός κάτι θέλει να πει σ' αυτό.

Τσιώκας: Κατ' αρχήν να ξεχωρίσουμε λίγο μερικά πράγματα, γιατί ίσως μπήκαν όλα μαζί στο σακί, ώστε να μην υπάρξει και παρανόηση. Σας άκουσα με προσοχή, επιτρέψτε μου να απαντήσω. Ο καταναλωτής και τί τρώει στον υδατοκαλλιεργητικό τομέα, κατ' αρχήν ν' αρχίσω από αυτό: Τα υδατοκαλλιεργητικά προϊόντα ήδη και η τσιπούρα και το λαβράκι εξάγονται έξω κατά 65% περίπου της παραγωγής. Αυτό σημαίνει ότι εκεί που πάνε δε θα μπορούσαν να πάνε, αν δε γινότανε ποιοτικός έλεγχος. Σας πληροφορώ ότι ήδη ο ανταγωνισμός είναι μεγάλος στην Ισπανία, Γαλλία και Ιταλία. Σ' αυτές τις χώρες μάλιστα, όταν ακούσουν ελληνικά προϊόντα, μιλώ για τα υδατοκαλλιεργητικά, χωρίς να θέλω απλώς να διαφημίσω αυτά, αυτή είναι η πραγματικότητα, θεωρούνται ότι είναι από τα προϊόντα τα καλά. Αλλιώς δε θα πήγαιναν εκεί, ως προς τον έλεγχο. Δε θα υπεισελθώ όμως αν στο τάδε σημείο δεν έγινε ο έλεγχος ή στο τάδε δεν έγινε το συσκευαστήριο καλά ή το τυποποιητήριο κτλ. Στα super market και μάλιστα σε πολλές ετικέτες αναγράφεται επάνω ότι αυτό είναι από την τάδε μονάδα ιχθυοκαλλιέργειας. Ασφαλώς και κάπου θα υπάρχει κάποιος και θα προσπαθεί να πουλήσει τα ψάρια και να τα εμφανίσει διαφορετικά. Γενικά στα άγρια ψάρια έχει γίνει και κοινοτικός κανονισμός, ο οποίος εφαρμόζεται (τί θα περιέχει το ψάρι αυτό σαν ονομασία, από πού προέρχεται) και η Ελλάδα μάλιστα ήθελε να βάλει τη διάταξη αυτή: ότι είναι ελληνικά ψάρια. Η κοινότητα είπε ότι δε μπορούμε σε περιοχές ευρύτερες να γράφουμε από πού προέρχονται τα ψάρια, γιατί είναι αθέμιτος ανταγωνισμός να διαφημίζεις ή να λες εσύ να πάρει την πινακίδα του άλλου σε ευρύτερη περιοχή (μιλάω για τα άγρια ψάρια). Στη θάλασσα υπάρχει ένα έλλειμμα πράγματι στους ελέγχους της παράνομης αλιείας, και γι' αυτό το ανέφερα και προηγουμένως. Όλο

αυτό το παζλ και όλοι οι κανονισμοί εφαρμόζονται και διέπονται από εμάς και από το κάθε όργανο πόσο θα ευαισθητοποιηθεί και θα ενεργήσει πάνω σ' αυτό. Ας μην τα ισοπεδώσουμε όλα (τους ελέγχους για την ποιότητα, για το τί τρώει ο καθένας). Από εκεί και πέρα οι παρεκτροπές, αν επιτραπεί να πω τη λέξη παρεκτροπές, υπάρχουν παντού.

Νεοφύτου: Ευχαριστώ τον κ. Τσιώκα. Ο κ. Βαβίζος κάτι ήθελε να προσθέσει ή να ερωτήσει.

Βαβίζος: Σας ευχαριστώ. Έχω κάποια ερωτήματα. Το πρώτο ερώτημα αφορά την πολιτική για την αλιεία. Η δημόσια δαπάνη η οποία καταβάλλεται για την ενίσχυση της αλιείας και της αλιευτικής παραγωγής γίνεται με αναπτυξιακά κριτήρια ή με κριτήρια άσκησης κοινωνικής πολιτικής; Και όταν επέρχεται σύγκρουση σ' αυτά τα δύο πως επιλύεται η αντίθεση; Αυτή είναι η πρώτη ερώτηση. Η δεύτερη ερώτηση: Υπάρχει σαφής απόκλιση στις αποδόσεις ανάμεσα στην παράκτια και τη μέση αλιεία καθώς και την υπερπόντια; Είναι εντελώς διαφορετικά τα μεγέθη, οι αποδόσεις κεφαλαίων και οι αποδόσεις εργασίας είναι εντελώς διαφορετικές. Το ίδιο ισχύει και στις υδατοκαλλιέργειες. Αν μπορούσαμε να κάνουμε μια κλίμακα, οι υδατοκαλλιέργειες αποδίδουν σαφώς περισσότερο από κάθε άλλο κλάδο. Επιπλέον, οι υδατοκαλλιέργειες έχουν μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής στη χώρα μας σήμερα δεν έχουνε όμως αντίστοιχη κατανομή των αποδόσεων. Επιπλέον, η χωρική κατανομή των επιχειρήσεων διαφέρει στους τομείς, ενώ με το επιχειρησιακό πρόγραμμα αλιείας η κατανομή που γίνεται έχει σαφή απόκλιση. Για παράδειγμα, ενισχύει την κεντρική Μακεδονία, που δεν έχει καθόλου ψάρια. Ήδη η Θεσσαλία έχει το 0,08 της αξίας των υδατοκαλλιεργειών και έχει 3,41% της αξίας της αλιευτικής παραγωγής με 2,9 δισεκατομμύρια δραχμές δηλαδή ασήμαντα ποσά, που είναι ένας νομός παράκτιος και όμως ένα σημαντικό κονδύλι από την επιχορήγηση. Δηλαδή τί θα επιχορηγήσουνε σ' αυτούς. Τους επάκτιους οι οποίοι δε βγάζουν μεροκάματο ούτε μπορούν να βγάλουν; Τους μέσους οι οποίοι δε μπορούν να βγάλουν, τις υδατοκαλλιέργειες που δεν υπάρχουν; Ποια είναι τελικά τα κριτήρια που καθορίζουν, γεωτεχνικά καθαρά, όχι κοινωνικής πολιτικής το συγκεκριμένο. Και επιπλέον από τον κ. Οικονόμου άκουσα πως η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας έχει προγραμματίσει την ανάπτυξη πέντε μικρών σχετικά μεγέθους μονάδων υδατοκαλλιεργειών στα ύδατα πλάι στις ακτές του νομού. Όταν η εθνική πολιτική και η συνταγματική υποχρέωση μιλάει για περιοχές οργανωμένης ανάπτυξης υδατοκαλλιεργειών, οι οποίες πρέπει να

παράγουν 500 tn η μία. Οπότε μιλάμε για εντελώς διαφορετικά πράγματα σχεδιασμού της Νομαρχίας από την εθνική πολιτική. Πως θα λυθεί το θέμα; Ευχαριστώ.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε τον κ. Βαβίζο. Ποιος θα ήθελε να απαντήσει; Ο κ. Γενικός.

Τσιώκας: Κατ' αρχήν για τη δημόσια δαπάνη για τη συνολική πολιτική που έχουμε. Ο σχεδιασμός όπως έγινε και στο επιχειρησιακό πρόγραμμα αλιείας ασφαλώς είναι συνολική πολιτική και γι' αυτό έχει και ο κάθε άξονας και η κάθε δράση το δικό του μερίδιο στη δημόσια δαπάνη. Όσον αφορά την κοινοτική διάσταση ακόμα και τη διαχείριση αναφέρθηκε προηγουμένως τι είναι βιώσιμη αλιεία και τι είναι αειφορία. Ένας από τους πυλώνες είναι και η κοινωνική διάσταση. Η κοινωνική διάσταση έχει δοθεί στο σχεδιασμό όλου του ΕΠΑΛ του προγράμματος 2000-2006, το οποίο βεβαίως κατά την άποψη τη δική μου είναι καλύτερος σχεδιασμός γιατί είχαμε την εμπειρία από το προηγούμενο. Άρα λοιπόν η όλη συνολική πολιτική είναι συνολική πολιτικών και έχει ληφθεί υπόψη η κοινωνική διάσταση και είναι για όλη την Ελλάδα και για όλους τους κλάδους. Όσον αφορά στις αποστάσεις ασφαλώς διαφέρουν από κλάδο σε κλάδο και ακόμα από περιοχή σε περιοχή ακόμα και στις υδατοκαλλιέργειες ακόμα και στις ίδιες τις μονάδες, οι αποδόσεις δεν είναι οι ίδιες και όπως και εσείς σαν μελετητές το ξέρετε είναι εντελώς διαφορετικές και από τις κλιματολογικές, από τις υδροβιολογικές συνθήκες και από χίλιους δυο άλλους παράγοντες εάν αναφερθήκατε σ' αυτό.

Η χωρική κατανομή, όπως ξέρετε καλά, άρχισε στην Ελλάδα μπορού να πω πολύ γρήγορα ως σημειακή χωροθέτηση. Θα εξηγήσω τί είναι η σημειακή χωροθέτηση. Το Υπουργείο Γεωργίας κατηγορήθηκε ότι χρονοτριβεί για να δώσει τις άδειες. Όμως αυτό έγινε και πολύ έγκαιρα. Αυτό που δεν είχε γίνει και το τόνισα στην πρωινή μου ομιλία ήταν ο χωροταξικός σχεδιασμός σε όλη την Ελλάδα και για όλες τις δραστηριότητες. Αν θυμάστε καλά, μια που είστε μελετητής, το '91-'93 έγινε προσπάθεια από το Υπουργείο Γεωργίας χωροταξικά να υποβάλλουν μελέτες οι μελετητές. Δεν ξέρω αν είναι ο κ. Φρέντζος εδώ, διότι συμμετείχε και ήταν τότε που είχε απασχολήσει το Υπουργείο να υποβάλλει προτάσεις, όλη την Ελλάδα ή σε περιοχές. Όχι οι μελέτες, αλλά οι προτάσεις που είχαν γίνει ήταν βέβαια ανεπαρκείς γιατί δεν αφορούσαν σφαιρικά όλη την Ελλάδα. Η ίδια λοιπόν περιβαλλοντική νομοθεσία, αφορά τη χωροταξική κατανομή, σύμφωνα με την οποία, σε κάθε περιφέρεια πρέπει να υπάρχει διαδικα-

σία για το πού θα μπου οι μονάδες. Στο σχεδιασμό που αναφέρθηκε προηγουμένως ο συγκεκριμένος νόμος θα ακολουθήσει ορισμένες διαδικασίες. Η στρατηγική ανήκει στο Υπουργείο Γεωργίας. Ύστερα ο σχεδιασμός αυτός έρχεται στο ΥΠΕΧΩΔΕ (υπάρχει συνεργασία πάνω στο κομμάτι των υδατοκαλλιεργειών που αφορά το Υπουργείο Γεωργίας) και μετά καθορίζονται οι περιοχές και οι ζώνες. Άρα, το τονίζω, και εδώ υπάρχει ο σχεδιασμός αυτός και υπάρχει το πρόγραμμα παράλληλα με τη σημειακή χωροθέτηση, όπως την προέβλεπε ο 1650.

Έχουν γίνει βήματα σ' αυτό. Αλλά τα βήματα αυτά είναι ανάγκη να προχωρήσουν και θα ήθελα να πω και στις ΠΟΕ ότι πρέπει να προχωρήσουμε σε βάθος. Όλα με μαγεία δε γίνονται. Περιμένετε εσείς με τα διαχειριστικά που θα κάνουμε να λύσουμε όλα τα προβλήματα; Μα όλα τα προβλήματα λύνονται σιγά-σιγά και παρουσιάζονται καινούργια. Το πρόβλημα βρίσκεται στην παγκόσμια αλιεία και στην κατάσταση που έχει φτάσει η αλιεία σήμερα, η οποία είναι φυσιολογική εξέλιξη, όταν έχουν εξελιχθεί τα εργαλεία, όταν τα αλιευτικά μέσα έχουν φτάσει σ' αυτό το βαθμό, όταν δορυφορικά μπορούμε να εντοπίσουμε τα αποθέματα. Πρόκειται για εργαλεία που τα χρησιμοποιούμε στην επιστήμη αλλά τα χρησιμοποιεί και ο ψαράς που θα πάει να τα ψαρέψει. Όλο αυτό το παζλ για να το λύσουμε θέλει μεγάλη προσπάθεια αλλά θέλει και συνεχείς αγώνες. Δε λύνονται τα προβλήματα αμέσως και γι' αυτό και πάμε σε άλλες μορφές, ούτως ώστε η αλιεία να είναι βιώσιμη και να έχει μέλλον. Δεν μπορούμε να ψαρεύουμε περισσότερο από ό,τι μας δίνει η θάλασσα. Αυτό έγινε κατανοητό σε όλους. Αυτό που δεν έγινε ακόμη κατανοητό είναι ότι πρέπει όλοι μαζί να το δούμε και όλοι μαζί να πάμε στο κομμάτι του ελέγχου και να είμαστε ολίγον τι περισσότερο νομοταγείς, αν θέλουμε να προστατεύσουμε όλοι μαζί τη θάλασσα.

Νεοφύτου: ευχαριστούμε τον κ. Τσιώκα. Κάποιος άλλος μήπως θέλει να πει κάτι; Όχι; Άλλη ερώτηση; Ο κ. Ιωαννίδης.

Ιωαννίδης: Λέγομαι Ιωαννίδης και είμαι Γεωπόνος. Η ερώτηση μου απευθύνεται προς τον κ. Διευθυντή του Ινστιτούτου Αλιείας. Αν κατάλαβα καλά, είπαμε ότι, όταν έχουμε πολύ καθαρά νερά, έχουμε λιγότερα ψάρια μέχρι του σημείου που είναι βρομερά και μπαίνουμε στο απαγορευτικό. Το καταλαβαίνω. Πάει όμως και κάπου αλλού το μυαλό μου. Ακούμε χρόνια τώρα ότι εδώ στη Μαύρη Θάλασσα, επειδή τα νερά ήταν βρομερά από τις βιομηχανίες, ελαττώθηκε στο 1/3 ο πληθυσμός του παλιού πληθυσμού. Λέω εγώ τώρα ότι η επίδραση δεν αφορά μόνο στο μεγάλο

ψάρι που ψοφάει αλλά και την ποιότητα, αυτό που φτάνει στο πιάτο μας. Το ελέγχετε; Διότι λέγατε παλιότερα ότι στην Ιαπωνία υπήρχε υδράργυρος και σημειωθήκανε πολλά κρούσματα. Εδώ βγάλαμε από τα φυτοφάρμακα τα υδραργυρικά σκευάσματα που έχουν ενώσεις υδραργύρου.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε τον κ. Ιωαννίδη. Ναι κ. Καλλιανιώτη.

Καλλιανιώτης: Σε ό,τι αφορά τη Μαύρη Θάλασσα. Η Μαύρη Θάλασσα έχει ορισμένα μειονεκτήματα, τα οποία ευτυχώς για μας δεν τα εξάγει προς το Αιγαίο. Δηλαδή τί γίνεται; Έχει διάβρωση των ακτών, έχει πάρα πολλά φερτά υλικά και έτσι έχει και βρόμικα νερά, γιατί δέχεται μερικά μεγάλα ποτάμια, ένα εκ των οποίων είναι ο Δούναβης, που ξεπλένει σχεδόν τα 3/4 της Ευρώπης. Έχει όμως και ένα άλλο χαρακτηριστικό. Υπάρχει ένα φράγμα στο Βόσπορο, το οποίο είναι σχετικά αβασθές, με αποτέλεσμα όλα αυτά τα φερτά υλικά και ένα μεγάλο μέρος του ρυπασμένου νερού να κατακάθεται στο βυθό της Μαύρης Θάλασσας. Η Μαύρη Θάλασσα όντως έχει μεγάλο πρόβλημα. Είναι πάρα πολλά τα προβλήματα που συσσωρεύτηκαν στη διάρκεια των 20 τελευταίων ετών. Κάποια στιγμή το αντιλήφθηκε η επιστημονική κοινότητα και άρχισε να τα ψάχνει. Έτσι δε νομίζω ότι επηρεάζει αρνητικά η Μαύρη Θάλασσα την ποιότητα των ψαριών του Αιγαίου, γιατί έχουμε κάνει επανειλημμένως μετρήσεις όχι μόνο εμείς, αλλά νομίζω και το ΕΚΘΕ και απλοί ερευνητικοί οργανισμοί. Δεν έχουμε βρει τίποτα το οποίο να δημιουργεί ανησυχία. Το αντίθετο μάλιστα θα έλεγα. Τα ψάρια μας, όπως γνωρίζετε, είναι όχι μόνο καλής ποιότητας, αλλά είναι και πολύ νόστιμα σε σχέση με άλλα ψάρια του Ατλαντικού. Δε βρήκαμε υπολείμματα. Μιλάτε για τον υδράργυρο, αν θυμάμαι καλά, του MINAMATA. Μιλάμε για παράκτια ζώνη και ξέρετε ότι η Ιαπωνία έχει μια πολύ μεγάλη ιδιορρυθμία. Παράγει ένα πλήθος οργανισμών αλλά αυτό το κάνει πολύ κοντά στην ακτή. Μιλάμε για την παράκτια ζώνη, επομένως, και αυτή η ασθένεια προέκυψε λόγω της ρύπανσης από τον υδράργυρο, γιατί ήταν ακριβώς πολύ κοντά οι μονάδες υδατοκαλλιέργειας, στη ρυπασμένη ζώνη. Εμείς εδώ δεν έχουμε τέτοιου είδους βιομηχανίες αλλά και οι ρυπασμένες ζώνες στην Ελλάδα είναι πάρα πολύ περιορισμένες. Είναι ελάχιστες σχετικά με το μήκος των ακτών.

Νεοφύτου: Ιδιαιτερότητες έχουμε πάντα κ. Καλλιανιώτη, ας μην τα γενικεύουμε. Κάποιος άλλος ερώτηση;

Καπαδολάκης: Εγώ δε θα ήθελα να σας κάνω ερώτηση, θα ήθελα περιο-

σότερο να πληροφορήσω τους συνέδρους σχετικά με ορισμένα ευρήματα, τα οποία είναι πρόσφατα.

Νεοφύτου: Την ιδιότητά σας και το όνομά σας.

Καπαδολάκης: Καπαδολάκης, από το συγχωρεμένο το Ινστιτούτο Θαλάσσιας Βιολογίας Κρήτης, το οποίο πρέπει να πληροφορήσω ότι έπαψε να υπάρχει από την περασμένη Τρίτη. Πρέπει να σας πω σε ότι αφορά τα στοιχεία τα οποία παρουσιάστηκαν και αφορούν στην αλιευτική παραγωγή, ότι είναι τα στοιχεία τα οποία αντλούνται από την εθνική στατιστική υπηρεσία. Όπως γνωρίζετε, ασχολούμαστε εδώ και μια δεκαετία περίπου τουλάχιστον με τη συλλογή των στοιχείων παραγωγής όλου του φάσματος της αλιείας με άλλη μεθοδολογία. Αυτή η μεθοδολογία θα συνεχιστεί τώρα στα πλαίσια του νέου κανονισμού, του 1543 και 1639, όπως ανέφερε ο κ. Καλλιανιώτης. Το 1998 κατέθεσα στο συμβούλιο αγροτικής πολιτικής την πρώτη έκθεση που αφορούσε τη συνολική εκτίμηση της παραγωγής με βάση αυτά τα στοιχεία και πρέπει να δηλώσω ότι από αυτή την έκθεση προέκυψε ότι η συνολική αλιευτική παραγωγή απείχε παρασάγγας από αυτή που αναφέρετε στην εθνική στατιστική υπηρεσία. Τόσο πολύ μάλιστα που οι ίδιοι δεν τολμούμε να το πιστέψουμε και δε μπορούμε να το δημοσιεύσουμε. Από τότε ξεκινήσαμε μια διαδικασία με στατιστικά εργαλεία και μεθοδολογίες και φτάσαμε στο 2002. Πριν από 15 μέρες κάναμε την τελευταία εκτίμηση, για την παραγωγή του 2002 και πρέπει να σας πω στην τελευταία εκτίμηση που θεωρώ ότι είναι η πιο advanced που έχουμε κάνει μέχρι στιγμής, δίνει αποτελέσματα, τα οποία είναι διπλάσια από την παραγωγή, η οποία αναφέρεται επίσης από την εθνική στατιστική υπηρεσία. Κατά συνέπεια τα μεγέθη για τα οποία μιλάμε είναι διαφορετικά. Παρά το ότι και τα δικά μας τα στοιχεία έχουν ένα σαφές ποσοστό υποεκτίμησης, τα μεγέθη, το επαναλαμβάνω, είναι διαφορετικά. Απαντώ εμμέσως αν και κατά πόσο οι επενδύσεις είναι συμβατές ή ισορροπημένες στην αλιεία και στις υδατοκαλλιέργειες. Ευχαριστώ.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε κ. Καπαδολάκη. Άλλος ερώτηση; Ο κ. Γκόγκος.

Γκόγκος: Έχουμε μια παράκτια αλιεία 20.000 σκαφών. Καλό νούμερο, 20.000 κάτω από 12 μέτρα. Το ένα το σκάφος κοστολογείται με ετήσιο ποσό είναι Γιώργο, 200Ε πάγια (τα παίρνουν αυτά βέβαια). Εμένα μου κρατάει το 1/3 του μισθού. Τα ιχθυοτροφεία να ανήκουν μόνο στους ψαράδες. Και οι άδειες. Ενδεχομένως ελλείπει αυτού, αν δεν υπάρχουν εν-

διαφερόμενοι, τότε να πάνε στους ιδιώτες. Ακούστε τι διαπίστωσα στην πορεία. Ο κ. Κονίδης είναι δικό του, να μη γίνομαι και βαρετός, φόρος σκάφους μεταξύ καθέτων. Μέχρι 6 μέτρα (έχει βάλει μεζούρα το κράτος) τόσο. Δηλαδή αν είχα 3 μέτρα σκάφος δε θα φορολογούμουν, γιατί 3 μέτρα είναι μια σκαφίδα που πλένει η μάνα μου. Αυτά είναι τα 3 μέτρα, τέτοια σκάφη θέλουν στην Ελλάδα. Ένα άλλο θέμα είναι ο χαμηλός κυβισμός μηχανής. Ξέρω πολύ καλά από διασυνδέσεις στην Ιταλία, Γαλλία και στη Γερμανία, που είναι και τα αδέρφια μου, δεν εξετάζεται ο περιορισμός του κυβισμού της μηχανής. Εδώ εμείς είμαστε μίζεροι. Το θέλουμε εκεί τσίμα-τσίμα. Πρέπει να γίνει διάλογος με τους τοπικούς φορείς και τους ψαράδες. Αυτούς κύριοι εκπρόσωποι θα ακούτε. Πρώτα τους τοπικούς φορείς, όπως τον κ. Οικονόμου για τα προβλήματα που εμάς μας καίνε, τους ψαράδες τους τοπικούς, όπως είναι ο κ. Ξενοφών, και μετά ό,τι άλλο ακολουθήσει. Αυτά είχα να σας πω. Σας ευχαριστώ που με ακούσατε.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε τον κ. Γκόγκο. Πολλά τα ερωτήματα, πολλές οι απορίες, πολλές οι ανησυχίες του και οι αγωνίες του. Ο κ. Γενικός, ο κ. Σαψάλης, δεν ξέρω αν θέλουν κάτι να πουν. Νομίζω ότι όλοι έχουν κάτι να προσθέσουν.

Σαψάλης: Ας πάρω εγώ πρώτα το λόγο για να σας διαβεβαιώσω ότι αν θέλετε το γιό σας να τον στείλετε στην υδατοκαλλιέργεια κανένας κανόνας δε σας το απαγορεύει. Απλώς η υδατοκαλλιέργεια είναι ένας χώρος που απαιτεί υψηλές επενδύσεις και σαν τέτοιος χώρος μοιραία τραβάει εκείνο τον κοινωνικό και οικονομικό ιστό που μπορεί να ανταποκριθεί σε απαιτήσεις υψηλής τεχνολογίας. Όσον αφορά την πλευρά της επιτροπής, εμείς θέλουμε να δούμε ψαράδες που αποσύρονται από το επάγγελμα, να διαφοροποιούνται και να ενεργοποιούνται στην υδατοκαλλιέργεια. Έκανα αναφορά στην εισήγησή μου και μίλησα για κοινωνικοοικονομικά μέτρα στα οποία εξειδικεύονται. Υπάρχει λοιπόν στα πλαίσια των μέτρων αυτών του κανονισμού 2369, που ψηφίστηκε στις 20 Δεκεμβρίου του 2002, μια διάταξη που επιτρέπει σε κάποιο ψαρά που αποσύρεται από το επάγγελμα να πάρει ένα bonus 50.000 ευρώ στα πλαίσια ενός προγράμματος ή ενός σχεδίου που ο ίδιος θα ήθελε να φτιάξει είτε ατομικού είτε με άλλους ψαράδες, για να μπορέσει να ενεργοποιηθεί σ' ένα άλλο χώρο. Αυτός ο άλλος χώρος θα μπορούσε κάλλιστα να είναι η υδατοκαλλιέργεια ή να είναι τουριστικός χώρος. Άρα λοιπόν μην είστε τόσο απόλυτος στο ότι δεν υπάρχει εναλλακτική λύση. Υπάρχει. Πηγαί-

νετε στον επόπτη αλιείας της περιοχής σας και είμαι σίγουρος ότι θα σας δώσει την απάντηση. Στην ανάγκη κάνετε και ένα τηλεφώνημα στην διαχειριστική αρχή στην Αθήνα, όπως επίσης και στις υπηρεσίες του τελικού δικαιούχου, που, πέρα από την Γενική Δ/ση Αλιείας, εκπροσωπεί ο κ. Τσιώκας και είμαι απόλυτα σίγουρος ότι θα σας δώσουν μια απάντηση, η οποία θα ικανοποιήσει την απάντηση που γυρεύετε εσείς. Αλλά μην ξεχάσετε. Είπατε και το εξής: «Θα δώσω εγώ στο παιδί μου το εφάπαξ». Άρα συμφωνείτε ότι μια τέτοια ενέργεια χρειάζεται και μια οικονομική υποστήριξη. Λοιπόν το παιδί σας σήμερα δεν είναι αλιέας ή είναι; Γιατί τα 50.000 ευρώ που ανέφερα, αν δεν είναι αλιέας, δεν τις δικαιούται. Δεν είναι για κάθε παιδί που τελείωσε το Γυμνάσιο και μπαίνει στο επάγγελμα. Αν έχει αλιευτικές άδειες που του επιτρέπουν να το αποδείξει είναι κάτι που θα το ελέγξει η Επιτροπή Αλιείας. Δεν είναι θέμα που θα το λύσουμε εδώ, είναι θέμα που θα το δούνε υπηρεσιακά. Πάντως μπορείτε να το γυρέψετε και είμαι σίγουρος ότι θα βρείτε μια λύση. Βάλτε και εσείς το εφάπαξ σας και θα δείτε ότι ο γιός σας θα μπορέσει να βρεθεί σ' ένα άλλο χώρο, που ίσως φαίνεται να είναι πιο προσοδοφόρος.

Νεοφύτου: Ο κ. Τσιώκας έχει το λόγο.

Τσιώκας: Εγώ απλώς να συμπληρώσω για τις μηχανές που άκουσα προηγουμένως και για τη μιζέρια την ελληνική. Όπως ξέρετε ο περιορισμός στο να μη μεγαλώσουν τα σκάφη, να μη μεγαλώσουν οι μηχανές δεν είναι ελληνική μιζέρια. Είναι κοινοτικοί κανονισμοί οι οποίοι εφαρμόζονται από όλα τα κράτη μέλη. Δεν είναι μόνο ελληνικό φαινόμενο, εδώ μιλάμε για διαχείριση της αλιείας. Υπάρχουν οι άδειες αλιείας για τα σκάφη, οι οποίες θα πρέπει να περιοριστούν, αν θέλουμε να έχουμε ψάρια, αν θέλουμε να βγάζουμε ψάρια για να μπορεί να ζήσει η οικογένεια. Δεν μπορεί να αυξηθεί ο αριθμός ή οι μηχανές. Υπάρχει μια φιλοσοφία πάνω σ' αυτό και γι' αυτό μιλάμε τώρα και για σωστή διαχείριση. Η θάλασσα έχει ορισμένες δυνατότητες στο να δίνει ψάρια. Γι' αυτό αποφασίστηκε ότι τα σκάφη δε μπορούν να μεγαλώνουν ούτε ως προς τις μηχανές ούτε να δίνουμε καινούργιες άδειες. Αυτό όμως, επαναλαμβάνω για μια ακόμη φορά, δεν ισχύει μόνο για την Ελλάδα, ισχύει για όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ήδη υπάρχει πρόγραμμα, σύμφωνα με το οποίο όπως ανέφερε προηγουμένως ο κ. Σαφάλης, μέσα σε ένα ορισμένο χρονικό διάστημα θα πρέπει όλος ο στόλος αυτός κατά ένα ποσοστό να μειωθεί ακόμη περισσότερο. Δεν είναι λοιπόν θέμα μόνο της Ελλάδας αν θα μπορούμε να μεγαλώσουμε τις

μηχανές (επειδή αναφερθήκατε προηγουμένως στις μηχανές). Οποιοσδήποτε όμως έχει σκάφος μπορεί να το ανασκευάσει, να δουλέψει ο γιος του μέσα ή να επενδύσει πάνω σ' αυτό ή να επενδύσει στις υδατοκαλλιέργειες ή στη μεταποίηση. Εκεί είναι ελεύθερα τα πράγματα, όπως είναι ελεύθερα και στην αλιεία. Αν έχεις την άδεια του σκάφους μπορείς και πας και ψαρεύεις κάτω από τους κανονισμούς και από τους νόμους αυτούς που ισχύουν.

Νεοφύτου: Ευχαριστούμε τον κ. Τσιώκα. Άλλη ερώτηση; Δεν υπάρχει άλλη ερώτηση. Συνεπώς εδώ κλείνουμε. Κλείνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους εσάς που είχατε την καλοσύνη να παρευρεθείτε, να παρακολουθήσετε, να θέσετε κάποιους προβληματισμούς για να γίνει συζήτηση και να δοθούν κάποιες απαντήσεις μέσα στα χρονικά περιθώρια της διημερίδας. Όλα αυτά τα οποία ειπώθηκαν εδώ θα κωδικοποιηθούν, θα απομαγνητοφωνηθούν. Τα πρακτικά θα καθαρογραφούν και θα αποσταλούν σε όλους όσοι συμμετείχαν στις εργασίες του Συνεδρίου αυτού. Τελειώνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσοι συνέδραμαν στο να οργανωθεί αυτό το Συνέδριο. Η οργανωτική επιτροπή φυσικά είναι γραμμένη, δε θα τους αναφέρω έναν-έναν ονομαστικά. Τους ευχαριστώ, όλους τους οργανωτές, τους χορηγούς. Φυσικά έγινε ένα λάθος, το οποίο θα το πω για πολλοστή φορά: Στους οργανωτές ήταν και το Υπουργείο Γεωργίας, όπως το λέει και το πάνελ. Από λάθος γράφτηκε στους χορηγούς, επειδή θα μας έδινε κάποια επιχορήγηση. Όταν το αντιληφθήκαμε είχε ήδη φύγει το φυλλάδιο στο τυπογραφείο και τυπωνόταν, οπότε δε μπορούσαμε να το καταστρέψουμε. Πάντως ήταν στους συνδιοργανωτές και ήταν υπό την αιγίδα του, γι' αυτό και όλους μαζί τους ευχαριστώ. Δεν θα μπορούσα όμως να παραλείψω τον αφανή ήρωα που δεν αναφέρεται, δε μνημονεύεται εδώ μέσα και αυτός είναι η γραμματέας μου, η κα Σταυρούλα Αϊφαντή, της οποίας, θα χρησιμοποιήσω μια λαϊκή ρήση: «της έβγαλα το λάδι» όλον αυτό τον καιρό της οργάνωσης και γι' αυτό θα ήθελα να την ευχαριστήσω δημόσια. Σας ευχαριστώ όλους και εύχομαι καλή περαιτέρω διαμονή. Όσον αφορά για την αυριανή εκδρομή, το έχω πει ήδη.

ΕΝΟΤΗΤΑ Ε

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Το διαρθρωτικό σκέλος της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής πέρασε από τα διαρθρωτικά Ταμεία και έτσι το Επιχειρηματικό Πρόγραμμα Αλιείας (ΕΠΑΛ) και αναμορφώθηκε από τον περασμένο Δεκέμβριο και έλαβε τις τελικές εγκρίσεις.
2. Οδεύουμε στη φάση της εφαρμογής της Μεσογειακής Αλιευτικής Πολιτικής (ΜΑΠ), στα πλαίσια της οποίας θα θεσμοθετηθούν αποφάσεις κανονιστικές και εφαρμοστικές για τη διαχείρισή της.
3. Το τρίπτυχο συμμετοχής στη ΜΑΠ είναι το επιστημονικό κομμάτι που εισηγείται και κάνει σχετικές προτάσεις, οι αλιείς και οι φορείς και οργανώσεις παραγωγών. Το Υπουργείο Γεωργίας θα συνεργαστεί με τους παραπάνω για να εκδοθούν αυτοί οι κανονισμοί.
4. Η καθολική συμβολή για την υλοποίηση των προτάσεων αυτών, επειδή για πρώτη φορά συμμετέχουν και οι φορείς δέκτες, θα είναι και το σύστημα ελέγχου των διαδικασιών αυτών, επειδή συνήθως πάσχουμε στην εφαρμογή και υλοποίηση αυτών που θεσμοθετούμε.
5. Η αειφορία και η βιώσιμη αλιεία είναι στην πρώτη γραμμή των προτεραιοτήτων τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο.
6. Βρισκόμαστε μπροστά σε ένα αλιευτικό στόλο που μπορεί να αλιεύσει περισσότερα ψάρια από το απόθεμα των θαλασσών μας. Επειδή δεν υπάρχει ισορροπία, γίνεται προσπάθεια να προάγεται η δράση της προσαρμογής της αλιευτικής ικανότητας στους υπάρχοντες πόρους.
7. Καθολική είναι η αποδοχή για το ρόλο που παίζει το περιβάλλον στην αλιεία μετά από 20ετή εμπειρία και αποτελέσματα ερευνητικών προγραμμάτων.
8. Πολυδιάστατος πρέπει πλέον να θεωρείται ο τρόπος προσέγγισης του ζητήματος όπου και η κοινωνικοοικονομική παράμετρος καθώς και η παράμετρος αποθεμάτων και της βιοποικιλότητας των οικοσυστημάτων είναι σημαντικές. Το ζητούμενο είναι ο καταληκτικός διά-

λογος για πολύπλοκα ολιστικά μοντέλα διαχείρισης.

9. Η συμμετοχή των γυναικών θα είναι η καλύτερη κοινωνική προσφορά που μπορεί να δεχθεί ο κλάδος αλλά και το οικογενειακό αγροτικό εισόδημα. Η συζήτηση έδειξε ότι τη δέχονται με σεβασμό σε αυτόν το σκληρό και επίπονο εργασιακό χώρο.
10. Η περιβαλλοντική νομοθεσία αφορά και τη χωροταξική κατανομή σύμφωνα με την οποία σε κάθε περιφέρεια πρέπει να υπάρχει διαδικασία ένταξης υδατοκαλλιεργητικών μονάδων κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις και διαδικασίες. Η στρατηγική αυτή ανήκει στο Υπουργείο Γεωργίας όπου συνεργάζεται με το ΥΠΕΧΩΔΕ για τον καθορισμό των περιοχών και των ζωνών παράλληλα με τη σημειακή χωροθέτηση.
11. Προκειμένου ο κλάδος της Ελληνικής Αλιείας και Υδατοκαλλιεργειών να συνεχίσει να διαδραματίζει τον πολυδιάστατο κοινωνικο-οικονομικό του ρόλο, σε επίπεδο τοπικών οικονομιών αλλά και στην Εθνική Οικονομία, θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από σοβαρές προσπάθειες για συνεχή προσαρμογή του στο ραγδαία αυξανόμενο ανταγωνιστικά διεθνές περιβάλλον.
12. Η παραγωγική διαδικασία θα πρέπει να ενσωματώνει τα μηνύματα της αγοράς και τα σύγχρονα ενδιαφέροντα των καταναλωτών, όπως είναι η σταθεροποίηση της ποιότητας σε συγκεκριμένα ποιοτικά χαρακτηριστικά και η διασφάλιση της ποιότητας με σύγχρονα συστήματα, όπως HACCP – ISO. Επίσης, η προστιθέμενη αξία αξιολογείται θετικά από την αγορά, αυξάνει το καταναλωτικό ενδιαφέρον και βελτιώνει τα εισοδήματα των συμμετεχόντων στο κλάδο.
13. Πρέπει το Υπουργείο Γεωργίας να βρίσκεται σε συνεχή επαφή με τους εμπλεκόμενους στην αλιεία, υδατοκαλλιέργειες και γενικά διαχείριση των υδάτινων οικοσυστημάτων, ιδιωτικούς φορείς, προκειμένου τα προτεινόμενα από αυτό μέτρα προστασίας και διαχείρισης να έχουν καθολική αποδοχή.

Στοιχειοθεσία – Εκτύπωση

UNIVERSITY STUDIO PRESS

Αρμενοπούλου 32 – 546 35 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310 208 731, 209 837 – Fax 2310 216 647

Βιβλιοδεσία

Γ. Δεληδημητρίου

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΙΚΗ

Αγ. Δημητρίου 190 – Τηλ. 2310 216 888